

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Број 115 Год. LXVI

Вторник, 31 август 2010

Цена на овој број е 280 денари

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
2225. Закон за авторското право и сродните права.....	2	2235. Правилник за начинот на организирање и спроведување на екстерното проверување на учениците во средните училишта, начинот на формирање и работење на училишната комисија, тајноста на материјалот за екстерно проверување, начинот и постапката на проверување на тестовите од училишната комисија, како и формата и содржината на извештајот.....	128
2226. Закон за европско друштво.....	53	2236. Правилник за изменување на Правилникот за формата и содржината на педагошката документација и евиденција во основното училиште, како и начинот на нивното водење.....	135
2227. Закон за изменување и дополнување на Законот за вршење на занаетчиската дејност.....	69	2237. Правилник за изменување на Правилникот за начинот на водењето, формата и содржината на педагошката евиденција и документација во средните училишта.....	138
2228. Закон за изменување и дополнување на Закон за угостителската дејност.....	72	2238. Правилник за формата, содржината и начинот на водењето на професионалното досие на наставникот и стручниот соработник во средното училиште.....	141
2229. Закон за изменување и дополнување на Законот за трговија.....	78	2239. Правилник за формата, содржината и начинот на водењето на професионалното досие на наставникот и стручниот соработник во основното училиште.....	155
2230. Закон за основање Национална агенција за нуклеарни технологии на Република Македонија.....	83	Огласен дел.....	1-24
2231. Закон за изменување и дополнување на Законот за високото образование.....	87		
2232. Закон за процена.....	91		
2233. Закон за прогласување на Законот за вештачење.....	107		
2234. Правилник за начинот на организирање и спроведување на екстерното проверување на учениците во основните училишта, начинот на формирање и работење на училишната комисија, тајноста на материјалот за екстерно проверување, начинот и постапката на проверување на тестовите од училишната комисија, како и формата и содржината на извештајот.....	123		

**СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
2225.**

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

**У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА
АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ ПРАВА**

Се прогласува Законот за авторското право и сродните права,
што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3485/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р

**ЗАКОН
ЗА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ ПРАВА****ГЛАВА ПРВА
ОПШТИ ОДРЕДБИ****ДЕЛ 1
ВОВЕДНИ ОДРЕДБИ****Предмет на Законот****Член 1**

Со овој закон се уредуваат правото на авторите над своите авторски дела (во натамошниот текст: авторското право), правата на уметниците - изведувачи, на произведувачите на фонограми, на произведувачите на видеограми (филмски продуценти), на радио-телевизионските организации, на издавачите и на изготвувачите на бази на податоци над своите предмети на сродни права (во натамошниот текст: сродните права), остварувањето и заштитата на авторското право и сродните права и важењето на законот.

Јавност, објавување и издавање**Член 2**

(1) Јавност, во смисла на овој закон, претставува достапност на авторското дело, односно на предметите на сродните права, под еднакви услови, на поголем број лица надвор од потесниот круг на роднини или лични познанства.

(2) Авторското дело и предметите на сродните права се сметаат објавени доколку станале достапни на јавноста, во согласност со носителите на правата, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(3) Авторското дело и предметите на сродните права се сметаат издадени, доколку во согласност со носителите на правата се изработени во доволен број примероци понудени на јавноста и нивниот промет.

Правичен надоместок**Член 3**

Авторот, односно носителот на сродно право, има право на правичен надомест за секој вид користење на авторското дело, односно предметот на сродно право, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Однос меѓу авторското право и сродните права**Член 4**

Остварувањето и заштитата на сродните права, според овој закон, не го повредува и на ниеден начин не влијае на остварувањето и заштитата на авторското право.

Исклучоци и ограничувања**Член 5**

Со овој закон може да се утврдат посебни случаи и услови за исклучоци и ограничувања при користењето на авторското право и сродните права.

**ДЕЛ 2
ОДНОС МЕЃУ АВТОРСКОТО ПРАВО
И СОПСТВЕНИЧКОТО ПРАВО****Општа одредба****Член 6**

Авторското право е самостојно право и независно од сопственичкото право или други права над предмет/ствари во кои е содржано авторско дело, доколку со закон поинаку не е определено.

Одвоеност на пренесувањето**Член 7**

(1) Пренесувањето материјални права на авторот на делото не влијае на сопственичкото право на предметот во кој е содржано авторско дело, доколку со закон или со договор поинаку не е определено.

(2) Пренесувањето на сопственичкото право од ставот (1) на овој член не влијае на пренесувањето на материјалните права на авторот на делото, доколку со закон или со договор поинаку не е определено.

Заеднички имот на брачни другари**Член 8**

Во заедничкиот имот на брачните другари не влегува авторското право. Во заедничкиот имот на брачните другари влегува само имотната корист што произлегува од користењето на авторското право.

Извршување над авторското право**Член 9**

(1) Извршување над авторското право не е дозволено.

(2) Извршување е можно само над имотната корист што произлегува од авторското право.

(3) Извршување над недовршено авторско дело и над необјавен оригинал на авторско дело не е дозволено.

Ограничување на правото на преработка**Член 10**

(1) Доколку сопственикот на архитектонски објект има намера тоа дело да го преработи, е должен таа преработка првенствено да му ја понуди на авторот на изворното дело, доколку истиот е жив и е достапен на вообичаен начин.

(2) Доколку авторот неоправдано ја одбие понудата од ставот (1) на овој член, сопственикот на делото стекнува право на преработка, но е должен да ги почитува моралните права на авторот.

Заштита при уништување оригинал**Член 11**

(1) Доколку сопственикот на оригиналот на авторското дело има намера оригиналот да го уништи, е должен таквиот оригинал да му го понуди на авторот, а овој да му ја надомести вредноста на материјалот од кој е изработен оригиналот.

(2) Доколку враќањето на делото на авторот од ставот (1) на овој член не е можно, сопственикот е должен, на соодветен начин, да му овозможи на авторот изработка на примерок од оригиналот.

(3) Во случај кога авторското дело, во смисла на ставот (1) на овој член, е архитектонски објект, авторот има право да го фотографира делото, да му се овозможи пристап до делото за картографско снимање, односно на пример на објектот и да побара, на негов трошок, да му бидат доставени копии од проектите.

**ГЛАВА ВТОРА
АВТОРСКОТО ПРАВО****ДЕЛ 1
АВТОРСКО ДЕЛО****Поим на авторско дело****Член 12**

(1) Авторско дело, во смисла на овој закон, е интелектуална и индивидуална творба од областа на книжевноста, науката и уметноста, изразена на кој било начин и форма.

(2) За авторско дело се смета особено:

- 1) пишано дело (книга, напис, статија, прирачник, брошура, расправа и други дела од иста природа);
- 2) компјутерска програма, како пишано дело;
- 3) говорно дело (предавање, говор, беседа и други дела од иста природа);
- 4) музичко дело, со или без текст;
- 5) драмско, драмско-музичко, кореографско и пантомимичарско дело;
- 6) фотографско дело и дело создадено во постапка слична на фотографската;
- 7) аудиовизуелно дело (кинематографско и друго дело изразено со подвижни слики);
- 8) дела на ликовната уметност (слика, цртеж, графика, скулптура и друго);
- 9) дела од архитектурата;
- 10) дела од применетата уметност и дизајнот и
- 11) картографско дело, план, скица, технички цртеж, проект, табела, пластично дело и друго дело со ист или сличен карактер од областа на географијата, топографијата, архитектурата и науката.

(3) Како авторско дело се смета и преработка на авторско дело, доколку ги исполнува условите определени со овој закон.

Составни делови на авторското дело**Член 13**

(1) Составниот дел на авторското дело, како и насловот на делото, доколку само по себе претставува интелектуална и индивидуална творба, се смета како посебно авторско дело.

(2) Не е дозволено како наслов на авторско дело да се користи наслов од ставот (1) на овој член што веќе бил употребен за дело од ист вид, доколку таквиот наслов би создал забуна или би довел до создавање забуна во однос на авторското дело и авторот.

Збирки на авторски дела**Член 14**

(1) Како авторско дело се смета и збирка на авторски дела, на дела од народното творештво, на податоци или на други материјали, коишто според изборот и редоследот на составните делови претставуваат индивидуална и интелектуална творба, како што се: енциклопедија, антологија, зборник, музичка збирка, збирка на фотографии, мапи, изложба, поставка, збирка на документи и други збирки.

(2) Авторското право над авторското дело од ставот (1) на овој член на кој било начин не се однесува на неговата содржина и не влијае на правата над делото што е составен дел на збирката.

Бази на податоци**Член 15**

(1) Базата на податоци е авторско дело.

(2) База на податоци, во смисла на ставот (1) на овој член, е збирка на податоци, доколку е подредена по определен систем или метод, кон чии елементи може да се пристапува индивидуално преку електронски или други средства.

(3) Авторското право над базата на податоци не се однесува на компјутерските програми што се користени за изработка или работа на базата на податоци со електронски пристап.

Незаштитени творби**Член 16**

Како авторско дело, во смисла на овој закон, не се сметаат:

- 1) идеите, теориите, концептите, методологиите на работа или математичките концепти, независно од начинот на објаснувањата или изразувањата;
- 2) службените текстови од политичка, законодавна, административна и судска природа и нивните службени преводи;
- 3) дневните и други вести кои имаат карактер на обични - медиумски информации, едноставни факти и податоци и
- 4) идеите и концепциите што претставуваат основа за кој било елемент на компјутерска програма, вклучувајќи ги деловите од програмата што овозможуваат поврзување и интеракција меѓу елементите на програмската и машинската опрема (интерфејси).

**ДЕЛ 2
АВТОР****Поим на автор****Член 17**

(1) Автор, во смисла на овој закон, е физичко лице кое го создало авторското дело.

(2) На авторот му припаѓа авторското право над неговото авторско дело со самото создавање на делото.

Презумција на авторство**Член 18**

(1) Како автор се смета лице чие име, псевдоним, код или друг знак, на вообичаен начин е означен на делото, односно неговите примероци или е наведен при објавувањето на делото, додека не се докаже спротивното, во согласност со овој закон.

(2) Во случај кога авторот не е познат, ниту пак може тој да се определи според одредбите од ставот (1) на овој член, авторското право го остварува лицето кое законски го објавило авторското дело.

(3) Одредбата од ставот (2) на овој член престанува да се применува кога идентитетот на авторот ќе биде утврден. Во тој случај, лицето од ставот (2) на овој член е должно имотната корист стекната од остварувањето на авторското право да му ја предаде на авторот, доколку со договор меѓу нив поинаку не е определено.

Коавтори

Член 19

(1) Авторското право на дело создадено во соработка на две или повеќе лица, им припаѓа на сите тие лица (коавтори).

(2) За секое користење на делото од ставот (1) на овој член е потребна согласност од секој од коавторите. Одделен коавтор не може да одбие да даде согласност од причини што се спротивни на начелото на совесност и чесност.

(3) Кога делото создадено од коавтори се состои од самостојни делови (делива целина), секој од коавторите може да дозволи самостојно користење на својот дел, под услов таквото користење да не биде на штета на користењето на заедничкото дело, односно на правата на другите коавтори.

(4) Уделот на одделни коавтори во надоместокот остварен од користењето на делото се определува сразмерно на вистинскиот придонес што секој од нив го имал при создавањето на делото, доколку меѓу коавторите поинаку не е договорено.

(5) Во случај кога не може да се утврди вистинскиот придонес од ставот (4) на овој член, или не е постигнат договор меѓу коавторите, на секој од коавторите му припаѓа подеднаков дел од надоместокот.

ДЕЛ 3

СОДРЖИНА НА АВТОРСКОТО ПРАВО

Општа одредба

Член 20

(1) Авторското право е единствено право и е неразделно од авторското дело.

(2) Авторското право содржи исклучиви морални права, исклучиви материјални права и други права, определени со овој закон.

ОДДЕЛ 1. Морални права

Содржина на моралните права

Член 21

(1) Моралните права го штитат авторот по однос на неговата лична и духовна (интелектуална) врска со делото.

(2) Авторот ги има следниве исклучиви морални права:

- 1) право на признавање на авторството;
- 2) право на прво објавување;
- 3) право на заштита на интегритетот на делото и
- 4) право на откажување.

(3) Авторот не може да се откаже од правата од ставот (2) на овој член.

Право на признавање на авторството

Член 22

(1) Авторот има право на признавање на своето авторство над делото.

(2) Авторот има право неговото име, псевдоним или друга ознака, да биде назначена на секој примерок од делото, односно да биде наведена при секое јавно користење на делото, освен доколку авторот, во пишана форма, изрично не изјави дека не сака неговото авторство да биде наведено или доколку при користењето тоа е технички невозможно или несообразно.

Право на прво објавување

Член 23

(1) Авторот има право на прво објавување на своето авторско дело и на определување на условите за неговото објавување.

(2) До првото објавување на авторското дело, само авторот има право јавно да ја изнесува содржината или описот на своето дело.

Право на заштита на интегритетот на делото

Член 24

Авторот има право да се спротивстави на менување, деформирање или сакатење на делото што може да наштети на неговата личност, чест и углед, како и на уништување на делото.

Право на откажување

Член 25

(1) Авторот има право да му го откаже правото на користење на делото на носителот на негово материјално право, доколку натамошното користење може да наштети на неговата личност, чест и углед.

(2) Доколку авторот му го откаже правото на користење на делото од ставот (1) на овој член, е должен на носителот да му ја надомести штетата што тоа откажување ја предизвикува.

(3) Носителот на правото од ставот (1) на овој член е должен во рок од три месеци од приемот на откажувањето да му ја соопшти на авторот висината на штетата што треба да се надомести. Доколку тоа не го стори, по истекот на рокот, откажувањето станува полноважно.

(4) Со откажувањето на правото од ставот (1) на овој член, материјалното право му се враќа на авторот.

(5) Доколку авторот сака повторно да го пренесе материјалното право на своето дело, тој е должен, тој пренос првенствено и под исти услови да му го понуди на носителот на правото од ставот (1) на овој член.

(6) Одредбите од овој член не се однесуваат на компјутерска програма, аудиовизуелно дело и електронски бази на податоци.

ОДДЕЛ 2. Материјални права

Содржина на материјалните права

Член 26

(1) Материјалните права ги штитат имотните интереси на авторот од неговото авторско дело.

(2) Авторот има исклучиво право да дозволи или забрани користење на неговото дело, или негови примероци од други лица, освен во случаи определени со овој закон.

Видови материјални права

Член 27

Авторот при користењето на авторското дело, или неговите примероци ги има следниве исклучиви материјални права:

- 1) право на умножување на делото;
- 2) право на пуштање во промет на делото;
- 3) право на јавно соопштување на делото и
- 4) право на преработување на делото.

Умножување

Член 28

(1) Умножување, во смисла на овој закон, е запишување, односно снимање авторско дело на материјална или друга соодветна подлога (електронска и друго), како и изработка на еден или повеќе примероци на делото, во целина или во делови, непосредно или посредно, времено или трајно, со какви било средства и во каков било облик.

(2) Умножувањето од ставот (1) на овој член се врши особено со графички постапки (графичко умножување), тридимензионално умножување, фотокопирање и со други фотографски постапки со кои се постигнува ист ефект, изградба, односно изведба на дела од архитектурата, звучно или визуелно снимање, складирање на делото во електронски облик (електронски запис) и со префрлање на делото од аналоген во дигитален систем.

Пуштање во промет

Член 29

(1) Пуштање во промет, во смисла на овој закон, е понудување на јавноста заради продажба или друг вид пренос на сопственичкото право или на правото на владение на оригиналот или на примероците на делото, вклучувајќи го и увозот и изнајмувањето, а го опфаќа и правото на надоместок од послугата, определена со овој закон.

(2) Увоз, во смисла на овој закон, е внесување на домашен пазар на оригинали или примероци на авторско дело заради натамошен промет, за комерцијална цел.

(3) Изнајмување, во смисла на овој закон, е давање на користење оригинал или примерок на авторско дело на определено време, заради непосредна или посредна имотна корист. Изнајмувањето не се однесува на изградени дела на архитектурата и на оригинали и примероци на дела од применетата уметност и дизајнот.

(4) Послуга, во смисла на овој закон, е давање на користење авторско дело, на определено време, без остварување непосредна или посредна имотна корист преку организации до кои јавноста има пристап.

(5) Правото на пуштање во промет на територијата на Република Македонија се исцрпува со првата продажба или со друг вид прв пренос на правото на сопственост на оригинал или примерок од авторско дело, што се врши од страна на носител на правото или со негова согласност. Исцрпувањето не се однесува на правата на увоз, на изнајмување и на послуга.

Јавно соопштување

Член 30

Јавно соопштување на делото, во смисла на овој закон, е:

- 1) јавно изведување;
- 2) јавно пренесување;
- 3) јавно изложување;
- 4) јавно прикажување;
- 5) радиодифузно емитување;
- 6) реемитување и
- 7) ставање на располагање на јавноста.

Јавно изведување

Член 31

Јавно изведување, во смисла на овој закон, е:

- 1) говорење или рецитирање во живо дела од областа на книжевноста;
- 2) изведување во живо музички дела и
- 3) сценско изведување или претставување во живо драмски, драмско-музички, кореографски или пантомимичарски дела.

Јавно пренесување

Член 32

Јавно пренесување, во смисла на овој закон, е јавно соопштување преку звучник, екран и кое било друго техничко средство на:

- 1) изведба на авторско дело во живо, надвор од просторот или местото во кое делото се изведува во живо;
- 2) звучно и/или визуелно снимено авторско дело (фонограми, видеограми и слично) од подлогата од која е снимено и
- 3) авторско дело што радиодифузно се емитува.

Јавно изложување

Член 33

Јавно изложување, во смисла на овој закон, е претставување на јавноста оригинал или примерок на дело од ликовната уметност, на фотографско дело или на дело создадено во постапка слична на фотографската, на дело од областа на применетата уметност, дизајнот, архитектурата, урбанизмот, картографијата, како и на друго дело од научна и техничка природа.

Јавно прикажување

Член 34

Јавно прикажување, во смисла на овој закон, е претставување на јавноста преку технички средства, на аудиовизуелно дело или на дело од областа на фотографијата, ликовната уметност, архитектурата, урбанизмот, применетата уметност, дизајнот, картографијата, како и дела од научна и техничка природа.

Радиодифузно емитување

Член 35

(1) Радиодифузно емитување, во смисла на овој закон, е соопштување авторско дело преку радио и телевизиски програмски сигнали наменети за прием од јавноста, безжично, вклучувајќи сателит или жично, вклучувајќи кабелски, микробранов и друг систем.

(2) Под сателит, во смисла на овој закон, се подразбира кој било сателит што работи на фреквенција која, согласно со прописите за телекомуникации, е резервирана за емитување сигнали наменети за прием од јавноста или за затворена индивидуална комуникација при што условите на приемот на сигнали треба да е соодветен на условите на приемот од страна на јавноста.

(3) Радиодифузно емитување преку сателит се врши кога под контрола и одговорност на радио-телевизиска организација се испраќаат сигнали за емитување програма наменета за јавноста, во непрекинат комуникациски синцир што води до сателит и од сателит кон земјата.

(4) Кога програмските сигнали се кодирани, радиодифузното емитување преку сателит се смета за извршено, доколку преку радио-телевизиската организација или преку друго лице, со нејзина согласност, средствата за декодирање и се достапни на јавноста.

Реemitување

Член 36

Реemitување, во смисла на овој закон, е истовремено во целина и непроменето пренесување на радиодифузно емитирано авторско дело, доколку:

1) го врши друга радио-телевизиска организација, а не онаа што делото почетно го емитира (во натамошниот текст: радиодифузно реemitување) и

2) се пренесува преку кабел или, микробранов систем, а почетно го емитира радиодифузна организација безжично или жично (во натамошниот текст: кабелско реemitување).

Ставање на располагање на јавноста

Член 37

Ставање на располагање на јавноста, во смисла на овој закон, е авторско дело да се соопшти на јавноста, безжично или жично, вклучувајќи интернет или други комуникациски мрежи, на начин којшто секому овозможува пристап кон делото, од место и во време што самиот го избира.

Преработување

Член 38

(1) Преработување, во смисла на овој закон, е превод, приспособување, вклучувајќи и аудиовизуелно приспособување, музички аранжман и друго менување на авторско дело и на дело од народното творештво, како и на други пишани материјали, како што се преводи на службени текстови кои не се направени за службено користење.

(2) Правата над авторското дело создадено со преработување не влијаат на кој било начин на правата над делото што е преработено.

ОДДЕЛ 3. Други права на авторот

Содржина на другите права на авторот

Член 39

Други права на авторот се:

- 1) право на пристап и на предавање;
- 2) право на наследство (право на надоместок од продажба);
- 3) право на надоместок од умножување за приватно користење;
- 4) право на надоместок од изнајмување и
- 5) право на надоместок од послуга.

Пододдел 1. Право на пристап и на предавање

Право на пристап и на предавање

Член 40

(1) Авторот има право на пристап до оригиналот или до примерокот од своето дело што го поседува друг, заради остварување на правото на умножување или правото на преработување на делото, доколку тоа не е во спротивност со оправданиот интерес на поседувачот.

(2) Авторот има право да побара, поседувачот да му го предаде оригиналот на ликовното или фотографското дело заради јавно изложување или друг вид објавување, доколку за тоа постои оправдан интерес.

(3) Предавањето на оригиналот од ставот (2) на овој член може да се услови со полагање соодветна кауција или со осигурување во висина на пазарната вредност на оригиналот.

(4) Авторот е должен пристапот и предавањето од ставовите (1) и (2) на овој член да го стори со што е можно помалку непријатности за поседувачот и на свој трошок. Во случај на оштетување на делото одговорен е авторот независно од неговата вина.

Пододдел 2. Право на наследство (право на надоместок од продажба)

Право на наследство на оригинално уметничко дело

Член 41

(1) Авторот има право да биде известен и да добие надоместок од секоја наредна продажба или отуѓување на друг начин на оригинал на уметничко дело, определен со овој закон (во натамошниот текст: право на наследство).

(2) Правото на наследство од ставот (1) на овој член не може да биде предмет на откажување, располагање и извршување над авторското право.

Оригинално уметничко дело

Член 42

(1) Оригинал на уметничко дело, во смисла на членот 41 од овој закон, е дело од ликовна, графичка или пластична уметност, како што се: слики, колажи, цртежи, графики, гравури, литографии, скулптури, керамика, резби, таписерии, дела на стакло, фотографско дело и дело создадено во постапка слична на фотографската, како и примероци на наведените дела што се сметаат за оригинали.

(2) Примероци на наведените дела што ги создал самиот автор или биле направени со негова дозвола во ограничен број ќе се сметаат за оригинали. Тие мора на вообичаен начин да бидат нумерирани, потпишани или на друг начин соодветно означени од авторот.

Износ што му припаѓа на авторот

Член 43

(1) Авторскиот надоместок од правото на наследство се утврдува според следниве стапки:

- 1) 5% за делот од продажната цена од 300 до 3.000 евра;
- 2) 4% за делот од продажната цена од 3.000,01 до 50.000 евра;
- 3) 3% за делот од продажната цена од 50.000,01 до 200.000 евра;
- 4) 1% за делот од продажната цена од 200.000,01 до 350.000 евра;
- 5) 0,5% за делот од продажната цена од 350.000,01 до 500.000 евра и
- 6) 0,25% за делот од продажната цена над 500.000 евра.

(2) Највисокиот износ на надоместокот не смее да надмине 12.500 евра.

(3) Авторскиот надоместок од ставот (1) на овој член солидарно го плаќа продавачот на уметнички дела, галеристот, организаторот на јавна продажба или друг посредник што ја врши продажбата на уметнички дела.

(4) Надоместоците од овој член се пресметуваат во денарска противвредност по средниот курс на Народната банка на Република Македонија на денот на продажбата. Основа за пресметка е продажната цена, без данокот за додадена вредност (ДДВ).

Право на наследство на ракопис**Член 44**

(1) Доколку оригинал (ракопис) на книжевно или музичко дело е продаден или на друг начин отуѓен, неговиот автор има право да биде известен за секоја наредна продажба и за секоја од нив да добива надоместок во нето износ од 3% од секоја продажна цена.

(2) Одредбите од членот 43 ставови (2), (3) и (4) на овој закон соодветно се применуваат и на делата од ставот (1) на овој член.

Право на информации**Член 45**

Авторот, наследниците или организациите за колективно управување на авторското право имаат право, во рок од три години од денот на продажбата на авторското дело од субјектите од членовите 43 став (3) и 44 на овој закон, да ги побараат сите информации неопходни за наплата на надоместот од препродажбата, а особено за насловите на отуѓените дела, за сопственикот и посредникот, за договорите за продажба и за продажната цена.

Пододдел 3. Право на надоместок од умножување за приватно користење**Право на надоместок****Член 46**

(1) За умножување за приватно користење се плаќа надоместок.

(2) Надоместокот од ставот (1) на овој член за умножување фонограми и видеограми се плаќа при прва продажба или увоз на средства за тонско и визуелно снимање и на нови неснимени носачи на тон и на тон и слика.

(3) Надоместокот од ставот (1) на овој член за фотокопирање се плаќа при прва продажба или увоз на средства за фотокопирање и од изработка на фотокопии наменети за продажба месечно, а согласно со можниот број фотокопии.

(4) Со средствата за тонско и визуелно снимање се изедначени сите други средства кои овозможуваат постигнување ист ефект, а со фотокопирање се изедначени и други техники за умножување.

(5) Авторот има право на дел од единствениот надоместок од ставот (1) на овој член за умножувањето фонограми и видеограми и од фотокопирањето на неговото дело кое се врши за приватно користење.

(6) Правото на надоместок од ставот (1) на овој член не може да биде предмет на откажување, располагање или извршување над авторското право.

Субјекти обврзани да плаќаат**Член 47**

(1) Обврска за плаќање на надоместок од членот 46 на овој закон имаат произведувачите и увозниците на средства за тонско и визуелно снимање, на средства за фотокопирање, на неснимени носачи на тон и на тон и слика, како и лица кои вршат услуги на фотокопирање.

(2) Субјектите од ставот (1) на овој член се должни, на барање на надлежната организација за колективно управување на авторското право и сродните права да и доставуваат податоци за видот и бројот на продадените или увезените средства и носачи на тон и на тон и слика, како и податоци за направените фотокопии.

Висина на надоместокот**Член 48**

(1) Висината на надоместокот од членот 46 на овој закон ја утврдува Владата на Република Македонија.

(2) Надоместокот од ставот (1) на овој член се утврдува посебно за секој вид средство за тонско и визуелно снимање, за секое средство за снимање, за коешто поради својата конструкција не е потребен посебен материјал за неговата работа (во двоен износ од вообичаениот), за секој носач на тон и на тон и слика врз основа на неговото времетраење на снимање, за секое средство за фотокопирање врз основа на можниот број фотокопирање во минута и врз основа на можноста за фотокопирање во боја (во двоен износ од црнобелото фотокопирање), како и за секоја поединечна фотокопија наменета за продажба.

(3) Владата на Република Македонија ги усогласува износите на надоместоците од ставот (1) на овој член во зависност со движењето на цените и животните трошоци во Република Македонија.

Пододдел 4. Право на надоместок од изнајмување**Право на надоместок****Член 49**

(1) Авторот кој своето право на изнајмување во согласност со членовите 72 и 91 став (2) од овој закон го пренел на произведувачот на фонограм или на произведувачот на видеограм (во натамошниот текст: филмски продуцент), го задржува правото на надоместок за секое изнајмување на делото.

(2) Авторот не може да се откаже од правото на надоместок од ставот (1) на овој член.

Пододдел 5. Право на надоместок од послуга**Право на надоместок****Член 50**

(1) Авторот има право на надоместок од послуга на оригинал или примероци на неговото авторско дело.

(2) Правото на послуга од ставот (1) на овој член не се однесува на архитектонски објекти, на дела од применетата уметност и дизајнот, како и на дела што меѓусебно ги позајмуваат организациите од ставот (4) на овој член.

(3) Надоместокот од ставот (1) на овој член го плаќа организацијата што ја врши послугата.

(4) Од обврската за плаќање надоместок од ставот (1) на овој член се изземени јавните установи од областа на науката, културата и образованието (библиотеки, кинотеки, научни и образовни установи).

(5) Авторот не може да се откаже од правото на надоместок од ставот (1) на овој член.

**ДЕЛ 4
ИСКЛУЧОЦИ И ОГРАНИЧУВАЊА****Општи одредби****Член 51**

(1) Авторско дело може да се користи без дозвола на авторот со или без надоместок, само доколку делото е објавено.

(2) Користењето од ставот (1) на овој член може да се врши само во посебни случаи, доколку не е во судир со нормалното користење на делото и доколку неразумно не ги повредува легитимните интереси на авторот.

(3) Одредбите од овој дел не се применуваат на компјутерска програма.

Користење без плаќање надоместок

Член 52

(1) Користењето авторско дело без плаќање надоместок се однесува на следниве случаи:

1) времено умножување авторско дело, кога умножувањето е од минлив или случаен карактер и/или е составен и суштински дел на технолошки процес, доколку умножувањето само за себе нема независно економско значење и чија единствена цел на умножувањето е да овозможи пренесување податоци во мрежа меѓу трети лица преку посредник или да овозможи законско користење на делото;

2) умножување што се врши од страна на јавни библиотеки, образовни институции или музеи и архиви заради остварување на нивната дејност и без непосредна или посредна економска или комерцијална цел;

3) снимање авторско дело од страна на радио-телевизиска организација што има дозвола за емитување на делото, доколку го сними со сопствени средства и за сопствени потреби и под услов да го избрише во рокот во кој ја има дозволата за емитување. Доколку снимката има посебна документарна вредност може да биде предадена и сочувана во јавен архив;

4) користење дела заради илустрирање во образовни или научни истражувања до степен оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне, под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа не е возможно;

5) користење авторски дела за потребите на лица со посебни потреби на начин кој е непосредно поврзан со посебната потреба, до степен што таа го бара и без комерцијална цел;

6) умножување и јавно соопштување написи, статии и други слични дела за актуелни стопански, политички, религиозни и други слични теми, заради извештување на јавноста, до степен оправдан со целта, освен ако тоа не е посебно забрането од страна на авторот под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа не е возможно;

7) користење делови на авторски дела (цитати), во научни истражувања, за настава, критика, полемика или преглед, во обем и до степен потребен за конкретната намена и под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа не е возможно;

8) користење дела за целите на јавната безбедност или во судска, парламентарна или административна постапка;

9) користење политички говори, како и извадоци од јавни предавања и слични дела до степен оправдан со информативната намена, под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа не е возможно;

10) користење дела за време на верски обреди или други службени одбележувања организирани од органите на државната власт и единиците на локалната самоуправа;

11) користење архитектонски и вајарски дела трајно сместени на јавни места (улицы, плоштади, паркови и слично);

12) користење дела од областа на ликовната и применетата уметност, архитектурата, индустрискиот дизајн и фотографските дела изложени на јавни изложби или на аукција од страна на организаторот, на плакати или каталози изработени без комерцијални цели до степен неопходен за промовирање на настанот;

13) преработка на дело во пародија, карикатура или пастиш, под услов преработката да не создава забуна во однос на оригиналот на делото и авторството и ако преработката е во рамките на дозволеното користење на делото;

14) умножување авторско дело на носач на тон и слика, јавно соопштување на делото од тој носач, како и јавно соопштување на делото што се емитува, во продавници, на саеми и други места каде што се демонстрира работата на апарати за снимање, умножување и пренесување на тон и слика, во мерка што е неопходна за демонстрирање на работата на апаратите. Записите/снимките создадени по оваа основа веднаш се бришат;

15) случајно (споредно) вклучување авторско дело во друг материјал;

16) користење цртежи или проекти на архитектонски објект заради негова реконструкција и

17) јавно соопштување и ставање на располагање на јавноста на авторско дело заради истражување или лично усовршување на определени места во јавни научни, културни, образовни и други установи од сличен карактер, доколку делото не може да се купи, или за негово користење не е потребна дозвола, а е дел од колекциите/фондот на установите.

(2) Користењето база на податоци или нејзини примероци од страна на законскиот корисник е без плаќање надоместок, доколку е неопходно за пристап и вообичаено користење на нејзините составни содржини.

Користење дело од народното творештво

Член 53

(1) Користење дело од народното творештво е без надоместок.

(2) Народното творештво се користи на достоин начин, без сакатење и под услов да е наведен изворот и потеклото на делото.

(3) За остварување на правата од ставот (2) на овој член е надлежна јавната и научната установа - Институт за фолклор "Марко Цепенков" - Скопје.

Користење со плаќање надоместок

Член 54

Користењето на авторското дело со плаќање надоместок се однесува на следниве случаи:

1) умножување на хартија или на сличен носач на запис по пат на фотокопирање или која било слична техника или друг процес со слични ефекти, со исклучок на нотните записи на музичко дело и

2) умножување на кој било носач на запис што ги врши физичко лице за приватно користење без посредна или непосредна комерцијална цел.

ДЕЛ 5

ТРАЕЊЕ НА АВТОРСКОТО ПРАВО

Траење на авторското право

Член 55

(1) Материјалните права траат за време на авторскиот живот и 70 години по неговата смрт, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(2) Моралните права траат во различни рокови определени со овој закон.

Сметање на рокови во случаи на коавторство**Член 56**

(1) Кога делото го реализирале повеќе автори (коавтори), рокот на траење од членот 55 став (1) на овој закон, се смета од смртта на авторот кој последен починал.

(2) Во случај на коавторство на аудиовизуелно дело рокот на траење на заштитата се смета од смртта на последното живо лице главниот режисер, авторот на сценариото, авторот на дијалозите и композиторот на музиката специјално создадена за користење во аудиовизуелно дело, независно дали со овој закон тоа лице се смета како автор на аудиовизуелното дело.

Траење на заштита на анонимни и псевдонимни дела**Член 57**

(1) Авторското право на анонимни и псевдонимни дела трае 70 години по законското објавување на делото.

(2) Доколку псевдонимот не доведува до забуна за тоа кој е автор или доколку авторот во рокот наведен во ставот (1) од овој член го открие својот идентитет се применува рокот од членот 55 став (1) на овој закон.

Посебни рокови за необјавени дела**Член 58**

Кога рокот, според овој закон, не тече од смртта на авторот или авторите, а делото не било законски објавено, авторското право трае 70 години по неговото создавање.

Траење на роковите за авторско дело објавено во делови**Член 59**

Во случај кога рокот на траење на авторското право, според овој закон, се смета според законското објавување на делото, а делото е објавено во томови, делови, продолженија, изданија, епизоди и слично, рокот се смета посебно за секој составен дел.

Сметање на роковите**Член 60**

Роковите на траење на заштитата на авторското право утврдени со овој закон, започнуваат да течат од 1 јануари од годината што следи по настанот, што е основа за пресметување на роковите.

Траење на моралните права**Член 61**

(1) Моралното право за откажување од членот 25 на овој закон, трае додека авторот е жив.

(2) Моралните права за признавање и означување на авторството и за заштита на интегритетот на авторското дело од членовите 22 и 24 на овој закон, траат и по истекот на роковите за траење на материјалните права, утврдени со овој закон.

(3) За остварување и заштита на моралните права на авторот од членовите 22 и 24 на овој закон по неговата смрт, покрај наследниците, се надлежни и соодветното (струково) здружение на автори, лицата кои имаат правен интерес, како и Македонската академија на науките и уметностите.

Последица од истекот на роковите**Член 62**

Авторското дело, по истекот на роковите за траење на материјалните права утврдени со овој закон, се користи без дозвола и без надоместок.

**ДЕЛ 6
ПРЕНЕСУВАЊЕ МАТЕРИЈАЛНИ ПРАВА****Општа одредба****Член 63**

(1) Авторот може да пренесе на други лица одделни материјални права, на начин и под услови определени со овој закон.

(2) Пренесувањето од ставот (1) на овој член може да се врши со наследување, со пишан договор (исклучиво и неисклучиво) или на друг пишан начин (неисклучиво) со дозвола, изјава, согласност и слично.

Пренесување со наследување**Член 64**

(1) Материјалните права се предмет на наследување.

(2) На наследниците на авторот им припаѓаат сите права кои би му припаѓале на авторот.

(3) На наследувањето на авторското право, доколку со овој закон поинаку не е определено, се применуваат прописите за наследување.

Пренесување со договор**Член 65**

(1) Авторот може пренесувањето на материјалните права на други лица, да го врши со пишан договор, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(2) Договорот од ставот (1) на овој член што не е склучен во пишана форма не произведува правно дејство.

(3) Договорот од ставот (1) на овој член содржи особено вид на правата што се пренесуваат, нивниот обем, исклучиво или неисклучиво, територијата за која се однесува пренесувањето на правата, времетраење на пренесувањето и авторскиот надоместок.

(4) Спорните или нејасните одредби во договорот од ставот (1) на овој член се толкуваат во интерес на авторот.

Определување надоместок**Член 66**

(1) Авторскиот надоместок се определува според принципот на правичност, видот на делото, видот и обемот на правото на користење што се пренесува, времетраењето и други битни околности за неговото користење.

(2) Доколку со користењето на авторското дело се остварува приход кој е значително поголем од договорениот надоместок, авторот има право да побара измена на договорениот надоместок, што ќе му овозможи поправичен удел во приходот. Од ова право авторот не може да се откаже.

(3) Во случај кога надоместокот е договорен, односно определен во зависност од остварениот приход од користењето на делото, неговиот корисник е должен да води соодветни книги или друга евиденција од која може да се утврди висината на остварениот приход.

(4) Корисникот од ставот (3) на овој член е должен да му овозможи на носителот на авторското право увид во документацијата/евиденцијата од ставот (3) на овој член и да му доставува потребни извештаи за остварениот приход во разумен рок, доколку рокот не е определен со закон или договор.

Ништовност

Член 67

Ништовно е пренесувањето на:

- 1) авторско право како целина;
- 2) морални права и
- 3) непознати видови на користење авторско дело.

Примена на прописите за облигациони односи

Член 68

На договорот за пренесување на материјално право соодветно се применуваат прописите за облигационите односи, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Активна легитимација

Член 69

Правата што според овој закон му припаѓаат на авторот, вклучувајќи го и правото на судска заштита, му припаѓаат и на друг носител на авторско право, во обем што со закон или со друг правен акт му се пренесени, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Обем на пренесување (исклучиво и неисклучиво)

Член 70

(1) Пренесувањето на материјално право, во смисла на членот 63 став (2) од овој закон, се врши исклучиво или неисклучиво.

(2) Со исклучивото пренесување на материјално право, во смисла на овој закон, се дозволува само едно лице да го користи делото при што од користење се исклучени авторот и кое било друго лице.

(3) Со неисклучивото пренесување материјално право, во смисла на овој закон се дозволува лице да го користи делото при што од користењето не се исклучени авторот или кое било друго лице.

Правило на одвоено пренесување

Член 71

Пренесување одделно материјално право не влијае на пренесувањето на другите материјални права, доколку со овој закон или со договор поинаку не е определено.

Презумпција на заедничко пренесување

Член 72

При пренесувањето на правото на умножување се смета дека е пренесено и правото на пуштање во промет на примероците на тоа дело, доколку со договор поинаку не е определено.

Натамошно пренесување

Член 73

(1) Носителот на кој му било пренесено материјално право на авторот не може, без дозвола на авторот, тоа право натаму да го пренесе на други лица, доколку со договор поинаку не е определено.

(2) Доколку натамошното пренесување на правото е последица на статусните измени на носителот, не е потребна дозволата од ставот (1) на овој член.

(3) Доколку натамошното пренесување на правото е допуштено без дозвола на авторот, согласно со закон или договор, за авторските побарувања, солидарна одговорност сносат претходниот и новиот носител.

Раскинување на пренесувањето

Член 74

(1) Авторот може да го раскине договорот, односно да ја повлече дозволата или друг пишан акт за пренесување на материјалното право, доколку носителот на исклучивото право во недоволна мера го користи или воопшто не го остварува, а од тие причини интересите на авторот значително се оштетени.

(2) Авторот не може да го изврши раскинувањето, односно повлекувањето од ставот (1) на овој член, доколку од него потекнуваат причините за тоа.

(3) Авторот може да му понуди на носителот од ставот (1) на овој член дополнителен рок за соодветно користење на правото.

(4) Со раскинувањето, односно повлекувањето од ставот (1) на овој член, материјалното право му се враќа на авторот.

(5) Доколку начелото на правичност го налага тоа, авторот е должен на носителот на правото да му исплати соодветен надоместок на штета.

(6) Авторот не може да се откаже од правото на раскинување, односно повлекување според овој закон.

ОДДЕЛ 1. Одделни видови авторски договори

Пододдел 1. Издавачки договор

Издавачки договор

Член 75

(1) Со издавачки договор авторот му го пренесува на издавачот правото на умножување на своето дело и пуштање во промет со печатење во книжен облик во доволен број примероци наменети за јавноста (во натамошниот текст: право на издавање), а издавачот за тоа му плаќа надоместок, го издава делото и ги става во промет издадените примероци.

(2) Правото на издавање од ставот (1) на овој член не го содржи правото на издавање на делото во електронски облик. За издавање на делото во електронски облик се склучува посебен договор.

(3) Издавачот кој го има правото на издавање на делото во книжен облик, меѓу еднакви понудувачи, има право на првенство за издавање на делото во електронски облик. Правото на првенство трае три години од издавањето на делото во книжен облик. Издавачот писмено се изјаснува во рок од 30 дена од приемот на понудата од авторот.

(4) Со издавачкиот договор може да се пренесе и правото на цебно издание, периодично издание, односно издавање во продолженија, преведување и слично.

Содржина на издавачкиот договор

Член 76

(1) Издавачкиот договор, покрај општите елементи за содржината на авторскиот договор определени со членот 65 од овој закон содржи и рок за предавање на ракописот заради издавање, број на посебни изданија и број на примероци (тираж) на секое посебно издание.

(2) Надоместокот во издавачкиот договор може да биде определен во паушален износ или во процент од малопродажната цена на примерок на изданието. Во случај кога надоместокот е договорен во процент од малопродажната цена на продадените примероци на делото, издавачот е должен да му овозможи увид на авторот во документацијата за продадените примероци.

Претпоставка на исклучивост

Член 77

За времетраењето на издавачкиот договор се смета дека авторот на издавачот исклучиво му го пренел правото на издавање на делото на ист јазик, освен на новинарски написи, доколку со договорот не е поинаку определено.

Подобрување на делото

Член 78

Издавачот е должен, при наредните изданија, да му овозможи на авторот подобрување или измена на делото под услов тоа да не предизвикува значителен трошок за издавачот и суштински да не го менува делото, доколку со издавачкиот договор поинаку не е определено.

Уништување на делото со виша сила

Член 79

(1) Во случај кога ракописот на делото, по доставувањето до издавачот, е уништен поради виша сила, авторот има право на надоместок што би му припаднало, доколку делото било издадено.

(2) Во случај кога поради виша сила, пред да биде пуштено во промет, е уништено целокупното подготвено издание, издавачот има право да подготви ново издание, а авторот има право на надоместок како за едно издание.

(3) Во случај кога поради виша сила пред да биде пуштено во промет е уништен дел од подготвеното издание, издавачот има право да отпечати само толку примероци, колку што биле уништени без за тоа да му исплати дополнителен надоместок на авторот.

Престанок и раскинување на договорот

Член 80

(1) Издавачкиот договор престанува во случај на:

- 1) смрт на авторот пред завршување на авторското дело;

- 2) исцрпување на тиражот на сите договорени изданија;

- 3) истек на рокот на важење на договорот и

- 4) други случаи утврдени со закон или договор.

(2) Авторот може да го раскине издавачкиот договор, доколку издавачот, откако бил исцрпен тиражот од претходното издание, не издаде нови договорени изданија во рокот определен со издавачкиот договор. Во случај на раскин, авторот има право да го задржи добиениот надоместок, односно да бара исплата на договорниот надоместок, како и право да бара надоместок на штета.

(3) Се смета дека тиражот е исцрпен, во смисла на овој закон, доколку бројот на непродадените примероци е помал од 5% од сите договорени и остварени изданија, а во секој случај доколку е помал од 100 примероци.

Уништување на примероците

Член 81

Во случај кога издавачот сака да ги уништи примероците на делото останати во залиха е должен првенствено да му ги понуди на авторот.

Пододдел 2. Договор за јавно изведување

Договор за јавно изведување

Член 82

Со договор за јавно изведување авторот му го пренесува на корисникот правото за јавно изведување на своето дело.

Содржина на договорот за јавно изведување

Член 83

Договорот за јавно изведување, покрај општите елементи за содржината на авторскиот договор определени со членот 65 став (3) од овој закон, може да го содржи и правото на авторот на увид во јавното изведување на делото и обврска на корисникот тоа да му го овозможи, како и да обезбеди соодветни технички услови за изведувањето.

Раскин на договорот

Член 84

Во случај кога делото нема да се изведе во договорниот рок или под договорените услови, авторот има право да го раскине договорот, да го задржи веќе добиениот надомест, да бара исплата на договорениот надоместок и да побара надоместок на штета.

Пододдел 3. Договор за нарачка авторско дело

Договор за нарачка

Член 85

(1) Со договор за нарачка на авторско дело, авторот го создава нарачаното авторско дело и му го доставува на нарачателот.

(2) Нарачателот има право да ја надгледува работата и да дава упатства, доколку со тоа не навлегува во правото на авторот за слободно творештво.

(3) Авторот го задржува авторското право врз нарачаното дело, доколку со закон или договор поинаку не е определено.

Пододдел 4. Авторско дело создадено од работен однос

Авторско дело од работен однос

Член 86

(1) Во случај кога авторското дело е создадено од работник при исполнување на неговите работни обврски или по упатство на работодавачот (во натамошниот текст: авторско дело од работен однос), се смета дека материјалните права на авторот на тоа дело, исклучиво му се пренесени на работодавачот за време од пет години по завршувањето на делото, доколку со колективен договор, односно со договор за работа поинаку не е определено.

(2) По истекот на рокот од ставот (1) на овој член, материјалните права му припаѓаат на работникот, со тоа што работодавачот може да побара нивно повторно исклучиво пренесување, доколку му плати на работникот надоместок за секој одделен вид материјално право.

(3) Независно од ставовите (1) и (2) на овој член авторот има право на надоместок за секое изнајмување.

(4) Авторот не може да се откаже од правото од ставот (3) на овој член.

Исклучоци кај пренесувањето во работен однос

Член 87

По исклучок од членот 86 на овој закон:

1) работникот го задржува исклучивото право да го користи авторското дело создадено од работниот однос во рамките на своите собрани дела и

2) се смета дека материјалните права на компјутерска програма и на бази на податоци неограничено се пренесени на работодавачот, доколку со договор поинаку не е определено.

ОДДЕЛ 2. Посебни одредби за авторските дела

Пододдел 1. Аудиовизуелно дело

Аудиовизуелно дело

Член 88

Аудиовизуелно дело, во смисла на овој закон, е кинематографско или друго дело изразено во вид на поврзани подвижни слики, со или без звук, без оглед на видот на носачот што го содржи.

Автори на аудиовизуелно дело

Член 89

Автори на аудиовизуелно дело, во смисла на овој закон, се писателот на сценариото, главниот режисер и главниот снимател. Во случај кога анимацијата од кој било вид е суштински елемент на делото, за автор се смета и главниот цртач. Во случај кога музиката е суштински елемент на делото, за автор се смета и авторот на музиката посебно создадена за користење во аудиовизуелно дело.

Автори на придонеси кон аудиовизуелното дело

Член 90

Цртачот, односно авторот на музиката, кога не се смета за автор на аудиовизуелното дело според членот 89 од овој закон, како и сценографот, костимографот, монтажерот и авторот на маски, имаат авторско право само врз своите придонеси кон аудиовизуелното дело (во натамошниот текст: автори на придонеси).

Договор за филмска продукција

Член 91

(1) Со договор за филмска продукција се уредува односот на филмскиот продуцент со авторите на аудиовизуелното дело и авторите на придонесите, како и односот меѓу самите автори, согласно со овој закон.

(2) Со склучувањето на договорот за филмска продукција се смета дека авторите и авторите на придонесите, исклучиво и неограничено му ги пренеле на филмскиот продуцент сите свои материјални права на аудиовизуелното дело, вклучително и правото на превод со титлување или надсинхронизација, доколку со договор поинаку не е определено.

(3) Со склучување договор за филмска продукција, авторите го задржуваат правото на правичен надоместок од филмскиот продуцент, за секое користење од ставот (2) на овој член, а авторите на придонесите го задржуваат правото посебно да ги користат своите придонеси кон аудиовизуелното дело, доколку со тоа не се повредени правата на филмскиот продуцент.

(4) Авторите и авторите на придонесите не можат да се откажат од правата наведени во ставот (3) на овој член.

(5) Филмскиот продуцент е должен најмалку еднаш годишно да им доставува на авторите на аудиовизуелното дело извештај за остварениот приход, посебно за секој вид користење на делото.

Завршување на аудиовизуелното дело

Член 92

(1) Аудиовизуелното дело се смета за завршено (создадено) кога главниот режисер ќе утврди дека е завршен првиот стандарден примерок на делото, што е предмет на договорот.

(2) Измени на примерокот на аудиовизуелното дело од ставот (1) на овој член се можни само по претходна согласност на главниот режисер и филмскиот продуцент.

(3) Во случај кога некој од авторите или авторите на придонесите нема да го заврши својот дел кон аудиовизуелното дело или поради виша сила тоа не може да го стори, нема право да се спротивставува создадениот дел да биде користен за негово довршување. За овој дел авторот ужива соодветно авторско право.

Раскинување на договорот

Член 93

(1) Во случај кога филмскиот продуцент нема да го заврши аудиовизуелното дело во рок од пет години од склучувањето на договорот за филмска продукција или доколку не го стави во промет завршеното аудиовизуелно дело во рок од една година по неговото завршување, авторите можат да го раскинат договорот, доколку не бил договорен друг рок.

(2) Во случајот на раскинување од ставот (1) на овој член авторите и авторите на придонесите го задржуваат правото на исплата на надоместок.

Примена на други законски одредби

Член 94

На договорот за филмска продукција не се однесуваат одредбите од овој закон за правото на откажување од членовите 21 став (1) точка 4 и 25 и за пренесување на правата од членовите 71 и 73 на овој закон.

Пододдел 2. Компјутерска програма

Компјутерска програма

Член 95

Компјутерска програма, во смисла на овој закон, е програма во која било електронска изразна форма, вклучувајќи го и подготвителниот материјал за неова изработка, доколку е индивидуална и интелектуална творба.

Права на авторот

Член 96

Авторот на компјутерска програма, доколку со овој закон поинаку не е определено, има исклучиво материјално право да ја користи програмата и да дозволува или забранува користење на програмата за:

1) умножување, како и внесување, прикажување, користење, пренесување или чување на компјутерска програма, доколку овие дејствија наложуваат такво умножување;

2) преведување, адаптирање или која било друга преработка, како и умножување на резултатите од таа преработка, без да се повредат правата на лицето кое ја извршило таквата преработка и

3) пуштање во промет, како и за послуга на оригиналот од компјутерската програма или нејзините примероци во каква било форма.

Посебни одредби за ограничување на правата

Член 97

(1) Доколку со договор поинаку не е определено, законскиот корисник на компјутерската програма може без дозвола на носителот на правото да ги врши дејствијата наведени во членот 96 став (1) точки 1 и 2 од овој закон, во согласност со нејзината намена, вклучувајќи и исправка на грешките заради користење на програмата.

(2) Законскиот корисник на компјутерската програма може без дозвола на носителот на правото да направи резервен примерок доколку тоа е неопходно за нејзино користење.

(3) Законскиот корисник на компјутерската програма има право без дозвола на авторот да го следи, проучува или тестира работењето на програмата, со цел да ги утврди идеите и принципите што се основна карактеристика на елементите на програмата, доколку има потреба од тоа при внесот, прикажувањето, користењето, пренесувањето или чувањето.

(4) Одредбите од договорот што се во спротивност со ставовите (2) и (3) од овој член се ништовни.

Декомпилирање

Член 98

(1) За умножување на кодот и за промена на неговиот облик, во смисла на членот 96 став (1) точка 2 од овој закон, не е потребна дозвола на носителот на правото, доколку тоа е потребно за добивање информации потребни за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност) на независно креирана компјутерска програма со други програми, под услов да се исполнети следниве услови:

1) таквите дејствија да ги врши носител на дозвола, друг законски корисник или лице кое е овластено од нив и работи во нивно име и за истата цел;

2) информациите потребни за постигнување интероперабилност да не биле претходно достапни на лицата од ставот (1) точка 1 на овој член и

3) таквите дејствија да се ограничени само на оние делови од изворната програма што се потребни за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност).

(2) Не е дозволено информациите добиени преку примена на ставот (1) на овој член да се:

1) користат за други намени, освен за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност) на независно креирана компјутерска програма;

2) отстапуваат на други лица, освен кога тоа е потребно за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност) на независно креирана компјутерска програма и

3) користат за развивање, производство или трговија со друга компјутерска програма, што во својот израз е слична во суштина или да се користат за било какво друго дејство со кое се повредува авторското право.

(3) Одредбите од овој член не можат да се применуваат на начин кој во неразумна мера би го повредил авторското право или би бил спротивен на вообичаено то користење на компјутерската програма.

ГЛАВА ТРЕТА СРОДНИ ПРАВА

ДЕЛ 1 ОПШТИ ОДРЕДБИ

Предмети на сродни права

Член 99

Предмети на сродни права се изведбите на уметниците - изведувачи, фонограмите на произведувачите на фонограми, видеограмите на филмските продуценти, програмите на радио-телевизиските организации, издаонијата на издавачите и базите на податоци на нивните изготвувачи.

Примена на одредбите за авторското право

Член 100

Одредбите од овој закон за авторското право што се однесуваат на односот меѓу авторското право и сопственичкото право (членови од 6 до 9 и 11), составните делови и насловите на авторското дело (член 13), на презумпцијата на авторство и коавторство (членови 18 и 19), дефинициите на материјалните права (членови од 28 до 38), правото на исцрпување при прва продажба (член 29 став (5)), на ограничување на материјалните права (членови од 51 до 54), начинот на пресметување на роковите за траење и последиците од нивното истекување (членови 60 и 62) и на пренесувањето (членови од 63 до 71, 73 и 74) соодветно се применуваат и на сродните права.

ДЕЛ 2

СОДРЖИНА НА СРОДНИТЕ ПРАВА

ОДДЕЛ 1. Права на уметници - изведувачи

Поим на уметници - изведувачи

Член 101

(1) Уметници - изведувачи, во смисла на овој закон, се артисти, пеачи, музичари, балетски уметници и други лица кои со игра, песна, танц, говорење, рецитирање или на друг начин, изведуваат книжевни или уметнички дела или дела од народното творештво (во натамошниот текст: изведувачи).

(2) Како изведувачи, во смисла на овој закон, се сметаат и режисери на сценски дела, диригенти на оркестри и хорови, обликувачи (мајстори) на тон или на тонска снимка.

Претставници на состави на изведувачи

Член 102

(1) Изведувачите кои колективно учествуваат во иста изведба, како на пример оркестар, хор, танцов или драмски ансамбл, група или друг вид состав се должни да овластат еден од членовите - изведувачи на составот за свој претставник за пренесување на правата за користење на изведбата од членот 106 став (1) на овој закон, освен доколку со закон или правилата на составот поинаку не е определено.

(2) Овластувањето од ставот (1) на овој член се дава во писмена форма и важи, доколку е дадено од мнозинството изведувачи во составот од ставот (1) на овој член. Овластувањето ги содржи правата за кои се дава овластувањето, вкупниот број на изведувачите, нивните имиња, потписите на членовите кои го даваат овластувањето и рокот на неговото важење.

(3) Одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член не се однесуваат на режисери на сценски дела, диригенти и солисти.

Морални права

Член 103

Изведувачот ги има следниве исклучиви морални права:

- 1) да биде признат како изведувач на изведбата;
- 2) да биде назначено неговото име, псевдоним или друга ознака, односно називот на составот, уметничкиот раководител на составот и солистот, при секое користење на изведбата, освен ако тоа технички не е возможно и
- 3) да се спротивстави на секако менување, деформирање, сакатење или уништување на неговата изведба, односно да се спротивстави на секое користење на изведбата што може да наштети на неговата личност, чест и углед.

Материјални права

Член 104

(1) Изведувачот има исклучиви материјални права да дозволува или забранува користење на својата изведба за:

- 1) снимање на својата неснимена изведба;
 - 2) јавно соопштување на својата неснимена изведба, освен за радиодифузно емитување на својата изведба која, сама по себе, е радиодифузна или е направена од снимка;
 - 3) умножување на снимката од изведбата;
 - 4) пуштање во промет на оригиналот или примерокот од снимката од изведбата и
 - 5) ставање на располагање на јавноста на снимката од изведбата.
- (2) Умножување на снимка на изведба од ставот (1) точка 2 на овој член, во смисла на членот 28 од овој закон, претставува изработка на примероци на снимката.

Други права на изведувачот

Член 105

(1) Изведувачот има право на дел од единствениот надоместок за секое јавно соопштување на фонограм со негова изведба, издаден за комерцијална цел, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(2) Изведувачот кој своето право на умножување на снимката со негова изведба го пренел на произведувач на фонограми или на филмски продуцент во согласност со овој закон, го задржува правото на надоместок за секое изнајмување.

(3) Изведувачот има право на дел од единствениот надоместок за умножување за приватно користење, согласно со членот 46 од овој закон.

(4) Изведувачот не може да се откаже од правото утврдено во ставовите (1), (2) и (3) на овој член.

(5) Издавање за комерцијална цел во смисла на ставот (1) на овој член претставува умножување на фонограм во доволен број примероци наменети за јавноста.

Пренесување изведувачко право

Член 106

(1) Изведувачот може со изведувачки договор да му пренесе на друго лице свое материјално право на користење на своја изведба.

(2) Изведувачкиот договор се склучува во писмена форма и покрај општите елементи утврдени во членот 65 од овој закон, содржи и наслов на делото што се изведува и името на авторот на делото, како и бројот и периодот на радиодифузно емитување, кога договорот се однесува на радиодифузно емитување.

Презумпција на пренесување

Член 107

Доколку со договорот поинаку не е определено, се смета дека со склучување договор за производство на фонограм и аудиовизуелно дело, изведувачот, произведувачот на фонограм, односно на филмскиот продуцент, му ги пренел сите свои материјални права, вклучително и правото на надсинхронизација на својата изведба.

Изведба од работен однос

Член 108

Одредбите од членот 86 на овој закон за авторските дела создадени од работен однос, соодветно се применуваат на изведбата од работниот однос.

ОДДЕЛ 2. Права на произведувачи на фонограми

Поим на произведувачи на фонограми

Член 109

(1) Произведувач на фонограм, во смисла на овој закон, е физичко или правно лице што презема иницијатива, организација, финансирање и одговорност за прво снимање на звуците од изведба, на други звуци или звучни појави (во натамошниот текст: фонограм).

(2) Фонограм, во смисла на овој закон, е снимка на звуци од изведба или други звуци или звучни појави, освен на снимка вградена во аудиовизуелно дело.

(3) Снимка, во смисла на овој закон, е отелотворување (запис на носач на тон) на звуци или звучни појави од што тие може да бидат восприемани, умножени или соопштени со помош на технички средства.

Содржина на правата на произведувач на фонограм

Член 110

(1) Произведувачот на фонограм има право, при секое користење на фонограмот, соодветно да биде означено неговото име или назив, освен доколку тоа не е возможно.

(2) Произведувачот на фонограм има исклучиво материјално право да користи, дозволува или забранува користење на фонограмот за:

- 1) умножување;
- 2) пуштање во промет и
- 3) ставање на располагање на јавноста.

Други права на произведувачот на фонограми

Член 111

(1) Произведувачот на фонограми има право на дел од единствениот надоместок од јавно соопштување на неговиот фонограм издаден за комерцијална цел.

(2) Како фонограм издаден за комерцијална цел се смета и фонограм ставен на располагање на јавноста.

(3) Произведувачот на фонограми и изведувачот на изведбата вградена во фонограмот имаат право на поднаков дел од единствениот надоместок од ставот (1) на овој член, доколку со договор поинаку не е определено.

(4) Во случај од ставот (1) на овој член корисникот е должен за секое користење да го плаќа надоместокот од ставот (1) на овој член за правата на произведувачот на фонограми и за правата на изведувачот, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(5) Произведувачот на фонограми има право на дел од единствениот надоместок за умножување за приватно користење, согласно со членот 46 од овој закон.

ОДДЕЛ 3. Права на филмски продуцент

Поим

Член 112

(1) Филмски продуцент, во смисла на овој закон, е физичко или правно лице што ја презема иницијативата, организацијата, финансирањето и одговорноста за создавање на првата снимка на аудиовизуелно дело (во натамошниот текст: видеограм).

(2) Видеограм, во смисла на ставот (1) на овој член, е носач на слика со снимката на подвижни слики со или без придружен звук од кој тие може да бидат восприемани, умножени или соопштени со помош на технички средства.

Содржина на правата на филмскиот продуцент

Член 113

(1) Филмскиот продуцент има право, при секое користење на видеограмот, соодветно да биде означено неговото име или назив, освен доколку тоа не е возможно.

(2) Филмскиот продуцент има исклучиво материјално право да дозволува или забранува користење на својот видеограм за:

- 1) умножување;
- 2) пуштање во промет;
- 3) јавно прикажување;
- 4) радиодифузно емитување;
- 5) реемитување и
- 6) ставање на располагање на јавноста.

Друго право на филмскиот продуцент

Член 114

Филмскиот продуцент има право на дел од единствениот надоместок за умножување за приватно користење, согласно со членот 46 од овој закон.

ОДДЕЛ 4. Права на радио-телевизиска организација

Содржина на правата на радио-телевизиска организација

Член 115

Радио-телевизиска организација (во натамошниот текст: РТВ организација) има исклучиви материјални права да дозволува или забранува користење на своите програми за:

- 1) снимање на програмите, на носачи на слика и/или тон;
- 2) умножување и ставање во промет на умножените примероци од снимките на програмите;
- 3) реемитување;
- 4) јавно пренесување на места достапни на јавноста и со наплата на влезници и
- 5) ставање на располагање на јавноста.

ОДДЕЛ 5. Права на издавачи

Право на издавач на надоместок од умножување за приватно користење

Член 116

Правно или физичко лице што согласно со закон ќе издаде авторско дело во книжен облик (издавач) има право на дел од единствениот надоместок за умножување за приватно користење, согласно со членот 46 од овој закон.

Права во посебни случаи на издавање

Член 117

(1) Правно или физичко лице што прв пат согласно со закон ќе издаде или на друг начин објави авторско дело над кое истекле материјалните права на авторот има исклучиви материјални права соодветни на материјалните права на авторот, утврдени со овој закон.

(2) Физичко лице кое прв пат согласно со закон ќе издаде научен или критички коментар или осврт на претходно објавено авторско дело врз кое истекле материјалните права на авторот има исклучиви материјални права соодветни на материјалните права на авторот, утврдени со овој закон.

ОДДЕЛ 6. Права на изготвувач на база на податоци

Поим на изготвувач на база на податоци

Член 118

Изготвувач на база на податоци е правно или физичко лице кое презело иницијатива и одговорност за вложување во создавање на базата на податоци, доколку презентира дека извршил квалитативно и/или квантитативно суштинско вложување во прибирање, верификацијата или презентацијата на нејзината содржина.

Содржина на правата на изготвувачи на база на податоци

Член 119

(1) Изготвувач на базата на податоци има исклучиво право да дозволува или забранува умножување (извлекување) и/или пуштање во промет на примероци, ставање на располагање на јавноста или други форми на јавно соопштување на целината или битните делови на базата на податоци (повторно користење).

(2) Со првата продажба на примерок од базата на податоци од страна на носителот на правото или со негова согласност, се исцрпува правото на контрола на натамошната продажба на примероците.

(3) Правата од ставот (1) на овој член се применуваат без да се повредат постојните права на деловите на базата на податоци.

Обем на заштита

Член 120

(1) Заштитата на правата на изготвувачот на базата на податоци ги опфаќа:

- 1) целата содржина на базата на податоци;
- 2) суштинските делови од нејзината содржина, проценети квалитативно и/или квантитативно и
- 3) несуштинските делови од нејзината содржина, кога тие се користат повторувано и систематично и спротивно на редовното користење или во неразумна мерка ги повредуваат законските интереси на изготвувачот на базите на податоци.

(2) Заштитата на базата на податоци не се применува на компјутерска програма користена за изработка или за работа на базата на податоци достапна преку електронски средства.

Права и обврски на законски корисник

Член 121

(1) Изготвувач на објавена база на податоци не смее да го спречи законскиот корисник на базата на податоци во целина, односно на нејзин дел, кога е овластен само за тој дел, од користење на несуштинските делови од нејзината содржина проценета квалитативно и/или квантитативно за какви било цели.

(2) Законски корисник на објавена база на податоци не смее да презема какви било дејствија спротивни на редовното користење и/или дејства што во неразумна мера ги повредуваат интересите на изготвувачот на базите на податоци.

(3) Законски корисник на објавена база на податоци не смее да предизвика штета на носителот на авторското право или сродните права во однос на делата или предметите на сродните права што се содржани во базата на податоци.

Ограничување на правата

Член 122

Користењето на суштинските делови од содржината на базата на податоци од страна на законскиот корисник е без дозвола од носителот на правото и без надоместок, ако се врши умножување:

1) од неелектронска база на податоци за приватни цели;

2) заради илустрирање во наставата или за научни истражувања, доколку изворот е наведен и во обем оправдан со некомерцијалната цел и/или

3) пуштање во промет на примероци, ставање на располагање на јавноста или други форми на јавно соопштување за цели на јавна безбедност, во управни и судски постапки.

ДЕЛ 3

ТРАЕЊЕ НА СРОДНИТЕ ПРАВА

ОДДЕЛ 1. Траење на правата на изведувачите

Член 123

(1) Материјалните изведувачки права траат 50 години од денот на изведбата. Доколку во тој период снимката од неговата изведба била прв пат издадена согласно со закон или јавно соопштена согласно со закон, правата на изведувачот траат 50 години, сметано од нејзиното прво издавање согласно со закон, односно јавно соопштување согласно со закон.

(2) Моралните права од членот 103 на овој закон траат и по истекот на роковите за траење на изведувачките права утврдени со овој закон. Одредбата за остварување на моралните права од членот 61 на овој закон соодветно се применува на правата на изведувачите.

ОДДЕЛ 2. Траење на правата на произведувач на фонограми

Член 124

Правата на произведувачот на фонограми траат 50 години од денот на првото создавање на фонограмот. Доколку во тој период фонограмот бил прв пат издаден

согласно со закон, правата на продуцентот траат 50 години сметано од издавањето. Доколку во тој период фонограмот не бил издаден согласно со закон, туку бил јавно соопштен согласно со закон, правата на продуцентот траат 50 години од соопштувањето.

ОДДЕЛ 3. Траење на правата на филмскиот продуцент

Член 125

Правата на филмскиот продуцент траат 50 години од денот на завршувањето на снимката. Доколку во тој период снимката била прв пат издадена согласно со закон или јавно соопштена согласно со закон, правата на продуцентот траат 50 години, сметано од првото издавање согласно со закон, односно јавно соопштување согласно со закон.

ОДДЕЛ 4. Траење на правата на РТВ организација

Член 126

Правата на РТВ организација траат 50 години од денот на првото радиодифузно емитување на програмата.

ОДДЕЛ 5. Траење на правата на издавач и на правата во посебни случаи на издавање

Член 127

(1) Правата на издавачот траат 50 години од издавањето согласно со закон.

(2) Правата од членот 117 ставови (1) и (2) на овој закон траат 25 години од првото издавање согласно со закон, односно објавување согласно со закон.

ОДДЕЛ 6. Траење на правата на изготвувач на база на податоци

Член 128

(1) Правата на изготвувач на база на податоци траат 15 години по завршувањето на изработката на базата на податоци. Доколку во тој период таа е објавена согласно со закон, правата ќе траат 15 години од тоа објавување.

(2) Рокот за заштита утврден во ставот (1) на овој член почнува од ново да тече со секоја значителна измена, проценета квалитативно и/или квантитативно, на содржините на базата на податоци вклучително и секоја суштинска измена што произлегува од кумулацијата на последователни дополнувања, бришења или менувања што ја квалификува базата на податоци како суштински ново вложување проценето квалитативно и/или квантитативно.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

КОЛЕКТИВНО УПРАВУВАЊЕ СО АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ ПРАВА

ДЕЛ 1

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Индивидуално и колективно управување

Член 129

(1) Носителите на авторското право и на сродните права можат да ги остваруваат правата определени со овој закон индивидуално (одделно за секое авторско дело, односно предмет на сродно право), лично, однос-

но преку застапник или колективно (заедно за повеќе дела или предмети на сродни права и за повеќе носители на правата) преку организација за колективно управување со правата, на начин и под услови определени со овој закон.

(2) Колективното управување со правата од ставот (1) на овој член опфаќа правни работи со корисниците на правата, прибирање надоместоци од користењето, нивна распределба и заштита на правата пред државни органи и други субјекти.

(3) Колективно се управуваат авторското право и сродните права само за објавени авторски дела и за објавени предмети на сродните права.

(4) Објавување снимки на изведби се смета објавување во смисла на ставот (3) од овој член.

(5) Во случај на колективно управување правата се пренесуваат неисклучиво.

Остварување на колективното управување

Член 130

(1) Колективното управување се остварува за права определени со овој закон во случаи кога не е можно индивидуално остварување на правата, поради карактерот на авторските дела, односно на предметите на сродните права и поради условите и начинот на нивно користење.

(2) Колективното управување се остварува и за исклучиви права што може да се остваруваат и индивидуално.

Права што колективно се управуваат

Член 131

Права што може колективно да се управуваат особено се:

1) јавно соопштување несценско музичко и несценско книжевно дело;

2) право на авторот на надоместок од правото на наследство;

3) право на авторот на надоместок од јавна послуга;

4) право на надоместок на автор и изведувач за изнајмување фонограми или видеограми;

5) право на надоместок на изведувач за радиодифузно емитување и друго јавно соопштување на својата изведба што, сама по себе, е радиодифузна или е направена од снимка;

6) право на надоместок на изведувач и на произведувач на фонограми од единствениот надоместок од јавно соопштување на фонограми со изведби издадени за комерцијална цел;

7) право на надоместок на автор и издавач од умножување на хартија или на сличен носач на запис, по пат на фотокопирање или која било слична техника со слични ефекти, за приватно користење;

8) право на надоместок на автор, изведувач и произведувач на фонограмот од умножување на фонограм за приватно користење;

9) право на надоместок на автор, изведувач и произведувач на видеограмот (филмски продуцент) од умножување на видеограм за приватно користење и

10) право на кабелско реемитување авторски дела и предмети на сродни права кое, како исклучиво право, задолжително се управува колективно, освен на дела и на предмети на сродни права што ги реемитува радиотелевизиска организација, независно дали се работи за нејзино сопствено право или правото за реемитување и е пренесено од друг носител на правото.

ДЕЛ 2 ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА КОЛЕКТИВНО УПРАВУВАЊЕ

Организација за колективно управување

Член 132

(1) Колективното управување со авторското право и сродните права може да врши правно лице основано од носители на правата (физички и /или правни лица) за колективно управување со правата кое работи во свое име, а за сметка на носителите на правата и врз основа на дозвола од Министерството за култура (во натамошниот текст: организација).

(2) Организацијата работи со непрофитна цел врз принципите на рационалност и транспарентност и со почитување на правилата за конкуренција.

(3) Организацијата може да биде основана за одредени видови права или за права што припаѓаат на одделни носители.

(4) Вршењето определени административни, технички или помошни работи организацијата може да го довери на друго физичко или правно лице со пишан договор.

Обврски на организацијата

Член 133

Организацијата е должна да:

1) ги штити интересите на носителите на правата со кои управуваат преку следење на нивното користење во Република Македонија и во странство;

2) ги врши правните работи и односите на носителите на правата со корисниците и води постапки пред судовите и други органи заради заштита на авторското право и сродните права и слично;

3) донесува и објавува општи акти за прибирање и за распределба на надоместоци од користењето, во согласност со закон;

4) склучува договори со соодветни организации во странство;

5) неисклучиво пренесува право за користење авторски дела и предмети на сродни права со договор или на друг пишан начин;

6) ги прибира утврдените надоместоци од корисниците и врши нивна распределба на носителите на правата во согласност со закон и општите акти;

7) бара од корисниците информации и документи потребни за определување на висината на надоместокот за користење на правата;

8) врши контрола на користењето на авторските дела, односно предметите на сродните права;

9) обезбедува внатрешна контрола, отчетност и одговорност на органите и лицата за работите во нивна надлежност во согласност со закон и општите акти;

10) обезбедува и овозможува јавност на работењето (обезбедува пристап на носителите на правата до информациите за користење на правата, за прибраните средства и за распределбата);

11) обезбедува и овозможува увид во работењето и податоците од страна на носителите на правата, на начин, во обем и под услови определени со закон и општи акти на организацијата и

12) обезбедува и одржува просторни, кадровски и други услови определени со овој закон заради успешно остварување на работата.

Членови на организацијата**Член 134**

(1) Со правата определени со овој закон во организацијата управуваат и одлучуваат членовите на организацијата (носителите на правата), во согласност со овој и друг закон.

(2) Организацијата што врши колективно управување од овој закон, ги управува правата на сите носители на правата за кои има добиено дозвола од Министерството за култура, во согласност со овој закон и статутот, односно договорот за основање.

ОДДЕЛ 1. Известување, доставување на податоци и дозвола за користење**Субјекти должни за доставување на известување, податоци и барање дозвола****Член 135**

(1) Корисникот во случаите од членот 137 точки 1, 3 и 4 на овој закон е должен најдоцна 15 дена пред денот на користењето на авторски дела и предмети на сродни права, да ја извести организацијата и да побара дозвола за користење, а во нареден рок, не подолг од 15 дена од денот на користењето, да и достави на организацијата целосни податоци за користените дела, односно предмети, за местото и времето на користењето и да изврши исплата на надоместоците за користењето.

(2) Продавачот, односно галеристот, организаторот на јавната продажба, уметничката галерија или друг посредник што врши продажба на уметнички дела во смисла на членот 43 став (3) од овој закон и оригиналите (ракописите) на книжевни и музички дела од членот 44 на овој закон, е должен да и доставува на организацијата за колективно управување податоци за отуѓените дела, за сопственикот и посредникот, за договорите за продажба и за потврдите за оригиналноста на делата и за продажната цена во рок од 30 дена по извршеното продавање.

(3) Произведувачите и увозниците на апарати за тонско и визуелно снимање, на апарати за фотокопирање, на не снимени носачи на тон и на тон и слика, како и лица кои вршат услуги на фотокопирање се должни, на барање на организацијата за колективно управување да му доставуваат податоци за видот и бројот на продадените или увезените апарати и носачи на тон и на тон и слика, како и податоци за направените фотокопии во текот на определен месец.

(4) РТВ организации се должни еднаш месечно да и доставуваат на организацијата за колективно управување прегледи на емитуваните авторски дела, односно предмети на сродните права, во облик и содржина определени со актите од членот 139 на овој закон.

(5) Корисникот е должен без одлагање да ја извести соодветната организација за секоја промена на околностите за јавно користење или за негово престанување, заради измени на условите на дозволата, односно повлекување на дозволата.

(6) Во случаи кога, во смисла на ставот (1) од овој член, организацијата не е известена, не и се доставени целосни податоци или не е добиена дозвола, на нејзино барање, надлежниот суд определува времена мерка - забрана за користењето.

(7) Кога вршењето определени услуги/дејности од членот 137 на овој закон (угостителска, сместувачка, транспортна, продажно-галериска, концертна, интерпретаторска, сценска/естрадна, радиодифузна и слично) е поврзано со користење право што колективно се управува, надлежниот орган за издавање дозвола/решение за вршење на дејноста, истата ќе ја издаде, доколку вршителот на дејноста претходно склучил договор со надлежна организација за колективно управување.

Контрола на користењето**Член 136**

(1) Организацијата има право да го контролира користењето на авторските дела и предметите на сродните права, за чие колективно управување со правата има дозвола.

(2) Корисниците на авторските дела и на предметите на сродните права се должни на организацијата да и даваат релевантни податоци за користењето, како и да овозможат увид во документацијата.

(3) Во вршењето на контролата од ставовите (1) и (2) на овој член, на барање на организацијата за колективно управување, надлежните органи на државната управа се должни да даваат податоци и информации од значење за работата на организацијата.

ОДДЕЛ 2. Надоместоци за користење**Основи за определување на надоместоци****Член 137**

Надоместоците за користење на авторското дело, односно предметот на сродните права се определуваат според следниве основи:

1) кога користењето на авторското дело, односно предметот на сродните права е нужно за вршење на дејноста на корисникот, односно зависи од нивно користење (концертна, интерпретаторска, танцова и слично), надоместокот за користење се определува, по правило, во процент од приходот којшто корисникот го остварува со користењето на авторското дело и/или предметот на сродното право;

2) кога користењето на авторското дело, односно предметот на сродните права е нужно за вршење на дејноста на корисникот, односно зависи од нивно користење, а не е можно одделно утврдување на посебниот приход остварен од користењето (радиодифузното емитување), надоместокот за користење се определува во процентот од приходот кој ги опфаќа средствата од радиодифузната такса и/или претплата, рекламите, спонзорствата, дотациите и приходите од промет на програми. Како приход не се сметаат средствата за данокот за додадена вредност, средствата од кредити и камати на кредити;

3) доколку со јавното користење на авторското дело, односно предметот на сродното право не се остварува приход (приредби, манифестации и слично), надоместокот може да се определи во процент од трошоците потребни за користење на авторското дело, односно предметот на сродното право, како што се надоместоците или платите на авторите, односно носителите на сродните права, трошоците за користење на просторот при користење на авторското дело, односно предметот на сродното право и други соодветни трошоци;

4) при определувањето на надоместоците од точките 1, 2 и 3 на овој член се определува и најнискиот номинален (апсолутен) износ на надоместокот и

5) доколку користењето на авторското дело, односно предметот на сродното право не е нужно за вршење на дејноста на корисникот, меѓутоа придонесува кон зголемување на пријатноста на крајните корисници на нивните услуги (сместувачки капацитети, хотели, изложбените простори, угостителските објекти, превозните средства и други слични дејности), надоместокот се определува во паушални износи и тоа за постојаните и за повремениите користења на авторското дело, односно предметот на сродното право.

Определување на висината на надоместоците**Член 138**

При определување висината на надоместоците се земаат предвид:

- 1) правата, видовите и обемот на нивно користење;
- 2) бројноста на потенцијалните корисници;
- 3) категоријата и големината на просторот;
- 4) времетраењето и бројот на користењата;
- 5) разликата на цените во работењето на корисникот поради користењето на делата, односно предметите на сродните права;
- 6) структурата и природата на програмата (форматот на радиодифузниот сервис), согласно со издадената дозвола за вршење радиодифузна дејност (кај радиодифузно емитување);
- 7) религиозните, културните, општествените и социјалните интереси на корисниците и
- 8) интересите на младите и лицата со посебни потреби.

Акти за определување на надоместоците**Член 139**

(1) Висината на надоместоците за користење, доколку со овој закон поинаку не е определено, се определуваат со:

1) општ договор меѓу организацијата и здруженијата на одделни категории корисници, односно нивните комори што го претставуваат мнозинството корисници (општ договор);

2) поединечен договор меѓу организацијата и поединечен корисник (поединечен договор) и

3) општ акт на организацијата за определување за висината на надоместоци за користење (во натамошниот текст: тарифата).

(2) За ист вид и обем на користење на авторските дела и предметите на сродните права од страна на субјекти со иста или сродна дејност, во општ договор, не може да се утврдуваат повисоки износи на надоместоци за користење од оние што се утврдени во тарифата, а со поединечниот договор, не може да се утврдуваат повисоки износи на надоместоци за користење од оние што се утврдени во општиот договор, односно тарифата.

(3) Ниедна од договорните страни од ставот (1) точки 1 и 2 на овој член не смее да одбие преговори за општ договор и поединечен договор. Одбивањето на преговорите од организацијата, како и неоправданото одолговлекување на преговорите со корисникот или со соодветните здруженија на корисници, односно со нивните комори, претставуваат основи за одземање на доволата за колективно управување.

(4) Доколку корисникот и организацијата не склучат поединечен договор за условите и висината на надоместокот, корисникот е должен да плаќа надоместок според општиот договор, односно тарифата.

Постапка за донесување на тарифа**Член 140**

(1) Организацијата е должна пред донесувањето на тарифата од членот 139 став (1) точка 3 на овој закон да побара мислење од корисниците и од соодветните здруженија на корисниците, односно нивните комори.

(2) Доколку субјектите од ставот (1) на овој член во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето не достават свои писмени мислења ќе се смета дека се согласни со предлог-тарифата.

(3) Доколку организацијата не ги прифати во целина или делумно предлозите од мислењата на субјектите од ставот (1) на овој член, во рок од 15 дена од денот на приемот на истите, таа е должна да побара мислење од Комисијата за посредување во авторското право и сродните права од овој закон (во натамошниот текст: Комисијата за посредување) во врска со предметот на несогласување. Комисијата ќе даде мислење во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето. Мислењето содржи оценка за тоа дали предлог-тарифата на здружението ги опфаќа правата за кое тоа здружение има дозвола, како и тоа дали надоместоците во тарифата се определени во согласност со одредбите од овој закон. Доколку Комисијата не даде мислење во определениот рок се смета дека е согласна со предлог-тарифата.

(4) Тарифата, по нејзиното донесување од надлежен орган на организацијата, се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

Пододдел 1. Комисија за посредување**Надлежност****Член 141**

(1) Комисијата за посредување, покрај посредувањето од членот 140 на овој закон, посредува и при склучување договори за кабелско реемитување по барање на која било страна од договорањето, а може да посредува и при склучувањето договори за другите видови користење на авторски дела, односно предмети на сродно право, доколку и двете страни го побараат тоа.

(2) Комисијата за посредување во случаи од ставот (1) на овој член им помага на договорните страни за склучување договор и може да доставува предлози до страните.

(3) Предлозите од ставот (2) на овој член се сметаат за прифатени, доколку ниедна од договорните страни не изрази спротивставување на предлозите во рок од три месеци од приемот на предлозите.

(4) Предлозите и известувањето за спротивставување од ставовите (2) и (3) на овој член се доставуваат писмено, по препорачана пошта.

Состав и именување**Член 142**

(1) Владата на Република Македонија, по предлог на министерот за култура, ја именува Комисијата за посредување.

(2) Комисијата за посредување ја сочинуваат претседател и четири члена со мандат од четири години.

(3) Претседателот и членовите на Комисијата за посредување се именуваат од редот на истакнатите независни и непристрасни стручњаци од областа на авторското право и сродните права коишто со својата работа и познавање на примената на авторското право и сродните права можат да придонесат во остварување на целите за коишто се формира.

(4) Претседателот и членовите на Комисијата за посредување, пред именувањето, даваат писмена изјава дека не постои судир на интереси во врска со работата на Комисијата.

Работа**Член 143**

(1) Комисијата за посредување работи на седница и одлучува со мнозинство гласови од вкупниот број.

(2) Комисијата за посредување донесува деловник за работа.

(3) Комисијата за посредување може да покани на седницата да присуствуваат по еден овластен претставник од договорните страни и други стручни лица од соодветна област. Претставниците на договорните страни и поканетите стручњаци рамноправно учествуваат во работата на Комисијата, без право на глас.

(4) Административните и техничките работи на Комисијата за посредување ги врши Министерството за култура.

ОДДЕЛ 4. Распределба на надоместоците

Општ акт за распределба

Член 144

(1) Организацијата донесува општ акт за распределба на надоместоците во согласност со закон и статутот, односно со договорот за основање.

(2) Распределбата на надоместоците од ставот (1) на овој член се врши согласно евиденците и податоците за користење на делата, односно предметите на сродните права, а паушално кога не е можно или предизвикува неразумни трошоци според принципот на правичност.

(3) За покривање на вкупните трошоците за работа на организацијата може да се користат средства од прибраните надоместоци во износ определен во статутот, односно во договорот за основање во износ до 20 %, а во случај на колективно управување со единствениот надоместок, определен со овој закон, не повеќе од 30 %.

(4) Поединечните пресметки и исплатите на надоместоците се вршат најмалку еднаш годишно.

(5) Општиот акт за распределба, по неговото донесување од надлежен орган на организацијата се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

Посебни случаи за распределба на надоместокот

Член 145

Меѓусебната распределба на единствените надоместоци определени со членовите 46, 105, 111, 114 и 116 од овој закон се врши во следниов сооднос:

1) од надоместоците прибрани за умножување за приватно користење на фонограми, односно видеограми согласно со овој закон, авторите примаат 40%, изведувачите 30%, а произведувачите на фонограми, односно видеограми (филмските продуценти) 30 %;

2) надоместоците прибрани за умножување за приватно користење на хартија или сличен носач согласно со овој закон, се распределуваат меѓу авторите и издавачите во сооднос од по 50% и

3) надоместокот прибран од јавно соопштување на фонограм издаден за комерцијална цел, вклучително и радиодифузно емитување, согласно со овој закон, се распределува меѓу изведувачите и произведувачите на фонограми во сооднос од по 50%.

ДЕЛ 3 ПОСТАПКА ЗА ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА ЗА КОЛЕКТИВНО УПРАВУВАЊЕ

Барање за издавање дозвола

Член 146

(1) Дозвола за колективно управување се издава по барање на организацијата.

(2) Кон барањето од ставот (1) на овој член организацијата приложува решение за упис во Централниот регистар на Република Македонија, статут, односно договор за основање и друга документација, определена со овој закон.

(3) Одредбата од ставот (2) на овој член соодветно се применува и на организација од членот 149 став (3) на овој закон.

Содржина на статут, односно договор за основање на организацијата

Член 147

Статутот, односно договорот за основање, покрај елементите определени со друг закон, треба да содржи и одредби за остварување на обврските на организацијата утврдени со овој закон, а особено:

1) видови и обем на правата што се остваруваат;

2) органи на организацијата, нивна надлежност, отчетност, одговорност, начин на работа, избор и разрешување;

3) услови и начин за стекнување статус на член на организацијата;

4) начин и учество на членовите на организацијата во органите на организацијата и нивни права, должности и одговорности;

5) постапка за изземање (забрана) од колективно управување право од страна на носител на правото, освен во случаи кога носителот на правото не може да се откаже од тоа право, согласно со овој закон;

6) постапка за заштита на правата на членовите;

7) постапка за донесување општи акти;

8) начин на прибирање на надоместоците и начела за нивна распределба;

9) утврдување постапка и начела за склучување договори со соодветни организации во странство и начин на обезбедување размена на информации за колективното управување;

10) начин и услови за обезбедување внатрешна контрола и надзор врз работењето;

11) начин и услови на обезбедување јавност на работењето кон членовите, кон корисниците и кон пошироката јавност и

12) услови за престанок на организацијата и распределба на имотот.

Содржина на другата документација

Член 148

Другата документација треба да содржи:

1) очекуван и веројатен број на носители на права и обем на права кои организацијата за колективно управување ќе ги остварува, односно број на оние носители кои пристапиле кон организацијата и нивниот обем на права;

2) процена на економската оправданост за ефикасно и економично колективно управување со одредени права и

3) докази дека организацијата исполнува определени просторни, кадровски и други услови (соодветен деловен простор, опрема за прибирање и обработка на податоците за колективното управување и стручна оспособеност на кадри за колективно управување од најмалку еден дипломиран правник и дипломиран економист - за водење сметководство, преку своја стручна служба или со доверување на работите на трето лице).

Постапување по барање

Член 149

(1) Министерството за култура, во рок од 60 дена од денот на добивањето на барањето, донесува решение за давање дозвола или за одбивање на барањето. Против решението може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

(2) За колективно управување на авторското право и сродните права од овој закон, за ист вид права, односно користење на правата, по правило, се издава дозвола на една организација.

(3) Во случај на единствен надоместок, определен во членовите 46, 105, 111, 114 и 116 од овој закон, дозвола се издава на организација овластена од соодветните организации односно основана од соодветните носители на правата меѓу кои се врши распределбата на единствениот надоместок.

(4) Доколку за исти права се поднесени две или повеќе барања, Министерството за култура ќе издаде дозвола на онаа организација за која основано ќе оцени дека според доставената документација поуспешно ќе го остварува колективното управување во поглед на исполнување на условите утврдени со овој закон и во поглед на обемот на правата и бројот на носителите.

Почеток со работа

Член 150

(1) Решението за давање дозвола од членот 149 на овој закон се објавува во "Службен весник на Република Македонија" и влегува во сила со денот на објавувањето.

(2) Општите акти на организацијата (Тарифата и актот за распределба на надоместоците) организацијата ги донесува и објавува во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на решението за давање дозвола согласно со ставот (1) на овој член.

(3) Организацијата почнува со работа најдоцна 30 дена од објавувањето на актите од ставот (2) на овој член.

(4) Недонесувањето на актите во рокот од ставот (2) на овој член е основа за одземање на дозволата за колективното управување.

Основи за одбивање на барањето

Член 151

Министерството за култура донесува решение за одбивање на барањето доколку:

1) не е доставена комплетна документација определена со овој закон;

2) статутот, односно договорот за основање не е во согласност со овој закон и

3) оцени дека организацијата според доставената документација не исполнува услови за успешно вршење колективно управување.

Примена на други прописи

Член 152

Постапката за издавање дозвола се спроведува во согласност со одредбите од Законот за општата управна постапка, доколку со овој закон поинаку не е определено.

ДЕЛ 4

КОНТРОЛА И НАДЗОР НАД РАБОТЕЊЕТО НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА

Субјекти што остваруваат контрола и надзор

Член 153

(1) Контролата на работењето на организацијата се остварува од страна на надлежни органи на организацијата и од носителите на правата што ги управува организацијата.

(2) Надлежен државен орган за надзор над актите и работењето на организацијата во поглед на одредбите од овој закон е Министерството за култура.

ОДДЕЛ 1. Контрола од органи на организацијата

Член 154

(1) Надлежните органи на организацијата во согласност со статутот, односно договорот за основање можат да побараат:

1) годишни извештаи од извршните и надзорните органи на организацијата за прибраните средства, нивната распределба, работата на организацијата и примената на актите за надоместоци и спроведување на договорите со корисниците и со соодветните странски здруженија;

2) ревизиски извештаи за финансиската состојба заедно со мислењето за регуларноста на работата во согласност со овој закон, општите акти на организацијата и склучените договори и

3) предлози за финансискиот план и трошоците за работење за наредната година.

(2) Одредбите од ставот (1) на овој член не влијаат на обврските на организацијата спрема други финансиски извештаи и ревизии преземени врз основа на другите прописи.

ОДДЕЛ 2. Контрола од носителите на правата

Член 155

(1) Секој носител на правата што ги управува организацијата може, во рок определен со статутот, односно со договорот за основање, да оствари увид во годишниот финансиски извештај и извештајот на надзорниот орган на организацијата и да побара писмен извештај за прибраните средства од користењето на неговите авторски дела, односно предмети на сродни права. Организацијата е должна таков извештај да му достави најдоцна во рок од осум дена од барањето.

(2) Најмалку една десеттина од носителите од ставот (1) на овој член може да побараат еден или повеќе надворешни независни стручни лица, да го прегледаат работењето на организацијата и да дадат стручно мислење, кое се доставува и до Министерството за култура.

ОДДЕЛ 3. Надзор од надлежен државен орган

Член 156

(1) Министерството за култура може, во секое време, од организацијата да бара информации или податоци или извештаи за вршењето на работите определени со овој закон, и да врши увид во актите, годишниот финансиски извештај, финансиска и друга документација.

(2) Организацијата е должна да го известува Министерството за култура за започнување и престанок на функциите на раководните лица и претставниците или застапниците на органите, за склучување општи договори за користење на правата, за склучување договори со соодветни странски организации, за изменување и дополнувања на статутот, односно договорот за основање, како и за други слични прашања.

(3) За изменување и дополнување на статутот, односно договорот за основање е потребна согласност од Министерството за култура. Доколку Министерството за култура не се произнесе во рок од 60 дена од денот на доставувањето на актите, се смета дека согласноста е дадена.

Мерки по основ на надзор**Член 157**

(1) Доколку во спроведувањето на надзорот над актите на организацијата Министерството за култура оцени дека општ или поединечен акт не е во согласност со овој закон, статутот, односно договорот за основање со решение ќе го запре од извршување и ќе поведе постапка пред надлежен суд за оцена на законитоста на актот.

(2) Доколку во спроведувањето на надзорот над работењето на организацијата Министерството за култура оцени дека работењето не е во согласност со овој закон, со дозволата, со статутот, односно со договорот за основање или општите акти за прибирање и распределба на надоместоците, Министерството ќе издаде решение со кое прво писмено ја опоменува организацијата и и определува разумен рок од најмалку 30 дена за отстранување на утврдените неправилности. Доколку во зададениот рок не се отстранат констатираните неправилности, дозволата за колективно управување ќе се одземе.

(3) Против решението за одземање од ставот (2) на овој член може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

Оддел 4. Јавност во работата**Објавување****Член 158**

Организацијата е должна еднаш годишно да ги објавува извештаите за работата и за прибраните надоместоци од користењата на делата, односно предметите на сродните права кои колективно ги управува преку интернет и/или преку еден од печатените медиуми.

**ГЛАВА ПЕТТА
ЗАШТИТА НА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ ПРАВА****ДЕЛ 1
ОПШТИ ОДРЕДБИ****Видови заштита и примена на други прописи****Член 159**

(1) Авторското право и сродните права уживаат кривична, граѓанска и прекршочна заштита.

(2) Кривичната заштита на авторското право и сродните права се остварува според одредбите на Кривичниот законик и прописите за кривична постапка.

(3) Граѓанската заштита на авторското право и сродните права се остварува според прописите за парничната постапка, за обезбедување побарувања, за облигационите односи и овој закон.

(4) Прекршочната заштита на авторското право и сродните права се остварува според прописите за прекршоци и овој закон.

(5) Заштитата на авторското право и сродните права ја вклучува и заштитата на технолошките мерки од повреда на правата.

(6) На постапките по барање за временни мерки, определени со овој закон, при увоз, извоз или повторен извоз авторско дело, предмет на сродно право или нивни примерок, се применуваат прописите за царински мерки за заштита на правата од интелектуалната сопственост.

Лице овластено за заштита**Член 160**

(1) Лице чие право определено со овој закон е повредено, кога постои оправдано сомневање дека ќе му биде повредено правото и кога се заканува вистинска закана од повреда на правата, доколку со овој закон поинаку не е определено, има право да поднесе барање за:

1) заштита на правото и
2) времени и други мерки, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(2) Како лице, во смисла на ставот (1) на овој член, покрај авторот, се смета и носителот на право, лице овластено да го користи правото и организација (носител на право).

(3) Постапката по тужбените барања од ставот (1) на овој член е итна.

Солидарност на странки**Член 161**

(1) Кога некое право определено со овој закон е повредено, секој од носителите на тоа право може од трето лице да побара заштита на правото како да е единствен носител. Кога лицето кое го повредило правото ќе ги исполни барањата на еден од носителите на истото право, неговата обврска престанува и спрема другите носители на правото. Доколку се работи за судска постапка која е во тек носителите на истото право се сметаат за единствени сопарничари.

(2) Кога постојат повеќе сторители на повредата на некое право од овој закон секој од нив солидарно одговара за повредата.

Заштита на право кое колективно се управува**Член 162**

Кога организација ќе докаже дека е сторена повреда на право определено со овој закон, не е потребно утврдување на повредата од страна на индивидуален носител, чие право колективно се управува.

ОДДЕЛ 1. Заштита на технолошки мерки**Поним и содржина на технолошки мерки****Член 163**

(1) Технолошките мерки, во смисла на овој закон, е која било технологија, компјутерска програма, средства или нивни составни делови, кои во текот на своето редовно работење се наменети за спречување и ограничување на дејствијата за повреди на правото, утврдено со овој закон, без дозвола на носителот на правото. Овие мерки се сметаат за делотворни, доколку носителот на правото ги остварува со примена на контролиран пристап или процес на заштита, како што е кодирање, искривување или друг вид на менување на делото, како и преку механизмите за контрола на умножувањето.

(2) Се смета дека некое лице повредува исклучиво право, определено со овој закон, кога знаело или можело да знае дека презема какви било противзаштитни дејствија со цел за изигрување на делотворните технолошки мерки кои служат за заштита на тоа право.

(3) Како повреда на исклучивите права утврдени со овој закон, се смета и кога некое лице произведува, увезува заради ставање во промет, става во промет, продава, изнајмува, рекламира за продажба или изнајмување или поседува во комерцијални цели технологија, компјутерски програми, средства и нивни составни делови или неовластено врши услуги, на кои било делотворни технолошки мерки, кои:

1) се промовирани, рекламирани или се во продажба заради изигрување на технолошките мерки;

2) имаат само ограничено комерцијална цел или користење, освен заради изигрување и

3) првенствено се креирани, произведени, прилагодени или функционираат за да се овозможи или олесни изигрување на технолошките мерки.

(4) Одредбите од овој член, соодветно се применуваат и на која било технологија, компјутерска програма, средства или нивни составни делови со кои електронските информации за управување со правата се отстранети или изменети.

Исклучоци од примената на мерките за технолошка заштита

Член 164

(1) Носителот на правото што користи технолошки мерки е должен, без одолговлекување, во најкраток можен рок, на барање на лице кое има законски пристап до авторско дело, во случај на исклучоците и ограничувањата од членот 52 став (1) точки 2, 3, 4, 5 и 8 и од членот 54 на овој закон, да му овозможи пристап и користење на делото преку отстранување на технолошките мерки или преку обезбедување други соодветни средства.

(2) Условите од членот 51 на овој закон соодветно се однесуваат на исклучоците и ограничувањата од ставот (1) на овој член.

(3) Исклучоците и ограничувањата, во смисла на овој член, не се однесуваат на правото на ставање на располагање на јавноста.

(4) Одредби од договори што се спротивни на ставот (1) од овој член се ништовни.

Заштита на електронските информации за управување со правата

Член 165

(1) Се смета дека некое лице ги повредува исклучивите материјални права кога свесно, без дозвола отстранува или изменува која било електронска информација за управување со правата, како и умножува, става во промет, увезува заради ставање во промет, изнајмува или јавно соопштува авторско дело или предмет на сродните права чијшто електронски информации за управување со правата биле неовластено отстранети или изменети, а знаело или можело да знае дека со тоа предизвикува, овозможува, олеснува или прикрива повреда на правата.

(2) Електронски информации за управување со правата од ставот (1) на овој член претставуваат сите информации што ги обезбедуваат носителите на правата, а со кои се препознаваат авторските дела, односно предметите на сродните права, вклучувајќи ги и базите на податоци како што се авторот, другите носители на правата, роковите и условите за нивно користење, како и нивните соодветни бројки и кодови што ги претставуваат тие информации.

ДЕЛ 2 ПОСТАПУВАЊЕ ПО БАРАЊЕТО ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА

Содржина на заштитата на правото

Член 166

Правото на заштита од членот 160 став (1) точка 1 на овој закон ги содржи следниве барања за:

- 1) престанок на дејствието на повреда;
- 2) надоместок на материјална штета;

3) надоместок на нематеријална штета;

4) зголемен надоместок;

5) означување на авторот;

6) враќање на користите стекнати од недозволеното користење;

7) отстранување од промет на предметите од повредата на правото и

8) објавување судската пресуда.

Престанок на дејствието на повреда

Член 167

Лицето од членот 160 на овој закон може да побара од тужениот прекин на дејствието со кое се повредува право, како и/или забрана на такво или слично дејствие во иднина.

Надоместок на материјална штета

Член 168

Доколку со повреда на право од овој закон е сторена материјална штета, лицето од членот 160 на овој закон има право да побара надоместок за сторената материјална штета и за загубена добивка. Надоместокот се определува во износ што тужениот би го платил доколку побарал законско користење на правото (вообичаен надоместок), односно во износ пропишан со соодветни тарифи, односно со општ договор.

Надоместок за нематеријална штета

Член 169

При повреда на морално право и независно од изречениот зголемен надоместок од членот 170 на овој закон и при непостоење материјална штета, судот може да пресуди на авторот да му се исплати праведна парична оштета за претрпена душевна болка и страдање, како последица од повредата на моралното право, доколку утврди дека околностите на случајот и, особено, степенот на повредата и нејзиното траење тоа го предизвикале.

Зголемен надоместок

Член 170

(1) Доколку право определено со овој закон е повредено со намера или крајна небрежност, лицето од членот 160 на овој закон може да побара исплата на договорениот или вообичаениот надоместок за тој вид користење, зголемен до 200%, независно дали од повредата претрпел имотна штета (граѓанска казна).

(2) При одлучувањето по барањето за плаќање на надоместокот од ставот (1) на овој член и одмерувањето на нејзината висина, судот ќе ги има предвид сите околности на случајот, особено степенот на вината на тужениот, износот на договорениот или вообичаениот надоместок.

Означување на авторот

Член 171

При повреда на моралното право за означување на името, псевдонимот или друга ознака на авторот при користење на делото, судот може да пресуди нивно дополнително, односно правилно означување.

Враќање на користите стекнати од недозволеното користење

Член 172

Враќање на користите стекнати од недозволеното користење се врши согласно со прописите за облигациони односи.

Отстранување од промет на предметите од повредата на правото

Член 173

(1) Во случај на повреда на исклучиво право според овој закон и без да се влијае на побарувањата за надоместок на штета и независно од изрекување надоместок од кој било вид согласно со овој закон, лицето од членот 160 на овој закон, има право да бара:

1) отстранување од промет на примероците на авторско дело и предмети на сродни права кои без дозвола се изработени заради ставање во промет или се во промет, како и материјалите и средствата користени или наменети за повредата и

2) Нивно уништување.

(2) Мерките од ставот (1) на овој член се извршуваат на трошок на лицето кое ги повредило правата од овој закон.

(3) При изрекувањето на мерките од ставот (1) на овој член, судот ќе ги земе предвид околностите на случајот, а особено сразмерноста меѓу сериозноста на повредата и побарувањата, интересот на лицето од ставот (1) на овој член за обезбедување ефикасна заштита на правата, како и интересите на трети лица.

(4) Одредбите од овој член кои се однесуваат на уништување во однос на архитектонски дела, се применуваат само доколку постои посебно оправдана причина за тоа.

(5) Во случај кога мерките од овој член не соодветствуваат на природата и интензитетот на повредата, која може да се отстрани на друг начин и доколку судот оцени дека лицето кое ја сторило повредата дејствувало ненамерно и без небрежност судот може на лицето од ставот (1) на овој член, доколку тоа се сложи, да му определи плаќање на паричен надоместок во износ кој не може да биде помал од оној кој би го добил при дозволено користење на правото.

(6) Мерките за уништување од овој член нема да се применуваат, доколку со уништување на средствата користени или наменети за повреда на право од овој закон би настанала поголема штета од штетата настаната од повредата на правото, освен кога се работи за средства што исклучиво или претежно се наменети за повредата.

(7) Барањата од овој член во однос на трети лица застаруваат во рок од три години од узнавањето од страна на лицето од членот 160 на овој закон на недозволена изработка на предметите или од нивното пуштање во промет, односно на намената за пуштање во промет, а најдоцна пет години од нивната недозволена изработка, односно пуштање во промет.

Објавување судска пресуда

Член 174

Лицето од членот 160 на овој закон има право да бара правосилната пресуда со која целосно или делумно се усвојува неговото барање за заштита на авторско право и сродните права, да биде објавена во медиумите за масовна комуникација, на трошок на тужениот.

ДЕЛ 3

ВРЕМЕНИ МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА

Содржина на времените мерки

Член 175

(1) Доколку лице од членот 160 од овој закон поднесе барање од членот 160 став (1) точка 2 од овој закон, според прописите за обезбедување побарување (предлог или тужба) и стори веројатно дека се повреду-

ва авторско право, или дека се заканува опасност од повреда, судот може да изрече временна мерка за престанок или спречување на повредата, односно да наложи:

1) спречување на непосредно повредување на правото;

2) времено да забрани повредување на правото или да го услови со плаќање паричен износ во висина на пропишана парична казна, односно глоба за тој вид повреда на правото, или со положување гаранција со која ќе се обезбеди надоместок за тој вид користење;

3) заплenuвање или нерастување на примерок за кој се сомнева дека го повредува правото заради спречување на негов увоз и пуштање во промет за комерцијална цел и

4) донесување други слични мерки согласно со закон.

(2) Времената мерка од ставот (1) на овој член судот може да ја изрече и против посредник чии услуги се користат за повреда на правото.

(3) Во случај на повреда на право заради стекнување економска корист и доколку лицето од ставот (1) на овој член стори веројатно дека од повреда на правото му се заканува ненадоместлива штета, судот може да изрече мерка за времено заплenuвање движен или недвижен имот, како и блокирање на банковните сметки и други средства на повредувачот на правото. За таа цел, судот може да наложи пренесување банковни и финансиски документи и пристап до информации. Судот е должен да го обезбеди чувањето на тајноста на овие податоци, како и да забрани нивна злоупотреба.

(4) Времените мерки од ставот (1) на овој член можат да се изречат и без сослушување на спротивната страна, доколку барателот на мерките приложи разумни докази дека тој е носител на правото, докази дека правото му е повредено или му се заканува повреда или дека одложувањето за носителот на правото би предизвикало ненадоместлива штета. Доколку времената мерка е изречена без сослушување на спротивната страна, судот решението за временна мерка, веднаш по неговото спроведување, нејзе ќе ја достави.

(5) Во решението за временна мерка судот ќе определи и траење на таа мерка. Доколку мерката е определена пред поднесувањето на тужба, решението треба да содржи и рок во кој барателот е должен да поднесе тужба заради оправдување на изречените мерки, кој не може да биде подолг од 20 работни дена, сметано од денот на доставувањето на решението на предлагачот на мерката.

(6) За постапките за определување временни мерки се применуваат прописите за обезбедување на побарувањата, доколку поинаку не е определено со овој закон.

Мерки за обезбедување докази

Член 176

(1) По барањето од членот 175 став (1) на овој закон судот може да определи мерки за обезбедување докази.

(2) Мерките од ставот (1) на овој член судот може да ги изрече особено за:

1) изработка на детален опис на примерок за кој има сомнение дека повредува право;

2) одземање на примерок за кој има сомнение дека повредува право и

3) одземање на материјалите и средствата кои се користени за изработка и пуштање во промет на примерок за кој има сомнение дека повредува право, како и документацијата што се однесува на него.

(3) Мерките од ставот (1) на овој член може да се изречат и без сослушување на спротивната страна, доколку барателот на мерките приложи разумни докази

дека тој или негов ополномоштувач е носител на правото и докази дека правото е повредено или му се заканува повреда, или доколку одложувањето за носителот на правото би предизвикало ненадоместлива штета. Доколку мерката е изречена без сослушување на спротивната страна, судот решението за мерката, веднаш по неговото спроведување, ќе и ја достави.

(4) Во решението за мерката судот ќе определи и траење на таа мерка. Доколку мерката е определена пред поднесувањето на тужба, решението треба да содржи и рок во кој барателот е должен да поднесе тужба заради оправдување на изречената мерка, кој не може да биде подолг од 20 дена сметано од денот на доставувањето на решението на предлагачот на мерката.

(5) За постапките за определување мерки за обезбедување докази се применуваат прописите за обезбедување на побарувањата, доколку поинаку не е определено со овој закон.

Прибавување докази во текот на парнична постапка

Член 177

(1) Кога странка во парнична постапка се повикува на доказ и тврди дека тој се наоѓа кај спротивната странка или е под нејзина контрола, судот ќе ја повика спротивната странка да го поднесе тој доказ, определувајќи и рок за постапување.

(2) Во случај кога носителот на правото од овој закон како тужител во тужбата тврди дека настанала повреда на право заради стекнување економска корист, како и кога во постапката се повикува на банкарски, финансиски и слични економски документи, исправи и слични докази и тврди дека истите се наоѓаат кај спротивната странка или под нејзина контрола, судот ќе ја повика таа странка да ги поднесе тие докази, определувајќи и рок за постапување.

(3) Кога странката која е повикана да поднесе доказ порекнува дека доказот се наоѓа кај неа или под нејзина контрола, заради утврдување на тие факти, судот може да изведува докази.

(4) Во однос на правото на странката да го одбие поднесувањето на бараниот доказ, се применува правото на одбивање на сведочење според прописите за парничната постапка.

(5) Судот ќе цени од какво значење е тоа што странката нема да постапи по решението на судот, за поднесување на доказ.

(6) Против решението на судот од ставовите (1) и (2) на овој член не е дозволена посебна жалба.

ДЕЛ 4 ДРУГИ МЕРКИ

Доставување податоци

Член 178

(1) Лицето од членот 160 на овој закон кое покренало парнична постапка за заштита на правото, може да бара доставување податоци за потеклото и за каналите на промет на делото/примерок на делото со кои се повредува неговото право.

(2) Барањето од ставот (1) на овој член може да се поднесе во форма на тужба или на временна мерка против лице кое:

1) е тужено во парнична постапка од ставот (1) на овој член;

2) во вршењето на својата комерцијална дејност поседува дело/примерок на дело за кое се сомнева дека го повредува правото;

3) во вршењето на својата комерцијална дејност врши услуга за која се сомнева дека го повредува правото или врши услуги кои се користат во дејствие за кое се сомнева дека го повредува правото и

4) е означено како лице кое учествува во производство или промет на дело/примерок на дело или вршење услуги за кои се сомнева дека го повредуваат правото, а е едно од лицата од ставот (2) точки 1, 2 и 3 на овој член.

(3) Барањето од ставот (1) на овој член може да се поднесе како прво барање во тужба со повеќе тужбени барања, доколку лицето против кое се поднесува барањето е тужено и во главната тужба.

(4) Барањето од ставот (1) на овој член може да опфати особено податоци за:

1) имињата и адресите на произведувачите и дистрибутерите, добавувачите и другите претходни поседници на стоките, односно даватели на услуги, како и продавачите на големо и на мало на кои делото/примерокот на делото е наменето и

2) количеството на произведени, изработени, испорачани, примени или наочани дела/примероци на дела, како и за нивните цени.

(5) Лицето кон кое е поставено барањето за доставување податоци од овој член може да го одбие доставувањето на тие податоци од исти причини од кои, според правилата од Законот за парничната постапка, може да се одбие сведочење. Доколку го одбие доставувањето на податоци без оправдана причина, одговара за штета во согласност со одредбите од Законот за облигационите односи.

(6) Одредбите од овој член не влијаат на прописите за начинот на користење на доверливи информации во граѓанска, прекршочна или кривична постапка, на прописите со кои се уредува одговорност за злоупотреба на правата за добивање податоци, како и на прописите со кои се уредува обработката и заштитата на личните податоци.

(7) Одредбите од овој член не ја спречуваат примената на одредбите за времените мерки и за мерките за обезбедување докази од овој закон.

Превентивни дејствија за заштита

Член 179

Заради обезбедување докази или од други причини авторот, односно носителот на право според овој закон, може да регистрира и депонира оригинали или примероци на свое дело, фонограм, видеограм или предмет од некое друго свое право кај нотар или правен застапник.

Симболи и ознаки

Член 180

(1) Носителот на исклучиво авторско право од овој закон, може да го означи оригиналот или примероците од своето дело, односно видеограмот, со ознака © пред своето име, псевдоним или ознака и годината на првото објавување.

(2) Носителот на исклучиво право на фонограм, според овој закон, може да го означи оригиналот или примероците на својот издаден фонограм или обвивките со ознака р пред своето име, псевдоним или ознака и годината на првото објавување.

(3) Доколку не се докаже спротивното, се смета дека исклучивите права на делата, односно фонограмите, му припаѓаат на лицето означено во согласност со ставовите (1) и (2) од овој член.

(4) Одредбите од овој член не влијаат и не го спречуваат остварувањето и заштитата на правата определени со овој закон.

ДЕЛ 5 НАДЗОР

Надлежен орган

Член 181

Надзорот над спроведувањето на одредбите од овој закон за организациите за колективно управување го врши Министерството за култура.

ДЕЛ 6 ПРЕКРШОЧНИ САНКЦИИ И МЕРКИ

Глоба на правно лице

Член 182

(1) Глоба во износ од 1.000 до 1.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице кое:

1) на недостоен начин го користи народното творештво и не го наведува изворот и потеклото (член 53 став (2));

2) без одлагање не ја известува соодветната организација за колективно управување за секоја промена на околностите на користењето или за негово престанување (член 135 став (5));

3) не ја известува и не доставува информации, документи и податоци, не уплати соодветен износ на надоместоци на соодветната организација за колективно управување во пропишани рокови и не овозможи увид во документацијата (член 135 ставови (1), (2), (3) и (4)) и

4) не овозможи пристап и користење на делото преку отстранување на технолошките мерки или други средства на лице кое има законски пристап во случај на исклучоци и ограничувања на правото, определени во Глава втора Дел 4 на овој закон (член 164).

(2) Глоба во износ од 250 до 600 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице.

Глоба на трговец поединец и на поединец кој врши самостојна дејност или професија

Член 183

Глоба во износ од 250 до 600 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршокот од членот 182 став (1) на овој закон на трговецот поединец и на поединецот кој врши самостојна дејност или професија.

Глоба на физичко лице

Член 184

Глоба во износ од 150 до 250 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршокот од членот 182 став (1) на овој закон на физичкото лице.

Буџетски приход

Член 185

Глобите од овој член претставуваат приход на Буџетот на Република Македонија.

Забрана на вршење на одделна дејност, професија или должност

Член 186

За прекршокот од членот 182 став (1) на овој закон на правното лице од членот 182 на трговецот поединец и на поединецот кој врши самостојна дејност или про-

фесија од членот 183 и на физичкото лице од членот 184 на овој закон, може да му се изрече и забрана на вршење на одделна дејност, професија или должност во траење од најмалку една до најмногу две години, сметано од денот на правосилноста на одлуката.

Рокови за застареност и извршување

Член 187

За прекршоците од членот 182 став (1) на овој закон не може да се поведе постапка ниту таа да се води доколку поминат две години од денот кога е сторен прекршокот, а изречената казна заради сторениот прекршок не може да се изврши по истекот на две години од денот на правосилноста на одлуката за прекршокот.

ГЛАВА ШЕСТА ВАЖЕЊЕ НА ЗАКОНОТ

Општи одредби

Член 188

(1) Овој закон важи за сите авторски дела и предмети на сродни права кои на денот на влегувањето во сила на овој закон уживале правна заштита според Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на Република Македонија" број 47/96, 3/98, 98/2002, 4/2005 и 131/2007).

(2) Заштита според овој закон уживаат автори и носители на сродни права кои се државјани на Република Македонија, односно имаат свое седиште во Република Македонија.

(3) Странски автори и странски носители на сродните права уживаат еднаква заштита како и лицата од ставот (2) на овој член, согласно со меѓународните договори, ратификувани согласно со Уставот на Република Македонија.

(4) Странски автори и странски носители на сродните права кои не уживаат заштита согласно со ставот (3) на овој член, уживаат заштита според членовите од 189 до 195 на овој закон.

(5) Странски автори и странски носители на сродните права кои не уживаат заштита од ставовите (2) и (3) на овој член, можат да уживаат еднаква заштита како и лицата од ставот (2) на овој член врз основа на фактички реципроцитет.

(6) Независно од другите одредби од оваа глава, странците уживаат заштита по овој закон во однос на моралните права во сите случаи, а во однос на правото на наследство и базите на податоци како сродни права, под услов на фактички реципроцитет.

(7) Реципроцитетот го докажува оној којшто се повикува на него.

Автори и авторски дела

Член 189

(1) Заштита според овој закон уживаат:

1) странски автор кој има престојувалиште во Република Македонија;

2) дело што прв пат е издадено во Република Македонија или е издадено во Република Македонија во рок од 30 дена од денот кога било прв пат издадено во друга држава;

3) аудиовизуелно дело чиј продуцент има свое седиште или престојувалиште во Република Македонија и

4) архитектонско или ликовно дело кое како недвижност, односно негов составен дел, се наоѓа на територијата на Република Македонија.

(2) Доколку авторското дело го создале повеќе автори, заштита по овој закон уживаат сите автори, доколку најмалку еден од нив исполнува еден од услови-те од ставот (1) на овој член.

Изведувачи и изведби

Член 190

(1) Заштита по овој закон уживаат странски уметници - изведувачи:

1) кои имаат престојувалиште во Република Македонија;

2) чии изведби се остваруваат на територијата на Република Македонија;

3) чии изведби се снимени на фонограми, што уживаат заштита според овој закон и

4) чии изведби се вградени во радиодифузното емитување преку радио, но не со цел да бидат снимени на фонограми, што уживаат заштита според овој закон.

(2) Доколку во изведбата учествуваат повеќе изведувачи, заштита според овој закон уживаат сите, доколку најмалку еден од нив е државјанин на Република Македонија или има престојувалиште во Република Македонија.

Произведувачи и издавачи

Член 191

(1) Заштита, според овој закон, уживаат странски произведувачи на фонограми и филмски продуценти, чиј фонограм или видеограм е прв пат снимен во Република Македонија.

(2) Заштита, според овој закон, ужива странски издавач во однос на своите сродни права, доколку изданието било првпат издадено во Република Македонија или било издадено во Република Македонија во рок од 30 дена од денот кога било првпат издадено во друга држава.

Радио-телевизиска организација

Член 192

Заштита, според овој закон, ужива странска радио-телевизиска организација што ги пренесува своите програми, односно радиодифузни сервиси преку предаватели што се наоѓаат на територијата на Република Македонија.

Споредување на роковите на траењето

Член 193

Во обем на примената на меѓународните обврски, за странски носители на авторско право и сродни права, кои уживаат заштита според овој закон, важат роковите за времетраење на тие права во согласност со овој закон, а истекуваат најдоцна до денот до кога трае заштитата во државата чиешто се државјани или во која имаат седиште, но не подолго од роковите утврдени со овој закон.

Јавно соопштување преку сателит

Член 194

(1) Заштита, според овој закон, ужива странски автор и странски носител на сродно право чие дело изведба или предмет на сродно право е јавно соопштено во Република Македонија преку сателит, доколку соодветни програмски сигнали во непрекинат комуникациски синцир, што води до сателитот и назад до земјата, се внесени и испратени во и од Република Македонија под контрола и одговорност на радио-телевизиска организација.

(2) Заштита, според овој закон, се остварува независно дали е исполнет условот од став (1) на овој член, доколку:

1) во Република Македонија се наоѓа приемно-отпремна станица, од која се пренесуваат програмските сигнали или

2) РТВ организација што нарачала емитување преку сателит е со седиште во Република Македонија.

Лица без државјанство и бегалци

Член 195

(1) Авторите и носителите на сродни права кои немаат државјанство или чие државјанство не може да се утврди - апатриди, уживаат еднаква заштита според овој закон, како и државјаните на Република Македонија, доколку имаат престојувалиште во Република Македонија.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член кои немаат престојувалиште во Република Македонија или доколку тоа не може да се утврди, но имаат нужно сместување во Република Македонија, уживаат еднаква заштита како државјаните на Република Македонија.

(3) Лицата од ставот (1) на овој член кои немаат ниту престојувалиште ниту нужно сместување во Република Македонија, во Република Македонија уживаат еднаква заштита како државјаните на државата во која имаат престојувалиште или нужно сместување.

(4) Одредбите од овој член се однесуваат и на странски автор и на странски носител на сродни права, кои според прописите на Република Македонија, имаат статус на бегалец.

ГЛАВА СЕДМА ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Важење на договори пред овој закон

Член 196

Одредбите од овој закон не се однесуваат на договори за користење авторско право или сродно право меѓу носител и корисник на правото што биле склучени пред влегувањето во сила на овој закон, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Постапување на здруженија за колективно остварување

Член 197

Здруженијата за колективно остварување на авторското право и сродните права кои имаат дозвола за колективно остварување и согласности за општите акти за прибирање и распределба на надоместците имаат право да продолжат со работа според одредбите од Законот за авторското право ("Службен весник на Република Македонија" број 47/96, 3/98, 98/2002, 4/2005 и 131/2007) до добивање дозвола за колективно управување според одредбите од овој закон, но најдоцна една година од неговото влегување во сила.

Прекин на постапки за поништување дозволи

Член 198

(1) На здруженијата за колективно оставување на авторското право и сродните права на кои до денот на влегувањето во сила на овој закон им се издадени дозволи за работа, а не им се издадени согласности на општите акти (за надоместоци за користење авторско право и сродни права и за распределба на надоместците, па поради тоа и не започнале со работа, постапките се прекинуваат, а издадените дозволи се поништуваат.

(2) Здруженијата од ставот (1) на овој член имаат право да поднесат барање за добивање дозвола за колективно управување според одредбите од овој закон.

Престанок на важење

Член 199

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на Република Македонија" број 47/96, 3/98, 98/2002, 4/2005 и 131/2007).

Одложна примена

Член 200

Одредбите за право на надоместок од умножување за приватно копирање од членовите 46, 47, 48 и 131 точки 7, 8 и 9 на овој закон и за право на надоместок од јавна послуга од членовите 50 и 131 точка 3 на овој закон ќе се применуваат по една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Влегување во сила

Член 201

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J

PËR TË DREJTAT E AUTORIT DHE TË DREJTAT E PËRAFËRTA

KAPITULLI I PARË DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

PJESA 1 DISPOZITA HYRËSE

Lënda e ligjit

Neni 1

Me këtë ligj rregullohen e drejta e autorit mbi veprat e tij autoriale (në tekstin e mëtejme: e drejta e autorit), të drejtat e artistëve-realizuesve, të prodhuesve të fonogrameve, të prodhuesve të videogrameve (producentëve filmikë), të organizatave radiotelevizive, të botuesve dhe të përpiluesve të bazave të të dhënave mbi lëndët e tyre të të drejtave të përafërta (në tekstin e mëtejme: të drejta të përafërta), realizimi dhe mbrojtja e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta dhe vlefshmëria e ligjit.

Transparenca, botimi, lëshimi

Neni 2

(1) Transparenca, sipas këtij ligji, paraqet qasje në veprën e autorit, përkatësisht në lëndët e të drejtave të përafërta, në kushte të njëjta, të një numri më të madh të personave jashtë rrethit më të ngushtë të familjarëve dhe të të njohurve personalë.

(2) Vepra autoriale dhe lëndët e të drejtave të përafërta konsiderohen të botuara, nëse janë bërë të arritshme për publikun, në pajtim me bartësit e të drejtave, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(3) Vepra autoriale dhe lëndët e të drejtave të përafërta konsiderohen të botuara, nëse në pajtim me bartësit e të drejtave janë të përpiluar në numër të mjaftueshëm të ekemplarëve të ofruara publikut dhe qarkullimi i tyre.

Kompensimi i drejtë

Neni 3

Autori, përkatësisht bartësi i të drejtës së përafërt, ka të drejtë në kompensim të drejtë për çdo lloj shfrytëzimi të veprës së autorit, përkatësisht lëndës së të drejtës së përafërt, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Raporti ndërmjet të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta

Neni 4

Realizimi dhe mbrojtja e të drejtave të përafërta, sipas këtij ligji, nuk e cenon dhe në asnjë mënyrë nuk ndikon në realizimin dhe mbrojtjen e të drejtës së autorit.

Përfashtime dhe kufizime

Neni 5

Me këtë ligj mund të përcaktohen raste të veçanta dhe kushte për përfashtime dhe kufizime gjatë shfrytëzimit të të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta.

PJESA 2 RAPORTI NDËRMJET TË DREJTËS SË AUTORIT DHE TË DREJTËS PRONËSORE

Dispozita e përgjithshme

Neni 6

E drejta e autorit është e drejtë e mëvetësishme dhe e pavarur nga e drejta pronësore ose të drejtat tjera mbi lëndë/sende në të cilat është e përmbajtur vepra e autorit, nëse me ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Ndarja e bartjes

Neni 7

(1) Bartja e të drejtave materiale të autorit të veprës nuk ndikon në të drejtën pronësore të lëndës në të cilën është e përmbajtur vepra e autorit, nëse me ligj ose me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Bartja e të drejtës së autorit nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk ndikon në bartjen e të drejtave materiale të autorit të veprës, nëse me ligj ose me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

Prona e përbashkët e bashkëshortëve

Neni 8

Në pronën e përbashkët të bashkëshortëve nuk hyn e drejta e autorit. Në pronën e përbashkët të bashkëshortëve hyn vetëm dobia pronësore e cila del nga shfrytëzimi i të drejtës së autorit.

Përmbarimi mbi të drejtën të autorit

Neni 9

(1) Përmbarimi mbi të drejtën e autorit nuk është i lejuar.
(2) Përmbarimi është i mundshëm vetëm mbi dobinë pronësore e cila del nga e drejta e autorit.

(3) Përmbarimi mbi veprën e papërfunduar të autorit dhe mbi origjinalin e pabotuar të veprës së autorit nuk është i lejuar.

Kufizimi i të drejtës së përpunimit

Neni 10

(1) Nëse pronari i objektit arkitektonik ka për qëllim që atë vepër ta përpunojë, është i obliguar që atë përpunim fillimisht t'ia ofrojë autorit të veprës burimore, nëse i njëjti është i gjallë dhe është i arritshëm në mënyrë të rëndomtë.

(2) Nëse autori pa arsye e refuzon ofertën nga paragrafi (1) i këtij neni, pronari i veprës e fiton të drejtën e përpunimit, por është i obliguar që t'i respektojë të drejtat morale të autorit.

Mbrojtja gjatë zhdukjes së origjinalit

Neni 11

(1) Nëse pronari i origjinalit të veprës autoriale, ka për qëllim që origjinalin ta zhdukë, është i obliguar që origjinalin e atillë t'ia ofrojë autorit, ndërsa ky t'ia kompensojë vlerën e materialit nga i cili është përpunuar origjinali.

(2) Nëse kthimi i veprës së autorit nga paragrafi (1) i këtij neni nuk është i mundur, pronari është i obliguar që në mënyrë përkatëse, t'ia mundësojë autorit përpunimin e ekzemplarit nga origjinali.

(3) Në rast kur vepra e autorit, sipas paragrafit (1) të këtij neni është objekt arkitektonik, autori ka të drejtë që ta fotografojë veprën, t'i mundësohet qasje në vepër për incizim hartografik, përkatësisht në matje të objektit dhe të kërkojë që me shpenzime të tij, t'i dorëzohen kopje nga projektet.

KAPITULLI I DYTË E DREJTA E AUTORIT

PJESA 1 VEPRA AUTORIALE

Nocioni i veprës autoriale

Neni 12

(1) Vepra autoriale, sipas këtij ligji, është krijim intelektual dhe individual nga sfera e letërsisë, shkencës dhe artit, e shprehur në cilëndo mënyrë dhe formë.

(2) Për vepër autoriale konsiderohet veçanërisht:

1) vepra e shkruar (libër, shkrim, artikull, doracak, broshurë, debat dhe vepra tjera të natyrës së njëjtë);
2) programi kompjuterik, si vepër e shkruar;
3) vepra e folur (ligjërime, fjalim, bisedë dhe vepra tjera të natyrës së njëjtë);

4) vepra muzikore, me ose pa tekst;

5) vepra dramatike, dramatike-muzikore, koreografike dhe pantomimike;

6) vepra fotografike dhe vepra e krijuar në procedurë të ngjashme të asaj fotografike;

7) vepra audiovizuale (kinematografike dhe vepër tjetër e shprehur me fotografi lëvizëse);

8) vepra nga arti figurativ (fotografi, vizatim, grafikë, skulpturë dhe të tjera);

9) vepra nga arkitektura;

10) vepra nga arti aplikativ dhe dizajni dhe

11) vepra hartografike, plan, skicë, vizatim teknik, projekt, tabelë, vepër plastike dhe vepër tjetër me karakter të njëjtë ose të ngjashëm nga sfera e gjeografisë, topografisë, arkitekturës dhe shkencës.

(3) Si vepër autoriale konsiderohet edhe përpunimi i veprës autoriale, nëse i plotëson kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

Pjesët përbërëse të veprës autoriale

Neni 13

(1) Pjesa përbërëse e veprës autoriale, si dhe titulli i veprës, nëse vetvetiu paraqet krijim intelektual dhe individual, konsiderohet si vepër autoriale e veçantë.

(2) Nuk është e lejuar si titull i veprës autoriale të shfrytëzohet titulli nga paragrafi (1) i këtij neni që tanimë kanë qenë i përdorur për vepër nga lloji i njëjtë, nëse titulli i atillë do të krijonte huti ose do të sillte krijimin e hutisë në lidhje me veprën autoriale dhe autorin.

Përmbledhje të veprave autoriale

Neni 14

(1) Si vepër autoriale konsiderohet edhe përmbledhja e veprave autoriale, të veprave nga krijimtaria popullore, të të dhënave ose të materialeve tjera, të cilat sipas zgjedhjes dhe renditjes së pjesëve përbërëse paraqesin krijim individual dhe intelektual, siç janë: enciklopedia, antologjia, përmbledhja, përmbledhja muzikore, përmbledhja e fotografive, hartat, ekspozita, ekspozime, përmbledhja e dokumenteve dhe përmbledhje tjera.

(2) E drejta e autorit mbi veprën autoriale nga paragrafi (1) i këtij neni në cilëndo qoftë mënyrë nuk ka të bëjë me përbajtjen e saj dhe nuk ndikon në të drejtat mbi veprën e cila është pjesë përbërëse e përmbledhjes.

Baza e të dhënave

Neni 15

(1) Baza e të dhënave është vepër autoriale.

(2) Baza e të dhënave sipas paragrafit (1) të këtij neni është përmbledhje e të dhënave, nëse është e rregulluar sipas sistemit ose metodës së caktuar, elementeve të së cilës mund t'u qaset individualisht nëpërmjet mjeteve elektronike ose të tjera.

(3) E drejta e autorit mbi bazën e të dhënave nuk ka të bëjë me programet kompjuterike të cilat janë të shfrytëzuara për përpunimin ose punën e bazës së të dhënave me qasje elektronike.

Krijime të pambrojtura

Neni 16

Si vepër autoriale, sipas këtij ligji, nuk konsiderohen:

1) idetë, teoritë, konceptet, metodologjitë e punës ose konceptet matematikore, pavarësisht nga mënyra e shpjegimit ose shprehjeve;

2) tekstet zyrtare të natyrës politike, ligjvënëse, administrative dhe gjyqësore dhe përkthimet e tyre zyrtare;

3) lajmet ditore dhe të tjera të cilat kanë karakter të informatave të thjeshta-mediale, fakte të thjeshta dhe të dhëna dhe

4) idetë dhe konceptet që paraqesin bazë për cilindo qoftë element të programit kompjuterik, duke i përfshirë edhe pjesët e programit që mundësojnë lidhje dhe interaksion ndërmjet elementeve të pajisjes programore dhe makinerike (interfejsave).

PJESA 2 AUTORI

Nocioni i autorit

Neni 17

(1) Autor, sipas këtij ligji, është personi fizik i cili e ka krijuar veprën autoriale.

(2) Autorit i takon e drejta e autorit mbi veprën e tij autoriale me vet krijimin e veprës.

Prezumcioni i autorësisë

Neni 18

(1) Si autor konsiderohet personi emri, pseudonimi, kodi ose shenja tjetër e të cilit, në mënyrë të zakonshme është shënuar në vepër, përkatësisht ekzemplarët e saj, ose është shënuar gjatë botimit të veprës, derisa nuk dëshmohet e kundërta, në pajtim me këtë ligj.

(2) Në rast kur autori nuk është i njohur, as nuk mundet të përcaktohet sipas dispozitave nga paragrafi (1) i këtij neni, të drejtën e autorit e realizon personi i cili në mënyrë ligjore e ka botuar veprën autoriale.

(3) Dispozita nga paragrafi (2) i këtij neni, ndërpritet të zbatohet kur identiteti i autorit do të përcaktohet. Në këtë rast, personi nga paragrafi (2) i këtij neni, është i obliguar që dobinë pronësore të fituar nga realizimi i veprës autoriale t'ia dorëzojë autorit, nëse me marrëveshje ndërmjet tyre nuk është përcaktuar ndryshe.

Bashkautorët

Neni 19

(1) E drejta e autorit e veprës së krijuar në bashkëpunim të dy ose më shumë personave, u takon të gjithë atyre personave (bashkautorëve).

(2) Për çdo shfrytëzim të veprës nga paragrafi (1) i këtij neni, është i nevojshëm pëlqimi nga çdo bashkautor. Bashkautor i veçantë nuk mund të refuzojë që të japë pëlqim, për arsye se janë në kundërshtim me parimin e ndërgjegjshmërisë dhe ndershmërisë.

(3) Kur vepra e krijuar nga bashkautorë përbëhet nga pjesë të pavarura (tërësi e ndashme), secili nga bashkautorët mund të lejojë shfrytëzim të pavarur të pjesës së tij, me kusht që shfrytëzimi i atillë të mos jetë në dëm të shfrytëzimit të veprës së përbashkët, përkatësisht të të drejtave të bashkautorëve tjerë.

(4) Pjesëmarrja e bashkautorëve të veçantë në kompensim të realizuar nga shfrytëzimi i veprës, përcaktohet në përpjesëtim me kontributin e vërtetë që secili prej tyre e ka pasur edhe gjatë krijimit të veprës, nëse ndërmjet bashkautorëve nuk është marrë vesh ndryshe.

(5) Në rast kur nuk mund të përcaktohet kontributi i vërtetë nga paragrafi (4) i këtij neni, ose nuk është arritur marrëveshje ndërmjet bashkautorëve, secilit nga bashkautorëve u takon pjesë e barabartë nga kompensimi.

PJESA 3

PËRMBAJTJA E TË DREJTËS SË AUTORIT

Dispozita e përgjithshme

Neni 20

(1) E drejta e autorit është e drejtë unike dhe është e pandashme nga vepra autoriale.

(2) E drejta e autorit përmban të drejta morale ekskluzive, të drejta materiale ekskluzive dhe të drejta tjera, të përcaktuara me këtë ligj.

NDARJA 1. Të drejtat morale

Përmbajtja e të drejtave morale

Neni 21

(1) Të drejtat morale e mbrojnë autorin lidhur me lidhshmërinë e tij personale dhe shpirtërore (intelektuale) me veprën.

(2) Autori i ka të drejtat morale ekskluzive si vijojnë:

- 1) të drejtën e pranimit të autorësisë;
- 2) të drejtën e botimit të parë;
- 3) të drejtën e mbrojtjes së integritetit të veprës dhe
- 4) të drejtën e dorëheqjes.

(3) Autori nuk mund të heq dorë nga të drejtat nga paragrafi (2) i këtij neni.

E drejta e pranimit të autorësisë

Neni 22

(1) Autori ka të drejtë për pranimin e autorësisë së tij mbi veprën.

(2) Autori ka të drejtë që emri i tij, pseudonimi ose shenja tepër, të shënohet në çdo ekzemplar të veprës, përkatësisht të shënohet gjatë çdo shfrytëzimi publik të veprës, përveç nëse autori, me shkrim në mënyrë të prerë

nuk deklaroi se nuk dëshiron që autorësia e tij të shënohet, ose nëse, gjatë shfrytëzimit, kjo është teknikisht e pamundur ose e papërshtatshme.

E drejta e botimit të parë

Neni 23

(1) Autori ka të drejtë për botim të parë të veprës së tij autoriale dhe në përcaktimin e kushteve për botimin e tij.

(2) Deri në botimin e parë të veprës autoriale, vetëm autori ka të drejtë që publikisht ta paraqesë përmbajtjen ose përshkrimin e veprës së tij.

E drejta e mbrojtjes së integritetit të veprës

Neni 24

Autori ka të drejtë ta kundërshtojë ndryshimin, deformimin ose gjymtimin e veprës e cila mund ta dëmtojë personalitetin, nderin dhe autoritetin e tij, si dhe prishjen e veprës.

E drejta e dorëheqjes

Neni 25

(1) Autori ka të drejtë që t'ia heqë të drejtën e shfrytëzimit të veprës bartësit të së drejtës së tij materiale, nëse shfrytëzimi i mëtejshëm mund ta dëmtojë personalitetin, nderin dhe autoritetin e tij.

(2) Nëse autori ia heq të drejtën e shfrytëzimit të veprës nga paragrafi (1) i këtij neni, është i obliguar që bartësit t'ia kompensojë dëmin që ajo heqje e ka shkaktuar.

(3) Bartësi i të drejtës nga paragrafi (1) i këtij neni, është i obliguar që në afat prej tre muajsh nga pranimi i heqjes, t'ia kumtojë autorit lartësinë e dëmit që duhet të kompensohet. Nëse këtë nuk e bën, pas skadimit të afatit heqja bëhet e plotfuqishme.

(4) Me heqjen nga e drejta nga paragrafi (1) i këtij neni, e drejta materiale i kthehet autorit.

(5) Nëse autori dëshiron që përsëri ta bartë të drejtën materiale të veprës së tij, ai është i obliguar që atë bartje fillimisht dhe në kushte të njëjta t'ia ofrojë bartësit të së drejtës nga paragrafi (1) i këtij neni.

(6) Dispozitat e këtij neni nuk kanë të bëjnë me programin kompjuterik, veprën audiovizuale dhe bazat elektronike të të dhënave.

NDARJA 2. Të drejtat materiale

Përmbajtja e të drejtave materiale

Neni 26

(1) Të drejtat materiale i mbrojnë interesat pronësore të autorit nga vepra e tij autoriale.

(2) Autori ka të drejtë ekskluzive që ta lejojë ose ndalojë shfrytëzimin e veprës së tij, ose ekzemplarë të tij nga persona tjerë, përveç në rastet e përcaktuara me këtë ligj.

Llojet e të drejtave materiale

Neni 27

Autori gjatë shfrytëzimit të veprës autoriale apo të ekzemplarëve të tij, i ka të drejtat materiale ekskluzive si vijojnë:

- 1) të drejtën e shumëzimit të veprës;
- 2) të drejtën e lëshimit në qarkullim të veprës;
- 3) të drejtën e paraqitjes publike të veprës dhe
- 4) të drejtën e përpunimit të veprës.

Shumëzimi

Neni 28

(1) Shumëzimi sipas këtij ligji është regjistrim, përkatësisht incizim i veprës autoriale në bazë materiale apo bazën tjetër përkatëse (elektronike etj.), si dhe përpunimi i një apo më tepër ekzemplarëve të veprës në tërësi apo në pjesë, drejtpërdrejtë apo tërthorazi, përkohësisht apo përherë, me çfarëdo qoftë mjeteve dhe në çfarëdo qoftë forme.

(2) Shumëzimi nga paragrafi (1) i këtij nen, kryhet kryesisht me: procedura grafike (shumëzim grafik), shumëzim tredimensional, fotokopim dhe me procedura tjera fotografike me të cilat arrihet efekti i njëjtë, ndërtim, përkatësisht realizim të veprave nga arkitektura, incizim tonik apo incizimin vizuel, depozitimi të veprës në formë elektronike (regjistrim elektronik) dhe me bartjen e veprës nga sistemi analog në sistemin digjital.

Lëshimi në qarkullim

Neni 29

(1) Lëshimi në qarkullim sipas këtij ligji, është ofrimi publikut për shitje apo ndonjë formë tjetër të bartjes së të drejtës së pronësisë apo të drejtës së shfrytëzimit të origjinalit apo të ekzemplarëve të veprës, duke e përfshirë importimin dhe huazimin, ndërsa e përfshin edhe të drejtën e kompensimit nga shërbimi, të përcaktuar me këtë ligj.

(2) Importi, sipas këtij ligji, është futja në tregun vendor të origjinaleve apo të ekzemplarëve të veprës autoriale për qarkullim të mëtutjeshëm, për qëllim komercial.

(3) Huazimi, sipas këtij ligji, është dhënia për shfrytëzim e origjinalit apo ekzemplarit të veprës autoriale në kohë të caktuar, për shkak të dobisë pronësore të drejtpërdrejtë apo të tërthortë. Huazimi nuk ka të bëjë me vepra të ndërtuara arkitekturore dhe të origjinaleve dhe ekzemplarëve të veprave nga arti i aplikuar dhe dizajni.

(4) Shërbimi, sipas këtij ligji, është dhënia për shfrytëzim e veprës autoriale në kohë të caktuar, pa realizim të drejtpërdrejtë apo të tërthortë të dobisë pronësore nëpërmjet organizatave në të cilat publiku ka qasje.

(5) E drejta e lëshimit në qarkullim në territorin e Republikës së Maqedonisë, përfundon me të shitjen e parë apo me formë tjetër të bartjes së të drejtës së pronësisë të origjinalit apo ekzemplarit të veprës autoriale, që kryhet nga ana e bartësit të së drejtës apo me pëlqimin e tij. Përfundimi nuk ka të bëjë me të drejtën e importit, të huazimit dhe të shërbimit.

Kumtimi publik

Neni 30

Kumtimi publik i veprës sipas këtij ligji, është:

- 1) realizimi publik;
- 2) transmetimi publik;
- 3) ekspozimi publik;
- 4) paraqitja publike;
- 5) transmetimi radiodifuziv;
- 6) ritransmetimi dhe
- 7) vënia në disponim publikut.

Realizimi publik

Neni 31

Realizimi publik sipas këtij ligji, është:

- 1) të folurit apo recitimi i drejtpërdrejtë i veprave nga fusha e letërsisë;
- 2) realizimi i drejtpërdrejtë i veprave muzikore dhe

3) realizimi skenik apo shfaqja e drejtpërdrejtë e veprave dramatike, dramatike-muzikore, koreografike dhe pantomimike.

Transmetimi publik

Neni 32

Transmetimi publik, sipas këtij ligji, është kumtimi publik nëpërmjet altoparantit, ekranit dhe cilitdo qoftë mjet tjetër teknik të:

1) realizimit të veprës autoriale drejtpërdrejt, jashtë hapësirës apo vendit në të cilin vepra realizohet drejtpërdrejt;

2) incizimit tonik dhe/ose vizuel të veprës autoriale (fonograme, videograme etj.) nga baza në të cilën është e incizuar dhe

3) veprës autoriale që në mënyrë radiodifuzive transmetohet.

Ekspozimi publik

Neni 33

Ekspozimi publik, sipas këtij ligji, është prezantimi publikut: i origjinalit apo të ekzemplarit të veprës nga arti figurativ, i veprës fotografike apo të veprës së krijuar në procedurë të ngjashme me atë fotografike, të veprës nga fusha e artit aplikativ, dizajnit, arkitekturës, urbanizmit, hartografisë, si dhe veprës tjetër të natyrës shkencore dhe teknike.

Paraqitja publike

Neni 34

Paraqitja publike, sipas këtij ligji, është prezantimi publikut, nëpërmjet mjeteve teknike, i veprës audiovizuale apo të veprës nga fusha e hartografisë, artit figurativ, arkitekturës, urbanizmit, artit të aplikuar, dizajnit, hartografisë, si dhe veprave të natyrës shkencore dhe teknike.

Transmetimi radiodifuziv

Neni 35

(1) Transmetim radiodifuziv, sipas këtij ligji, është kumtimi i veprës autoriale nëpërmjet sinjaleve programore të radios dhe të televizionit të dedikuara për pranim nga publiku, pa tela, duke përfshirë sistemin satelitor apo sistemin me tela, duke përfshirë sistemin kabllovik, me mikrovalë dhe sistem tjetër.

(2) Me satelit, sipas këtij ligji, nënkuptohet cilitdo qoftë satelit që punon në frekuencën e cila në pajtim me rregullat për telekomunikime, është rezervuar për emitim të sinjaleve të dedikuara për pranim nga publiku apo për komunikim të mbyllur individual, me ç'rast, kushtet e pranimi të sinjaleve duhet të jenë përkatëse me kushtet e pranimi nga ana e publikut.

(3) Transmetimi radiodifuziv nëpërmjet satelitit, kryhet kur nën kontroll dhe përgjegjësi të organizatës radiotelevizive dërgohen sinjale për emitim të programit të dedikuar për publikun, në zinxhir të pandërprerë komunikues që shpie te sateliti dhe prej satelitit kah toka.

(4) Kur sinjalet programore janë të koduara, emitimi radiodifuziv nëpërmjet satelitit konsiderohet si i kryer, nëse nëpërmjet organizatës radiodifuzive apo nëpërmjet personit tjetër, me pajtim të saj, mjetet për dekodim janë të arritshme për publikun.

Ritransmetimi

Neni 36

Ritransmetimi, sipas këtij ligji, është njëkohësisht, transmetimi në tërësi dhe i pandryshuar i transmetimit radiodifuziv të veprës autoriale, nëse:

1) e kryen organizata tjetër radiotelevizive, e jo ajo që veprën fillimisht e transmeton (në tekstin e mëtejshëm: ritransmetimi radiodifuziv) dhe

2) transmetohet nëpërmjet sistemit kabllovik apo sistemit me mikrovalë, kurse fillimisht e transmeton organizata radiodifuzive pa tela apo me tela (në tekstin e mëtejshëm: ritransmetimi kabllovik).

Vënia në disponim për publikun

Neni 37

Vënia në disponim për publikun sipas këtij ligji, është vepra autoriale t'i kumtohet publikut, në formë të lidhjes pa tela apo me tela, duke përfshirë internetin apo rrjete tjera komunikuese, në mënyrë që çdokujt i mundëson qasje në vepër, nga vendi dhe në kohë që vetë e zgjedh.

Përpunimi

Neni 38

(1) Përpunimi, sipas këtij ligji, është përkthimi, përshtatja, duke e përfshirë edhe përshtatjen audiovizuale, aranzhmanin muzikor dhe ndryshimin tjetër të veprës autoriale dhe të veprës nga krijimtaria popullore, si dhe të materialeve tjera të shkruara, siç janë përkthimet e teksteve zyrtare të cilat nuk janë të bëra për shfrytëzim zyrtar.

(2) Të drejtat mbi veprën autoriale të krijuar me përpunim, nuk ndikojnë në cilëndo qoftë mënyrë në të drejtat mbi veprën që është e përpunuar.

NDARJA 3. Të drejtat tjera të autorit

Përmbajtja e të drejtave tjera të autorit

Neni 39

Të drejta tjera të autorit janë:

- 1) e drejta e qasjes dhe e dorëzimit;
- 2) e drejta e vijimësisë (e drejta e kompensimit nga rishitja);
- 3) e drejta e kompensimit nga shumëzimi për shfrytëzim privat;
- 4) e drejta e kompensimit nga huazimi dhe
- 5) e drejta e kompensimit nga shërbimi;

Nëndarja 1. E drejta e qasjes dhe e dorëzimit

E drejta e qasjes dhe e dorëzimit

Neni 40

(1) Autori ka të drejtë të qasjes në origjinalin apo në ekzemplarin nga vepra e vet që e posedon tjetri, për realizimin e së drejtës së shumëzimit apo të drejtës së përpunimit të veprës, nëse kjo nuk është në kundërshtim me interesin e arsyeshëm të poseduesit.

(2) Autori ka të drejtë të kërkojë që poseduesi t'ia dorëzojë origjinalin e veprës figurative apo të veprës fotografike për ekspozim publik, apo formë tjetër të publikimit, nëse për këtë ekziston interes i arsyeshëm.

(3) Dorëzimi i origjinalit nga paragrafi (2) i këtij neni, mund të kushtëzohet me dhënien e kaucionit përkatës apo me sigurim në lartësi të vlerës së tregut të origjinalit.

(4) Autori është i obliguar që qasjen dhe dorëzimin nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, ta kryejë me sa është e mundur më pak telashe për poseduesin dhe me shpenzim të vet. Në rast të dëmtimit të veprës, përgjegjës është autori, pavarësisht nga faji i tij.

Nëndarja 2. E drejta e vijimësisë (e drejta e kompensimit nga rishitja)

E drejta e vijimësisë së veprës artistike origjinale

Neni 41

(1) Autori ka të drejtë që të informohet dhe të marrë kompensim nga çdo shitje e ardhshme apo tëhuajësimi në ndonjë mënyrë tjetër të origjinalit të veprës artistike, të përcaktuar me këtë ligj (në tekstin e mëtejshëm: e drejta e vijimësisë).

(2) E drejta e vijimësisë nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk mund të jetë lëndë e dorëheqjes, posedimit dhe përmbartimit mbi të drejtën e autorit.

Origjinali i veprës artistike

Neni 42

(1) Origjinali i veprës artistike sipas nenit 41 të këtij ligji, është vepër nga arti figurativ, grafik apo plastik, siç janë: pikturat, kolazhet, vizatimet, grafikët, gravurat, litografitë, skulpturat, qeramikat, gdhendjet, tapiceritë, veprat në qelq, vepra fotografike dhe vepra e krijuar në procedurë të ngjashme me atë fotografike, si dhe ekzemplarë të veprave të theksuara që konsiderohen si origjinale.

(2) Ekzemplarë të veprave të theksuara që i ka krijuar vetë autori apo janë bërë me leje të tij në një numër të kufizuar, do të konsiderohen si origjinale. Ato zakonisht doemos duhet, nga autori, të numërohen, nënshkruhen apo në ndonjë mënyrë tjetër përkatëse të shënohen.

Shuma që i përket autorit

Neni 43

(1) Kompensimi i autorit nga e drejta e vijimësisë, përcaktohet sipas shkallëve si vijojnë:

- 1) 5% për pjesën nga çmimi i shitjes prej 300 deri në 3 000 euro;
- 2) 4% për pjesën nga çmimi i shitjes prej 3 000,01 deri në 50 000 euro;
- 3) 3% për pjesën nga çmimi i shitjes prej 50 000,01 deri në 200 000 euro;
- 4) 1% për pjesën nga çmimi i shitjes prej 200 000,01 deri në 350 000 euro;
- 5) 0,5% për pjesën nga çmimi i shitjes prej 350 000,01 deri në 500 000 euro dhe
- 6) 0,25% për pjesën nga çmimi i shitjes mbi 500 000 euro.

(2) Shuma më e lartë e kompensimit nuk guxon të tejkalojë 12 500 euro.

(3) Kompensimin e autorit nga paragrafi (1) i këtij neni, në mënyrë solidare e paguan shitësi i veprave artistike, galeristi, organizatori i shitjes publike apo ndërmjetësuesi tjetër që e kryen shitjen e veprave artistike.

(4) Kompensimet nga ky nen llogariten në kundërvlerë me denarë, sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë në ditën e shitjes. Baza për llogaritje është çmimi i shitjes, pa tatimin mbi vlerën e shtuar (TVSH).

E drejta e vijimësisë së dorëshkrimit

Neni 44

(1) Nëse origjinali (dorëshkrimi) i veprës letrare apo muzikore është i shitur apo në mënyrë tjetër i tëhuajësuar, autori i tij ka të drejtë që të jetë i njoftuar për çdo shitje të ardhshme dhe për çdonjërin prej tyre të marrë kompensim në shumën neto prej 3% nga secili çmim i shitjes.

(2) Dispozitat nga neni 43 paragrafët (2), (3) dhe (4) të këtij ligji, në mënyrë përkatëse zbatohen edhe për veprat nga paragrafi (1) i këtij neni.

E drejta e informatave

Neni 45

Autori, trashëgimtarët apo organizatat për menaxhim kolektiv të së drejtës së autorit, kanë të drejtë që në afat prej tre vitesh nga dita e shites së veprës së autorit, nga subjektet nga nenet 43 paragrafi (3) dhe 44 të këtij ligji, t'i kërkojnë të gjitha informatat e domosdoshme për arkëtimin e kompensimit nga rishitja, e kryesisht: për titujt e veprave të tjetërsuara, për pronarin dhe ndërmjetësuesin, për marrëveshjet për shitje dhe për çmimin e shitjes.

Nëndarja 3. E drejta e kompensimit nga shumëzimi për shfrytëzim privat

E drejta e kompensimit

Neni 46

(1) Për shumëzim për shfrytëzim privat paguhet kompensim.

(2) Kompensimi nga paragrafi (1) i këtij neni, për shumëzim të fonogrameve dhe videogrameve paguhet gjatë shitjes së parë apo importit të mjeteve për incizim tonik dhe vizuel dhe të bartësve të rinj të paicizuar të tonit dhe të tonit dhe fotografisë.

(3) Kompensimi nga paragrafi (1) i këtij neni, për fotokopjim paguhet gjatë shitjes së parë apo importit të mjeteve për fotokopjim dhe nga përpunimi i fotokopjeve, të dedikuara për shitje mujore, në pajtim me numrin e mundshëm të fotokopjeve.

(4) Me mjetet për incizim tonik dhe vizuel janë unifikuar të gjitha mjetet e tjera të cilat mundësojnë që të arrihet efekti i njëjtë, kurse me fotokopjim janë unifikuar edhe teknikat tjera për shumëzim.

(5) Autori ka të drejtë të pjesës nga kompensimi unik nga paragrafi (1) i këtij neni, për shumëzimin e fonogrameve dhe videogrameve dhe nga fotokopjimi i veprës së tij që kryhet për shfrytëzim privat.

(6) E drejta e kompensimit nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk mund të jetë lëndë e dorëheqjes, posedimit apo përmbarimit mbi të drejtën e autorit.

Subjektet e obliguara që të paguajnë

Neni 47

(1) Obligim për pagesë të kompensimit nga neni 46 i këtij ligji, kanë prodhuesit dhe importuesit e mjeteve për incizim tonik dhe vizuel, të mjeteve për fotokopjim, të bartësve të paicizuar të tonit dhe të tonit dhe fotografisë, si dhe personat që kryejnë shërbime të fotokopjimit.

(2) Subjektet nga paragrafi (1) i këtij neni janë të obliguar që me kërkesë të organizatës kompetente për menaxhim kolektiv të së drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta, t'ia dorëzojnë të dhëna për llojin dhe numrin e mjeteve të shitura apo të importuara dhe bartësve të tonit dhe të tonit dhe fotografisë, si dhe të dhëna për fotokopjet e bëra.

Lartësia e kompensimit

Neni 48

(1) Lartësinë e kompensimit nga neni 46 të këtij ligji, e përcakton Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

(2) Kompensimi nga paragrafi (1) i këtij neni, përcaktohet posaçërisht për çdo lloj të mjetit për incizim tonik dhe vizuel, për çdo mjet për incizim, për të cilin për shkak të konstruksionit të vet nuk është i nevojshëm

material i posaçëm për punën e vet (në shumën e dyfishuar nga e zakonshmja), për çdo bartës të tonit dhe të tonit dhe fotografisë në bazë të kohëzgjatjes së tij të incizimit, për çdo mjet për fotokopjim në bazë të numrit të mundshëm të fotokopjimit në minutë dhe në bazë të mundësisë për fotokopjim me ngjyrë (në shumën e dyfishuar nga fotokopjimi bardhë e zi), si dhe për çdo fotokopje të veçantë të dedikuar për shitje.

(3) Qeveria e Republikës së Maqedonisë i harmonizon shumat e kompensimeve nga paragrafi (1) të këtij neni, varësisht me lëvizjen e çmimeve dhe shpenzimet e jetesës në Republikën e Maqedonisë.

Nëndarja 4. E drejta e kompensimit nga huazimi

E drejta e kompensimit

Neni 49

(1) Autori, i cili të drejtën e vet të huazimit, në pajtim me nenet 72 dhe 91 paragrafi (2) të këtij ligji, ia ka bartur prodhuesit të fonogramit apo prodhuesit të videogramit (në tekstin e mëtejshëm: producenti filmik), e mban të drejtën e kompensimit për çdo huazim të veprës.

(2) Autori nuk mund të heq dorë nga e drejta e kompensimit nga paragrafi (1) i këtij neni.

Nëndarja 5. E drejta e kompensimit nga shërbimi

E drejta e kompensimit

Neni 50

(1) Autori ka të drejtë kompensimi nga shërbimi i originalit apo ekzemplarëve të veprës së tij autoriale.

(2) E drejta e shërbimit nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk ka të bëjë me objektet arkitektonike, veprat nga arti aplikativ dhe dizajni, si dhe veprat që reciprokisht i huazojnë organizatat nga paragrafi (4) i këtij neni.

(3) Kompensimin nga paragrafi (1) i këtij neni, e paguan organizata që e kryen shërbimin.

(4) Nga obligimi për pagesë të kompensimit nga paragrafi (1) i këtij neni, përjashtohen institucionet publike nga fusha e shkencës, kulturës dhe arsimit (bibliotekat, kinotekat, institucionet shkencore dhe arsimore).

(5) Autori nuk mund të heq dorë nga e drejta e kompensimit nga paragrafi (1) i këtij neni.

PJESA 4

PËRJASHTIME DHE KUFIZIME

Dispozita të përgjithshme

Neni 51

(1) Vepra autoriale mund të shfrytëzohet pa leje të autorit me apo pa kompensim, vetëm nëse vepra është e botuar.

(2) Shfrytëzimi nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të bëhet vetëm në raste të posaçme, nëse nuk bie ndesh me shfrytëzimin normal të veprës dhe nëse në mënyrë të paarsyeshme nuk i cenon interesat legjitime të autorit.

(3) Dispozitat nga kjo Pjesë nuk zbatohen për programin kompjuterik.

Shfrytëzimi pa pagesën e kompensimit

Neni 52

(1) Shfrytëzimi i veprës së autorit pa pagesën e kompensimit, ka të bëjë me rastet si vijojnë:

1) shumëzimin e përkohshëm të veprës autoriale, kur shumëzimi është me karakter kalimtar apo të rastësishëm, dhe/ose është pjesë përbërëse dhe thelbësore e procesit teknologjik, nëse shumëzimi vetvetiu nuk ka vlefshmëri

ekonomike të pavarur dhe qëllimi i vetëm i shumëzimit të së cilës është që të mundësojë bartje të të dhënave në rrjet ndërmjet personave të tretë nëpërmjet ndërmjetësuesit, apo të mundësojë shfrytëzim ligjor të veprës;

2) shumëzimin që bëhet nga ana e bibliotekave publike, institucioneve arsimore apo muzeve dhe arkivave për shkak të realizimit të veprimtarisë së tyre dhe pa qëllim ekonomik apo komercial të drejtpërdrejtë apo të tërthortë;

3) incizimin e veprës autoriale nga ana e organizatës radiotelevizive që ka leje për emitim të veprës, nëse e incizon me mjete personale dhe për nevoja personale dhe me kusht që ta shlyejë në afat në të cilin e ka lejen për emitim. Nëse incizimi ka vlerë të posaçme dokumentuese mund të dorëzohet dhe ruhet në arkivin publik;

4) shfrytëzimin e veprave për shkak të ilustrimit në hulumtimet arsimore apo shkencore deri në shkallë të arsyeshme me qëllim jokomercial që duhet të arrihet, me kusht që të shënohet emri i autorit dhe burimi, përveç nëse kjo është e pamundur;

5) shfrytëzimin e veprave autoriale për nevojat e personave me nevoja të posaçme, në mënyrë që është e lidhur drejtpërdrejt me nevojën e posaçme, deri në shkallë që atë e kërkon edhe pa qëllim komercial;

6) shumëzimin dhe kumtimin publik t[ë] shkrimeve, artikujve dhe veprave të tjera të ngjashme për tema aktuale ekonomike, politike, religjioze dhe të tjera të ngjashme, për shkak të njoftimit të publikut, deri në shkallë të arsyeshme me qëllimin, përveç nëse kjo nuk është e ndaluar posaçërisht nga ana e autorit me kusht që të shënohet emri i autorit dhe burimi, përveç nëse kjo është e pamundur;

7) shfrytëzimin e pjesëve të veprave autoriale (citave), në hulumtime shkencore, për mësim, kritikë, polemikë apo kontroll, në vëllim dhe deri në shkallë të nevojshme për dedikimin konkret dhe me kusht që të shënohet emri i autorit dhe burimi, përveç nëse kjo është e pamundur;

8) shfrytëzimin e veprave për qëllime të sigurisë publike apo në procedurë gjyqësore, parlamentare apo administrative;

9) shfrytëzimin e fjalimeve politike, si dhe ekstrakteve nga ligjëratat publike dhe veprat e ngjashme deri në shkallë të arsyetuar me dedikim informativ, me kusht që të shënohet emri i autorit dhe burimi, përveç nëse kjo është e pamundur;

10) shfrytëzimin e veprave gjatë kohës së rriteve fetare apo shënimeve tjera zyrtare të organizuara nga organet e pushtetit shtetëror dhe njësit e vetadministrimit lokal;

11) shfrytëzimin e veprave arkitektonike dhe të skulpturës të vendosura në mënyrë permanente në vende publike (rrugë, sheshe, parqe etj.);

12) shfrytëzimin e veprave nga fusha e artit figurativ dhe aplikativ, arkitekturës, dizajnit industrial dhe veprave fotografike të ekspozuara në ekspozita publike apo në ankand, nga ana e organizatorit, në pllakat apo katalogë të përpunuara pa qëllime komerciale, deri në shkallë të domosdoshme për promovimin e ngjarjes;

13) përpunimin e veprës në parodi, karikaturë apo imitim, me kusht që përpunimi të mos krijojë huti në lidhje me origjinalin e veprës dhe autorësinë dhe nëse përpunimi është në suaza të shfrytëzimit të lejuar të veprës;

14) shumëzimin e veprës autoriale të bartësit të tonit dhe të fotografisë, kumtimin publik të veprës nga ai bartës, si dhe kumtimin publik të veprës që emitohet, në shitoret, në panaiet dhe në vendet tjera ku demonstronhet puna e aparateve për incizim, shumëzimi dhe transmetimi i tonit dhe fotografisë, në masë që është e domosdoshme për demonstrim të punës së aparateve. Regjistrimet/incizimet të krijuara në këtë bazë menjëherë shlyhen;

15) përfshirjen e rastësishme (anësore) të veprës autoriale në material tjetër;

16) shfrytëzimin e vizatimeve apo projekteve të objektit arkitektonik, për shkak të rikonstruimit të tij dhe

17) kumtimin publik dhe vënien në disponim për publikun të veprës autoriale për shkak të hulumtimit apo përsosjes personale të vendeve të caktuara në institucionet publike shkencore, kulturore, arsimore dhe të tjera me karakter të ngjashëm, nëse vepra nuk mund të blihet, apo për shfrytëzim të saj nuk është e nevojshme leje, kurse është pjesë nga koleksionet/fondi i institucioneve.

(2) Shfrytëzimi i bazave të të dhënave apo ekzemplarëve të saja nga ana e shfrytëzuesit ligjor është pa pagim të kompensimit, nëse është e domosdoshme për qasje dhe shfrytëzim të zakonshëm të përmbajtjeve të saja përbërëse.

Shfrytëzimi i veprës nga krijimtaria popullore

Neni 53

(1) Shfrytëzimi i veprës nga krijimtaria popullore është pa kompensim.

(2) Krijimtaria popullore shfrytëzohet në mënyrë të denjë, pa gjykim dhe me kusht që të jetë i shënuar burimi dhe origjina e veprës.

(3) Për realizimin e të drejtave nga paragrafi (2) i këtij neni, është kompetent institucioni publik dhe shkencor - Instituti i folklorit "Marko Cepenkov" - Shkup.

Shfrytëzimi me pagesën e kompensimit

Neni 54

Shfrytëzimi i veprës autoriale me pagesën e kompensimit ka të bëjë me rastet si vijon:

1) shumëzimin në letër apo në bartësit e ngjashëm të regjistrimit nëpërmjet fotokopjimit apo cilësdo qoftë teknike të ngjashme apo procesi tjetër me efekte të ngjashme, me përjashtim të regjistrimeve të notave të veprës muzikore;

2) shumëzimin në cilindro bartës të regjistrimit që e kryen personi fizik për shfrytëzim privat pa qëllim komercial të drejtpërdrejtë apo të tërthortë.

PJESA 5

KOHËZGJATJA E TË DREJTËS SË AUTORIT

Kohëzgjatja e të drejtës së autorit

Neni 55

(1) Të drejtat materiale zgjasin gjatë jetës së autorit dhe 70 vjet pas vdekjes së tij, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Të drejtat morale zgjasin në afate të ndryshme të përcaktuara me këtë ligj.

Llogaritja e afateve në raste të bashkautorësisë

Neni 56

(1) Kur veprën e kanë realizuar më tepër autorë (bashkautorë), afati i kohëzgjatjes nga neni 55 paragrafi (1) i këtij ligji, llogaritet nga vdekja e autorit që ka vdekur i fundit.

(2) Në rast të bashkautorësisë së veprës audiovizuale afati i kohëzgjatjes së mbrojtjes, llogaritet nga vdekja e personit të gjallë të fundit: regjisorit kryesor, autorit të skenarit, autorit të dialogjeve dhe kompozitorit të muzikës së krijuar në mënyrë speciale për shfrytëzim në veprën audiovizuale, pavarësisht nëse me këtë ligj, ai person konsiderohet si autor i veprës audiovizuale.

Kohëzgjatja e mbrojtjes së veprave anonime dhe veprave me pseudonime

Neni 57

(1) E drejta e autorit të veprave anonime dhe të veprave me pseudonime zgjat 70 vite pas botimit ligjor të veprës.

(2) Nëse pseudonimi nuk shpie në huti për atë se kush është autor apo nëse autori, në afatin e theksuar në paragrafin (1) të këtij ligji e zbulon identitetin e vet, zbatohet afati nga neni 55 paragrafi (1) i këtij ligji.

Afate të veçanta për vepra të pabotuara

Neni 58

Kur afati, sipas këtij ligji, nuk rrjedh nga vdekja e autorit apo autorëve, ndërsa vepra nuk ka qenë e botuar në mënyrë ligjore, e drejta e autorit zgjat 70 vite pas krijimit të saj.

Kohëzgjatja e afateve për veprën autoriale të botuar në pjesë

Neni 59

Në rast kur afati i kohëzgjatjes së të drejtës së autorit, sipas këtij ligji, llogaritet sipas botimit ligjor të veprës, e vepra është botuar në vëllime, pjesë, vazhdime, edicione, episode dhe të ngjashme, afati llogaritet veçanërisht për çdo pjesë përbërëse.

Llogaritja e afateve

Neni 60

Afatet e kohëzgjatjes së mbrojtjes së të drejtës së autorit të përcaktuara me këtë ligj, fillojnë të rrjedhin nga 1 janari i vitit që pason pas ndodhjes, që është bazë për llogaritjen e afateve.

Kohëzgjatja e të drejtave morale

Neni 61

(1) E drejta morale për dorëheqje nga neni 25 i këtij ligji, zgjat deri sa autori është gjallë.

(2) Të drejtat morale për pranimin dhe shënimin e autorësisë, dhe për mbrojtjen e integritetit të veprës autoriale nga nenet 22 dhe 24 të këtij ligji, zgjasin edhe pas skadimit të afateve për kohëzgjatje të të drejtave materiale, të përcaktuara me këtë ligj.

(3) Për realizimin dhe mbrojtjen e të drejtave morale të autorit nga nenet 22 dhe 24 të këtij ligji pas vdekjes së tij, krahas trashëgimtarëve, janë kompetent edhe shoqatat përkatëse (profesionale) të autorëve, personat që kanë interes juridik, si dhe Akademia Maqedonase e Shkencave dhe e Arteve.

Pasojat nga skadimi i afateve

Neni 62

Vepra autoriale, pas skadimit të afateve për kohëzgjatjen e të drejtave

PJESA 6

BARTJA E TË DREJTAVE MATERIALE

Dispozita e përgjithshme

Neni 63

(1) Autori mund t'u bart personave tjerë të drejta të veçanta materiale, në mënyrë dhe në kushte të përcaktuara me këtë ligj.

(2) Bartja nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të kryhet me trashëgimi, me marrëveshje me shkrim (ekskluzive dhe joekskluzive) apo në mënyrë tjetër me shkrim (joekskluzive) me leje, deklaratë, pëlqim dhe ngjashëm.

Bartja me trashëgimi

Neni 64

(1) Të drejtat materiale janë lëndë e trashëgimisë.

(2) Trashëgimtarëve të autorit u takojnë të gjitha të drejtat që do t'i takonin autorit.

(3) Për trashëgiminë e të drejtës së autorit, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe, zbatohen dispozitat për trashëgimi.

Bartja me marrëveshje

Neni 65

(1) Autori mundet bartjen e të drejtave materiale personave të tjerë, ta kryejë me marrëveshje me shkrim, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Marrëveshja nga paragrafi (1) të këtij neni, e cila nuk është e lidhur me shkrim, nuk prodhon veprim juridik.

(3) Marrëveshja nga paragrafi (1) i këtij neni i përmban kryesisht: llojin e të drejtave që barten, vëllimin e tyre, ekskluzivisht ose joekskluzivisht, territorin për të cilin ka të bëjë bartja e të drejtave, kohëzgjatjen e bartjes dhe kompensimin e autorit.

(4) Dispozitat kontestuese apo të paqarta në marrëveshjen nga paragrafi (1) i këtij neni, interpretohen në interes të autorit.

Përcaktimi i kompensimit

Neni 66

(1) Kompensimi i autorit përcaktohet sipas parimit të drejtësisë, llojit të veprës, llojit dhe vëllimit të së drejtës së shfrytëzimit që bartet, kohëzgjatjes dhe rrethanave tjera të rëndësishme për shfrytëzimin e tij.

(2) Nëse me shfrytëzimin e veprës autoriale realizohen të hyra, që janë dukshëm më të mëdha nga kompensimi i kontraktuar, autori ka të drejtë që të kërkojë ndryshim të kompensimit të kontraktuar, që do t'i mundësojë pjesëmarrje më të drejtë në të hyrat. Nga kjo e drejtë autori nuk mund të heq dorë.

(3) Në rast kur kompensimi është i kontraktuar, përkatësisht i përcaktuar varësisht nga të hyrat e realizuara nga shfrytëzimi i veprës, shfrytëzuesi i tij është i detyruar që të mbajë libra përkatës apo evidencë tjetër, nga e cila mund të përcaktohet lartësia e të hyrave të realizuara.

(4) Shfrytëzuesi nga paragrafi (3) i këtij neni, është i detyruar që t'i mundësojë bartësit të së drejtës së autorit inspektim në dokumentacionin/evidencën nga paragrafi (3) i këtij neni dhe t'ia dorëzojë raportet e nevojshme për të hyrat e realizuara në afat të arsyeshëm, nëse afati nuk është i përcaktuar me ligj apo marrëveshje.

Pavlefshmëria

Neni 67

E pavlefshme është bartja e:

1) të drejtës së autorit, si tërësi;

2) të drejtave morale dhe

3) llojeve të panjohura të shfrytëzimit të veprës autoriale.

Zbatimi i dispozitave për marrëdhënie obliguese

Neni 68

Në marrëveshjen për bartje të së drejtës materiale, në mënyrë përkatëse zbatohen dispozitat për marrëdhëniet obliguese, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Legjitimacioni aktiv

Neni 69

Të drejtat që sipas këtij ligji i takojnë autorit, duke e përfshirë edhe të drejtën e mbrojtjes gjyqësore, i takojnë edhe bartësit tjetër të së drejtës së autorit, në vëllim që me ligj apo me akt tjetër juridik i janë bartur, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Vëllimi i i bartjes (ekskluzive dhe joekskluzive)

Neni 70

(1) Bartja e të drejtës materiale sipas nenit 63 paragrafi (2) të këtij ligji, kryhet në mënyrë ekskluzive apo joekskluzive.

(2) Me bartje ekskluzive të së drejtës materiale, sipas këtij ligji, lejohet që vetëm një person ta shfrytëzojë veprën, me ç'rast nga shfrytëzimi janë të përjashtuar autori dhe cildo qoftë person tjetër.

(3) Me bartjen joekskluzive të së drejtës materiale sipas këtij ligji, lejohet që personi ta shfrytëzojë veprën, me ç'rast nga shfrytëzimi nuk përjashtohen autori apo cildo qoftë person tjetër.

Rregulla e bartjes së veçuar

Neni 71

Bartja e së drejtës materiale të veçantë nuk ndikon në bartjen e të drejtave tjera materiale, nëse me këtë ligj apo me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

Prezumpcioni i bartjes së përbashkët

Neni 72

Gjatë bartjes së të drejtës së shumëzimit, konsiderohet se është bartur edhe e drejta për lëshim në qarkullim të ekzemplarëve të asaj veprë, nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

Bartja e mëtejshme

Neni 73

(1) Bartësit të cilit i është bartur e drejta materiale e autorit, nuk mundet pa leje të autorit që atë të drejtë më tutje t'ua bartë personave të tjerë, nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Nëse bartja e mëtejshme e të drejtës është pasojë e ndryshimeve statusore të bartësit, nuk nevojitet leje nga paragrafi (1) i këtij neni.

(3) Nëse bartja e mëtejshme e të drejtës lejohet pa leje të autorit në pajtim me ligjin apo marrëveshjen, për kërkesat e autorit përgjegjësi solidare bartin bartësi paraprak dhe bartësi i ri.

Prishja e bartjes

Neni 74

(1) Autori mund ta prishë marrëveshjen, përkatësisht ta tërheq lejen apo aktin tjetër të shkruar për bartjen e të drejtës materiale, nëse bartësi i të drejtës ekskluzive në masë të pamjaftueshme e shfrytëzon apo aspak nuk e realizon, e për këto arsye interesat e autorit dukshëm dëmtohen.

(2) Autori nuk mund ta bëjë prishjen, përkatësisht tërheqjen nga paragrafi (1) i këtij neni, nëse nga ai rrjedhin shkaqet për këtë.

(3) Autori mund t'i ofrojë bartësit nga paragrafi (1) i këtij neni, afat plotësues për shfrytëzimin përkatës të së drejtës.

(4) Me prishjen, përkatësisht tërheqjen nga paragrafi (1) i këtij neni, e drejta materiale i kthehet autorit.

(5) Nëse parimi i drejtësisë e imponon këtë, autori është i detyruar që bartësit të së drejtës t'i paguajë kompensim përkatës të dëmit.

(6) Autori nuk mund të heq dorë nga e drejta e prishjes, përkatësisht tërheqjes sipas këtij ligji.

NDARJA 1. Lloje të veçanta të marrëveshjeve autoriale**Nëndarja 1. Marrëveshja për botim****Marrëveshja për botim**

Neni 75

(1) Me marrëveshjen për botim autori ia bart botuesit të drejtën e shumëzimit të veprës së tij dhe lëshimin në qarkullim me botim në formë të librit, me numër të mjaftueshëm të ekzemplarëve të dedikuara për publikun (në tekstin e mëturjeshtë: e drejta e botimit), kurse botuesi për këtë i paguan kompensim, e boton veprën dhe i lëshon në qarkullim ekzemplarët e botuar.

(2) E drejta e botimit nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk e përmban të drejtën e botimit të veprës në formë elektronike. Për botimin e veprës në formë elektronike lidhet marrëveshje e veçantë.

(3) Botuesi i cili e ka të drejtën e botimit të veprës në formë libri, në mesin e ofruesve të barabartë, ka të drejtën e përparësisë për botim të veprës në formë elektronike. E drejta e përparësisë zgjat tri vite nga botimi i veprës në formë libri. Botuesi me shkrim deklarohet në afat prej 30 ditësh nga pranimi i ofertës nga autori.

(4) Me marrëveshjen e botimit mund të bartet edhe e drejta e botimeve të librave të xhepit, botimit periodik, përkatësisht botimit në vazhdimë, përkthimit dhe ngjashëm.

Përmbajtja e marrëveshjes për botim

Neni 76

(1) Marrëveshja për botim, krahas elementeve të përgjithshme për përmbajtjen e marrëveshjes së autorit të përcaktuara me nenin 65 të këtij ligji e përmban edhe afatin për dorëzimin e dorëshkrimit për botim, numrin e botimeve të posaçme dhe numrin e ekzemplarëve (tirazhin) të secilit botim të posaçëm.

(2) Kompensimi në marrëveshjen e botimit mund të përcaktohet në shumë paushalle apo në përqindje nga çmimi i shitjes me pakicë të ekzemplarit të botimit. Në rast kur kompensimi është i kontraktuar në përqindje nga çmimi i shitjes me pakicë të ekzemplarëve të shitur të veprës, botuesi është i detyruar që t'i mundësojë autorit inspektim në dokumentacionin për ekzemplarët e shitur.

Supozimi i ekskluzivitetit

Neni 77

Për kohëzgjatjen e marrëveshjes së botimit, konsiderohet se autori botuesit në mënyrë ekskluzive ia ka bartur të drejtën e botimit të veprës në gjuhën e njëjtë, përveç artikujve gazetareske, nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

Përmirësimi i veprës

Neni 78

Botuesi është i detyruar, që gjatë botimeve të ardhshme t'ia mundësojë autorit përmirësimin apo ndryshimin e veprës, me kusht që kjo të mos shkaktojë shpenzim të konsiderueshëm për botuesin dhe në mënyrë thelbësore të mos e ndryshojë veprën, nëse me marrëveshjen e botimit nuk është përcaktuar ndryshe.

Zhdukja e veprës me fuqi madhore

Neni 79

(1) Në rast kur dorëshkrimi i veprës pas dorëzimit të botuesi, është zhdukur për shkak të fuqisë madhore, autori ka të drejtë në kompensimin që do t'i takonte, nëse vepra ka qenë e botuar.

(2) Në rast kur për shkak të fuqisë madhore, para se të lëshohet në qarkullim është zhdukur botimi i plotë i përgatitur, botuesi ka të drejtë të përgatitë botim të ri, kurse autori ka të drejtë në kompensim si për një botim.

(3) Në rast kur për shkak të fuqisë madhore para se të lëshohet në qarkullim është zhdukur një pjesë e botimit të përgatitur, botuesi ka të drejtë që të botojë vetëm atë ekzemplarë sa janë zhdukur, pa i paguar për këtë kompensim shtesë autorit.

Ndërprerja dhe prishja e marrëveshjes

Neni 80

(1) Marrëveshja e botimit ndërpritet në rast të:

1) vdekjes së autorit para përfundimit të veprës autoriale;

2) harxhimit të tirazhit të të gjitha botimeve të kontraktuara;

3) skadimit të afatit të vlefshmërisë së marrëveshjes dhe

4) rasteve tjera të përcaktuara me ligj apo marrëveshje.

(2) Autori mund ta prishë marrëveshjen e botimit, nëse botuesi pasi është harxhuar tirazhi nga botimi paraprak nuk boton botime të reja të kontraktuara në afatin e përcaktuar me marrëveshjen e botimit. Në rast të prishjes, autori ka të drejtë që ta mbajë kompensimin e fituar, përkatësisht të kërkojë pagesë të kompensimit të kontraktuar, si dhe të drejtë që të kërkojë kompensim të dëmit.

(3) Konsiderohet se tirazhi është i harxhuar sipas këtij ligji, nëse numri i ekzemplarëve të pashitur është më i vogël se 5% nga të gjitha botimet e kontraktuara dhe të realizuara, e në çdo rast nëse është më i vogël se 100 ekzemplarë.

Zhdukja e ekzemplarëve

Neni 81

Në rast kur botuesi dëshiron t'i zhdukë ekzemplarët e veprës të mbetura në tepricë, është i detyruar që së pari t'ia ofrojë autorit.

Nënndarja 2. Marrëveshja për realizim publik**Marrëveshja për realizim publik**

Neni 82

Me marrëveshje për realizim publik autori ia transmeton shfrytëzuesit të drejtën për realizim publik të veprës së vet.

Përmbajtja e marrëveshjes për realizim publik

Neni 83

Marrëveshja për realizim publik, krahas elementeve të përgjithshme për përmbajtjen e marrëveshjes së autorit të përcaktuara me nenin 65 paragrafin (3) të këtij ligji, mund ta përmbajë edhe të drejtën e autorit në inspektim në realizimin publik të veprës dhe obligimin e shfrytëzuesit që këtë t'ia mundësojë, si dhe të sigurojë kushte përkatëse teknike për realizimin.

Prishja e marrëveshjes

Neni 84

Në rast kur vepra nuk realizohet në afatin e kontraktuar apo në kushtet e kontraktuara, autori ka të drejtë që ta prishë marrëveshjen, ta mbajë kompensimin tanimë të marrë, të kërkojë pagesë të kompensimit të kontraktuar dhe të kërkojë kompensim të dëmit.

Nënndarja 3. Marrëveshja për porosinë e veprës autoriale**Marrëveshja për porosi**

Neni 85

(1) Me marrëveshjen për porosi të veprës autoriale, autori e krijon veprën e porositur autoriale dhe ia dorëzon porositësit.

(2) Porositësi ka të drejtë që ta mbikëqyrë punën dhe të japë udhëzime, nëse me këtë nuk ndërhyr në të drejtën e autorit për krijimtari të lirë.

(3) Autori e mban të drejtën e autorit mbi veprën e porositur, nëse me ligj apo marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

Nënndarja 4. Vepra autoriale e krijuar nga marrëdhënia e punës**Vepra autoriale nga marrëdhënia e punës**

Neni 86

(1) Në rast kur vepra autoriale është e krijuar nga punëtori gjatë plotësimit të obligimeve të tij punuese, apo sipas udhëzimit të punëdhënësit (në tekstin e mëtejshëm: vepër autoriale nga marrëdhënia e punës), konsiderohet se të drejtat materiale të autorit të asaj vepre, ekskluzivisht i janë bartur punëdhënësit për kohë prej pesë vitesh pas përfundimit të veprës, nëse me marrëveshjen kolektive, përkatësisht me marrëveshjen për punë nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Pas skadimit të afatit nga paragrafi (1) i këtij neni, të drejtat materiale i takojnë punëtorit, me atë që punëdhënësi mund të kërkojë bartje të sërishme të tyre ekskluzive, nëse i paguan punëtorit kompensim për çdo lloj të veçantë të së drejtës materiale.

(3) Pavarësisht nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni, autori ka të drejtë kompensimi për çdo huazim.

(4) Autori nuk mund të heq dorë nga e drejta nga paragrafi (3) i këtij neni.

Përjashtime të bartja në marrëdhënien e punës

Neni 87

Me përjashtim nga neni 86 i këtij ligji:

1) punëtori e mban të drejtën ekskluzive që ta shfrytëzojë veprën autoriale të krijuar nga marrëdhënia e punës, në kuadër të veprave të veta të mbledhura dhe

2) konsiderohet se të drejtat materiale të programit kompjuterik dhe të bazave të të dhënave në mënyrë të pakufizuar i janë bartur punëdhënësit, nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

NDARJA 2. Dispozita të veçanta për të drejtat e autorit**Nënndarja 1. Vepra audiovizuele****Vepra audiovizuele**

Neni 88

Vepra audiovizuele, sipas këtij ligji, është vepër kinematografike apo vepër tjetër e shprehur në formë të fotografive të lidhura që lëvizin, me apo pa zë, pa marrë parasysh llojin e bartësit që e përmban.

Autorët e veprave audiovizuele

Neni 89

Autorët e veprës audiovizuele, sipas këtij ligji, janë: shkrimtari i skenarit, regjisori kryesor dhe incizuesi kryesor. Në rast kur animacioni nga cilido lloj qoftë është element thelbësor i veprës, për autor konsiderohet edhe vizatuesi kryesor. Në rast kur muzika është elementi thelbësor i veprës, për autor konsiderohet edhe autori i muzikës posaçërisht të krijuar për shfrytëzim në veprën audiovizuele.

Autorët e kontributeve ndaj veprës audiovizuele

Neni 90

Vizatuesi, përkatësisht autori i muzikës, kur nuk konsiderohet për autor të veprës audiovizuele sipas neni 89 të këtij ligji, si edhe skenografi, kostumografi, montazhisti dhe autori i maskave, kanë të drejtë autoriale vetëm mbi kontributet e veta ndaj veprës audiovizuele (në tekstin e mëtejshëm: autorë të kontributeve).

Marrëveshja për produksionin filmik

Neni 91

(1) Me marrëveshje për produksionin filmik rregullohet marrëdhënia e producentit filmik me autorët e veprës audiovizuele dhe autorët e kontributeve, si dhe marrëdhënia ndërmjet vetë autorëve, në pajtim me këtë ligj.

(2) Me lidhjen e marrëveshjes për produksion filmik, konsiderohet se autorët dhe autorët e kontributeve, në mënyrë ekskluzive dhe të pakufizuar ia kanë bartur producentit filmik të gjitha të drejtat e veta materiale të veprës audiovizuele, duke e përfshirë edhe të drejtën e përthimit me titllim apo mbisinkronizim, nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

(3) Me lidhjen e marrëveshjes për produksion filmik, autorët e mbajnë të drejtën e kompensimit të drejtë nga producenti filmik, për çdo shfrytëzim nga paragrafi (2) i këtij neni, ndërsa autorët e kontributeve e mbajnë të drejtën që posaçërisht t'i shfrytëzojnë kontributet e veta ndaj veprës audiovizuele, nëse me këtë nuk cenohen të drejtat e producentit filmik.

(4) Autorët dhe autorët e kontributeve nuk mund të heqin dorë nga të drejtat e shënuara në paragrafin (3) të këtij neni.

(5) Producenti filmik është i detyruar që së paku një herë në vit t'u dorëzojë autorëve të veprës audiovizuele raport për të hyrat e realizuara, veç veç për çdo lloj të shfrytëzimit të veprës.

Përfundimi i veprës audiovizuele

Neni 92

(1) Vepra audiovizuele konsiderohet e përfunduar (e krijuar) kur regjisori kryesor do të përcaktojë se është përfunduar ekzemplari i parë standard i veprës që është lëndë e marrëveshjes.

(2) Ndryshimet e ekzemplarit të veprës audiovizuele nga paragrafi (1) i këtij neni, janë të mundshme vetëm pas pajtimit paraprak të regjisorit kryesor dhe producentit filmik.

(3) Në rast kur ndonjë nga autorët apo autorët e kontributeve nuk do ta kryejë pjesën e vet ndaj veprës audiovizuele apo për shkak të fuqisë madhore këtë nuk mund ta bëjë, nuk ka të drejtë të kundërshtojë që pjesa e krijuar të shfrytëzohet për përfundimin e saj. Për këtë pjesë autori e gëzon të drejtën autoriale përkatëse.

Prishja e marrëveshjes

Neni 93

(1) Në rast kur producenti filmik nuk do ta përfundojë veprën audiovizuele në afat prej pesë vitesh nga lidhja e marrëveshjes për produksion filmik, apo nëse nuk e lëshon në qarkullim veprën e përfunduar audiovizuele në afat prej një viti pas përfundimit të tij, autorët mund ta prishin marrëveshjen nëse nuk është kontraktuar afat tjetër.

(2) Në rastin e prishjes nga paragrafi (1) i këtij neni, autorët dhe autorët e kontributeve e mbajnë të drejtën e pagesës së kompensimit.

Zbatimi i dispozitave tjera ligjore

Neni 94

Me marrëveshjen për produksion filmik, nuk kanë të bëjnë dispozitat e këtij ligji për të drejtën e dorëheqjes nga nenet 21 paragrafi (1) pika 4 dhe 25 dhe për bartjen e të drejtës nga nenet 71 dhe 73 të këtij ligji.

Nënndarja 2. Programi kompjuterik**Programi kompjuterik**

Neni 95

Programi kompjuterik sipas këtij ligji, është program në cilëndo qoftë formë të shprehur elektronike, duke e përfshirë edhe materialin përgatitor për përpunim të tij, nëse është krijim individual dhe intelektual.

Të drejtat e autorit

Neni 96

Autori i programit kompjuterik, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe, ka të drejtë materiale ekskluzive që ta shfrytëzojë programin dhe ta lejojë apo ndalojë shfrytëzimin e programit për:

1) shumëzim, si dhe futje, paraqitje, shfrytëzim, bartje apo ruajtje të programit kompjuterik, nëse këto veprime imponojnë shumëzim të atillë;

2) përkthim, adaptim apo çfarëdo qoftë përpunimi tjetër, si dhe shumëzim i rezultateve nga ai përpunim, pa u cenuar të drejtat e personit që e ka kryer përpunimin e atillë dhe

3) lëshim në qarkullim, si dhe për shërbim të origjinalit nga programi kompjuterik apo ekzemplarët e tij në çfarëdo forme qofshin.

Dispozita të veçanta për kufizim të të drejtave

Neni 97

(1) Nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe, shfrytëzuesi ligjor i programit kompjuterik mundet pa leje të bartësit të së drejtës t'i kryejë veprimet e theksuara në nenin 96 paragrafi (1) pikat 1 dhe 2 të këtij ligji, në pajtim me dedikimin e tij, duke e përfshirë edhe përmirësimin e gabimeve për shfrytëzimin e programit.

(2) Shfrytëzuesi ligjor i programit kompjuterik mundet që pa leje të bartësit të së drejtës të bëjë ekzemplar rezerv, nëse është kjo e domosdoshme për shfrytëzimin e tij.

(3) Shfrytëzuesi ligjor i programit kompjuterik ka të drejtë që pa leje të autorit ta ndjekë, studiojë apo testojë punën e programit, me qëllim që t'i përcaktojë idetë dhe parimet që janë karakteristikë themelore e elementeve të programit, nëse ka nevojë për këtë gjatë futjes, paraqitjes, shfrytëzimit, transmetimit apo ruajtjes.

(4) Dispozitat nga marrëveshja që janë në kundërshtim me paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, janë të pavlefshme.

Dekompilimi

Neni 98

(1) Për shumëzim të kodit dhe për ndryshim të formës së tij, sipas nenit 96 paragrafi (1) pika 2 të këtij ligji, nuk nevojitet leja e bartësit të së drejtës, nëse kjo është e nevojshme për marrjen e informatave të nevojshme për arritjen e funksionalitetit (interoperabilitetit) të përbashkët të programit të pavarur të krijuar kompjuterik me programe të tjera, me kusht që të plotësohen kushtet si vijojnë:

1) veprimet e atilla t'i kryejë bartësi i lejes, shfrytëzuesi tjetër ligjor apo personi që është i autorizuar prej tyre dhe punon në emër të tyre dhe për qëllimin e njëjtë;

2) informatat e nevojshme për arritjen e interoperabilitetit të mos jenë paraprakisht të arritshme për personat nga paragrafi 1, pika 1 e këtij neni dhe

3) veprimet e atilla të jenë të kufizuara vetëm në këto pjesë nga programi burimor që janë të nevojshme për arritjen e funksionalitetit (interoperabilitetit) të përbashkët.

(2) Nuk lejohet që informatat e marra nëpërmjet zbatimit të paragrafit (1) të këtij neni të:

1) shfrytëzohen për dedikime tjera, përveç për arritjen e funksionalitetit (interoperabilitetit) të përbashkët të programit kompjuterik të pavarur të krijuar;

2) lëshohen personave tjerë, përveç kur kjo është e nevojshme për arritjen e funksionalitetit (interoperabilitetit) të përbashkët të programit kompjuterik të pavarur të krijuar dhe

3) shfrytëzohen për zhvillimin, prodhimin apo tregtinë me program tjetër kompjuterik, që në shprehjen e vet është e ngjashme në thelb apo të shfrytëzohen për çfarëdo veprimi tjetër me të cilën cenohet e drejta e autorit.

(3) Dispozitat e këtij neni nuk mund të zbatohen në mënyrë që në masë të paarsyeshme do ta cenonte të drejtën e autorit apo do të jetë në kundërshtim me shfrytëzimin e zakonshëm të programit kompjuterik.

**KAPITULLI I TRETË
TË DREJTA TË PËRAFËRTA**

**PJESA 1
DISPOZITA TË PËRGJITHSHME**

Lëndët e të drejtave të përafërta

Neni 99

Lëndët e të drejtave të përafërta janë realizimet e artistëve - realizues; fonogramet e prodhuesve të fonogramëve; videogramet e producentëve filmik; programet e organizatave radiotelevizive; botimet e botuesve dhe bazat e të dhënave të përpiluesve të tyre.

Zbatimi i dispozitave për të drejtën e autorit

Neni 100

Dispozitat e këtij ligji për të drejtën e autorit që kanë të bëjnë me: marrëdhënien ndërmjet të drejtës së autorit dhe të drejtës pronësore (nenet prej 6 deri 9 dhe 11), pjesët përbërëse dhe titujt e veprës (neni 13), prezumpcionin e autorësisë dhe bashkautorësisë (nenet 18 dhe 19), definicionet e të drejtave materiale (nenet prej 28 deri 38), të drejtën e harxhimit gjatë shitjes së parë (neni 29 paragrafi (5)), kufizimin e të drejtave materiale (nenet prej 51 deri 54), mënyrën e llogaritjes së afateve për kohëzgjatjen dhe pasojat nga skadimi i tyre (nenet 60 dhe 62); bartjen (nenet prej 63 deri 71, 73 dhe 74) në mënyrë përkatëse zbatohen edhe për të drejtat e përafërta.

**PJESA 2
PËRMBAJTJA E TË DREJTAVE TË PËRAFËRTA**

NDARJA 1. Të drejtat e artistëve - realizuesve

Nocioni i artistëve - realizuesve

Neni 101

(1) Artistë - realizues sipas këtij ligji, janë: artistët, këngëtarët, muzikantët, artistët e baletit dhe personat tjerë të cilët me lojë, këngë, valle, fjalim, recitim apo në mënyrë tjetër, realizojnë vepra letrare apo artistike apo vepra nga krijimtaria popullore (në tekstin e mëtejshëm: realizues).

(2) Si realizues, sipas këtij ligji, konsiderohen edhe regjisorët e veprave skenike, dirigjentët e orkestrave dhe koreve, formësuesit (mjeshtërit) e tonit apo të incizimit tonik.

Përfaqësues të përbërjeve të realizuesve

Neni 102

(1) Realizuesit të cilët marrin pjesë në mënyrë kolektive në realizimin e njëjtë, si për shembull: orkestri, kori, ansambli i valleve apo dramatik, grupi apo lloji tjetër i përbërjes, janë të detyruar që ta autorizojnë njërin nga anëtarët-realizuesit e përbërjes për çdo përfaqësues për bartjen e së drejtës për shfrytëzim të realizimit nga neni 106 paragrafi (1) i këtij ligji, përveç nëse me ligj apo rregullat e përbërjes nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Autorizimi nga paragrafi (1) i këtij neni, jepet me shkrim dhe vlen, nëse është dhënë nga shumica e realizuesve në përbërjen nga paragrafi (1) i këtij neni. Autorizimi i përmban: të drejtat për të cilat jepet autorizimi, numrin e përgjithshëm të realizuesve, emrat e tyre, nënshkrimet e anëtarëve që e japin autorizimin, dhe afatin e vlefshmërisë së tij.

(3) Dispozitat nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, nuk kanë të bëjnë me regjisorët e veprave skenike, dirigjentët dhe solistët.

Të drejtat morale

Neni 103

Realizuesi i ka të drejtat morale ekskluzive si vijojnë:

1) të pranohet si realizues i shfaqjes;

2) të shënohet emri i tij, pseudonimi apo shenja tjetër, përkatësisht, emri i përbërjes, udhëheqësit artistik të përbërjes dhe solistit, gjatë çdo shfrytëzimi të shfaqjes, përveç nëse kjo është teknikisht e pamundur dhe

3) ta kundërshtojë çdo ndryshim, deformim, gjymtim apo zhdukje të realizimit të tij, përkatësisht ta kundërshtojë çdo shfrytëzim të realizimit që mund ta dëmtojë personalitetin e tij, nderin dhe autoritetin.

Të drejtat materiale

Neni 104

(1) Realizuesi ka të drejta materiale ekskluzive që ta lejojë apo ndalojë shfrytëzimin e realizimit të vet për:

1) incizim të realizimit të vet të paicizuar;

2) kumtim publik të realizimit të vet të paicizuar, përveç për emitim radiodifuziv të realizimit të vet e cila vetvetiu është radiodifuzive apo është e bërë nga incizimi;

3) shumëzim të incizimit të realizimit;

4) lëshim në qarkullim të origjinalit apo ekzemplarit nga incizimi i realizimit dhe

5) vënie në disponim për publikun të incizimit të realizimit.

(2) Shumëzimi i incizimit të realizimit nga paragrafi (1) pika 2 e këtij neni, sipas nenit 28 të këtij ligji, paraqet përpunim të ekzemplarëve të incizimit.

Të drejta tjera të realizuesit

Neni 105

(1) Realizuesi ka të drejtë për pjesë nga kompensimi unik për çdo kumtim publik të fonogramit me realizim të tij, të lëshuar për qëllim komercial, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Realizuesi i cili të drejtën e vet të shumëzimit të incizimit me realizim të vet ia ka bartur prodhuesit të fonogrameve apo producentit filmik në pajtim me këtë ligj, e mban të drejtën e kompensimit për çdo huazim.

(3) Realizuesi ka të drejtë për pjesë nga kompensimi unik për shumëzim për shfrytëzim privat, në pajtim me nenin 46 të këtij ligji.

(4) Realizuesi nuk mund të heq dorë nga e drejta e përcaktuar në paragrafët (1), (2) dhe (3) të këtij neni.

(5) Botimi për qëllim komercial sipas paragrafit (1) të këtij neni, paraqet shumëzim të fonogramit në numër të mjaftueshëm të ekzemplarëve, të dedikuara për publikun.

Bartja e të drejtës realizuese

Neni 106

(1) Realizuesi mundet me marrëveshje realizuese t'ia bartë personit tjetër të drejtën e vet materiale të shfrytëzimit të realizimit të vet.

(2) Marrëveshja realizuese lidhet me shkrim edhe krahas elementeve të përgjithshme të përcaktuara në nenin 65 të këtij ligji, i përmban edhe: titullin e veprës që realizohet edhe emrin e autorit të veprës, si dhe numrin dhe periudhën e emitimit radiodifuziv, kur marrëveshja ka të bëjë me emitimin radiodifuziv.

Prezumpcioni i bartjes

Neni 107

Nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe, konsiderohet se me lidhjen e marrëveshjes për prodhim të fonogrameve dhe veprës audiovizuale, realizuesi, prodhuesit të fonogramit, përkatësisht producentit filmik, ia ka bartur të gjitha të drejtat e veta materiale, duke e përfshirë edhe të drejtën e mbisinkronizimit të realizimit të vet.

Realizimi nga marrëdhënia e punës

Neni 108

Dispozitat nga neni 86 i këtij ligji për veprat autoriale të krijuara nga marrëdhënia e punës, në mënyrë përkatëse zbatohen në realizimin nga marrëdhënia e punës.

NDARJA 2. Të drejtat e prodhuesve të fonogrameve**Nocioni i prodhuesve të fonogrameve**

Neni 109

(1) Prodhues i fonogramit sipas këtij ligji është personi fizik apo juridik që ndërmerr iniciativë, organizim, financim dhe përgjegjësi për incizim të parë të zërave nga realizimi, të zërave të tjerë apo dukurive të zërit (në tekstin e mëtejshëm: fonogram).

(2) Fonogram sipas këtij ligji është incizimi i zërave nga realizimi apo zëra tjerë apo dukuri të zëshme, përveç incizimit të inkomporuar në vepër audiovizuale.

(3) Incizim, sipas këtij ligji është mishërimi (regjistrimi i bartësit të tonit) të zërave apo dukurive të zërit prej nga ato mund të pranohen, shumëzohen apo kumtohen me ndihmën e mjeteve teknike.

Përbajtja e të drejtave të prodhuesit të fonogramit

Neni 110

(1) Prodhuesi i fonogramit ka të drejtë që gjatë çdo shfrytëzimi të fonogramit, në mënyrë përkatëse të shënohet emri ose titulli i tij, përveç nëse kjo është e pamundur.

(2) Prodhuesi i fonogramit ka të drejtë materiale ekskluzive që ta shfrytëzojë, lejojë ose ndalojë shfrytëzimin e fonogramit për:

- 1) shumëzim,
- 2) lëshim në qarkullim dhe
- 3) vënie në disponim për publikun.

Të drejta tjera të prodhuesit të fonogrameve

Neni 111

(1) Prodhuesi i fonogrameve ka të drejtë për pjesë nga kompensimi unik nga kumtimi publik i fonogramit të tij të lëshuar për qëllim komercial.

(2) Si fonogram i lëshuar për qëllim komercial konsiderohet edhe fonogrami i vënë në disponim për publikun.

(3) Prodhuesi i fonogrameve dhe realizuesi i shfaqjes së inkomporuar në fonogram kanë të drejtë në pjesë të barabartë nga kompensimi unik nga paragrafi (1) i këtij neni, nëse me marrëveshje nuk është përcaktuar ndryshe.

(4) Në rast nga paragrafi (1) i këtij neni, shfrytëzuesi është i detyruar për çdo shfrytëzim të paguajë kompensim nga paragrafi (1) i këtij neni për të drejtat e prodhuesit të fonogramit dhe për të drejtat e realizuesit, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(5) Prodhuesi i fonogrameve ka të drejtë në pjesë nga kompensimi unik për shumëzim për shfrytëzim privat, në pajtim me nenin 46 të këtij ligji.

NDARJA 3. Të drejtat e producentit filmik**Nocioni**

Neni 112

(1) Producenti filmik sipas këtij ligji është person fizik ose juridik që e merr iniciativën, organizimin, financimin dhe përgjegjësinë për krijimin e incizimit të parë të veprës audiovizuale (në tekstin e mëtejshëm: videogrami).

(2) Videogrami sipas paragrafit (1) të këtij neni është bartësi i fotografisë me incizimin e fotografive që lëvizin me ose pa tingull shoqërues nga të cilat ato mund të pranohen, shumëzohen ose kumtohen me ndihmën e mjeteve teknike.

Përbajtja e të drejtave të producentit filmik

Neni 113

(1) Producenti filmik ka të drejtë që gjatë çdo shfrytëzimi të videogramit, në mënyrë përkatëse të shënohet emri ose titulli i tij, përveç nëse kjo është e pamundur.

(2) Producenti filmik ka të drejtë materiale ekskluzive që ta lejojë ose ta ndalojë shfrytëzimin e videogramit të vet për:

- 1) shumëzim;
- 2) lëshim në qarkullim
- 3) paraqitja publike;
- 4) emitim radiodifuziv;
- 5) riemitim dhe
- 6) vënie në disponim për publikun.

Të drejta tjera të producentit filmik

Neni 114

Producenti filmik ka të drejtë për pjesë nga kompensimi unik për shumëzim për shfrytëzim privat, në pajtim me nenin 46 të këtij ligji.

NDARJA 4. Të drejtat e organizatës radiotelevizive**Përmbajtja e të drejtave të organizatës radiotelevizive**

Neni 115

Organizata radiotelevizive (në tekstin e më tutjeshëm : organizata RTV) ka të drejta materiale ekskluzive që ta lejojë ose ta ndalojë shfrytëzimin e programeve të veta për:

- 1) incizim të programeve, të bartësve të fotografive dhe/ose tonit;
- 2) shumëzim dhe lëshim në qarkullim të ekzemplarëve të shumëzuar nga incizimet e programeve;
- 3) riemitim;
- 4) transmetim publik, në vende të arritshme për publikun dhe me arkëtim të biletave dhe
- 5) vënia në disponim për publikun.

NDARJA 5. Të drejtat e botuesve**E drejta e botuesit në kompensim nga shumëzimi për shfrytëzim privat**

Neni 116

Personi juridik ose fizik që në pajtim me ligjin do të botojë vepër autoriale në formë të librit (botuesi) ka të drejtë për pjesë nga kompensimi unik për shumëzim për shfrytëzim privat, në pajtim me nenin 46 të këtij ligji.

Të drejta në raste të veçanta të botimit

Neni 117

(1) Personi fizik ose juridik i cili për herë të parë në pajtim me ligjin do të botojë ose në mënyrë tjetër do të publikojë vepër autoriale mbi të cilën kanë skaduar të drejtat materiale ekskluzive të autorit, ka të drejta materiale ekskluzive në përputhje me të drejtat materiale të autorit të përcaktuara me këtë ligj.

(2) Personi fizik i cili për herë të parë në pajtim me ligjin do të botojë koment ose shqyrtim kritik ose shkencor të veprës autoriale të botuar paraprakisht mbi të cilën kanë skaduar të drejtat materiale të autorit, ka të drejta materiale ekskluzive të autorit në përputhje me të drejtat materiale të autorit, të përcaktuara me këtë ligj.

NDARJA 6. Të drejtat e përpiluesit të bazës së të dhënave**Nocioni i përpiluesit të bazës së të dhënave**

Neni 118

Përpiluesi i bazës së të dhënave është person fizik ose juridik i cili ka marrë iniciativë dhe përgjegjësi për investim në krijimin e bazës së të dhënave, nëse prezanton se ka kryer investim esencial kualitativ dhe/ose kuantitativ në mbledhjen, verifikimin ose prezantimin e përmbajtjes së saj.

Përmbajtja e të drejtave të përpiluesve të bazës së të dhënave

Neni 119

(1) Përpiluesi i bazës së të dhënave ka të drejtë ekskluzive që të lejojë ose ndalojë shumëzim (tërheqje) dhe/ose lëshim në qarkullim të ekzemplarëve, vënie në disponim për publikun ose forma tjera të kumtimeve publike në tërësi ose pjesë të rëndësishme të bazës së të dhënave (shfrytëzim i sërishëm).

(2) Me shitjen e parë të ekzemplarit të bazës së të dhënave nga ana e bartësit të së drejtës ose me pajtimin e tij, humbet e drejta e kontrollit të shitjes së më tutjeshme të ekzemplarëve.

(3) Të drejtat nga paragrafi (1) i këtij neni, zbatohen pa u cenuar të drejtat ekzistuese të pjesëve të bazës së të dhënave.

Vëllimi i mbrojtjes

Neni 120

(1) Mbrojta e të drejtave të përpiluesit të bazës së të dhënave i përfshin:

- 1) përmbajtjen e plotë të bazës së të dhënave;
- 2) pjesët esenciale të përmbajtjes së saj, të vlerësuara në mënyrë kualitative dhe/ose kuantitative;
- 3) pjesët joesenciale të përmbajtjes së saj, kur ato shfrytëzohen sërish dhe në mënyrë sistematike dhe në kundërshtim me shfrytëzimin e rregullt ose në masë të paarsyeshme i cenojnë interesat ligjore të përpiluesit të bazës së të dhënave.

(2) Mbrojta e bazës së të dhënave nuk zbatohet për programin kompjuterik të shfrytëzuar për përpilim ose për punë të bazës së të dhënave të arritshme përmes mjeteve elektronike.

Të drejtat dhe obligimet e shfrytëzuesit ligjor

Neni 121

(1) Përpiluesi i bazës së botuar të të dhënave nuk guxon që ta pengojë shfrytëzuesin ligjor të bazës së të dhënave tërësisht, përkatësisht të një pjesë të saj, kur është i autorizuar vetëm për atë pjesë, nga shfrytëzimi i pjesëve joesenciale të përmbajtjes së tij të vlerësuara në mënyrë kualitative dhe/ose kuantitative për çfarëdo qoftë qëllimesh.

(2) Shfrytëzuesi i bazës së botuar të të dhënave nuk guxon që të ndërmarë çfarëdo qoftë veprimesh në kundërshtim me shfrytëzimin e rregullt dhe/ose veprime që në masë të paarsyeshme i cenojnë interesat e përpiluesit të bazës së të dhënave.

(3) Shfrytëzuesi ligjor i bazës së botuar të të dhënave nuk guxon që t'i shkakttojë dëm bartësit të së drejtës autoriale ose të drejtave të përafërta në lidhje me veprat ose lëndët e të drejtave të përafërta që janë të përmbajtura në bazën e të dhënave.

Kufizimi i të drejtave

Neni 122

Shfrytëzimi i pjesëve esenciale të përmbajtjes së bazës së të dhënave nga ana e shfrytëzuesit ligjor është pa leje nga bartësi i të drejtës dhe pa kompensim, nëse kryhet:

- 1) shumëzim nga baza joelektronike e të dhënave për qëllime private;
- 2) shumëzim për ilustrim në procesin mësimor ose për hulumtime shkencore, nëse burimi është shënuar dhe në vëllim të arsyeshëm me qëllim jokomercial dhe
- 3) lëshimi në qarkullim i ekzemplarëve, vënia në disponim për publikun ose forma tjera të kumtimit publik për qëllime të sigurisë publike, në procedura administrative dhe gjyqësore.

PJESA 3**KOHËZGJATJA E TË DREJTAVE TË PËRAFËRTA****NDARJA 1. Kohëzgjatja e të drejtave të realizuesve**

Neni 123

(1) Të drejtat realizuese materiale zgjasin 50 vjet nga dita e realizimit. Nëse në këtë periudhë incizimi nga shfaqja e tij ka qenë për herë të parë e dhënë në pajtim me ligjin ose e kumtuar publikisht në pajtim me ligjin, të drejtat e realizuesit zgjasin 50 vjet, duke llogaritur nga shfaqja e tij e parë në pajtim me ligjin, përkatësisht kumtimin publik në pajtim me ligjin.

(2) Тë drejtat morale nga neni 103 i këtij ligji, zgjasin edhe pas skadimit të afateve të kohëzgjatjes së të drejtave të autorit, të përcaktuara me këtë ligj. Dispozita për realizimin e të drejtave morale nga neni 61 i këtij ligji në mënyrë përkatëse zbatohet për të drejtat e realizuesve.

NDARJA 2. Kohëzgjatja e të drejtave të prodhuesit të fonogrameve

Neni 124

Të drejtat e prodhuesit të fonogrameve zgjatin 50 vjet nga dita e realizimit të fonogramit të parë. Nëse në këtë periudhë fonogrami ka qenë për herë të parë i lëshuar në pajtim me ligjin, të drejtat e producentit zgjasin 50 vjet, duke llogaritur nga botimi. Nëse në këtë periudhë fonogrami nuk është botuar në pajtim me ligjin por është kumtuar publikisht në pajtim me ligjin, të drejtat e producentit zgjatin 50 vjet nga dita e kumtimit.

NDARJA 3. Kohëzgjatja e të drejtave të producentit filmik

Neni 125

Të drejtat e producentit filmik zgjatin 50 vjet nga dita e përfundimit të incizimit. Nëse në këtë periudhë incizimi ka qenë për herë të parë i publikuar në pajtim me ligjin ose i kumtuar publikisht në pajtim me ligjin, të drejtat e producentit zgjasin 50 vjet, duke llogaritur nga publikimi i tij i parë në pajtim me ligjin, përkatësisht kumtimi publik në pajtim me ligjin.

NDARJA 4. Kohëzgjatja e të drejtave të organizatës RTV

Neni 126

Të drejtat e organizatës RTV zgjatin 50 vjet nga dita e emitimit të parë radiodifuziv të programit.

NDARJA 5. Kohëzgjatja e të drejtave të botuesit dhe të drejtave të botimit në raste të veçanta

Neni 127

(1) Të drejtat e botuesit zgjatin 50 vjet nga dita e botimit në pajtim me ligjin.

(2) Të drejtat nga neni 117 paragrafët (1) dhe (2) të këtij ligji zgjatin 25 vjet nga botimi i parë në pajtim me ligjin, përkatësisht publikimi në pajtim me ligjin.

NDARJA 6. Kohëzgjatja e të drejtave të përpiluesit të bazës së të dhënave

Neni 128

(1) Të drejtat e përpiluesve të bazës së të dhënave zgjatin 15 vjet pas kryerjes së përpilimit të bazës së të dhënave. Nëse në këtë periudhë është botuar në pajtim me ligjin, të drejtat do të zgjatin 15 vjet nga ky botim.

(2) Afati për mbrojtje i përcaktuar në paragrafin (1) të këtij neni fillon të rrjedhë përsëri me çdo ndryshim të konsiderueshëm, të vlerësuar në mënyrë kualitative dhe/ose kuantitative në përmbajtjen e bazës së të dhënave duke e përfshirë edhe çdo ndryshim thelbësor që dej nga kumulimi i plotësimeve të njëpasnjëshme, shlyerjeve ose ndryshimeve që e kualifikon bazën e të dhënave si investim të ri thelbësor të vlerësuar në mënyrë kualitative ose kuantitative.

KAPITULLI I KATËRT MENAXHIMI KOLEKTIV ME TË DREJTËN E AUTORIT DHE ME TË DREJTAT E PËRAFËRTA

PJESA 1 DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Menaxhimi individual dhe kolektiv

Neni 129

(1) Bartësit e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta mund t'i realizojnë të drejtat e përcaktuara me këtë ligj në mënyrë individuale (në veçanti për secilën vepër autoriale, përkatësisht lëndë të së drejtës së përafërt), personalisht, përkatësisht përmes përfaqësuesit ose në mënyrë kolektive, (bashkërisht për më shumë vepra ose lëndë të të drejtave të përafërta dhe për më shumë bartës të të drejtave) përmes organizimit të menaxhimit kolektiv me të drejtat, në mënyrë dhe në kushte të përcaktuara me këtë ligj.

(2) Menaxhimi kolektiv me të drejtat nga paragrafi (1) i këtij neni i përfshin: punët juridike me shfrytëzuesit e të drejtave, grumbullimin e kompensimeve nga shfrytëzuesit, shpërndarjen e tyre dhe mbrojtjen e të drejtave para organeve shtetërore dhe subjekteve tjera.

(3) Në mënyrë kolektive menaxhohen të drejtat e autorit dhe të drejtat e përafërta vetëm për veprat e botuara autoriale dhe për lëndët e botuara të të drejtave të përafërta.

(4) Publikimi i incizimeve të shfaqjeve konsiderohet publikim sipas paragrafit (3) të këtij neni.

(5) Në rast të menaxhimit kolektiv, të drejtat barten pa përjashtim.

Realizimi i menaxhimit kolektiv

Neni 130

(1) Menaxhimi kolektiv realizohet për të drejta të përcaktuara me këtë ligj në raste kur nuk është i mundur realizimi individual i të drejtave, për shkak të karakterit të veprave autoriale, përkatësisht të lëndëve të të drejtave të përafërta dhe për shkak të kushteve dhe mënyrës së shfrytëzimit të tyre.

(2) Menaxhimi kolektiv realizohet edhe për të drejta ekskluzive që mund të realizohen edhe individualisht.

Të drejtat që menaxhohen në mënyrë kolektive

Neni 131

Të drejtat që mund të menaxhohen në mënyrë kolektive kryesisht janë:

1) kumtimi publik për vepra muzikore joskenike dhe vepra letrare joskenike;

2) e drejta e autorit për kompensim nga e drejta e trashëgimisë;

3) e drejta e autorit në kompensim nga shërbimi publik;

4) e drejta e kompensimit të autorit dhe realizuesit për huazimin e fonogrameve ose videogrameve;

5) e drejta e kompensimit të realizuesit për emitim radiodifuziv dhe kumtim tjetër publik të realizimit të vet që vetvetiu është radiodifuzive ose është bërë nga incizimi;

6) e drejta e kompensimit të realizuesit dhe të prodhuesit të fonogrameve nga kompensimi unik nga njoftimi publik i fonogrameve me realizime të publikuara për qëllim komercial;

7) e drejta e kompensimit të autorit dhe të realizuesit nga shumëzimi në letër ose në bartës të ngjashëm të regjistrimit, nëpërmjet fotokopjimit ose cilësdo qoftë teknike të ngjashme me efekte të ngjashme, për shfrytëzim privat;

8) e drejta e kompensimit të autorit, realizuesit, prodhuesit të fonogramit nga shumëzimi i fonogramit për shfrytëzim privat;

9) e drejta e kompensimit të autorit, realizuesit dhe të prodhuesit të videogramit (producentit filmik) nga shumëzimi i videogramit për shfrytëzim privat dhe

10) e drejta e riemitimit kabllovik të veprave autoriale dhe të lëndëve të të drejtave të përafërta, e cila si e drejtë ekskluzive, detyrimisht menaxhohet në mënyrë kolektive, përveç për vepra dhe lëndë të të drejtave të përafërta që i rritransmeton organizata radiotelevizive, pavarësisht nëse bëhet fjalë për të drejtën e saj personale ose të drejtën për rritransmetim dhe është transmetuar nga bartës tjetër i së drejtës.

PJESA 2 ORGANIZATA PËR MENAXHIM KOLEKTIV

Organizata për menaxhim kolektiv

Neni 132

(1) Menaxhim kolektiv me të drejtën e autorit dhe me të drejtat e përafërta mund të kryejë personi juridik i themeluar nga bartës të të drejtave (persona fizikë dhe/ose juridikë) për menaxhim kolektiv me të drejtat, që punon në emrin e vet e në llogari të bartësve të të drejtave dhe në bazë të lejes nga Ministria e Kulturës (në tekstin e mëtutjeshëm: organizata).

(2) Organizata punon me qëllim jofitimprurës, në bazë të parimit të racionalitetit dhe transparencës, dhe me respektimin e rregullave të konkurrencës.

(3) Organizata mund të themelohet për lloje të caktuara të të drejtave ose për të drejta që u takojnë bartësve të veçantë.

(4) Kryerjen e punëve të caktuara administrative, teknike ose ndihmëse, organizata mund t'ia ngarkojë personit tjetër fizik ose juridik me marrëveshje me shkrim.

Obligimet e organizatës

Neni 133

Organizata është e detyruar që:

1) t'i mbrojë interesat e bartësve të të drejtave me të cilët menaxhojnë nëpërmjet përcjelljes së shfrytëzimit të tyre në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë vendit;

2) t'i kryejë punët juridike dhe marrëdhëniet e bartësve të të drejtave me shfrytëzuesit dhe udhëheq procedura para gjykatave dhe organeve tjera, për shkak të mbrojtjes së të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta dhe të ngjashme;

3) të miratojë dhe botojë akte të përgjithshme për grumbullimin dhe shpërndarjen e kompensimeve nga shfrytëzimi, në pajtim me ligjin;

4) të lidhë marrëveshje me organizata përkatëse në vendet e huaja;

5) pa përjashtim ta bartë të drejtën për shfrytëzimin e veprave autoriale dhe lëndëve të të drejtave të përafërta me marrëveshje ose në mënyrë tjetër me shkrim;

6) t'i grumbullojë kompensimet e përcaktuara nga shfrytëzuesit dhe e kryen shpërndarjen e tyre bartësve të të drejtave në pajtim me ligjin dhe me aktet e përgjithshme;

7) të kërkojë nga shfrytëzuesit informata edhe dokumente të nevojshme për përcaktimin e lartësisë së kompensimit për shfrytëzimin e të drejtave;

8) të kryejë kontroll të shfrytëzimit të veprave autoriale, përkatësisht të lëndëve të të drejtave të përafërta;

9) të sigurojë kontroll të brendshëm, raportim dhe përgjegjësi të organeve dhe personave për punët në kompetencë të tyre në pajtim me ligjin me aktet e përgjithshme;

10) të sigurojë dhe mundësojë transparencë në punë (siguron qasje të bartësve të të drejtave në informatat për shfrytëzimin e të drejtave, për mjetet e grumbulluara dhe për shpërndarjen);

11) të sigurojë dhe mundësojë inspektim në punën dhe të dhënat nga ana e bartësve të të drejtave, në mënyrë, në vëllim dhe në kushte të përcaktuara me ligj dhe me akte të përgjithshme të organizatës dhe

12) të sigurojë dhe mirëmbajë kushte hapësinore, kadrovike dhe të tjera të përcaktuara me këtë ligj për shkak të realizimit me sukses të punës.

Anëtarët e organizatës

Neni 134

(1) Me të drejtat e përcaktuara me këtë ligj në organizatë menaxhojnë dhe vendosin anëtarët e organizatës (bartësit e të drejtave), në pajtim me këtë ose ligj tjetër.

(2) Organizata që kryen menaxhim kolektiv të këtij ligji, i menaxhon të drejtat e të gjithë bartësve të të drejtave, për të cilat ka marrë leje nga Ministria e Kulturës, në pajtim me këtë ligj ose me statutin, përkatësisht me marrëveshjen për themelim.

NDARJA 1. Njoftimi, dorëzimi i të dhënave dhe leja për shfrytëzim

Subjektet e detyruara për dorëzimin e njoftimit, të dhënave dhe kërkesës për leje

Neni 135

(1) Shfrytëzuesi në rastet nga neni 137 pikat 1, 3 dhe 4 të këtij ligji, është i detyruar që më së voni 15 ditë para shfrytëzimit të veprave autoriale dhe të lëndëve të të drejtave të përafërta, ta njoftojë organizatën dhe të kërkojë leje për shfrytëzim, ndërsa në afatin vijues, jo më të gjatë se 15 ditë nga dita e shfrytëzimit, t'i dorëzojë organizatës të dhëna të plota për veprat e shfrytëzuara, përkatësisht lëndët, për vendin dhe kohën e shfrytëzimit dhe të kryejë pagesë të kompensimeve për shfrytëzim.

(2) Shitësi, përkatësisht galeristi, organizatori i shitjes publike, galeria artistike ose ndërmjetësuesi tjetër që kryen shitje të veprave artistike sipas nenit 43 paragrafi (3) të këtij ligji dhe origjinalet (dorëshkrimet) e veprave muzikore dhe letrare nga neni 44 të këtij ligji, është i detyruar që t'i dorëzojë në organizatën për menaxhim kolektiv të të dhënave për veprat e tjetërsuara, për pronarin dhe ndërmjetësuesin, për marrëveshjet për shitje dhe për vërtetimet për origjinalitetin e veprave, për çmimin e shitjes në afat prej 30 ditësh pas shitjes së kryer.

(3) Prodhuesit dhe importuesit e aparateve për incizim vizual dhe tonik, të aparateve për fotokopjim, të bartësve të pa incizuar të tonit dhe të tonit dhe fotografisë, si dhe personat që kryejnë shërbime të fotokopjimit janë të detyruar që me kërkesë të organizatës për menaxhim kolektiv t'i dorëzojnë të dhëna për llojin dhe numrin e aparateve të shitura dhe të importuara dhe bartësve të tonit dhe të tonit dhe fotografisë, si dhe të dhëna për fotokopjet e bëra gjatë muajit të caktuar.

(4) Organizatat RTV janë të detyruara që një herë në muaj t'i dorëzojnë organizatës për menaxhim kolektiv pasqyra të veprave autoriale të transmetuara, përkatësisht lëndëve të të drejtave të përafërta, në formë dhe përmbajtje të përcaktuara me aktet nga neni 139 të këtij ligji.

(5) Shfrytëzuesi është i detyruar që pa prolongim ta njoftojë organizatën përkatëse për çdo ndryshim të rrethanave për shfrytëzim publik ose për ndalimin e tij, për shkak të ndryshimeve të kushteve të lejes, përkatësisht tërheqjes së lejes.

(6) Në rastet kur sipas paragrafit (1) të këtij neni organizata nuk është e njoftuar, nuk i janë dorëzuar të dhëna të plota ose nuk është marrë leje, me kërkesë të saj, gjykata kompetente përcakton masë të përkohshme-ndalim për shfrytëzim.

(7) Kur kryerja e shërbimeve/veprimtarive të caktuara nga neni 137 të këtij ligji (hotelierike, të vendosjes, transportuese, shitjes-galerike, koncertit, interpretimit, skenës/estradsë, radiodifuzive etj) është e lidhur me shfrytëzimin e të drejtës që menaxhohet në mënyrë kolektive, organi kompetent për lëshimin e lejes/aktvendimit për kryerjen e veprimtarisë, të njëjtën do ta lëshojë, nëse kryerësi i veprimtarisë paraprakisht ka lidhur marrëveshje me organizatën kompetente për menaxhim kolektiv.

Kontrolli i shfrytëzimit

Neni 136

(1) Organizata ka të drejtë që ta kontrollojë shfrytëzimin e veprave autoriale dhe lëndëve të të drejtave të përafërta, për menaxhimin kolektiv me të drejtat e të cilave ka leje.

(2) Shfrytëzuesit e veprave autoriale dhe të lëndëve të të drejtave të përafërta janë të detyruar që organizatës t'i japin të dhëna relevante për shfrytëzim, si dhe të mundësojnë inspektim në dokumentacion.

(3) Në kryerjen e kontrollit nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, me kërkesë të organizatës për menaxhim kolektiv, organet kompetente të administratës shtetërore janë të detyruara që të japin të dhëna dhe informata me rëndësi për punën e organizatës.

NDARJA 2. Kompensimet për shfrytëzim

Bazat për përcaktimin e kompensimeve

Neni 137

Kompensimet për shfrytëzimin e veprës autoriale, përkatësisht lëndës së të drejtave të përafërta përcaktohen sipas bazave si vijon:

1) kur shfrytëzimi i veprës autoriale, përkatësisht lëndës së të drejtave të përafërta është e domosdoshme që për kryerjen e veprimtarisë së shfrytëzuesit, përkatësisht varësisht nga shfrytëzimi i tyre (të koncertit, interpretimit, vallëzimit etj), kompensimi për shfrytëzim përcaktohet, sipas rregullës, në përqindje nga të hyrat që shfrytëzuesi i realizon me shfrytëzimin e veprës autoriale dhe/ose lëndës së të drejtës së përafërt;

2) kur shfrytëzimi i veprës autoriale, përkatësisht lëndës së të drejtave të përafërta është e domosdoshme që për kryerjen e veprimtarisë së shfrytëzuesit, përkatësisht varësisht nga shfrytëzimi i tyre, ndërsa është e pamundur përcaktim i veçantë i të hyrave të veçanta të realizuara nga shfrytëzimi (transmetimi radiodifuziv), kompensimi për shfrytëzim përcaktohet në përqindje nga të hyrat që i përfshin mjetet e taksës dhe/ose parapagimit radiodifuziv, nga reklamata, nga sponsorimet, nga dotacionet dhe nga të hyrat nga qarkullimi i programeve. Si të hyra nuk konsiderohen mjetet për tatimin mbi vlerën e shtuar, mjetet nga kreditë dhe kamatat e kredive;

3) nëse me shfrytëzimin publik të veprës autoriale, përkatësisht lëndës së të drejtës të përafërt nuk realizohen të hyra (shfaqje, manifestime etj.), kompensimi mund të përcaktohet në përqindje nga shpenzimet e nevojshme për shfrytëzimin e veprës autoriale, përkatësisht lëndës së të drejtës së përafërt, siç janë: kompensimet ose rrogat e autorëve, përkatësisht bartësit e të drejtave të përafërta, shpenzimet për shfrytëzimin e hapësirës gjatë shfrytëzimit të veprës autoriale, përkatësisht lëndës së të drejtës së përafërt dhe shpenzime tjera përkatëse;

4) gjatë përcaktimit të kompensimeve nga pikat 1, 2 dhe 3 të këtij neni, përcaktohet edhe shuma më e ulët nominale (absolute) e kompensimit dhe

5) nëse shfrytëzimi i veprës autoriale, përkatësisht lëndës së të drejtës së përafërt nuk është i domosdoshëm për kryerjen e veprimtarisë së shfrytëzuesit, mirëpo kontribuon në rritjen e pëlqimit të shfrytëzuesve të fundit të shërbimeve të tyre (kapacitetet e vendosjes, hotelet, hapësirat e ekspozitave, objektet hotelierike, mjetet transportuese dhe veprimtaritë tjera të ngjashme), kompensimi përcaktohet në shuma paushalle, edhe atë për shfrytëzimet e përhershme dhe të përkohshme të veprës autoriale, përkatësisht të të drejtës së përafërt.

Përcaktimi i lartësisë së kompensimeve

Neni 138

Gjatë përcaktimit të lartësisë së kompensimeve merren parasysh:

- 1) të drejtat, llojet dhe vëllimi i shfrytëzimit të tyre;
- 2) numri i shfrytëzuesve potencialë;
- 3) kategoria dhe madhësia e hapësirës;
- 4) kohëzgjatja dhe numri i shfrytëzimeve;
- 5) dallimi në çmimet në punën e shfrytëzuesit për shkak të shfrytëzimit të veprave, përkatësisht lëndëve të të drejtave të përafërta;
- 6) strukturën dhe natyrën e programit (formatin e servisit radiodifuziv), në pajtim me lejen e lëshuar për kryerjen e veprimtarisë radiodifuzive (te transmetimi radiodifuziv);
- 7) interesat religjioze, kulturore, shoqërore dhe sociale të shfrytëzuesve dhe
- 8) interesat e të rinjve dhe personave me nevoja të veçanta.

Aktet për përcaktimin e kompensimeve

Neni 139

(1) Lartësia e kompensimeve për shfrytëzim, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe, përcaktohet me:

1) marrëveshje të përgjithshme ndërmjet organizatës dhe shoqatave të shfrytëzuesve të kategorive të veçanta, përkatësisht dhomat e tyre që e përfaqësojnë shumicën e shfrytëzuesve (marrëveshje e përgjithshme);

2) marrëveshje individuale ndërmjet organizatës dhe shfrytëzuesit individual (marrëveshje individuale) dhe

3) akti i përgjithshëm i organizatës për përcaktimin e lartësisë së kompensimit për shfrytëzim (në tekstin e mëlutjeshëm: tarifa).

(2) Për lloj dhe vëllim të njëjtë të shfrytëzimit të veprave autoriale dhe lëndëve të drejta të përafërta nga ana e subjekteve me veprimtari të njëjtë ose të ngjashme, në marrëveshjen e përgjithshme, nuk mund të përcaktohen shuma më të larta të kompensimeve për shfrytëzim nga ato që janë të përcaktuara në Tarifë, ndërsa me marrëveshjen individuale, nuk mund të përcaktohen shuma më të larta të kompensimeve për shfrytëzim nga ato që janë të përcaktuara në marrëveshjen e përgjithshme, përkatësisht në Tarifë.

(3) Asnjëra nga palët kontraktuese nga paragrafi (1) pikat 1 dhe 2 të këtij neni nuk guxon që të refuzojë negociatave për marrëveshje të përgjithshme dhe marrëveshje individuale. Refuzimi i negociatave nga organizata, si dhe zvarritja e paarsyeshme e negociatave me shfrytëzuesin ose me shoqatat përkatëse të shfrytëzuesve, përkatësisht me dhomat e tyre, paraqesin baza për heqjen e lejes për menaxhim kolektiv.

(4) Nëse shfrytëzuesi dhe organizata nuk lidhin marrëveshje individuale për kushtet dhe lartësinë e kompensimit, shfrytëzuesi është i detyruar që të paguajë kompensim sipas marrëveshjes së përgjithshme, përkatësisht Tarifës.

Procedura për miratimin e tarifës

Neni 140

(1) Organizata është e detyruar që para miratimit të tarifës nga neni 139 paragrafi (1) pika 3 të këtij ligji të kërkojë mendim nga shfrytëzuesit, nga shoqatat përkatëse të shfrytëzuesve, përkatësisht nga dhomat e tyre.

(2) Nëse subjektet nga paragrafi (1) i këtij neni në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të kërkesës nuk dorëzojnë mendime të veta me shkrim, do të konsiderohet se pajtohen me propozim-tarifën.

(3) Nëse organizata nuk i pranon në tërësi ose pjesërisht propozimet nga mendimet e subjekteve nga paragrafi (1) i këtij neni, në afat prej 15 ditësh nga dita e pranimit të të njëjtave, ajo është e detyruar që të kërkojë mendim nga Komisioni për Ndërmjetësim në të Drejtën e Autorit dhe të drejtat e përafërta të këtij ligji (në tekstin e mëtuftëshëm Komisioni për Ndërmjetësim) në lidhje me lëndën e mospajtimit. Komisioni do të japë mendim në afat prej 60 ditësh nga dita e pranimit të kërkesës. Mendimi përmban vlerësim për atë nëse propozim-tarifa e shoqatës i përfshin të drejtat për të cilat kjo shoqatë ka leje, si dhe atë nëse kompensimet në tarifë janë të përcaktuara në pajtim me dispozitat e këtij ligji. Nëse Komisioni nuk jep mendim në afatin e caktuar, konsiderohet se pajtohet me propozim-tarifën.

(4) Tarifa, pas miratimit të saj nga organi kompetent i organizatës, botohet në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

Nëndarja 1. Komisioni për Ndërmjetësim

Kompetencat

Neni 141

(1) Komisioni për Ndërmjetësim, krahas ndërmjetësimit nga neni 140 i këtij ligji, ndërmjetëson edhe gjatë lidhjes së marrëveshjeve për ritransmetim kabllorik me kërkesë të cilësdo palë kontraktuese, ndërsa mund të ndërmjetësojë edhe gjatë lidhjes së marrëveshjeve për llojet tjera të shfrytëzimit të veprave autoriale, nëse të dy palët e kërkojnë këtë.

(2) Komisioni për Ndërmjetësim në rastet nga paragrafi (1) i këtij neni, u ndihmon palëve kontraktuese për lidhjen e marrëveshjes dhe mund të parashtrijë propozime te palët.

(3) Propozimet nga paragrafi (2) i këtij neni, konsiderohen të pranuar, nëse asnjëra prej palëve kontraktuese nuk shpreh kundërshtim për propozimet në afat prej tre muajsh nga pranimi i propozimeve.

(4) Propozimet dhe njoftimi për kundërshtim nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni dorëzohen me shkrim, me postë rekomanduese.

Përbërja dhe emërimi

Neni 142

(1) Qeveria e Republikës së Maqedonisë, me propozim të ministrit të Kulturës, e emëron Komisionin për Ndërmjetësim.

(2) Komisionin për Ndërmjetësim e përbëjnë kryetari dhe katër anëtarë me mandat prej katër vitesh.

(3) Kryetari dhe anëtarët e Komisionit për Ndërmjetësim emërohen nga radhët e ekspertëve të shquar të pavarur dhe të paanshëm nga sfera e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta, të cilët më punën e tyre dhe me njohuritë e zbatimit të së drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta mund të kontribuojnë në realizimin e qëllimeve për të cilat formohet.

(4) Kryetari dhe anëtarët e Komisionit për Ndërmjetësim, para emërimit, japin deklaratë me shkrim se nuk ekziston konflikt interesash në lidhje me punën e Komisionit.

Puna

Neni 143

(1) Komisioni për Ndërmjetësim punon në mbledhje dhe vendos me shumicë votash nga numri i përgjithshëm.

(2) Komisioni për Ndërmjetësim miraton rregullore të punës.

(3) Komisioni për ndërmjetësim mund të ftojë në mbledhje që të jenë të pranishëm nga një përfaqësues i autorizuar nga palët kontraktuese dhe persona tjerë profesionalë nga sfera përkatëse. Përfaqësuesit e palëve kontraktuese dhe ekspertët e ftuar në mënyrë të barabartë marrin pjesë në punën e Komisionit, pa të drejtë vote.

(4) Punët administrative dhe teknike të Komisionit për Ndërmjetësim i kryen Ministria e Kulturës.

NDARJA 4. Shpërndarja e kompensimeve

Akti i përgjithshëm për shpërndarje

Neni 144

(1) Organizata miraton akt të përgjithshëm për shpërndarjen e kompensimeve në pajtim me ligjin dhe statutin, përkatësisht me marrëveshjen për themelim.

(2) Shpërndarja e kompensimeve nga paragrafi (1) i këtij neni, kryhet në pajtim me evidencat dhe të dhënat për shfrytëzimin e veprave, përkatësisht lëndëve të të drejtave të përafërta, ndërsa në mënyrë kur është e pamundur ose shkakton shpenzime të paarsyeshme sipas parimit të drejtësisë.

(3) Për mbulimin e shpenzimeve të përgjithshme për punën e organizatës mund të shfrytëzohen mjete nga kompensimet e grumbulluara në shumën e përcaktuar në statut, përkatësisht në marrëveshjen për themelim në shumë deri në 20%, ndërsa në rast të menaxhimit kolektiv me kompensimin unik të përcaktuar me këtë ligj, jo më shumë se 30%.

(4) Llogaritë individuale dhe pagesat e kompensimeve kryhen së paku një herë në vit.

(5) Akti i përgjithshëm për shpërndarje, pas miratimit të tij nga organi kompetent i organizatës, shpallet në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

Rastet e veçanta për shpërndarjen e kompensimit

Neni 145

Shpërndarja e ndërsjellë e kompensimeve unike të përcaktuara me nenet 46, 105, 111, 114 dhe 116 të këtij ligji, kryhet në përpjesëtimin si vijon:

1) nga kompensimet e grumbulluara për shumëzim për shfrytëzim privat të fonogrameve, përkatësisht videogrameve në pajtim me këtë ligj, autorët marrin 40%, realizuesit 30%, ndërsa prodhuesit e fonogrameve, përkatësisht videogrameve (producentët filmikë) 30%;

2) kompensimet e grumbulluara për shumëzim për shfrytëzim privat në letër ose bartës të ngjashëm në pajtim me këtë ligj, shpërndahen ndërmjet autorëve dhe realizuesve në përpjesëtim prej nga 50% dhe

3) kompensimi i grumbulluar nga kumtimi publik i fonogramit të lëshuar për qëllim komercial, duke e përfshirë edhe transmetimin radiodifuziv në pajtim me këtë ligj, shpërndahet ndërmjet realizuesve dhe prodhuesve të fonogrameve në përpjesëtim prej nga 50%.

PJESA 3

PROCEDURA PËR LËSHIMIN E LEJES PËR MENAXHIM KOLEKTIV

Kërkesa për lëshimin e lejes

Neni 146

(1) Leja për menaxhim kolektiv lëshohet me kërkesë të organizatës.

(2) Me kërkesën nga paragrafi (1) i këtij neni, organizata i parashtron aktvendimin për regjistrim në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonisë, statutin përkatësisht marrëveshjen për themelim dhe dokumentacionin tjetër të përcaktuar me këtë ligj.

(3) Dispozita nga paragrafi (2) i këtij neni zbatohet në mënyrë përkatëse edhe për organizatën nga neni 149 paragrafi (3) i këtij ligji.

Përmbajtja e statutit, përkatësisht marrëveshjes për themelimin e organizatës

Neni 147

Statuti, përkatësisht marrëveshja për themelim, krahas elementeve të përcaktuara me ligj tjetër, duhet të përmbajë edhe dispozita për realizimin e obligimeve të organizatës të përcaktuara me këtë ligj, e veçanërisht:

- 1) llojet dhe vëllimin e të drejtave që realizohen;
- 2) organet e organizatës, kompetencën e tyre, raportimin, përgjegjësinë, mënyrën e punës, zgjedhjen dhe shkarkimin;
- 3) kushtet dhe mënyrën e marrjes së statusit të anëtarit të organizatës;
- 4) mënyrën dhe pjesëmarrjen e anëtarëve të organizatës në organet e organizatës dhe të drejtat e tyre, detyrat dhe përgjegjësitë;
- 5) procedurën për përjashtim (ndalim) nga e drejta e menaxhimit kolektiv nga ana e bartësit të së drejtës, përveç në rast kur bartësi i të drejtës nuk mund të heq dorë nga kjo e drejtë, në pajtim me këtë ligj;
- 6) procedurën për mbrojtjen e të drejtave të anëtarëve;
- 7) procedurën për miratimin e akteve të përgjithshme;
- 8) mënyrën e grumbullimit të kompensimeve dhe parimet për shpërndarjen e tyre;
- 9) përcaktimin e procedurës dhe parimet për lidhjen e marrëveshjes me organizata përkatëse të huaja dhe mënyra e sigurimit të shkëmbimit të informatave për menaxhimin kolektiv;
- 10) mënyrën dhe kushtet për sigurimin e kontrollit të brendshëm dhe mbikëqyrjen e punës;
- 11) mënyrën dhe kushtet e sigurimit të transparencës në punë ndaj anëtarëve, ndaj shfrytëzuesve dhe ndaj publikut më të gjerë dhe
- 12) kushtet për shuarjen e organizatës dhe shpërndarjen e pronës.

Përmbajtja e dokumentacionit tjetër

Neni 148

Dokumentacioni tjetër duhet të përmbajë:

- 1) numrin e prituri dhe të sigurt të bartësve të të drejtave dhe vëllimin e të drejtave të cilat organizata për menaxhim kolektiv do t'i realizojë, përkatësisht numrin e atyre bartësve të cilët i janë bashkëngjitur organizatës dhe vëllimin e të drejtave të tyre.
- 2) vlerësimin e arsyeshmërisë ekonomike për menaxhim kolektiv efikas dhe ekonomik me të drejta të caktuara dhe
- 3) dëshminë se organizata i përmbush kushtet e caktuara kadrovike, hapësinore dhe të tjera (hapësirë afariste përkatëse, pajisje për grumbullimin dhe përpunimin e të dhënave për menaxhim kolektiv dhe aftësim profesional të kuadrove për menaxhim kolektiv nga së paku një jurist të diplomuar dhe ekonomist të diplomuar - për udhëheqjen e kontabilitetit, nëpërmjet shërbimit të vet profesional ose me ngarkimin e punëve personit të tretë).

Veprimi për kërkesën

Neni 149

(1) Ministria e Kulturës, në afat prej 60 ditësh nga pranimit i kërkesës, miraton aktvendim për dhënien e lejes ose për refuzimin e kërkesës. Kundër aktvendimit mund të ngritet kontest administrativ para gjykatës kompetente.

(2) Për menaxhim kolektiv të së drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta nga ky ligj, për lloj të njëjtë të të drejtave përkatësisht shfrytëzim të të drejtave, sipas rregullës i lëshohet leje njëres organizatë.

(3) Në rast të kompensimit unik të përcaktuar në nenet 46, 105, 111, 114 dhe 116 të këtij ligji, leja i lëshohet organizatës së autorizuar nga organizatat përkatëse përkatësisht të themeluar nga bartësit përkatës të të drejtave, ndërmjet organizatave përkatësisht bartësve të të drejtave kryhet shpërndarja e kompensimit unik.

(4) Nëse për të drejtat e njëjta janë parashtruar një ose më shumë kërkesa, Ministria e Kulturës do t'i lëshojë leje asaj organizate që në mënyrë të bazuar do të vlerësojë se sipas dokumentacionit të dorëzuar më me sukses do ta realizojë menaxhimin kolektiv në aspekt të plotësimi të kushteve të përcaktuara me këtë ligj dhe në aspekt të vëllimit të të drejtave dhe numrit të bartësve.

Fillimi i punës

Neni 150

(1) Aktvendimi për dhënien e lejes nga neni 149 të këtij ligji botohet në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë" dhe hyn në fuqi në ditën e botimit.

(2) Aktet e përgjithshme (Tarifa dhe akti për shpërndarjen e kompensimeve) organizata i miraton dhe i publikon në afat prej gjashtë muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të aktvendimit për dhënien e lejes, në pajtim me paragrafin (1) të këtij neni.

(3) Organizata fillon punën më së voni 30 ditë nga publikimi i akteve nga paragrafi (2) i këtij neni.

(4) Mosmiratimi i akteve në afatin nga paragrafi (2) i këtij neni, është bazë për heqjen e lejes për menaxhim kolektiv.

Bazat për refuzimin e kërkesës

Neni 151

Ministria e Kulturës miraton aktvendim për refuzimin e kërkesës, nëse:

- 1) nuk është dorëzuar dokumentacioni i tërësishëm i përcaktuar me këtë ligj;
- 2) statuti, përkatësisht marrëveshja për themelim nuk është në pajtim me këtë ligj dhe
- 3) vlerëson se organizata sipas dokumentacionit të dorëzuar nuk i plotëson kushtet për kryerje me sukses të menaxhimit kolektiv.

Zbatimi i rregullave tjera

Neni 152

Procedura për lëshimin e lejes zbatohet në pajtim me dispozitat e ligjit për procedurë të përgjithshme administrative, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

PJESA 4

KONTROLI DHE MBIKËQYRJA MBI PUNËN E ORGANIZATËS

Subjektet që e realizojnë kontrollin dhe mbikëqyrjen

Neni 153

(1) Kontrolli i punës së organizatës realizohet nga ana e organeve kompetente të organizatës dhe nga bartësit e të drejtave që i menaxhon organizata.

(2) Organ shtetëror kompetent për mbikëqyrjen mbi aktet dhe punën e organizatës në aspekt të dispozitave të këtij ligji, është Ministria e Kulturës.

NDARJA 1. Kontrolli nga organet e organizatës

Neni 154

(1) Organet kompetente të organizatës në pajtim me statutin, përkatësisht marrëveshjen për themelim mund, të kërkojnë:

1) raporte vjetore nga organet mbikëqyrëse dhe ekzekutive të organizatës për mjetet e grumbulluara, shpërndarjen e tyre, punën e organizatës dhe zbatimin e akteve për kompensime dhe realizimin e marrëveshjeve me shfrytëzuesit dhe me shoqatat e huaja përkatëse;

2) raportet e revizionit për gjendjen financiare së bashku me mendimin për rregullshmërinë e punës në pajtim me këtë ligj, aktet e përgjithshme të organizatës dhe marrëveshjet e lidhura dhe

3) propozime për planin financiar dhe shpenzimet për punën për vitin e ardhshëm.

(2) Dispozitat nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk ndikojnë në obligimet e organizatës ndaj raporteve tjera financiare dhe revizioneve të ndërmarra në bazë të rregullave tjera.

NDARJA 2. Kontrolli nga bartësit e të drejtave

Neni 155

(1) Çdo bartës i të drejtave që i menaxhon organizata mundet në afatin e përcaktuar me statutin, përkatësisht me marrëveshjen për themelim, të realizojë inspektim në raportet financiare vjetore dhe raportin e organit mbikëqyrës të organizatës dhe të kërkojë raport me shkrim për mjetet e grumbulluara nga shfrytëzimi i veprave autoriale të tij, përkatësisht lëndëve të të drejtave të përafërta. Organizata është e detyruar që raport të atillë t'i dorëzojë më së voni në afat prej tetë ditësh nga kërkesa.

(2) Së paku një e dhjeta nga bartësit nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të kërkojnë një ose më shumë persona profesionalë të jashtëm dhe të pavarur, që ta kontrollojnë punën e organizatës dhe të japin mendim profesional, i cili dorëzohet edhe në Ministrinë e Kulturës.

NDARJA 3. Mbikëqyrja nga organi shtetëror kompetent

Neni 156

(1) Ministria e Kulturës mundet në çdo kohë nga organizata të kërkojë informata ose të dhëna ose raporte për kryerjen e punëve të përcaktuara me këtë ligj dhe të kryejë inspektim në aktet, raportin vjetor financiar, dokumentacionin financiar dhe tjetër.

(2) Organizata është e detyruar që ta njoftojë Ministrinë e Kulturës për fillimin dhe pushimin e funksioneve të personave udhëheqës dhe përfaqësuesve të organeve, për lidhje të marrëveshjeve të përgjithshme për shfrytëzimin e të drejtave, për lidhjen e marrëveshjeve me organizatat e huaja përkatëse, për ndryshime dhe plotësime të statutit, përkatësisht marrëveshjes për themelim, si dhe për çështje tjera të ngjashme.

(3) Për ndryshimin dhe plotësimin e statutit, përkatësisht marrëveshjes për themelim, nevojitet pëlqim nga Ministria e Kulturës. Nëse Ministria e Kulturës nuk prononcohet në afat prej 60 ditësh nga dorëzimi i akteve, konsiderohet se pëlqimi është dhënë.

Masat në bazë të mbikëqyrjes

Neni 157

(1) Nëse në zbatimin e mbikëqyrjes mbi aktet e organizatës Ministria e Kulturës vlerëson se akti i përgjithshëm ose i veçantë nuk është në pajtim me këtë ligj, statutin, përkatësisht marrëveshjen për themelim, me aktvendim do ta ndërprejë nga zbatimi dhe do të ngritë procedurë para gjykatës kompetente për vlerësimin e ligjshmërisë së aktit.

(2) Nëse në zbatimin e mbikëqyrjes mbi punën e organizatës Ministria e Kulturës vlerëson se puna nuk është në pajtim me këtë ligj, me lejen, me statutin, përkatësisht me marrëveshjen për themelim ose aktet e përgjithshme për grumbullim dhe shpërndarje të kompensimeve, Ministria do të lëshojë aktvendim me të cilin së pari organizatës i bën vërejtje me shkrim dhe i përcakton afat të arsyeshëm prej së paku 30 ditësh për mënjanimin e parregullsive të konstatuara. Nëse në afatin e dhënë nuk mënjanohej parregullsitë e konstatuara, leja për menaxhim kolektiv do t'i hiqet.

(3) Kundër aktvendimit për heqjen nga paragrafi (2) i këtij neni, mund të ngritet kontest administrativ para gjykatës kompetente.

Ndarja 4. Transparenca në punë

Publikimi

Neni 158

Organizata është e detyruar që një herë në vit t'i publikojë raportet për punën dhe për kompensimet e grumbulluara nga shfrytëzimi i veprave, përkatësisht lëndëve të të drejtave të përafërta të cilat në mënyrë kolektive i udhëheq përmes internetit dhe/ose përmes njërit prej medimeve të shtypit.

KREU I PESTË

MBROJTJA E TË DREJTAVE TË AUTORIT DHE TË DREJTAVE TË PËRAFËRTA

PJESA 1.

DOSPOZITA TË PËRGJITHSHME

Llojet e mbrojtjes dhe zbatimi i rregullave tjera

Neni 159

(1) E drejta e autorit dhe të drejtat e përafërta gëzojnë mbrojtje penale, civile dhe kundërvajtëse.

(2) Mbrojtja penale e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta realizohet sipas dispozitave të Kodit Penal dhe rregullave të procedurës penale.

(3) Mbrojtja civile e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta realizohet sipas rregullave për procedurë kontestimore, për sigurimin e kërkesave, për marrëdhëniet obliguese dhe këtij ligji.

(4) Mbrojtja kundërvajtëse e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta realizohet sipas rregullave për kundërvajtje dhe këtij ligji.

(5) Mbrojtja e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta e përfshin edhe mbrojtjen e masave teknologjike nga cenimi i të drejtave.

(6) Në procedurat me kërkesë për masa të përkohshme, të përcaktuara me këtë ligj, gjatë importit, eksportit ose eksportit të sërishëm të veprës autoriale, lëndës së të drejtës së përafërt apo ekzemplarit të tyre, zbatohen rregullat për masa doganore për mbrojtjen e të drejtave nga pronësia intelektuale.

Personi i autorizuar për mbrojtje**Neni 160**

(1) Personi, e drejta e të cilit e përcaktuar me këtë ligj është cenuar, kur ekziston dyshim i arsyeshëm se do t'i cenohet e drejta dhe kur kanoset një kërcënim i vërtetë nga cenimi i të drejtave, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe, ka të drejtë që të parashtrijë:

- 1) kërkesë për mbrojtjen e të drejtës dhe
- 2) kërkesë për masa të përkohshme dhe masa të tjera, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.
- (2) Si person, sipas paragrafit (1) të këtij neni krahas autorit, konsiderohet edhe bartësi i të drejtës, personi i autorizuar që ta shfrytëzojë të drejtën dhe organizata (bartësit e të drejtës).
- (3) Procedura për kërkesat paditëse nga paragrafi (1) i këtij neni është urgjente.

Solidariteti i palëve**Neni 161**

(1) Kur një e drejtë e përcaktuar me këtë ligj është cenuar, secili nga bartësit e kësaj të drejte mundet që nga personi i tretë të kërkojë mbrojtje të së drejtës sikur të jetë bartës i vetëm. Kur personi që e ka cenuar të drejtën i plotëson kërkesat e njërit nga bartësit e së drejtës së njëjtë, obligimi i tij pushon edhe ndaj bartësve tjerë të së drejtës. Nëse bëhet fjalë për procedurë gjyqësore e cila është në vijim, bartësit e të drejtës së njëjtë konsiderohen për oponentë të vetëm.

(2) Kur ekzistojnë më shumë kryerës të cenimit të ndonjë të drejte nga ky ligj, secili prej tyre në mënyrë solidarë përgjigjet për cenimin.

Mbrojtja e të drejtës që menaxhohet në mënyrë kolektive**Neni 162**

Kur organizata do të dëshmojë se është kryer cenim i të drejtës së përcaktuar me këtë ligj, nuk nevojitet përcaktimi i cenimit nga ana e bartësit individual, e drejta e të cilit menaxhohet në mënyrë kolektive.

NDARJA 1. Mbrojtja e masave teknologjike**Nocioni dhe përmbajtja e masave teknologjike****Neni 163**

(1) Masa teknologjike sipas këtij ligji, janë cilado qoftë teknologji, program kompjuterik, mjete ose pjesë të tyre përbërëse, të cilat gjatë punës së tyre të rregullt janë dedikuar për parandalimin dhe kufizimin e veprimeve për cenimin e të drejtës së përcaktuar me këtë ligj, pa leje të bartësit të së drejtës. Këto masa konsiderohen si të dobishme, nëse bartësi i të drejtës i realizon me zbatimin e qasjes së kontrolluar ose procesit të mbrojtjes, siç është kodimi, shtrembërimi ose ndonjë formë tjetër e ndryshimit të veprës, si dhe përmes mekanizmave për kontroll të shumëzimit.

(2) Konsiderohet se ndonjë person e cenon të drejtën ekskluzive, të përcaktuar me këtë ligj, kur e ka ditur ose ka mundur ta dijë se ndërmerret çfarëdo qoftë veprimesh kundërmbrojtëse, me qëllim të shpërdorimit të masave të dobishme teknologjike që shërbejnë për mbrojtje të asaj të drejte.

(3) Si cenim i të drejtave ekskluzive të përcaktuara me këtë ligj, konsiderohet edhe kur ndonjë person prodhon, importon me qëllim të lëshimit në qarkullim, lëshon në qarkullim, shet, huazon, reklamon për shitje ose huazim ose posedon për qëllime komerciale teknologji, programe kompjuterike, mjete ose pjesë të tyre përbërëse ose kryen shërbime në mënyrë të paautorizuar të cilado qoftë masave teknologjike, të cilat:

1) janë promovuar, reklamuar ose janë shitur për simulimin e masave teknologjike;

2) kanë vetëm qëllim ose shfrytëzim të kufizuar komercial, përveç për simulim dhe

3) parësisht janë krijuar, prodhuar, adaptuar ose funksionojnë që të mundësohet ose lehtësohet simulimi i masave teknologjike.

(4) Dispozitat e këtij neni, në mënyrë përkatëse zbatohen edhe në cilëndo qoftë teknologji, program kompjuterik, mjete ose pjesë të tyre përbërëse me të cilat informatat elektronike për menaxhim me të drejtat janë mënjanuar ose ndryshuar.

Përfashtime nga zbatimi i masave për mbrojtje teknologjike**Neni 164**

(1) Bartësi i të drejtës që shfrytëzon masa teknologjike është i obliguar, që pa prolongime, në afat më të shkurtër të mundshëm, me kërkesë të personit i cili ka qasje ligjore në veprën autoriale, në rast të përfashtimeve dhe kufizimeve nga neni 52 paragrafi (1) pikat 2, 3, 4, 5 dhe 8 dhe nga neni 54 i këtij ligji, t'i mundësojë qasje dhe shfrytëzim të veprës përmes mënjanimit të masave teknologjike ose përmes sigurimit të mjeteve tjera përkatëse.

(2) Kushtet nga neni 51 i këtij ligji, në mënyrë përkatëse kanë të bëjnë me përfashtimet dhe kufizimet nga paragrafi (1) i këtij neni.

(3) Përfashtimet dhe kufizimet sipas këtij neni, nuk kanë të bëjnë me të drejtën e vënies në disponim për publikun.

(4) Dispozitat nga marrëveshjet të cilat janë në kundërshtim me paragrafin (1) të këtij neni, janë të pavlefshme.

Mbrojtja e informatave elektronike për menaxhim me të drejtat**Neni 165**

(1) Konsiderohet se ndonjë person i cenon të drejtat materiale ekskluzive kur në mënyrë të vetëdijshme, pa leje e mënjanon ose ndryshon cilëndo qoftë informatë elektronike për menaxhim me të drejtat, si dhe shumëzën, lëshon në qarkullim, importon për lëshim në qarkullim, huazon ose publikisht kumton një të drejtë autoriale, ose lëndë të të drejtave të përafërta, informatat elektronike të të cilëve për menaxhim me të drejtat janë mënjanuar ose ndryshuara në mënyrë të paautorizuar, ndërsa e ka ditur ose ka mundur të dijë se me këtë shkakton, mundëson, lehtëson ose fsheh cenim të të drejtave.

(2) Informata elektronike për menaxhim me të drejtat nga paragrafi (1) i këtij neni, paraqesin të gjitha informatat që i sigurojnë bartësit e të drejtave, e me të cilat njihen të drejtat autoriale, përkatësisht lëndët e të drejtave të përafërta, duke i përfshirë edhe bazat e të dhënave si autorin, bartësit tjerë të të drejtave, afatet dhe kushtet për shfrytëzimin e tyre, si dhe numrat dhe kodet përkatëse të tyre, që i paraqesin ato informata.

**PJESA 2
VEPRIMI PËR KËRKESËN PËR MBROJTJEN E TË DREJTAVE****Përmbajtja e mbrojtjes së të drejtës****Neni 166**

E drejta e mbrojtjes nga neni 160 paragrafi (1) i këtij ligji, i përmban kërkesat në vijim për:

- 1) ndërprerjen e veprimit të cenimit;
- 2) kompensimin e dëmit material;
- 3) kompensimin e dëmit jomaterial;

- 4) kompensimin e rritur;
- 5) shënimin e autorit;
- 6) kthimin e përfitimeve të marra nga shfrytëzimi i palejuar;
- 7) mënjanimin nga qarkullimi të sendeve nga cenimi i të drejtës dhe
- 8) shpalljen e aktgjykimit gjyqësor.

Ndërprerja e veprimit të cenimit

Neni 167

Personi nga neni 160 i këtij ligji, mund të kërkojë nga i padituri ndërprerje të veprimit me të cilin cenohet e drejta, si dhe ose ndalim të veprimit të tillë ose të ngjashëm në të ardhmen.

Kompensimi i dëmit material

Neni 168

Nëse me shkeljen e të drejtës nga ky ligj është bërë dëm material, personi nga neni 160 i këtij ligji ka të drejtë që të kërkojë kompensim për dëmin e bërë material dhe për fitimin e humbur. Kompensimi përcaktohet në shumë të cilën i padituri do ta paguante, nëse ka kërkuar shfrytëzim ligjor të së drejtës (kompensim të zakonshëm), përkatësisht në shumë të përcaktuar me tarifa përkatëse, përkatësisht me marrëveshje të përgjithshme.

Kompensimi për dëmin jomaterial

Neni 169

Gjatë cenimit të së drejtës morale dhe pavarësisht nga kompensimi i shqiptuar i rritur nga neni 170 i këtij ligji, dhe gjatë mosekzistimit të dëmit material, gjykata mund të shqiptojë gjykim që autorit t'i paguhet dëmshpërblim në para i drejtë për dhimbje shpirtërore të pësuar dhe vuajtje, si pasojë e cenimit të së drejtës morale, nëse përcakton se rrethanat e rastit dhe veçanërisht shkalla e cenimit dhe kohëzgjatja e saj e kanë shkaktuar atë.

Kompensimi i rritur

Neni 170

(1) Nëse e drejta e përcaktuar me këtë ligj është e cenuar me qëllim ose pakujdesi të skajshme, personi nga neni 160 i këtij ligji mund të kërkojë pagesë të kompensimit të kontraktuar ose të zakonshëm për këtë formë të shfrytëzimit, të rritur deri në 200%, pavarësisht nëse nga cenimi ka pësuar dëm pronësor (dënim civil).

(2) Gjatë vendimmarrjes për kërkesën për pagesë të kompensimit nga paragrafi (1) i këtij neni dhe matjes së shumës së saj, gjykata do t'i ketë parasysh të gjitha rrethanat e rastit, sidomos shkallën e fajit të të paditurit, shumën e kompensimit të kontraktuar ose të zakonshëm.

Shënimi i autorit

Neni 171

Gjatë cenimit të së drejtës morale për shënimin e emrit, pseudonimit ose ndonjë shenje tjetër të autorit gjatë shfrytëzimit të veprës, gjykata mund të gjykojë për shënimin e tyre plotësues, përkatësisht shënimin në mënyrë të drejtë.

Kthimi i përfitimeve të marra nga shfrytëzimi i palejuar

Neni 172

Kthimi i përfitimeve të marra nga shfrytëzimi i palejuar kryhet në pajtim me rregullat për marrëdhënie obliguese.

Largimi nga qarkullimi i i lëndëve nga cenimi i të drejtës

Neni 173

(1) Në rast të cenimit të së drejtës ekskluzive sipas këtij ligji, edhe pa ndikuar në kërkesat për kompensim të dëmit dhe pavarësisht nga shqiptimi i kompensimit nga cilado qoftë formë në pajtim me këtë ligj, personi nga neni 160 i këtij ligji ka të drejtë që të kërkojë:

1) largimin nga qarkullimi i ekzemplarëve të veprës autoriale dhe lëndëve të të drejtave të përafërta, të cilat pa leje janë përpunuar për lëshim në qarkullim ose janë në qarkullim, si dhe materialet dhe mjetet e shfrytëzuara ose dedikuara për cenimin dhe

2) zhdukjen e tyre.

(2) Masat nga paragrafi (1) i këtij neni, zbatohen me shpenzime të personit i cili i ka cenuar të drejtat nga ky ligj.

(3) Gjatë shqiptimit të masave nga paragrafi (1) i këtij neni, gjykata do t'i marrë parasysh rrethanat e rastit, veçanërisht përpjesëtimin ndërmjet seriozitetit të cenimit dhe kërkesave, interesin e personit nga paragrafi (1) i këtij neni për sigurimin e mbrojtjes efikase të të drejtave, si dhe interesat e personave të tretë.

(4) Dispozitat e këtij neni të cilat kanë të bëjnë me zhdukjen e veprave arkitektonike, zbatohen vetëm nëse ekziston shkak i arsyeshëm për këtë.

(5) Në rast kur masat e këtij neni nuk përputhen me natyrën dhe intensitetin e cenimit, e cila mund të shmanget në mënyrë tjetër, dhe nëse gjykata vlerëson se personi që e ka bërë cenimin ka vepruar pa qëllim dhe pa kujdes, gjykata mundet personit nga paragrafi (1) të këtij neni, nëse ai pajtohet, t'i përcaktojë pagesë të kompensimit në para në shumë e cila nuk mund të jetë më e vogël nga ajo e cila do ta fitonte gjatë shfrytëzimit të lejuar të së drejtës.

(6) Masat për zhdukje nga ky nen nuk mund të zbatohen, nëse me zhdukjen e mjeteve të shfrytëzuara ose të dedikuara për cenimin e të drejtës nga ky ligj do të shkaktohej dëm më i madh nga dëmi i shkaktuar nga cenimi i të drejtës, përveç kur bëhet fjalë për mjetet të cilat ekskluzivisht ose kryesisht janë dedikuara për cenimin.

(7) Kërkesat nga ky nen në lidhje me personat e tretë, parashkruhen në afat prej tre vitesh nga njoftimi nga personi nga neni 160 i këtij ligji për përpunimin e palejuar të lëndëve ose lëshimin e tyre në qarkullim, përkatësisht për dedikimin për lëshim në qarkullim, më së voni pesë vite nga përpunimi i tyre i palejuar, përkatësisht nga lëshimi në qarkullim.

Publikimi i aktgjykimit gjyqësor

Neni 174

Personi nga neni 160 i këtij ligji, ka të drejtë të kërkojë që aktgjykimi i plotfuqishëm me të cilin në tërësi ose pjesërisht miratohet kërkesa e tij për mbrojtjen e të drejtës autoriale dhe të drejtave të përafërta, të publikohet në mediet për komunikim masiv, me shpenzime të të paditurit.

PJESA 3

MASA TË PÛRKOHËSHME PÛR MBROJTJEN E TÛ DREJTAVE

Përmbajtja e masave të përkohëshme

Neni 175

(1) Nëse personi nga neni 160 i këtij ligji parashtron kërkesë nga neni 160 paragrafi (1) pika 2 e këtij ligji, sipas rregullave për sigurimin e kërkesës (propozim ose padi) dhe bën cenim të së drejtës autoriale, ose kërcënohet rrezik nga cenimi, gjykata mund të shqiptojë masë të përkohëshme për ndërprerje ose pengim të cenimit, përkatësisht të urdhërrojë:

1) pengimin e cenimit të drejtpërdrejtë të së drejtës;
 2) përkohësisht ta ndalojë cenimin e së drejtës, ose ta kushtëzojë me pagesë të shumës në të holla në lartësi të dënimit të përcaktuar në të holla, përkatësisht gjobë për këtë lloj të cenimit të së drejtës, ose me parashtrimin e garancisë me të cilën do të sigurohet kompensim për këtë lloj të shfrytëzimit;

3) konfiskimin ose mosshpërndarjen e ekzemplarit për të cilin dyshon se e ka cenuar të drejtën për pengimin e të importit të tij dhe lëshim në qarkullim për qëllim komercial dhe

4) miratimin e masave tjera të ngjashme në pajtim me ligjin.

(2) Masën e përkohëshme nga paragrafi (1) i këtij neni, gjykata mund ta shqiptojë edhe kundër ndërmjetësuesit, shërbimet e të cilit shfrytëzohen për cenim të së drejtës.

(3) Në rast të cenimit të së drejtës për fitimin e dobisë ekonomike, dhe nëse personi nga paragrafi (1) i këtij neni siguron se nga cenimi i të drejtës i kërcënohet dëmi i pakompensueshëm, gjykata mund të shqiptojë masë për konfiskim të përkohëshëm të pronës së tundshme ose të patundshme, si dhe bllokim të llogarive bankare dhe mjeteve tjera të cenuesit të së drejtës. Për këtë qëllim, gjykata mund të urdhërojë bartje të dokumenteve bankare dhe financiare dhe qasje në informata. Gjykata është e obliguar që ta sigurojë ruajtjen e fshehtësisë së këtyre të dhënave, si dhe ta ndalojë keqpërdorimin e tyre.

(4) Masat e përkohëshme nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të shqiptohen edhe pa dëgjim të palës së kundërt, nëse kërkuesi i masave parashtron dëshmi të arsyeshme se ai është bartës i së drejtës, dëshmi se e drejta i është cenuar ose i kërcënohet cenimi ose prolongimi për bartësin e të drejtës do të shkaktohte dëm të pakompensueshëm. Nëse masa e përkohëshme është shqiptuar pa dëgjim të palës së kundërt, gjykata aktvendimin për masën e përkohëshme, menjëherë pas zbatimit të tij do t'ia dorëzojë asaj.

(5) Në aktvendimin për masë të përkohëshme, gjykata do ta përcaktojë edhe kohëzgjatjen e asaj mase. Nëse masa është përcaktuar para parashtrimit të padisë, aktvendimi duhet të përmbajë edhe afat në të cilin kërkuesi është i obliguar që të parashtrojë padi për shkak të arsytimit të masave të shqiptuara, i cili nuk mund të jetë më i gjatë se 20 ditë pune, duke llogaritur nga dita e dorëzimit të aktvendimit propozuesit të masës.

(6) Për procedurat për përcaktimin e masave të përkohshme zbatohen rregullat për sigurimin e kërkesave, nëse nuk është përcaktuar ndryshe me këtë ligj.

Masat për sigurimin e dëshmime

Neni 176

(1) Për kërkesën nga neni 175 paragrafi (1) të këtij ligji, gjykata mund të përcaktojë masa për sigurimin e dëshmime.

(2) Masat nga paragrafi (1) i këtij neni, gjykata mund t'i shqiptojë veçanërisht për:

1) përpunimin e përshkrimit të detajuar të ekzemplarit për të cilin dyshohet se e cenon të drejtën;

2) konfiskimin e ekzemplarit për të cilin dyshohet se e cenon të drejtën dhe

3) konfiskimin e materialeve dhe mjeteve të cilat janë të shfrytëzuara për përpunimin dhe lëshimin në qarkullim të ekzemplarit për të cilin dyshohet se e cenon të drejtën, si dhe dokumentacionit që ka të bëjë me të.

(3) Masat nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të shqiptohen edhe pa dëgjimin e palës së kundërt, nëse kërkuesi i masave parashtron dëshmi të arsyeshme se ai ose i autorizuari prej tij është bartës i të drejtës dhe dëshmi se e i është shkelur e drejta ose i kërcënohet cenimi, ose nëse prolongimi për bartësin e të drejtës do të shkaktohte dëm të pakompensueshëm. Nëse masa është e shqiptuar pa dëgjimin e palës së kundërt, gjykata aktvendimin për masën do t'ia dorëzojë menjëherë pas zbatimit të tij.

(4) Në aktvendim për masën, gjykata do të përcaktojë edhe kohëzgjatje të asaj mase. Nëse masa është e përcaktuar para parashtrimit të padisë, aktvendimi duhet të përmbajë edhe afat në të cilin kërkuesi është i obliguar që të parashtrojë padi për arsytimin e masës së shqiptuar, i cili nuk mund të jetë më i gjatë se 20 ditë pune, duke llogaritur nga dita e dorëzimit të aktvendimit propozuesit të masës.

(5) Për procedurat për përcaktimin e masave për sigurimin e dëshmime do të zbatohen rregullat për sigurimin e kërkesave, nëse nuk është e përcaktuar ndryshe me këtë ligj.

Parashtrimi i dëshmime gjatë procedurës kontestimore

Neni 177

(1) Kur pala në procedurën kontestimore thirret në dëshmi dhe deklaron se ajo gjindet te pala e kundërt ose është nën kontroll të saj, gjykata do ta thërrasë palën e kundërt që ta parashtrojë atë dëshmi, duke përcaktuar edhe afat për veprim.

(2) Në rast kur bartësi i të drejtës nga ky ligj si paditës në padi, deklaron se ka ndodhur cenim i të drejtës për fitimin e dobisë ekonomike, si dhe kur në procedurë thirret në dokumente bankare, financiare dhe ekonomike, dokumente personale dhe dëshmi të ngjashme dhe deklaron se të njëjtat gjinden te pala e kundërt ose nën kontroll të saj, gjykata do ta thërrasë atë palë që t'i parashtrojë ato dëshmi, duke përcaktuar edhe afat për veprim.

(3) Kur pala e cila është thirrur që të parashtrojë dëshmi mohon se dëshmia gjendet tek ajo ose nën kontroll të saj, për vërtetimin e atyre fakteve, gjykata mund të nxjerrë dëshmi.

(4) Lidhur me të drejtën e palës që ta refuzojë parashtrimin e dëshmisë së kërkuar, zbatohet e drejta e refuzimit të dëshimit sipas rregullave për procedurën kontestimore.

(5) Gjykata do të vlerësojë se çfarë rëndësie ka ajo që pala nuk do të veprojë sipas aktvendimit të gjyqës, për parashtrimin e dëshmisë.

(6) Kundër aktvendimit të gjykatës nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni, nuk lejohet ankesë e veçantë.

PJESA 4 MASA TJERA

Dorëzimi i të dhënave

Neni 178

(1) Personi nga neni 160 i këtij ligji, i cili ka ngritur procedurë kontestimore për mbrojtjen e të drejtës, mund të kërkojë dorëzim të të dhënave për origjinën dhe kanalet e qarkullimit të veprës/ekzemplarit të veprës, me të cilat cenohet e drejta e tij.

(2) Kërkesa nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të parashtrohet në formë të padisë ose të masës së përkohshme kundër personit, i cili:

1) është i paditur në procedurën kontestimore nga paragrafi 1 i këtij neni;

2) në kryerjen e veprimtarisë së vet komerciale posedon vepër/ekzemplar të veprës për të cilën dyshon se e cenon të drejtën;

3) në kryerjen e veprimtarisë së tij komerciale kryen shërbim për të cilin dyshohet se e cenon të drejtën ose kryen shërbime të cilat shfrytëzohen në veprimtari për të cilën dyshohet se e cenon të drejtën dhe

4) është shënuar si person i cili merr pjesë në prodhim ose qarkullim të veprës/ekzemplarit të veprës ose kryerje të shërbimeve për të cilat dyshohet se e cenon të drejtën, e është njëri nga personat nga paragrafi (2) pikat 1, 2 dhe 3 të këtij neni.

(3) Kërkesa nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të parashtrohet si kërkesë e parë në padi me më shumë kërkesa paditëse, nëse personi kundër të cilit parashtrohet kërkesa është i paditur edhe në padinë kryesore.

(4) Kërkesa nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të përfshijë veçanërisht të dhëna për:

1) emrat dhe adresat e prodhuesve dhe distribuesve, furnizuesve dhe poseduesve paraprakë të mallrave, përkatësisht dhënësve të shërbimeve, si dhe shitësve me shumicë dhe pakicë për të cilët vepra/ekzemplari është dedikuar dhe

2) sasinë e veprave/ekzemplarëve të veprave të prodhuara, të përpunuara, të dërguara, të porositura, si dhe për çmimet e tyre.

(5) Personi për të cilin është parashtruar kërkesa për dorëzimin e të dhënave të këtij neni, mund ta refuzojë dorëzimin e atyre të dhënave nga të njëjtat arsye prej të cilave, sipas rregullave nga Ligji për procedurë kontestimore, mund të refuzohet dëshmimi. Nëse e refuzon dorëzimin e të dhënave pa shkak të arsyeshëm, përgjigjet për dëmin në pajtim me dispozitat e Ligjit për marrëdhënie obliguese.

(6) Dispozitat e këtij neni nuk ndikojnë në rregullat për mënyrën e shfrytëzimit të informatave të besueshme në procedurë civile, kundërvajtëse ose penale, të rregullave me të cilat rregullohet përgjegjësia për keqpërdorimin e të drejtave për marrjen e të dhënave, si dhe të dispozitave me të cilat rregullohet përpunimi dhe mbrojtja e të dhënave personale.

(7) Dispozitat e këtij neni, nuk e pengojnë zbatimin e dispozitave për masat e përkohëshme dhe për masat për sigurimin e dëshmimeve të këtij ligji.

Veprimet preventive për mbrojtje

Neni 179

Për sigurimin e dëshmimeve ose për arsye tjera autori, përkatësisht bartësi i të drejtës sipas këtij ligji, mund të regjistrojë dhe depozitojë origjinale ose ekzemplarë të veprës së tij, fonogram, videogram ose lëndë nga ndonjë e drejtë tjetër e tij te noteri ose përfaqësuesi ligjor.

Simbolet dhe shenjat

Neni 180

(1) Bartësi i të drejtës autoriale ekskluzive nga ky ligj, mund t'i shënojë origjinalin ose ekzemplarët nga vepra e tij, përkatësisht videogramin, me shenjë © para emrit të tij, pseudonimit ose shenjës dhe vitit të botimit të parë.

(2) Bartësi i të drejtës ekskluzive të fonogramit sipas këtij ligji, mund t'i shënojë origjinalin ose ekzemplarët e fonogramit të tij të publikua, ose mbështjellëset me shenjë r para emrit të tij, pseudonimit ose shenjës dhe vitit të publikimit të parë.

(3) Nëse nuk dëshmohej e kundërta, konisderohet se të drejtat ekskluzive të veprave, përkatësisht fonogrameve, i përkasin personit të shënuar në pajtim me paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni.

(4) Dispozitat e këtij neni nuk ndikojnë dhe nuk e pengojnë realizimin dhe mbrojtjen e të drejtave të përcaktuara me këtë ligj.

PJESA 5 MBIKËQYRJA

Organi kompetent

Neni 181

Mbikëqyrjen mbi zbatimin e dispozitave të këtij ligji për organizatat për menaxhim kolektiv e kryen Ministria e Kulturës.

PJESA 6 SANKSIONET KUNDËRVAJTËSE DHE MASAT

Gjoba për personin juridik

Neni 182

(1) Gjorbë në shumë prej 1 000 deri në 1 500 euro në kundërvlerë me denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje personit juridik, i cili:

1) në mënyrë jodinjitoze e shfrytëzon krijimtarinë popullore dhe nuk e shënon burimin dhe origjinën (neni 53 paragrafi (2));

2) pa prolongim nuk e njofton organizatën përkatëse për menaxhim kolektiv, për çdo ndryshim të rrethanave për shfrytëzimin ose për ndërprerjen e saj (neni 135 paragrafi (5));

3) nuk e njofton dhe nuk dorëzon informata, dokumente dhe të dhëna, nuk i paguan shumë përkatëse të kompensimeve organizatës përkatëse për menaxhim kolektiv në afate të përcaktuara dhe nuk mundëson inspektim në dokumentacion (neni 135 paragrafët (1), (2), (3) dhe (4)) dhe

4) nuk mundëson qasje dhe shfrytëzim të veprës përmes mënjanimi të masave teknologjike ose mjeteve tjera për personin i cili ka qasje ligjore në rast të përjashtimeve dhe kufizimeve të së drejtës, të përcaktuara në Kapitullin e Dytë Pjesa 4. të këtij ligji (neni 164).

(2) Gjorbë në shumë prej 250 deri në 600 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) i këtij neni dhe personit përgjegjës në personin juridik.

Gjoba për tregtarin individual ose individin i cili kryen veprimtari ose profesion të pavarur.

Neni 183

Gjorbë në shumë prej 250 deri në 600 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtjen nga neni 182 paragrafi (1) i këtij ligji, tregtarit individual dhe individit i cili kryen veprimtari ose profesion të pavarur.

Gjoba për personin fizik

Neni 184

Gjorbë në shumë prej 150 deri në 250 euro në kundërvlerë me denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtjen nga neni 182 paragrafi (1) i këtij ligji, personit fizik.

Të hyrat buxhetore

Neni 185

Gjorbat nga ky nen paraqesin të hyra në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë.

Ndalimi për ushtrimin e veprimtarisë së veçantë, profesionit apo detyrës.

Neni 186

Për kundërvajtjen nga neni 182 paragrafi (1) i këtij ligji, personit juridik nga neni 182, tregtarit individual dhe individit i cili kryen veprimtari ose profesion të pavarur nga neni 183 dhe personit fizik nga neni 184 i këtij ligji, mund t'i shqiptohet edhe ndalim për kryerjen e veprimtarisë së veçantë, profesionit apo detyrës në kohëzgjatje prej së paku një viti deri në më së shumti dy vjet, duke llogaritur nga dita e plotëfuqisë së vendimit.

Afatet për parashkrim dhe zbatim

Neni 187

Për kundërvajtjet nga neni 182 paragrafi (1) i këtij ligji nuk mund të ngritet procedurë, as ajo të udhëhiqet nëse kalojnë dy vjet nga dita kur është kryer kundërvajtja, kurse dënimi i shqiptuar për shkak të kundërvajtjes së kryer nuk mund të zbatohet pas kalimit të dy viteve nga dita e plotfuqishmërisë së vendimit për kundërvajtjen.

KAPITULLI I GJASHTË VLEFSHMËRIA E LIGJIT

Dispozita të përgjithshme

Neni 188

(1) Ky ligj vlen për të gjitha veprat autoriale dhe lëndët e të drejtave të përafërta të cilat në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, kanë gëzuar mbrojtje juridike sipas Ligjit për të drejtën autoriale dhe të drejtat e përafërta ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 47/96, 3/98, 98/2002, 4/2005 dhe 131/2007).

(2) Mbrojtje sipas këtij ligji gëzojnë autorët dhe bartësit e të drejtave të përafërta të cilët janë shtetas të Republikës së Maqedonisë, përkatësisht e kanë selinë e tyre në Republikën e Maqedonisë.

(3) Autorë të huaj dhe bartës të huaj të drejtave të përafërta gëzojnë mbrojtje të njëjtë si edhe personat nga paragrafi (2) i këtij neni, në pajtim me marrëveshjet ndërkombëtare, të ratifikuara në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë.

(4) Autorët e huaj dhe bartësit e huaj të të drejtave të përafërta të cilët gëzojnë mbrojtje në pajtim me paragrafin (3) të këtij neni, gëzojnë mbrojtje sipas neneve nga 189 deri në 195 të këtij ligji.

(5) Autorët e huaj dhe bartësit e huaj të të drejtave të përafërta të cilën nuk gëzojnë mbrojtje nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, mund të gëzojnë mbrojtje të njëjtë, si edhe personat nga paragrafi (2) i këtij neni në bazë të reciprocitetit faktik.

(6) Pavarësisht nga dispozitat tjera të këtij Kapitulli të këtij ligji, të huajt gëzojnë mbrojtje sipas këtij ligji lidhur me të drejtat morale në të gjitha rastet, kurse në lidhje me të drejtën e trashëgimisë dhe bazave të të dhënave si të drejta të përafërta, me kusht të reciprocitetit faktik.

(7) Reciprocitetin e dëshmon ai i cili thirret në të.

Autorët dhe veprat autoriale

Neni 189

(1) Mbrojtje sipas këtij ligji gëzojnë:

1) autori i huaj i cili ka vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë;

2) vepra e cila për herë të parë është botuar në Republikën e Maqedonisë, ose është botuar në Republikën e Maqedonisë në afat prej 30 ditëve nga dita kur për herë të parë është botuar në shtet tjetër;

3) vepra audiovizuale, producenti i së cilës ka selinë e vet ose vendqëndrimin në Republikën e Maqedonisë dhe

4) vepra arkitektonike ose figurative, e cila si patundshmëri, përkatësisht pjesë e saj përbërëse, gjendet në territorin e Republikës së Maqedonisë.

(2) Nëse veprën autoriale e kanë krijuar më shumë autorë, mbrojtje sipas këtij ligji gëzojnë të gjithë autorët, nëse së paku një nga ata i plotëson njërin nga kushtet nga paragrafi (1) i këtij neni.

Realizuesit dhe veprat

Neni 190

(1) Mbrojtje sipas këtij ligji gëzojnë artistët e huaj realizues:

1) të cilët kanë vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë;

2) veprat e të cilëve realizohen në territorin e Republikës së Maqedonisë;

3) veprat e të cilëve janë të incizuar në fonograme, që gëzojnë mbrojtje sipas këtij ligji dhe

4) veprat e të cilëve janë të inkuorporuara në emitimin radiodifuziv përmes radios, por jo me qëllim që të incizohen në fonograme, që gëzojnë mbrojtje sipas këtij ligji.

(2) Nëse në shfaqje marrin pjesë më shumë realizues, mbrojtje sipas këtij ligji gëzojnë të gjithë, nëse së paku një prej tyre është shtetas i Republikës së Maqedonisë ose ka vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë.

Prodhuesit dhe botuesit

Neni 191

(1) Mbrojtje sipas këtij ligji, gëzojnë prodhuesit e huaj të fonogrameve dhe producentët filmikë, fonogrami ose videogrami i të cilëve është për herë të parë i incizuar në Republikën e Maqedonisë.

(2) Mbrojtje, sipas këtij ligji gëzon botuesi i huaj lidhur me të drejtat e tij, nëse botimi ka qenë për herë të parë i botuar në Republikën e Maqedonisë ose ka qenë i botuar në Republikën e Maqedonisë, në afat prej 30 ditëve nga dita kur për herë të parë është botuar në shtetin tjetër.

Organizata radiotelevizive

Neni 192

Mbrojtje, sipas këtij ligji, gëzon organizata e huaj radiotelevizive që i transmeton programet e veta, përkatësisht serviset radiodifuzive përmes transmetuesve që gjenden në territorin e Republikës së Maqedonisë.

Zbatimi i afateve të kohëzgjatjes

Neni 193

Në vëllimin e zbatimit të obligimeve ndërkombëtare, për bartësit e huaj të të drejtave autoriale dhe drejtave të përafërta, të cilët gëzojnë mbrojtje sipas këtij ligji, vlejné afatet për kohëzgjatjen e atyre të drejtave në pajtim me këtë ligji, ndërsa skadojnë më së voni deri ditën kur zgjat mbrojtja në shtetin shtetas të të cilit janë, ose në të cilin kanë seli, por jo më gjatë se afatet e përcaktuara me këtë ligj.

Kumtimi publik nëpërmjet satelitit

Neni 194

(1) Mbrojtje, sipas këtij ligji, gëzon autori i huaj dhe bartësi i huaj i të drejtave të përafërta, vepra e të cilit, shfaqja ose lënda e të drejtës së përafërt është publikisht e kumtuar në Republikën e Maqedonisë nëpërmjet satelitit, nëse sinjalet satelitore përkatëse në zinxhir të pandërprerë komunikues që çon deri te sateliti dhe poshtë deri në tokë, janë futur në Republikën e Maqedonisë dhe dërguar nga Republika e Maqedonisë nën kontroll dhe përgjegjësi të organizatës radiotelevizive.

(2) Mbrojtje, sipas këtij ligji, realizohet pavarësisht nëse është plotësuar kushti nga paragrafi (1) i këtij neni, nëse:

1) në Republikën e Maqedonisë gjendet stacion pranues-emitues, nga i cili transmetohen sinjalet programore ose

2) organizata e RTV-së e cila ka porositur emitim përmes satelitit është me seli në Republikën e Maqedonisë.

Personat pa shtetësi dhe refugjatët

Neni 195

(1) Autorët dhe bartësit e të drejtave të përafërta, të cilët nuk kanë shtetësi ose shtetësi e të cilëve nuk mund të përcaktohet-apatridë, gëzojnë mbrojtje të barabartë sipas këtij ligji, si dhe shtetasit e Republikës së Maqedonisë, nëse kanë vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë.

(2) Personat nga paragrafi (1) i këtij neni të cilët nuk kanë vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë ose nëse kjo nuk mund të përcaktohet, por kanë strehim të domosdoshëm në Republikën e Maqedonisë, gëzojnë mbrojtje të barabartë si shtetasit e Republikës së Maqedonisë.

(3) Personat nga paragrafi (1) i këtij neni të cilët nuk kanë vendqëndrim as strehim të domosdoshëm në Republikën e Maqedonisë, në Republikën e Maqedonisë gëzojnë mbrojtje të barabartë sikur shtetasit e shtetit në të cilin kanë vendqëndrim ose strehim të domosdoshëm.

(4) Dispozitat e këtij neni kanë të bëjnë edhe me autorët e huaj dhe bartësin e huaj të të drejtave të përafërta, të ciët sipas rregullave të Republikës së Maqedonisë, e kanë statusin e refugjatit.

KAPITULLI I SHTATË DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Vlefshmëria e marrëveshjeve para këtij ligji

Neni 196

Dispozitat e këtij ligji nuk kanë të bëjnë me marrëveshjet për shfrytëzimin e të drejtës autoriale ose të drejtës së përafërt ndërmjet bartësit dhe shfrytëzuesit të së drejtës që kanë qenë të lidhura para hyrjes në fuqi të këtij ligji, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Veprimi i shoqatave për realizim kolektiv

Neni 197

Shoqata për realizim kolektiv të të drejtave autoriale dhe drejtave të përafërta të cilat kanë leje për realizimin kolektiv dhe pëlqime për aktet e përgjithshme për grumbullimin dhe shpërndarjen e kompensimeve, kanë të drejtë që ta vazhdojnë punën sipas dispozitave të Ligji për të drejtën autoriale ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 47/96, 3/98, 98/2002, 4/2005 dhe 131/2007) deri në marrjen e lejes për menaxhim kolektiv sipas dispozitave të këtij ligji, por më së voni një vit nga hyrja e tij në fuqi.

Ndërprerja e procedurave për anulimin e lejeve

Neni 198

(1) Shoqatave për realizim kolektiv të së drejtës autoriale dhe të drejtave të përafërta të cilat deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji u janë dhënë leje për punë, ndërsa nuk u janë dhënë pëlqime për aktet e përgjithshme (për kompensime për shfrytëzimin e drejtës autoriale dhe drejtave të përafërta dhe për shpërndarjen e kompensimeve) e për këtë edhe nuk e kanë filluar punën, procedurat u ndërpriten, ndërsa lejet e lëshuara u anulohen.

(2) Shoqatat nga paragrafi (1) i këtij neni kanë të drejtë që të parashtrinë kërkesë për marrjen e lejes për menaxhim kolektiv, sipas dispozitave të këtij ligji.

Ndërprerja e vlefshmërisë

Neni 199

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji pushon të vlejë Ligji për të drejta autoriale dhe të drejta të përafërta ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nuër 47/96, 3/98, 98/2002, 4/2005 dhe 131/2007).

Zbatimi i prolonguar

Neni 200

Dispozitat për të drejtën e kompensimit nga shumëzimi për kopjim privat nga nenet 46, 47, 48 dhe 131 pikat 7, 8 dhe 9 të këtij ligji dhe për të drejtën e kompensimit të shërbimit publik nga nenet 50 dhe 131 pika 3 të këtij ligji, do të zbatohen pas një viti nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Hyrja në fuqi

Neni 201

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

2226.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЕВРОПСКО ДРУШТВО

Се прогласува Законот за европско друштво, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3486/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА ЕВРОПСКО ДРУШТВО

ГЛАВА I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Поим**Член 1**

(1) Со овој закон се уредуваат начинот и условите на спроведување на Регулативата на Советот на Европските заедници број 2157/2001 за Статут на европското друштво Societas Europaea и учеството на вработените во одлучувањето во европското друштво.

(2) На европските друштва кои се впишани во трговскиот регистар и на трговските друштва впишани во трговскиот регистар, кои учествуваат во основањето на Европско друштво се применуваат одредбите од Законот за трговските друштва, прописите за едношалтерски систем и други прописи со кои се уредуваат дејностите од предметот на работење на европското друштво, доколку со Регулативата на Советот на европските заедници број 2157/2001 за Статут на европското друштво Societas Europaea (во натамошниот текст: Регулативата) и овој закон поинаку не е уредено.

Посебни услови за учество на трговско друштво во основање на европско друштво

Член 2

Трговско друштво основано согласно со Законот за трговските друштва и впишано во трговскиот регистар, а чие главно седиште, односно централна управа се на-

оѓа надвор од територијата на Европската унија може да учествува во основањето на европско друштво во случај ако истото одржува реална и постојана врска со стопанството во Република Македонија.

Правен субјективитет

Член 3

Европското друштво се стекнува со својство на правно лице од моментот на упис во трговскиот регистар.

Седиште

Член 4

(1) Седиште на европското друштво е местото кое е впишано во трговскиот регистар (регистралирано седиште).

(2) Европското друштво може да има главно седиште на територијата на Република Македонија кое е различно од неговото регистралирано седиште.

Објава на предлогот за пренос на седиштето

Член 5

Најдоцна два месеца пред одржувањето на седница на собрание на коешто се донесува одлука за прифаќање или отфрлање на предлогот за пренос на седиштето на европското друштво во друга земја членка на Европската унија, органот на управување на европското друштво објавува во "Службен весник на Република Македонија" и во најмалку еден дневен весник известување дека е донесен предлог за пренос на седиштето на европското друштво во друга земја членка на Европската унија заедно со предлогот за пренос на седиштето.

Овозможување увид

Член 6

Во објавата на известувањето од членот 5 на овој закон се наведуваат времето и другите податоци што се од значење за секој акционер кој сака да изврши увид.

Поднесување на барање за упис на пренос на седиштето во трговскиот регистар

Член 7

(1) Органот на управување на европското друштво до Централниот регистар на Република Македонија поднесува барање за издавање потврда за пренос на седиштето во друга земја членка на Европската унија заедно со барање за бришење на упис на европското друштво од трговскиот регистар откако ќе се изврши негов упис во надлежниот регистар на земјата членка во која европското друштво го пренело седиштето.

(2) Заедно со барањата од ставот (1) на овој член се поднесуваат и следниве прилози во оригинал или копии заверени од нотар:

1) предлогот за пренос на седиштето на европското друштво во друга земја членка на Европската унија;

2) записник од седницата на собрание на европското друштво во кој е наведена одлуката за пренос на седиштето;

3) извештајот на органот на управување за предлогот за промена на седиштето на европското друштво;

4) доказ дека е објавено известувањето од членот 5 на овој закон и

5) финансискиот извештај на европското друштво за последната деловна година.

(3) Сите членови на органот на управување на европското друштво се должни да поднесат и писмена изјава заверена од нотар дека во рок од еден месец од денот на донесувањето одлука за пренос на седиштето не е покрената тужба со која се бара прогласување на ништовноста на одлуката за пренос на седиштето на европското друштво или се побива истата или таква тужба е повлечена или дека сите акционери дале нотарски заверени изјави со кои се откажуваат од покренување на таква тужба.

Потврда за извршен упис на промена на седиште

Член 8

(1) Централниот регистар на Република Македонија утврдува дали сите правни работи и формалности кои претходат на преносот на седиштето се исполнети и ако тоа е случај ќе изврши упис на преносот на седиштето во трговскиот регистар и на европското друштво ќе му издаде потврда за извршен упис на промена на седиште.

(2) Централниот регистар на Република Македонија го впишува во трговскиот регистар новото планирано седиште на европското друштво и надлежниот регистар каде што ќе се впише новото седиште на европското друштво и во трговскиот регистар забележува дека на европското друштво му е издадена потврда за извршен упис на промена на седиште.

Бришење на уписот од трговскиот регистар

Член 9

Централниот регистар на Република Македонија го брише европското друштво од трговскиот регистар веднаш откако новото седиште на европското друштво ќе биде впишано во месно надлежниот регистар на упис во земјата членка на Европската унија и за извршениот упис на новото седиште ќе добие известување од новиот регистар во земјата членка на Европската унија.

Пријава за упис на европско друштво од друга земја членка на Европската унија во трговскиот регистар

Член 10

(1) Органот на управување на европското друштво кое го пренесува своето седиште од земја членка на Европската унија во Република Македонија поднесува пријава за упис до Централниот регистар на Република Македонија.

(2) Заедно со пријавата од ставот (1) на овој член се поднесуваат и следниве прилози во оригинал или копии заверени од нотар или од надлежен орган на државата во чиј регистар било запишано европското друштво заедно со нивен превод на македонски јазик:

1) статут на европското друштво и потврда, заверена од нотар или од надлежен орган во земјата од каде што се пренесува седиштето дека се поднесува важечки пречистен текст на статутот со сите вклучени измени;

2) предлог за пренос на седиштето;

3) записник од седницата на собрание на европското друштво во кој е наведена одлуката за пренос на седиштето;

4) доказ (исправи) за последниот важечки избор на членовите на органот на управување, односно органот на надзор на европското друштво;

5) извештај на органот на управување за предлогот за промена на седиштето на европското друштво;

6) финансиски извештај на европското друштво за последната деловна година;

7) потврда од надлежен орган дека се исполнети условите за пренос на седиштето согласно со прописите на земјата во чиј регистар е запишано седиштето на европското друштво кое се пренесува во Република Македонија и

8) извод од регистарот на земјата во која е запишано седиштето на европското друштво кое се пренесува во Република Македонија не постар од потврдата од точката 7 на овој став.

(3) Сите членови на органот на управување на европското друштво кое го пренесува седиштето од друга земја членка на Европската унија во Република Македонија се должни да поднесат изјава во Централниот регистар на Република Македонија во писмена форма на македонски јазик и заверена од нотар дека против европското друштво не се води постапка за негов престанок, дека за истото не е покрената постапка на ликвидација или стечај, дека нема блокирана сметка и дека не престанало да врши исплата на достасаните побарувања.

Упис на европското друштво во трговскиот регистар по пренос на неговото седиште во Република Македонија од друга земја членка на Европската унија

Член 11

Централниот регистар на Република Македонија ќе изврши упис на европското друштво во трговскиот регистар и за извршениот упис по службена должност го известува надлежниот орган кој го води регистарот на европското друштво во земјата во која до тогаш било регистрирано неговото седиште заради бришење од тој регистар.

Примена на законите и други прописи на европското друштво

Член 12

Европско друштво впишано во трговскиот регистар има статус на акционерско друштво со седиште во Република Македонија.

Упис на европско друштво во надлежен регистар

Член 13

(1) Европското друштво основано согласно со одредбите на овој закон и со седиште во Република Македонија се впишува во трговскиот регистар.

(2) Европското друштво не може да се впише во трговскиот регистар ако претходно нема постапено согласно со членот 12 ставови 2 и 3 од Регулацијата.

(3) Во случај ако одредби од статутот на европското друштво со кои се уредуваат прашања на учество на вработените во донесувањето одлуки од страна на европското друштво се спротивни на одредбите од овој закон, органот на управување на европското друштво со одлука може да го измени статутот и без дополнителна одлука од собрание на друштвото за да го усогласи со одредбите од овој закон за учеството на вработените во донесувањето одлуки од страна на европското друштво.

Известување до Канцеларијата за службени публикации на Европските заедници

Член 14

Централниот регистар на Република Македонија ги доставува до Канцеларијата за службени публикации на Европските заедници податоците за европските

друштва кои ги впишал или за кои извршил промена во регистрацијата, односно Европските друштва за кои спровел бришење од трговскиот регистар, во рок од 30 дена од денот на уписот на европското друштво, впишаната промена во регистрацијата на европското друштво, односно бришењето на европското друштво од трговскиот регистар.

ГЛАВА II ОСНОВАЊЕ ЕВРОПСКО ДРУШТВО

Основање со присоединување и спојување

Член 15

На постапката на основање на европско друштво со присоединување, односно спојување на трговски друштва се применуваат одредбите на Регулацијата, овој закон и одредбите од Законот за трговските друштва за присоединување, односно спојување на трговски друштва.

Исклучување на одредбите за судско утврдување на соодносот на размена на акциите или на висината на паричниот надомест

Член 16

Во постапката на основање на европско друштво со присоединување, односно спојување на трговски друштва не се применуваат одредбите од Законот за трговските друштва за судско испитување на соодносот за размена на уделите/акциите и за судско утврдување на висината на паричниот надоместок за откуп на уделите/акциите од содружниците/акционерите кои се противат на присоединувањето, односно спојувањето.

Исклучување на одредбите за заштита на побарувањата на доверителите

Член 17

Во постапката на основање на европски друштва со присоединување, односно спојување на трговски друштва не се применуваат одредбите од Законот за трговските друштва за заштитата на побарувањата на доверителите.

Преобразба на акционерско друштво во европско друштво

Член 18

На постапката на основање на европско друштво со преобразба се применуваат одредбите на Регулацијата, овој закон и одредбите од Законот за трговските друштва за преобразба на трговски друштва.

Исклучување на одредбите за судско утврдување на висината на паричниот надоместок

Член 19

Во постапката на основање на европско друштво со преобразба не се применуваат одредбите од Законот за трговските друштва за судско утврдување на висината на паричниот надоместок за откуп на уделите/акциите од содружниците/акционерите кои се спротивставиле на преобразбата.

ГЛАВА III УПРАВУВАЊЕ И НАДЗОР НА УПРАВУВАЊЕТО КАЈ ЕВРОПСКОТО ДРУШТВО

Одредби кои се применуваат за управување и надзор над управувањето со европското друштво

Член 20

На управувањето и на надзорот над управувањето со европското друштво се применуваат одредбите на Регулативата, овој закон и Законот за трговските друштва.

Систем на управување

Член 21

Управувањето со европско друштво со седиште во Република Македонија може да биде организирано според едностепен систем (одбор на директори) или според двостепен систем (управен одбор или управител и надзорен одбор).

Управен одбор

Член 22

Лицата кои се членови на управниот одбор на европско друштво, под истите услови кои важат за членовите на управните одбори на акционерските друштва со седиште во Република Македонија, управуваат со европското друштво и, во тие рамки, го водат работењето на европското друштво и имаат најшироки овластувања во управувањето со европското друштво, односно во вршењето на сите работи поврзани со водењето на работите и тековните активности на европското друштво и дејствуваат во сите околности во име на европското друштво, во рамките на предметот на работењето на европското друштво, со исклучок на овластувањата коишто му се дадени на собранието и на надзорниот одбор.

Назначување привремен вршител на член на управен одбор

Член 23

(1) Во случај кога одделен член на управниот одбор престанал да ги врши своите функции во текот на мандатот или ако е спречен да ги врши, надзорниот одбор може да назначи од редовите на надзорниот одбор лице за привремен вршител на должност член на управен одбор.

(2) На лицето кое е назначено за привремен вршител на должноста од ставот (1) на овој член му мируваат функциите на член на надзорен одбор.

(3) Мандатот на привремениот вршител на должност член на управен одбор не може да трае повеќе од 90 дена.

Број на членови на управниот одбор

Член 24

Управниот одбор има најмалку три, а најмногу 11 члена.

Надзорен одбор

Член 25

(1) Надзорниот одбор има најмалку три, а најмногу 11 члена.

(2) Основачите со статутот ги назначуваат членовите на првиот надзорен одбор.

Одбор на директори

Член 26

(1) Извршните членови на одборот на директори во европско друштво под истите услови кои важат за извршните членови во одборот на директори во акционерските друштва со седиште во Република Македонија се одговорни за водењето на работењето на европското друштво и имаат најшироки овластувања да ги вршат сите работи сврзани со раководењето, спроведувањето на одлуките на одборот на директори и вршењето на тековните активности на европското друштво и дејствуваат во сите околности во името на европското друштво.

(2) Одборот на директори има најмалку три, а најмногу 15 члена.

(3) Основачите со статутот ги назначуваат членовите на првиот одбор на директори.

Посебни одредби кои важат за органите на управување и надзор

Член 27

(1) Европското друштво може да утврди во статутот дека за член во неговиот орган на управување или орган на надзор може да биде избрано и правно лице кое, веднаш по изборот, назначува постојан застапник со исти права, обврски и одговорност, како и другите неизвршни членови, односно членовите на надзорниот одбор согласно со Законот за трговските друштва.

(2) Европското друштво може да утврди во статутот и посебни услови за лицата кои ги претставуваат акционерите во европското друштво согласно со Законот за трговските друштва.

Одобрување на определени зделки, односно трансакции

Член 28

Одредбите на Законот за трговските друштва за зделки со заинтересирана страна и големи зделки се применуваат и на европското друштво.

Одговорност на членовите на органите на управување и на органите на надзор на европското друштво

Член 29

Членовите на органите на управување и на органите на надзор на европското друштво имаат еднаква одговорност за штетите и загубите причинети со повреда на одредбите од закон, статут или друг акт со кои се утврдени нивни обврски, како и членовите на органот на управување односно органот на надзор во акционерските друштва со седиште во Република Македонија.

Собрание на европското друштво

Член 30

(1) Собранието на европското друштво одлучува за прашањата за кои е надлежно согласно со Законот за трговските друштва.

(2) Со статутот европското друштво може да определи и други прашања за кои собранието ќе биде надлежно да одлучува согласно со овој закон и Законот за трговските друштва.

Свикување, одржување седница и гласање на седница на собранието на европското друштво**Член 31**

(1) За свикување, одржување седница и гласање, односно одлучување на седница на собранието на европското друштво се применуваат одредбите од Законот за трговските друштва.

(2) Првата седница на собранието на европското друштво мора да се одржи не подоцна од 18 месеци од денот на неговото основање.

**ГЛАВА IV
ФИНАНСИСКО ИЗВЕСТУВАЊЕ, ПРЕСТАНОК, ЛИКВИДАЦИЈА И СТЕЧАЈ****Финансиско известување****Член 32**

(1) Европското друштво е должно водењето и чувањето на трговските книги, сметководствените документи, годишните сметки и финансиските извештаи да го врши согласно со одредбите од Законот за трговските друштва.

(2) Годишните сметки, финансиските извештаи, консолидираните годишни сметки, консолидираните финансиски извештаи и годишниот извештај, европското друштво е должно да ги подготви, објави и подложи на ревизија, согласно со одредбите од Законот за трговските друштва, Законот за ревизија и прописите за сметководство и ревизија.

(3) Кога европското друштво врши банкарски, менувачки, кредитни, осигурителни и други финансиски дејности соодветно се применуваат и одредбите на посебните прописи кои ја уредуваат неговата дејност.

Престанок, ликвидација и стечај на европско друштво**Член 33**

На престанокот, ликвидацијата и стечајот на европско друштво се применуваат прописите на Република Македонија со кои се уредуваат областите на престанок на трговски друштва, ликвидација и стечај.

Пренос на главното место на управување, односно централна управа на европско друштво впишано во трговскиот регистар во друга земја членка на Европската унија**Член 34**

(1) Во случај ако европското друштво со седиште во Република Македонија го пренесе главното место на управување, односно ја пренесе својата централна управа во друга земја членка на Европската унија, Централниот регистар на Република Македонија ќе го извести европското друштво во определен рок којшто ќе му го определи, да го пренесе седиштето запишано во трговскиот регистар во другата земја членка на Европската унија или да го врати главното место на управување, односно централната управа во Република Македонија.

(2) Ако европското друштво не постапи по известувањето од ставот (1) на овој член, а во меѓувреме не е свикана седница на собрание на акционери, или таква седница е свикана, но не била донесена одлука за негово престанување согласно со одредбите од Законот за трговските друштва за престанување на трговското друштво, или седницата ќе се одложи повеќе од еднаш, Централниот регистар на Република Македонија ќе побара од судот да донесе одлука за ништовност на

европското друштво и на неговиот упис на начин и во постапка како што е пропишано со одредбите од Законот за трговските друштва за утврдување ништовност на трговско друштво.

**ГЛАВА V
УЧЕСТВО НА ВРАБОТЕНИТЕ ВО ОДЛУЧУВАЊЕТО ВО ЕВРОПСКИТЕ ДРУШТВА****Член 35**

(1) Вработените во трговското друштво кое основа европско друштво со регистрирано седиште во Република Македонија или во земја членка на Европската унија, имаат право на учество во одлучувањето во европското друштво.

(2) Учеството на вработените од ставот (1) на овој член се врши со известување, советување и соодлучување и со други дејствија преку кои вработените можат да влијаат на одлучувањето во европското друштво.

(3) Известувањето од ставот (2) на овој член е известувањето на советот на вработените за прашања кои се однесуваат на европското друштво и на друштвата кои учествуваат во основањето на европското друштво.

(4) Советување од ставот (2) на овој член е размената на ставови и воспоставување на дијалог на претставниците на вработените со органите на управување во европското друштво.

(5) Соодлучувањето од ставот (2) на овој член е право на учество на вработените во именување или избор на нивни претставници во органот на надзор на европското друштво, односно предлагање или противење на именувањето на одделни или на сите претставници во органот на надзор на Европското друштво.

Член 36

(1) Друштвата кои учествуваат во основањето на европското друштво (во натамошниот текст: друштва - учесници) се должни во рок од осум дена од објавувањето на предлогот за основање на европското друштво да започнат преговори со претставниците на вработените заради утврдување на начинот на учество на вработените во одлучувањето во европското друштво.

(2) Пред започнувањето на преговорите од ставот (1) на овој член, претставниците на вработените мора да бидат известени за:

1) правната форма, меѓусебната поврзаност и седиштата на друштвата - учесници;

2) бројот на вработени кај секое од друштвата - учесници;

3) именуваните, односно избраните претставници на вработените во сите друштва - учесници и

4) бројот на претставниците на вработените кои имаат право да учествуваат во органите на надзор во друштвата - учесници.

(3) Ако кај друштво - учесник нема претставник на вработените, тоа друштво за прашањата од ставот (2) на овој член е должно да ги извести сите вработени.

(4) На постапката за преговори се применуваат одредбите од овој закон ако седиштето на европското друштво е впишано во трговскиот регистар. Кога седиштето на новото европско друштво е во друга земја членка на Европската унија тогаш на постапката на преговори се применуваат прописите на земјата членка на Европската унија во која ќе биде седиштето на тоа друштво.

Член 37

(1) Преговарачки одбор е одбор составен заради склучување на спогодба за уредување на постапката на учество на претставниците на вработените во европското друштво.

(2) Бројот на членови во одборот од ставот (1) на овој член се утврдува сразмерно на вкупниот број вработени кај друштвата - учесници, така што вработените од секоја земја членка на Европската унија имаат право на еден претставник за секој започнати десет проценти од вкупниот број на вработени во тие друштва.

(3) Ако европското друштво се основа со присоединување или спојување на друштвата - учесници, вработените од друштвата на кои се применува правото на земја членка на Европската унија може да именуваат дополнителен претставник преку кој ќе се обезбеди застапеност на вработените кај друштвото - учесник на кое со основањето на европското друштво му престанува својството на правно лице.

(4) Бројот на дополнителните претставници од ставот (3) на овој член, во однос на вкупниот број членови на преговарачкиот одбор од ставот (1) на овој член, не може да надмине дваесет проценти, ниту може да доведе до состојба во која вработените од друштво - учесник кое престанува со основањето на европското друштво, да бидат двојно повеќе застапени, односно застапени врз основа на одредбите од овој став и ставот (2) на овој член.

(5) Ако бројот на друштвата - учесници кои со спојувањето престануваат е поголем од бројот на местата за дополнителни претставници согласно со одредбите од ставот (4) на овој член, а во случај европското друштво да се основа од трговски друштва од различни земји членки на Европската унија, местата за дополнителните претставници ќе бидат распределени на друштвата од различните земји членки на Европската унија подредени по број на вработени и тоа почнувајќи од друштвото со најголем број вработени.

(6) Бројот на вработените кај друштвата - учесници се утврдува спрема бројот на лицата кои биле вработени на денот на објавувањето на предлогот за основање на Европско друштво.

(7) При изборот или именувањето на членовите на преговарачкиот одбор мора да се применат критериуми за застапеност на сите групи вработени според пол, возраст, стручна подготовка, посебни работи кои ги извршуваат и слично.

Член 38

(1) Претставниците на вработените од Република Македонија во преговарачкиот одбор ги именува советот на вработените во друштво - учесник или лице именувано од страна на синдикатот на тоа друштво.

(2) Ако кај друштво - учесник нема основано совет на вработените ниту постои синдикат, претставникот на вработените во одборот од ставот (1) на овој член го избираат и отповикуваат вработените на непосредни избори со тајно гласање.

(3) Министерот за економија поблиску ќе ги пропише начинот и постапката на избор и отповикување на претставниците на вработените од ставот (2) на овој член.

Член 39

(1) Друштвата - учесници се должни да го известат преговарачкиот одбор за предлогот и поведувањето на постапката за основање на европско друштво.

(2) Освен ако поинаку не се договорат, преговарачкиот одбор и друштвата - учесници можат да преговараат во период од шест месеци од денот на основањето на преговарачкиот одбор, со цел да се постигне спогодба за уредувањето на начинот на учеството на вработените во одлучувањето на европското друштво.

(3) Ако преговарачкиот одбор и друштвата - учесници не постигнат спогодба во периодот определен во ставот (2) на овој член, преговорите можат да продолжат најмногу до една година од основањето на преговарачкиот одбор.

Член 40

(1) Друштвата - учесници ги сносат трошоците за основање и работа на преговарачкиот одбор.

(2) Преговарачкиот одбор може да побара мислење од стручни лица за прашањата од својот делокруг на работа, а друштвата - учесници ги сносат трошоците направени за советување со едно стручно лице.

Член 41

(1) Преговарачкиот одбор одлучува со мнозинство гласови од вкупниот број на неговите членови кое истовремено треба да претставува мнозинство од вкупниот број вработени.

(2) Секој член на преговарачкиот одбор кој е именуван или избран во одделна земја членка на Европската унија има еден глас и ги застапува сите вработени кај друштвата - учесници кои имаат седиште во таа земја.

(3) По исклучок од ставот (2) на овој член донесувањето на одлуки со кои се намалуваат правата на учество на вработените, преговарачкиот одбор ги донесува со мнозинство кое не може да изнесува помалку од две третини од вкупниот број членови на преговарачкиот одбор што е истовремено еднакво на две третини од вкупниот број вработени во друштвата - учесници од најмалку две земји членки на Европската унија, под услов:

1) во европското друштво кое се основа со присоединување или спојување, право на соодлучување имаат најмалку дваесет и пет проценти од бројот на вработените во друштвото - учесник или

2) во европското друштво кое се основа како холдинг друштво или зависно друштво, право на соодлучување имаат најмалку педесет проценти од бројот на вработените во друштвото - учесник.

(4) Намалувањето на правото на соодлучување од ставот (3) на овој член е намалување на бројот на претставници на вработените во органите на европското друштво во однос на бројот на претставници на вработените во органите на друштвото - учесник.

(5) Ако кај друштвото - учесник кое се преобразува во европско друштво постои постапка на соодлучување на вработените, нема да се применува ставот (3) на овој член.

(6) Ако кај друштвата - учесници постојат различни постапки на соодлучување на вработените, а преговарачкиот одбор не одлучил која постапка ќе се примени во европското друштво тогаш ќе се примени постапката која се применувала за одлучување на мнозинството од вработените кај сите друштва - учесници, за што преговарачкиот одбор е должен во рок од осум дена да ги известат сите друштва - учесници.

Член 42

(1) Преговарачкиот одбор може да одлучи да не ги започне преговорите за учество на вработените во одлучувањето во европското друштво или веќе започнатите преговори да ги прекине за што одлука се донесува со мнозинство не помало од две третини од членовите кое воедно претставува исто такво мнозинство на вработените во најмалку две земји членки на Европската унија освен во случај кога кај друштвото - учесник кое се преобразува во европско друштво има постапка за учество на вработените во одлучувањето.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, доколку кај друштвото - учесник кое се преобразува во европско друштво има утврдена постапка за учество на вработените во одлучувањето, истата се применува и во тој случај преговарачкиот одбор не може да донесува одлука согласно со ставот (1) од овој член.

(3) Во случај одлуката од ставот (1) на овој член да биде донесена, преговарачкиот одбор ги известува друштвата - учесници во рок од три дена.

(4) Преговарачкиот одбор, освен во случај кога преговарачките страни нема да се договорат за повторно започнување на преговорите, се состанува повторно во случај кога има поднесено писмено барање од вработени чиј број е најмалку десет проценти од вкупниот број на вработени во европското друштво или од нивните претставници, не порано од две години од денот на донесувањето на одлуката од ставот (1) на овој член.

Член 43

(1) Преговарачкиот одбор и друштвата - учесници ја уредуваат постапката за учество на вработените во одлучувањето во европското друштво со писмена спогодба.

(2) Спогодбата од ставот (1) на овој член задолжително ги содржи следниве податоци:

1) делокругот на уредување на спогодбата;

2) составот и бројот на членови, распределбата на местата и траењето на мандатот на членовите во претставничкото тело на вработените на европското друштво кое учествува во одлучувањето;

3) начинот и постапката на известување и советување со претставничкото тело на вработените на европското друштво;

4) местото, времетраењето и бројот на состаноците на претставничкото тело на вработените во европското друштво кои ќе се одржуваат;

5) средствата кои треба да се обезбедат за работа на претставничкото тело на вработените во европското друштво;

6) времетраењето на спогодбата;

7) случаите и постапката за повторно преговарање за склучување спогодба и

8) начинот за изменување и дополнување на спогодбата во случај на вонредни околности кои во значителна мера влијаат на интересите на вработените.

(3) Ако со спогодбата од ставот (2) на овој член страните во преговорите утврдат дека на место основање на претставничко тело на вработените во европското друштво ќе се воспостави една или повеќе постапки за известување и советување, во спогодбата мора да биде утврдена содржината и начинот на спроведување на таквата/таквите постапка/и.

(4) Со спогодбата од ставот (2) на овој член страните во преговорите можат да уредат постапки на соодлучување на вработените, вклучувајќи го и бројот на претставниците на вработените во органот на надзор на европското друштво, како и правото на избор или именување на членови, односно правото на предлагање или гласање против именувањето на одделни или на сите членови на органот на надзор на европското друштво.

Член 44

(1) Одредбите на овој закон за совет на вработените ќе се применат на европското друштво кое е основано и има регистрирано седиште во Република Македонија во случај ако:

1) страните кои се овластени за преговори се договорат да се применат одредбите на овој закон за совет на вработените во европското друштво или

2) во рок од шест месеци, односно една година не биде склучена спогодба за постапките на учество на вработените во одлучувањето во европското друштво, а друштвата - учесници се одлучиле за примена на одредбите на овој закон за совет на вработените, продолжат со основањето на европското друштво, а преговарачкиот одбор не донел одлука за прекин на преговорите.

(2) Одредбите на овој закон за совет на вработените во европското друштво нема да се применуваат ако по повторното започнување на прекинатите преговори не се склучи спогодба за учество на вработените во одлучувањето во европското друштво.

(3) Советот на вработените се основа заради учество на вработените во европското друштво во одлучувањето по пат на советување и известување.

(4) Советот на вработените во европското друштво учествува во одлучувањето во врска со прашања кои се однесуваат на европското друштво или со него поврзано друштво во друга земја членка на Европската унија, како и во врска со прашањата за кои органите на европското друштво во секоја одделна земја немаат право да одлучуваат самостојно.

Член 45

(1) Советот на вработени се состои од претставници на вработените во европското друштво, односно друштвата - учесници.

(2) Бројот на членовите на советот од ставот (1) на овој член се определува сразмерно на вкупниот број вработени кај друштвата - учесници во моментот на известувањето од членот 36 на овој закон (постапка на преговори), на начин што за секои десет проценти од вкупниот број вработени кај друштвата се определува по еден претставник.

(3) Советот на вработени во европското друштво е должен бројот на членовите да го определи како во ставот (2) на овој член.

(4) На именувањето, односно отповикувањето на членови на советот на вработените во европското друштво, соодветно се применуваат одредбите од членот 38 на овој закон.

Член 46

(1) Именуваните или избраните членови на советот на вработените во европското друштво се должни во рок од осум дена од денот на изборот или именувањето да го известат органот на надзор на европското друштво.

(2) Органот од ставот (1) на овој член е должен во рок од 90 дена од денот на приемот на известувањето од ставот (1) на овој член да свика основачка седница на советот на вработените во европското друштво на која членовите со мнозинство гласови избираат претседател, заменик претседател и донесуваат деловник за работа.

(3) Советот на вработените во европското друштво го застапува претседателот, а во негово отсуство заменик-претседателот.

(4) Со деловникот од ставот (2) на овој член, под услов да има повеќе од десет члена, советот на вработените во европското друштво може да утврди основање на одбор составен од три члена.

(5) Советот на вработените во европското друштво во рок од четири години по основањето е должен да одлучи дали ќе започне преговори за склучување на спогодба за учество на вработените во европското друштво.

(6) Доколку советот на вработените во европското друштво одлучи да ги започне преговорите согласно со одредбите од ставот (5) на овој член, тогаш неговите права и обврски се исти како и на преговарачкиот одбор.

(7) Ако во рок од шест месеци, или најдоцна една година, не биде постигната спогодба за учеството на вработените во одлучувањето во европското друштво, советот на вработените ќе продолжи со работа во согласност со одредбите на овој закон.

Член 47

(1) Советот на вработените во европското друштво или неговиот одбор, има право еднаш годишно да одржи состанок на кој врши надзор над работењето на европското друштво, заради известување и советување за работењето и развојните планови на европското друштво.

(2) Органот на надзор на европското друштво е должен на советот на вработените редовно да му доставува дневен ред на своите седници, како и материјалите од седниците на собранијата на основачите на европското друштво.

(3) Работењето на европското друштво и развојните планови од ставот (1) на овој член ги содржат:

1) состојбата и резултатите од работењето на европското друштво;

2) развојните планови и нивното влијание на економската и социјалната положба на вработените;

3) планови за вработување;

4) планови за згрижување на вишокот вработени;

5) статусни и организациски промени и

6) промена на седиштето на европското друштво и целосно или делумно пренесување на деловните активности.

(4) Советот на вработените или неговиот одбор се должни да ги известат претставниците на вработените за содржината и исходот на постапката за учество во одлучувањето, а ако такви претставници не се избрани, односно именувани е должен да ги известат сите вработени во европското друштво.

Член 48

(1) Органот на надзор на европското друштво е должен да го известат советот на вработените, односно неговиот одбор, доколку таков одбор бил формиран, за посебни случаи кои влијаат на интересите на вработените и за тоа да му достави соодветна документација и да свика посебен состанок со советот на вработените заради меѓусебно советување.

(2) За посебен случај од ставот (1) на овој член особено се смета:

1) промена на седиштето на европското друштво и пренос на деловните активности делумно или целосно;

2) статусни промени на европското друштво и

3) згрижување на вишокот вработени.

(3) Ако органот на управување на европското друштво не го прифати мислењето или предлогот на советот на вработените тогаш советот, односно одборот има право да одржи состанок со органот на надзор на европското друштво заради постигнување на договор.

(4) Членовите на советот на вработени во европското друштво кои се претставници на вработените на чии интереси влијаат посебните случаи од ставот (2) на овој член, имаат право на учество на состаноците од ставовите (1) и (3) на овој член ако тие состаноци се одржуваат со одборот при советот на вработените, доколку таков одбор бил формиран.

Член 49

(1) Постапката на соодлучување на вработените во европското друштво се уредува кога:

1) европското друштво се основа со преобразба, а вработените и пред преобразбата имале право на соодлучување;

2) европското друштво се основа со спојување, а пред неговиот упис во надлежниот регистар право на соодлучување остварувале најмалку дваесет и пет проценти од бројот на вработените кај друштвото - учесник, или, доколку такво право имале и помал број вработени, ако тоа го одлучи преговарачкиот одбор и

3) европското друштво се основа како холдинг или зависно друштво, а пред неговиот упис во надлежниот регистар право на соодлучување остварувале најмалку педесет проценти од бројот на вработените кај друштвото - учесник, или, доколку такво право имале и помал број вработени, ако тоа го одлучи преговарачкиот одбор.

(2) Соодлучувањето на вработените во европското друштво од ставот (1) точка 1 на овој член ги опфаќа сите постапки на соодлучување пред преобразбата на друштвото - учесник во европското друштво.

(3) Во случај кога кај друштвото - учесник постоеле повеќе постапки за соодлучување на вработените, со одлучувањето на вработените во европското друштво од ставот (1) точки 2 и 3 на овој член се врши така што преговарачкиот одбор, советот на вработени во европското друштво или сите вработени избираат постапка на соодлучување, вклучувајќи го и изборот или именувањето на свои претставници во органот на надзор на европското друштво, со тоа што нивниот број не може да биде помал од бројот на претставниците на вработените во управниот орган на друштвото - учесник.

(4) Преговарачкиот одбор, советот на вработени или самите вработени во европското друштво се должни во рок од осум дена од донесувањето на одлуката за избраната постапка на соодлучување, за истото да ги известат друштвата - учесници.

(5) По исклучок на одредбите од овој член, не е потребно уредување на постапка за соодлучување на вработените во европското друштво, ако такво право пред основањето на европското друштво не постоело кај ниту едно од друштвата - учесници.

Член 50

(1) Советот на вработените во европското друштво одлучува за распределбата на местата меѓу претставниците на вработените во органот на надзор на европското друштво со именување или избор на претставници на вработените од различните земји членки на Европската унија, сразмерно на уделот на вработените кај друштвата - учесници во одделни земји членки на Европската унија во однос на вкупниот број вработени во европското друштво.

(2) Ако вработените кај друштвата - учесници од една земја членка на Европската унија биле повеќе застапени од останатите вработени при одлучувањето од ставот (1) на овој член, а во исто време вработените кај друштвата - учесници од друга земја членка на Европската унија не биле застапени, советот на вработените во европското друштво повторно мора да одлучува за распределбата на местата меѓу претставниците на вработените.

(3) При повторното одлучување за распределба на местата меѓу претставниците на вработените од ставот (2) на овој член, потребно е да се обезбеди застапеност на вработените кај друштвата учесници кои претходно не биле застапени.

(4) Во случај на примена на ставот (3) од овој член потребно е да се овозможи застапеност на вработените кај друштвата - учесници од земјата членка на Европ-

ската унија во која европското друштво ќе има седиште, а ако тие вработени се веќе застапени, потребно е да се овозможи застапеност на вработените кај друштвата - учесници од земјата членка на Европската унија кои не биле застапени, а имаат најголем вкупен број вработени.

(5) Ако се измени составот и бројот на членовите во органот на надзор на европското друштво, советот на вработените мора повторно да одлучува за распределбата на местата меѓу претставниците на вработените.

(6) Претставникот на вработените во органот на надзор на европското друштво има еднакви права и обврски како и другите именувани членови во органот на надзор.

Член 51

(1) Претставникот на вработените од Република Македонија во органот кој врши надзор над работењето на европското друштво со седиште во Република Македонија, го именува синдикатот, а доколку не е воспоставен синдикат, истиот го избираат вработените на непосредни избори со тајно гласање.

(2) Постапката на избор од ставот (1) на овој член се уредува согласно со членот 38 од овој закон.

Член 52

(1) Членовите на преговарачкиот одбор, советот на вработените во европското друштво, како и стручните лица кои биле ангажирани од нивна страна, се должни да ги чуваат доверливите информации до кои дошле во постапката на преговарање, известување или советување, како и при одлучувањето во органите на европското друштво.

(2) Обврската на лицата од ставот (1) на овој член продолжува да важи и по престанокот на работниот однос кај друштвото - учесник, односно кај европското друштво.

(3) Органот на управување, односно органот на надзор на европското друштво може да одбие да обелодени одредени информации, кога ќе оцени дека со тоа сериозно би се загрозило функционирањето на европското друштво, друштва кои се зависни и поврзани со него, или доколку таквото обелоденување би било спротивно на интересите на европското друштво.

(4) Во случај на барањето за обелоденување на одредена информација, доставено од страна на претставниците на вработените во преговарачкиот одбор или советот на вработените, во рок од 15 дена, органот на управување, односно органот на надзор на европското друштво или друштвото - учесник, одговорот негативно, претставниците на вработените во преговарачкиот одбор или советот на вработените имаат право да побараат со предлог до судот, поднесен во рок од осум дена од денот кога го добиле негативниот одговор, да одлучи дали конкретната информација ќе биде обелоденета и доставена до преговарачкиот одбор или до советот на вработените од страна на органот на управување, односно органот на надзор на европското друштво или на друштвото - учесник кои одговориле негативно или одбиле да одговорат.

(5) За предлогот за обелоденување судот одлучува во рок од 15 дена од денот на приемот на предлогот, согласно со прописите за вонпарнична постапка.

(6) Доколку судот го одобри предлогот од ставот (4) на овој член, истовремено ќе го задолжи предлагачот да ја зачува доверливоста на добиената информација.

Член 53

(1) Соработката меѓу европското друштво и советот на вработените се темели на меѓусебна доверба.

(2) Одредбата од ставот (1) на овој член на соодветен начин се применува и на соработката меѓу советот на вработените од една страна и европското друштво од друга страна во постапката на советување и известување.

Член 54

(1) Друштвото - учесник, односно европското друштво е должно да им обезбеди на претставниците на вработените потребен простор, средства и услови за работа.

(2) Друштвото - учесник, односно европското друштво ги сноси трошоците кои настануваат при работата на преговарачките, односно претставничките тела на вработените основани во согласност со овој закон.

(3) Друштвото - учесник, односно европското друштво и преговарачкото, односно претставничкото тело на вработените основани во согласност со овој закон, со спогодба поблиску ги утврдуваат условите за нивна работа.

(4) Друштвата - учесници, односно европското друштво во својство на работодавач не смеат на членовите на преговарачкиот одбор, членовите на советот на вработените на европското друштво, како и на претставниците на вработените во органот на надзор на европското друштво да им даваат посебни овластувања, ниту пак да ги ставаат во помалку повољна положба во однос на другите вработени.

Член 55

Подзаконскиот пропис предвиден со овој закон ќе се донесе во рок од 90 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 56

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува по пристапувањето на Република Македонија во Европската унија.

L I G J PËR SHOQËRI EVROPIANE

KREU I DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Nocioni

Neni 1

(1) Me këtë ligj rregullohen mënyra dhe kushtet e zbatimit të Rregullativës së Këshillit të Bashkësive Evropiane numër 2157/2001 për Statutin e Shoqërisë Evropiane Societas Europaea dhe pjesëmarrja e të punësuarve në vendimmarrje në shoqërinë evropiane.

(2) Për Shoqëritë Evropiane të cilat janë të regjistruara në regjistrin tregtar dhe për shoqëritë tregtare të regjistruara në regjistrin tregtar të cilat marrin pjesë në themelimin e Shoqërisë Evropiane, zbatohen dispozitat e Ligjit për shoqëri tregtare, dispozitat për sistemin njësportel dhe dispozitat tjera me të cilat rregullohen veprimtaritë nga lënda e punës së Shoqërisë Evropiane, nëse me Rregullativën e Këshillit të Bashkësive Evropiane numër 2157/2001 për Statutin e Shoqërisë Evropiane Societas Europaea (në tekstin e mëtejme: Rregullativa) dhe këtë ligj nuk është rregulluar ndryshe.

Kushtet e veçanta për pjesëmarrje të shoqërisë tregtare në themelimin e Shoqërisë Evropiane**Neni 2**

Shoqëria tregtare e themeluar në pajtim me Ligjin për shoqëritë tregtare dhe e regjistruar në regjistrin tregtar, selia kryesore e së cilës gjendet jashtë territorit të Unionit Evropian, mund të marrë pjesë në themelimin e Shoqërisë Evropiane në rast se e njëjta mban lidhje reale dhe të përhershme me ekonominë në Republikën e Maqedonisë.

Subjektiviteti juridik**Neni 3**

Shoqëria Evropiane e merr cilësinë e personit juridik, nga momenti i regjistrimit në regjistrin tregtar.

Selia**Neni 4**

(1) Selia e Shoqërisë Evropiane është vendi ku është regjistruar në regjistrin tregtar (selia e regjistruar).

(2) Shoqëria Evropiane mund të ketë seli kryesore në territorin e Republikës së Maqedonisë, e cila është e ndryshme nga selia e saj e regjistruar.

Publikimi i propozimit për bartjen e selisë**Neni 5**

Më së voni dy muaj para mbajtjes së seancës së Kuvendit në të cilën miratohet vendimi për pranimin ose refuzimin e propozimit për bartjen e selisë së Shoqërisë Evropiane në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian, organi i menaxhimit të Shoqërisë Evropiane e publikon në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë" dhe në së paku një gazetë ditore, njoftimin se është miratuar propozimi për bartjen e selisë së Shoqërisë Evropiane në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian, së bashku me propozimin për bartjen e selisë.

Mundësimi i shikimit**Neni 6**

Në shpalljen e njoftimit nga neni 5 i këtij ligji theksohen koha dhe të dhënat tjera, që janë me rëndësi për çdo aksionar i cili dëshiron të kryejë shikim.

Parashtrimi i kërkesës për regjistrim të selisë në regjistrin tregtar**Neni 7**

(1) Organi i menaxhimit të Shoqërisë Evropiane, në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonisë parashtron kërkesë për lëshimin e vërtetimit për bartjen e selisë në shtet tjetër anëtar të Unionit Evropian, së bashku me kërkesën për shlyerjen e regjistrimit të Shoqërisë Evropiane nga regjistri tregtar, pasi që të bëhet regjistrimi i tij në regjistrin kompetent të vendit anëtar në të cilin Shoqëria Evropiane e ka bartur selinë.

(2) Së bashku me kërkesat nga paragrafi (1) i këtij neni, parashtrohen edhe shtojcat në vijim në origjinal ose kopje të verifikuara nga noteri:

1) propozimi për bartjen e selisë së Shoqërisë Evropiane në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian;

2) procesverbali nga seanca e Kuvendit të Shoqërisë Evropiane, ku është theksuar vendimi për bartjen e selisë;

3) raporti i organit drejtues për ndryshimin e selisë së Shoqërisë Evropiane;

4) dëshmia se është shpallur njoftimi nga neni 5 i këtij ligji;

5) raporti financiar i Shoqërisë Evropiane për vitin e fundit afarist.

(3) Të gjithë anëtarët e organit drejtues të Shoqërisë Evropiane janë të detyruar që të parashtrojnë edhe deklaratë me shkrim të verifikuar te noteri se në afat prej një muaji nga dita e miratimit të vendimit për bartjen e selisë, nuk është ngritur padi me të cilën kërkohet shpallja e pavlefshmërisë së vendimit për bartjen e selisë së Shoqërisë Evropiane ose përgënjeshtrohet e njëjta, ose padia e atillë është tërhequr ose të gjithë aksionarët kanë dhënë deklaratë të verifikuara te noteri me të cilat heqin dorë nga ngritja e padisë së atillë.

Vërtetimi për regjistrimin e kryer të ndryshimit të selisë**Neni 8**

(1) Regjistri Qendror i Republikës së Maqedonisë, konfirmon nëse të gjitha punët dhe formalitetet juridike të cilat i paraprijnë bartjes së selisë, janë të plotësuara dhe nëse ky është rast, do ta kryejë regjistrimin e bartjes së selisë në regjistrin tregtar dhe Shoqërisë Evropiane do t'i lëshojë vërtetim për regjistrimin e kryer të ndryshimit të selisë.

(2) Regjistri Qendror i Republikës së Maqedonisë e regjistron në regjistrin tregtar selinë e re të planifikuar të Shoqërisë Evropiane dhe regjistrin kompetent ku do të regjistrohet selia e re e Shoqërisë Evropiane dhe në regjistrin tregtar shënon, se Shoqërisë Evropiane i është lëshuar vërtetimi për regjistrimin e kryer të ndryshimit të selisë.

Shlyerja e regjistrimit nga regjistri tregtar**Neni 9**

Regjistri Qendror i Republikës së Maqedonisë e shlyen Shoqërinë Evropiane nga regjistri tregtar, menjëherë pasi që selia e re e Shoqërisë Evropiane do të regjistrohet në regjistrin kompetent të vendit të regjistrimit në vendin anëtar të Unionit Evropian dhe për regjistrimin e kryer të selisë së re, do të marrë njoftim nga regjistri i ri i vendit anëtar të Unionit Evropian.

Fletëparaqitja për regjistrim të Shoqërisë Evropiane nga vendi tjetër anëtar i Unionit Evropian në regjistrin tregtar**Neni 10**

(1) Organi drejtues i Shoqërisë Evropiane që e bart selinë e vet nga vendi anëtar i Unionit Evropian në Republikën e Maqedonisë, parashtron fletëparaqitje për regjistrim në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonisë.

(2) Së bashku me fletëparaqitjen nga paragrafi (1) i këtij neni, parashtrohen dhe shtojcat në vijim në origjinal ose kopje të verifikuara nga noteri ose nga organi kompetent i shtetit në regjistrin e të cilit ka qenë e regjistruar Shoqëria Evropiane, së bashku me përkthimin e tyre në gjuhën maqedonase:

1) statuti i Shoqërisë Evropiane dhe vërtetimi, i verifikuar nga noteri ose organi kompetent në vendin ku bartet selia, se parashtrohet tekst i spastruar i vlefshëm i statutit me të gjitha ndryshimet e përfshira;

2) propozimi për bartjen e selisë;

3) procesverbali nga seanca e Kuvendit të Shoqërisë Evropiane, në të cilin është shënuar vendimi për bartjen e selisë;

4) dëshmia (dokumentet) për zgjedhjen e fundit të vlefshme të anëtarëve të organit drejtues, përkatësisht organit mbikëqyrjes të Shoqërisë Evropiane;

5) raporti i organit drejtues për propozimin për ndryshimin e selisë së Shoqërisë Evropiane;

6) raportir financiar i Shoqërisë Evropiane për vitin e fundit afarist.

7) vërtetimi nga organi kompetent se janë plotësuar kushtet për bartjen e selisë, në pajtim me dispozitat e vendit në regjistrin e të cilit është regjistruar selia e Shoqërisë Evropiane e cila bartet në Republikën e Maqedonisë dhe

8) ekstrakti nga regjistri i vendit në të cilin është regjistruar selia e Shoqërisë Evropiane e cila bartet në Republikën e Maqedonisë, jo më i vjetër se vërtetimi nga pika 7 e këtij paragrafi.

(3) Të gjithë anëtarët e organit drejtues të Shoqërisë Evropiane e cila e bart selinë nga vendi tjetër anëtar i Unionit Evropian në Republikën e Maqedonisë, janë të detyruar që të parashtrajnë deklaratë me shkrim në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonisë në gjuhën maqedonase dhe të verifikuar te noteri, se kundër Shoqërisë Evropiane nuk udhëhiqet procedurë për shuarjen e saj, se për të njëjtën nuk është ngritur procedurë e likuidimit ose falimentimit, se nuk ka llogari të bllokuar dhe se nuk e ka ndërprerë kryerjen e pagesës së kërkesave të arritura.

Regjistrimi i Shoqërisë Evropiane në regjistrin tregtar pas bartjes së selisë së saj në Republikën e Maqedonisë nga vendi tjetër anëtar i Unionit Evropian

Neni 11

Regjistri Qendror i Republikës së Maqedonisë do ta regjistrojë Shoqërinë Evropiane në regjistrin tregtar dhe për regjistrimin e kryer me detyrë zyrtare e njofton organin kompetent, i cili e udhëheq regjistrin e Shoqërisë Evropiane në vendin në të cilin deri atëherë ka qenë e regjistruar selia e saj, për shlyerje nga ai regjistër.

Zbatimi i ligjeve dhe rregullave tjera të Shoqërisë Evropiane

Neni 12

Shoqëria Evropiane e regjistruar në regjistrin tregtar, e ka statusin e shoqërisë aksionare me seli në Republikën e Maqedonisë.

Regjistrimi i Shoqërisë Evropiane në regjistrin kompetent

Neni 13

(1) Shoqëria Evropiane e themeluar në pajtim me dispozitat e këtij ligji dhe me seli në Republikën e Maqedonisë regjistrohet në regjistrin tregtar.

(2) Shoqëria Evropiane nuk mund të regjistrohet në regjistrin tregtar, nëse paraprakisht nuk ka vepruar në pajtim me nenin 12 paragrafët 2 dhe 3 të Rregullativës.

(3) Në rast se dispozitat e statutit të Shoqërisë Evropiane me të cilat rregullohen çështjet e pjesëmarrjes së të punësuarve në miratimin e vendimeve nga ana e Shoqërisë Evropiane janë në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji, organi drejtues i Shoqërisë Evropiane me vendim mund që ta ndryshojë Statutin edhe pa vendim plotësues të Kuvendit të Shoqërisë, për ta harmonizuar me dispozitat e këtij ligji për pjesëmarrjen e të punësuarve në miratimin e vendimeve nga ana e Shoqërisë Evropiane.

Njoftim në Zyrën për Publikime Zyrtare të Bashkësive Evropiane

Neni 14

Regjistri Qendror i Republikës së Maqedonisë ia dorëzon Zyrrës për Publikime Zyrtare të Bashkësive Evropiane, të dhënat për Shoqëritë Evropiane të cilat i ka regjistruar ose për të cilat ka bërë ndryshime në regjistrim,

përkatësisht Shoqëritë Evropiane për të cilat e ka bërë shlyerjen nga regjistri tregtar, në afat prej 30 ditësh nga dita e regjistrimit të Shoqërisë Evropiane, ndryshimit të regjistruar në regjistrimin e Shoqërisë Evropiane, përkatësisht shlyerjen e Shoqërisë Evropiane nga regjistri tregtar.

KREU II

THEMELIMI I SHOQËRISË EVROPIANE

Themelimi me bashkim dhe bashkëngjitje

Neni 15

Në procedurën e themelimit të Shoqërisë Evropiane me bashkim, përkatësisht bashkëngjitje të shoqërive tregtare, zbatohen dispozitat e Rregullativës, ky ligj dhe dispozitat e Ligjit për shoqëri tregtare për bashkim, përkatësisht bashkëngjitje të shoqërive tregtare.

Përfshirja e dispozitave për përcaktim gjyqësor të përpjesëtimin të shkëmbimit të aksioneve ose lartësisë së kompensimit në para

Neni 16

Në procedurën e themelimit të Shoqërisë Evropiane me bashkim, përkatësisht bashkëngjitje të shoqërive tregtare, nuk zbatohen dispozitat e Ligjit për shoqëri tregtare për analizë gjyqësore të përpjesëtimin të shkëmbimit të pjesëmarrjeve/aksioneve dhe për përcaktimin gjyqësor të lartësisë së kompensimit në para, për blerje të pjesëmarrjeve/aksioneve nga bashkëpronarët/aksionarët që i kundërvihen bashkëngjitjes, përkatësisht bashkimit.

Përfshirja e dispozitave për mbrojtjen e kërkesave të kreditorëve

Neni 17

Në procedurën për themelim të Shoqërive Evropiane me bashkim, përkatësisht bashkëngjitje të shoqërive tregtare, nuk zbatohen dispozitat e Ligjit për shoqëri tregtare për mbrojtjen e kërkesave të kreditorëve.

Transformimi i shoqërisë aksionare në Shoqëri Evropiane

Neni 18

Në procedurën e themelimit të Shoqërisë Evropiane me transformim, zbatohen dispozitat e Rregullativës, ky ligj dhe dispozitat e Ligjit për shoqëri tregtare për transformimin e shoqërive tregtare.

Përfshirja e dispozitave për përcaktim gjyqësor të lartësisë së kompensimit në para

Neni 19

Në procedurën e themelimit të Shoqërisë Evropiane me transformim, nuk zbatohen dispozitat e Ligjit për shoqëri tregtare për përcaktim gjyqësor të lartësisë së kompensimit në të para, për blerjen e pjesëmarrjeve/aksioneve nga bashkëpronarët/aksionarët të cilët e kanë kundërshtuar transformimin.

KREU III

UDHËHEQJA DHE MBYKËQYRJA E SHOQËRISË EVROPIANE

Dispozitat të cilat zbatohen për udhëheqje dhe mbikëqyrje të udhëheqjes me Shoqërinë Evropiane

Neni 20

Për udhëheqje dhe mbikëqyrje të udhëheqjes me Shoqërinë Evropiane zbatohen dispozitat e Rregullativës, ky ligj dhe Ligji për shoqëri tregtare.

Sistemi i udhëheqjes**Neni 21**

Udhëheqja me Shoqërinë Evropiane me seli në Republikën e Maqedonisë, mund të organizohet në bazë të sistemit njëshkallësh (Bordi i Drejtorëve) ose sipas sistemit dyshkallësh (Bordi Drejtues ose Drejtori dhe Bordi Mbikëqyrës).

Bordi Drejtues**Neni 22**

Personat të cilët janë anëtarë të Bordit Drejtues të Shoqërisë Evropiane, në kushte të njëjta të cilat vlejné për anëtarët e Bordeve Drejtuese të shoqërive aksionare me seli në Republikën e Maqedonisë, udhëheqin me Shoqërinë Evropiane, dhe në ato suaza e menaxhojnë punën e Shoqërisë Evropiane dhe kanë autorizime më të gjera në menaxhimin me Shoqërinë Evropiane, përkatësisht në kryerjen e të gjitha punëve lidhur me udhëheqjen e punëve dhe aktiviteteve rrjedhëse të Shoqërisë Evropiane dhe veprojnë në të gjitha rrethanat në emër të Shoqërisë Evropiane, në kuadër të lëndës së punës së Shoqërisë Evropiane, me përjashtim të autorizimeve të cilat i janë dhënë Kuvendit dhe Bordit Mbikëqyrës.

Emërimi i ushtruesit të përkohshëm të detyrës të anëtarit të Bordit Drejtues**Neni 23**

(1) Në rast kur ndonjë anëtar i Bordit Drejtues ka pushuar që t'i kryejë funksionet e tij gjatë mandatit ose nëse është i penguar që t'i kryejë, Bordi Mbikëqyrës mund të emërojë nga radhët e Bordit Mbikëqyrës person ushtrues detyre i përkohshëm anëtar i Bordit Drejtues.

(2) Personit i cili është emëruar ushtrues detyre i përkohshëm nga paragrafi (1) i këtij neni, i pushojnë funksionet e anëtarit të Bordit Mbikëqyrës.

(3) Mandati i ushtruesit të përkohshëm të detyrës anëtar i Bordit Drejtues, nuk mund të zgjasë më tepër se 90 ditë.

Numri i anëtarëve të Bordit Drejtues**Neni 24**

Bordi Drejtues ka së paku tre e më së shumti 11 anëtarë.

Bordi Mbikëqyrës**Neni 25**

(1) Bordi Mbikëqyrës ka së paku tre e më së shumti 11 anëtarë.

(2) Themeluesit me statut i emërojnë anëtarët e Bordit të parë Drejtues.

Bordi i Drejtorëve**Neni 26**

(1) Anëtarët ekzekutivë të Bordit të Drejtorëve në Shoqërinë Evropiane, në kushte të njëjta të cilat vlejné për anëtarët ekzekutivë në Bordin e Drejtorëve në shoqëritë aksionare me seli në Republikën e Maqedonisë, janë përgjegjës për udhëheqjen e punës së Shoqërisë Evropiane dhe kanë autorizime më të zgjeruara që t'i kryejnë të gjitha punët lidhur me menaxhimin, zbatimin e vendimeve të Bordit të Drejtorëve dhe kryerjen e aktiviteteve rrjedhëse të Shoqërisë Evropiane dhe veprojnë në të gjitha rrethanat në emër të Shoqërisë Evropiane.

(2) Bordi i Drejtorëve ka së paku tre e më së shumti 15 anëtarë.

(3) Themeluesit me statut i emërojnë anëtarët e Bordit të parë të Drejtorëve.

Dispozita të veçanta të cilat vlejné për organet e menaxhimit dhe mbikëqyrjes**Neni 27**

(1) Shoqëria Evropiane mund të përcaktojë në statut se për anëtar të organit të tij të menaxhimit ose organit të mbikëqyrjes mund të zgjidhet edhe personi juridik i cili, menjëherë pas zgjedhjes, emëron përfaqësues të përhershëm me të drejta, detyrime dhe përgjegjësi të njëjta, si dhe anëtarët e tjerë joekzekutivë, përkatësisht anëtarët e Bordit Mbikëqyrës në pajtim me Ligjin për shoqëritë tregtare.

(2) Shoqëria Evropiane mund të përcaktojë në statut edhe kushte të veçanta për personat që i përfaqësojnë aksionarët në Shoqërinë Evropiane, në pajtim me Ligjin për shoqëritë tregtare.

Miratimi i punëve, përkatësisht transaksioneve të caktuara**Neni 28**

Dispozitat e Ligjit për shoqëritë tregtare për transaksione me palën e interesuar dhe transaksione të mëdha, zbatohen dhe për Shoqërinë Evropiane.

Përgjegjësia e anëtarëve të organeve të udhëheqjes dhe organeve të mbikëqyrjes të Shoqërisë Evropiane**Neni 29**

Anëtarët e organeve të udhëheqjes dhe të organeve të mbikëqyrjes të Shoqërisë Evropiane, e kanë përgjegjësinë e njëjtë për dëmet dhe humbjet e shkaktuara me cenimin e dispozitave të ligjit, statutit ose aktit tjetër në të cilat janë përcaktuar detyrimet e tyre, si dhe anëtarët e organit të udhëheqjes ose organit të mbikëqyrjes në shoqëritë aksionare me seli në Republikën e Maqedonisë.

Kuvendi i Shoqërisë Evropiane**Neni 30**

(1) Kuvendi i Shoqërisë Evropiane, vendos për çështjet për të cilat është kompetent në pajtim me Ligjin për shoqëritë tregtare.

(2) Me statutin e Shoqërisë Evropiane mund të përcaktojë dhe çështje tjera për të cilat Kuvendi do të jetë kompetent që të vendosë, në pajtim me këtë ligj dhe Ligjin për shoqëritë tregtare.

Caktimi, mbajtja e mbledhjes dhe votimi në mbledhjen e Kuvendit të Shoqërisë Evropiane**Neni 31**

(1) Për caktimin, mbajtjen e mbledhjes dhe votimin, përkatësisht vendimmarrjen në mbledhjen e Kuvendit të Shoqërisë Evropiane, zbatohen dispozitat e Ligjit për shoqëritë tregtare.

(2) Mbledhja e parë e Kuvendit të Shoqërisë Evropiane, doemos duhet të mbahet jo më vonë se 18 muaj nga dita e themelimit të tij.

KREU IV**NJOFTIMI FINANCIAR, SHUARJA, LIKUIDIMI DHE FALIMENTIMI****Njoftimi financiar****Neni 32**

(1) Shoqëria Evropiane është e detyruar që udhëheqjen dhe ruajtjen e librave tregtare, dokumenteve të kontabilitetit, llogarive vjetore dhe raporteve financiare, ta kryejë në pajtim me dispozitat e Ligjit për shoqëritë tregtare.

(2) Llogaritë vjetore, raportet financiare, llogaritë e konsoliduara vjetore, raportet e konsoliduara financiare dhe raportin vjetor, Shoqëria Evropiane është e detyruar që t'i përgatisë, botojë dhe nënshtrojë revizionit, në pajtim me dispozitat e Ligjit për shoqëritë tregtare, Ligjit për revizion dhe dispozitat për kontabilitet dhe revizion.

(3) Kur Shoqëria Evropiane kryen veprimtari bankare, të këmbimit, kreditore, të sigurimit dhe veprimtari tjera financiare, në mënyrë përkatëse zbatohen edhe dispozitat e rregullave të veçanta të cilat e rregullojnë veprimtarinë e saj.

Shuarja, likuidimi, falimentimi i Shoqërisë Evropiane

Neni 33

Për shuarjen, likuidimin dhe falimentimin e Shoqërisë Evropiane, zbatohen dispozitat e Republikës së Maqedonisë me të cilat rregullohen sferat e shuarjes së shoqërive tregtare, likuidimi dhe falimentimi.

Bartja e vendit kryesor të udhëheqjes, përkatësisht drejtorisë qendrore të Shoqërisë Evropiane të regjistruar në regjistrin tregtar në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian

Neni 34

(1) Në rast se Shoqëria Evropiane me seli në Republikën e Maqedonisë e bart vendin kryesor të udhëheqjes, përkatësisht e bart drejtorinë e saj qendrore, në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian, Regjistri Qendror i Republikës së Maqedonisë do ta njoftojë Shoqërinë Evropiane në afatin e caktuar të cilin do t'ia përcaktojë, që ta bart selinë e regjistruar në regjistrin tregtar në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian, ose ta kthejë vendin kryesor të udhëheqjes, përkatësisht drejtorinë qendrore në Republikën e Maqedonisë.

(2) Nëse Shoqëria Evropiane nuk vepron sipas njoftimit nga paragrafi (1) i këtij neni, e në ndërkohë nuk është konvokuar mbledhja e kuvendit të aksionarëve, ose mbledhja e tillë është konvokuar, por nuk është marrë vendim për shuarjen e saj sipas dispozitave të Ligjit për shoqëritë tregtare për shuarjen e shoqërisë tregtare, ose mbledhja prolongohet më shumë se një herë, Regjistri Qendror i Republikës së Maqedonisë do të kërkojë nga gjykata që të marrë vendim për pavlefshmërinë e Shoqërisë Evropiane dhe të regjistrimit të saj, në mënyrë dhenë procedurë siç është përcaktuar me dispozitat e Ligjit për shoqëritë tregtare, për përcaktimin e pavlefshmërisë së shoqërisë tregtare.

KAPITULLI V

PJESËMARRJA E TË PUNËSUARVE NË VENDIMMARRJEN E SHOQËRIVE EVROPIANE

Neni 35

(1) Të punësuarit në shoqërinë tregtare e cila themelon Shoqëri Evropiane me seli të regjistruar në Republikën e Maqedonisë ose në vendin anëtar të Unionit Evropian, kanë të drejtë për pjesëmarrje në vendimmarrjen e shoqërisë evropiane.

(2) Pjesëmarrja e të punësuarve nga paragrafi (1) i këtij neni, bëhet me njoftim, këshillim, bashkëvendimmarrje dhe me veprime tjera nëpërmjet të cilave të punësuarit mund të ndikojnë në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane.

(3) Njoftimi nga paragrafi (2) i këtij neni, është njoftim i këshillit të të punësuarve për çështje të cilat kanë të bëjnë me Shoqërinë Evropiane dhe shoqërive të cilat marrin pjesë në themelimin e Shoqërisë Evropiane.

(4) Këshillim nga paragrafi (2) i këtij neni, është shkëmbimi i qëndrimeve dhe vendosja e dialogut të përfaqësuesve të të punësuarve me organet e udhëheqjes të Shoqërisë Evropiane.

(5) Bashkëvendimmarrje nga paragrafi (2) i këtij neni, është e drejta e pjesëmarrjes së të punësuarve në emërimin ose zgjedhjen e përfaqësuesve të tyre në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane, përkatësisht propozimit ose kundërshtimit për emërimin e përfaqësuesve të veçantë ose të gjithë përfaqësuesve në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane.

Neni 36

(1) Shoqëritë të cilat marrin pjesë në themelimin e Shoqërisë Evropiane (në tekstin e mëtejme: shoqëri - pjesëmarrëse) obligohen që në afat prej tetë ditësh nga shpallja e propozimit për themelimin e Shoqërisë Evropiane, të fillojnë bisedime me përfaqësuesit e të punësuarve për përcaktimin e mënyrës së pjesëmarrjes së të punësuarve në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane.

(2) Para fillimit të bisedimeve nga paragrafi (1) i këtij neni, përfaqësuesit e të punësuarve doemos duhet të informohen për:

1) formën juridike, lidhshmërinë e ndërsjellë dhe selitë e shoqërive- pjesëmarrëse;

2) numrin e të punësuarve në secilën nga shoqëritë pjesëmarrëse;

3) përfaqësuesit e emëruar përkatësisht të zgjedhur të të punësuarve në të gjitha shoqëritë-pjesëmarrëse; dhe

4) numrin e përfaqësuesve të të punësuarve të cilët kanë të drejtë të marrin pjesë në organet mbikëqyrëse të shoqërive pjesëmarrëse.

(3) Nëse në shoqërinë pjesëmarrëse nuk ka përfaqësues të të punësuarve, kjo shoqëri për çështjet nga paragrafi (2) i këtij neni, obligohet që t'i njoftojë të gjithë të punësuarit.

(4) Në procedurën për bisedime zbatohen dispozitat e këtij ligji nëse selia e Shoqërisë Evropiane është regjistruar në regjistrin tregtar. Kur selia e Shoqërisë së re Evropiane është në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian, atëherë në procedurën e bisedimeve zbatohen dispozitat e vendit anëtar të Unionit Evropian në të cilin do të jetë selia e asaj shoqërie.

Neni 37

(1) Këshilli Negociator për bisedime është këshill i themeluar për lidhjen e marrëveshjes për rregullimin e procedurës për pjesëmarrjen e përfaqësuesve të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane.

(2) Numri i anëtarëve në këshillin nga paragrafi (1) i këtij neni, përcaktohet në përpjesëtim me numrin e përgjithshëm të të punësuarve në shoqëritë - pjesëmarrëse, kështu që të punësuarit nga çdo vend anëtar i Unionit Evropian, kanë të drejtë për një përfaqësues për çdo dhjetë përqind të filluar nga numri i përgjithshëm i të punësuarve në ato shoqëri.

(3) Nëse Shoqëria Evropiane themelohet me bashkëngjytjen ose bashkimin e shoqërive - pjesëmarrëse, të punësuarit nga shoqëritë në të cilat zbatohet e drejta e vendit anëtar të Unionit Evropian, mund të emërojnë përfaqësues plotësues nëpërmjet të cilit do të sigurohet përfaqësimi i të punësuarve në shoqërinë - pjesëmarrëse, të cilës me themelimin e Shoqërisë Evropiane i pushon cilësia e personit juridik.

(4) Numri i përfaqësuesve plotësues nga paragrafi (3) i këtij neni, në raport me numrin e përgjithshëm të anëtarëve të Këshillit për Negociata nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk mund të tejkalojë njëzet përqind, as nuk mund të sjellë gjendjen në të cilën të punësuarit nga shoqëria-pjesëmarrëse e cila pushon me themelimin e Shoqërisë Evropiane, të jenë dyfish më shumë të përfaqësuar, përkatësisht të përfaqësuar në bazë të dispozitave të këtij paragrafi dhe paragrafit (2) të këtij neni.

(5) Nëse numri i shoqërive - pjesëmarrëse të cilat me bashkimin pushojnë, është më i madh se numri i vendeve për përfaqësues plotësues në pajtim me dispozitat nga

paragrafi (4) i këtij neni, e në rast se Shoqëria Evropiane themelohet nga shoqëritë tregtare nga vende të ndryshme anëtare të Unionit Evropian, vendet për përfaqësues plotësues do t'u ndahen shoqërive nga vendet e ndryshme anëtare të Unionit Evropian, të radhitura sipas numrit të të punësuarve edhe atë duke filluar nga shoqëria me numër më të madh të të punësuarve.

(6) Numri i të punësuarve në shoqëritë-pjesëmarrëse përcaktohet sipas numrit të personave të cilët kanë qenë të punësuar në ditën e shpalljes së propozimit për themelimin e Shoqërisë Evropiane.

(7) Gjatë zgjedhjes ose emërimit të anëtarëve të Këshillit Negociator, doemos duhet të zbatohen kritere për përfaqësimin e të gjitha grupeve të të punësuarve sipas gjinisë, moshës, përgatitjes profesionale, punëve të veçanta të cilat i kryejnë etj.

Neni 38

(1) Përfaqësuesit e të punësuarve nga Republika e Maqedonisë në Këshillin Negociator i emëron këshilli i të punësuarve në shoqërinë pjesëmarrëse, ose personi i emëruar nga ana e sindikatës së asaj shoqërie.

(2) Nëse në shoqërinë pjesëmarrëse nuk ka të themeluar këshill të të punësuarve as nuk ekziston sindikatë, përfaqësuesin e të punësuarve në Këshillin nga paragrafi (1) i këtij neni, e zgjedhin dhe e shkarkojnë të punësuarit në zgjedhje të drejtpërdrejta me votim të fshehtë.

(3) Ministri i Ekonomisë më afërsisht do t'i përcaktojë mënyrën dhe procedurën për zgjedhje dhe shkarkim të përfaqësuesve të të punësuarve nga paragrafi (2) i këtij neni.

Neni 39

(1) Shoqëritë-pjesëmarrëse obligohen që ta njoftojnë Këshillin Negociator për propozimin dhe ngritjen e procedurës për themelimin e Shoqërisë Evropiane.

(2) Përveç nëse nuk merren vesh ndryshe, Këshilli Negociator dhe shoqëritë - pjesëmarrëse, mund të bisedojnë në periudhë prej gjashtë muajsh nga dita e themelimit të Këshillit Negociator, me qëllim që të arrihet marrëveshje për rregullimin e mënyrës për pjesëmarrjen e të punësuarve në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane.

(3) Nëse Këshilli Negociator dhe shoqëritë - pjesëmarrëse nuk arrijnë marrëveshje në periudhën e përcaktuar në paragrafin (2) të këtij neni, bisedimet mund të vazhdojnë më së shumti deri në një vit nga themelimi i Këshillit Negociator.

Neni 40

(1) Shoqëritë - pjesëmarrëse i bartin shpenzimet për themelimin dhe punën e Këshillit Negociator.

(2) Këshilli Negociator mund të kërkojë mendim nga personat profesionistë për çështjet nga fushëveprimi i vet i punës, ndërsa shoqëritë pjesëmarrëse i bartin shpenzimet e bëra për këshillimin me person profesionistë.

Neni 41

(1) Këshilli Negociator vendos me shumicë votash nga numri i përgjithshëm i anëtarëve të tij, e cila njëkohësisht duhet ta paraqesë shumicën e numrit të përgjithshëm të të punësuarve.

(2) Çdo anëtar i Këshillit Negociator i cili është i emëruar ose i zgjedhur në vendin e veçantë të anëtarit të Unionit Evropian ka një votë dhe i përfaqëson të gjithë të punësuarit në shoqëritë pjesëmarrëse të cilat kanë seli në atë vend.

(3) Me përjashtim nga paragrafi (2) i këtij neni, marrjen e vendimeve me të cilat zvogëlohen të drejtat e pjesëmarrjes së të punësuarve, Këshilli Negociator i miraton me shumicë e cila nuk mund të jetë më e vogël se

dy të tretat e numrit të përgjithshëm të anëtarëve të Këshillit Negociator, që është njëkohësisht e barabartë me dy të tretat e numrit të përgjithshëm të të punësuarve në shoqëritë - pjesëmarrëse së paku nga dy vende anëtare të Unionit Evropian, me kusht që:

1) në Shoqërinë Evropiane e cila themelohet me bashkim ose bashkëngjitje, të drejtë për bashkëvendimmarrje kanë së paku njëzet e pesë përqind nga numri i të punësuarve në shoqërinë - pjesëmarrëse, ose

2) në Shoqërinë Evropiane e cila themelohet si shoqëri-holding ose shoqëri e varur, të drejtë për bashkëvendimmarrje kanë së paku pesëdhjetë përqind nga numri i të punësuarve në shoqërinë - pjesëmarrëse.

(4) Zvogëlimi i të drejtës për bashkëvendimmarrje nga paragrafi (3) i këtij neni, është zvogëlimi i numrit të përfaqësuesve të të punësuarve në organet e Shoqërisë Evropiane, në lidhje me numrin e përfaqësuesve të të punësuarve në organet e shoqërisë - pjesëmarrëse.

(5) Nëse në shoqërinë - pjesëmarrëse e cila transformohet në Shoqëri Evropiane ekziston procedurë e bashkëvendimmarrjes së të punësuarve, nuk do të zbatohet paragrafi (3) i këtij neni.

(6) Nëse në shoqëritë - pjesëmarrëse ekzistojnë procedura të ndryshme të bashkëvendimmarrjes së të punësuarve, ndërsa Këshilli Negociator nuk ka vendosur se cila procedurë do të zbatohet në Shoqërinë Evropiane, atëherë do të zbatohet procedura e cila është zbatuar për vendosjen e shumicës së të punësuarve në të gjitha shoqëritë-pjesëmarrëse, me ç'rast Këshilli Negociator obligohet që në afat prej tetë ditësh t'i njoftojë të gjitha shoqëritë pjesëmarrëse.

Neni 42

(1) Këshilli Negociator mund të vendosë që të mos i fillojë bisedimet për pjesëmarrjen e të punësuarve në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane, ose t'i ndërpresë bisedimet tanimë të filluara për çfarë merret vendim me shumicë jo më të vogël se dy të tretat e anëtarëve e cila njëkohësisht paraqet të njëjtën shumicë të të punësuarve së paku në dy vende anëtare të Unionit Evropian, përveç në rast kur në shoqërinë - pjesëmarrëse e cila transformohet në Shoqëri Evropiane ekziston procedurë për pjesëmarrjen e të punësuarve në vendimmarrje.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, nëse në shoqërinë - pjesëmarrëse e cila transformohet në Shoqëri Evropiane është përcaktuar procedurë për pjesëmarrjen e të punësuarve në vendimmarrje, e njëjta zbatohet, dhe në këtë rast Këshilli Negociator nuk mund të marrë vendim në pajtim me paragrafin (1) të këtij neni.

(3) Në rast se merret vendimi nga paragrafi (1) i këtij neni, Këshilli Negociator i njofton shoqëritë - pjesëmarrëse në afat prej tri ditësh.

(4) Këshilli Negociator, përveç në rast kur palët kontraktuese nuk do të merren vesh për rifillim të bisedimeve, takohet përsëri në rast kur është parashtruar kërkesë me shkrim nga të punësuarit numri i të cilëve është së paku dhjetë përqind nga numri i përgjithshëm i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane ose nga përfaqësuesit e tyre, jo më herët se dy vjet nga dita e marrjes së vendimit nga paragrafi (1) i këtij neni.

Neni 43

(1) Këshilli Negociator dhe shoqëritë-pjesëmarrëse e rregullojnë procedurën për pjesëmarrjen e të punësuarve në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane me marrëveshje me shkrim.

(2) Marrëveshja nga paragrafi (1) i këtij neni, detyrimisht i përmban të dhënat si vijojnë:

1) fushëveprimin e rregullimit të marrëveshjes;

2) përbërjen dhe numrin e anëtarëve, sistemimin e vendeve dhe kohëzgjatjen e mandatit të anëtarëve të trupit përfaqësues të të punësuarve të Shoqërisë Evropiane, e cila merr pjesë në vendimmarrje;

3) mënyrën dhe procedurën e njoftimit dhe këshillimit me trupin përfaqësues të të punësuarve të Shoqërisë Evropiane;

4) vendin, kohëzgjatjen dhe numrin e mbledhjeve të trupit përfaqësues të të punësuarve në Shoqëri Evropiane që do të mbahen;

5) mjetet që duhet të sigurohen për punën e trupit përfaqësues të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane;

6) kohëzgjatjen e marrëveshjes;

7) rastet dhe procedurën për bisedim të sërishëm për lidhje të marrëveshjes dhe

8) mënyrën për ndryshime dhe plotësime të marrëveshjes në rast të rrethanave të jashtëzakonshme të cilat në masë të konsiderueshme ndikojnë në interesat e të punësuarve.

(3) Nëse me marrëveshjen nga paragrafi (2) i këtij neni, palët në bisedime konstatojnë se në vend të themelimit të trupit përfaqësues të të punësuarve në Shoqëri Evropiane do të vendosen një ose më shumë procedura për informim dhe këshillim, në marrëveshje doemos duhet të përcaktohet përmbajtja dhe mënyra e zbatimit të procedurës/ave së/të atillë/a.

(4) Me marrëveshjen nga paragrafi (2) i këtij neni, palët në bisedime mund të rregullojnë procedura për bashkëvendimmarrjen e të punësuarve, duke e përfshirë edhe numrin e përfaqësuesve në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane si dhe të drejtën për zgjedhjen ose emërimin e anëtarëve, përkatësisht të drejtën për propozim ose votim kundër emërimit të anëtarëve të caktuar ose të të gjithë anëtarëve të organit mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane.

Neni 44

(1) Dispozitat e këtij ligji për këshillin e të punësuarve do të zbatohen për Shoqërinë Evropiane e cila është themeluar dhe ka seli të regjistruar në Republikën e Maqedonisë në rast se:

1) palët të cilat janë të autorizuar për bisedime merren vesh që të zbatohen dispozitat e këtij ligji për këshillin e të punësuarve në Shoqërinë Evropiane ose

2) në afatin prej gjashtë muajsh, përkatësisht një viti nuk lidhet marrëveshje për procedurat për pjesëmarrje të të punësuarve në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane, ndërsa shoqëritë - pjesëmarrëse kanë vendosur për zbatimin e dispozitave të këtij ligji për këshillin e të punësuarve, vazhdojnë me themelimin e Shoqërisë Evropiane, ndërsa Këshilli Negociator nuk ka marrë vendim për ndërprerjen e bisedimeve.

(2) Dispozitat e këtij ligji për këshillin e të punësuarve në Shoqëri Evropiane, nuk do të zbatohen nëse me rifillimin e bisedimeve të ndërprera nuk lidhet marrëveshje për pjesëmarrjen e të punësuarve në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane.

(3) Këshilli i të punësuarve themelohet për pjesëmarrjen e të punësuarve të Shoqërisë Evropiane në vendimmarrje me anë të këshillimit dhe informimit.

(4) Këshilli i të punësuarve në Shoqëri Evropiane merr pjesë në vendimmarrjen në lidhje me çështjet të cilat kanë të bëjnë me Shoqërinë Evropiane ose me shoqërinë e lidhur me të në vend tjetër anëtar të Unionit Evropian, si dhe në lidhje me çështjet për të cilat organet e Shoqërisë Evropiane në çdo vend veç e veç nuk kanë të drejtë të vendosin të pavarur.

Neni 45

(1) Këshilli i të punësuarve përbëhet nga përfaqësuesit e të punësuarve në Shoqërinë Evropiane përkatësisht shoqëritë-pjesëmarrëse.

(2) Numri i anëtarëve të Këshillit nga paragrafi (1) i këtij neni, caktohet në përpjesëtim me numrin e përgjithshëm të të punësuarve në shoqëritë - pjesëmarrëse në momentin e njoftimit nga neni 36 i këtij ligji (procedura e negociatave), në mënyrë që për çdo dhjetë përqind nga numri i përgjithshëm i të punësuarve në shoqëri caktohet nga një përfaqësues.

(3) Këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane obligohet që numrin e anëtarëve ta caktojë si në paragrafin (2) të këtij neni.

(4) Për emërimin, përkatësisht shkarkimin e anëtarëve të këshillit të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane, në mënyrë adekuate zbatohen dispozitat nga neni 38 i këtij ligji.

Neni 46

(1) Anëtarët e emëruar ose të zgjedhur të këshillit të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane, obligohen që në afat prej tetë ditësh nga dita e zgjedhjes ose emërimit, ta njoftojnë organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane.

(2) Organi nga paragrafi (1) i këtij neni, obligohet që në afat prej nëntëdhjetë ditësh nga dita e pranimit të njoftimit nga paragrafi (1) i këtij neni, të konvokojë mbledhje themeluese të këshillit të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane, në të cilën anëtarët me shumicë votash e zgjedhin kryetarin, zëvendëskryetarin dhe e miratojnë rregulloren e punës.

(3) Këshillin e të punësuarve në Shoqërinë Evropiane e përfaqëson kryetari, ndërsa në mungesë të tij, zëvendëskryetari.

(4) Me rregulloren nga paragrafi (2) i këtij neni, me kusht që të ketë më shumë se dhjetë anëtarë, këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane mund të përcaktojë themelim të bordit të përbërë prej tre anëtarëve.

(5) Këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane në afat prej katër vitesh pas themelimit, obligohet që të vendosë nëse do të fillojë bisedime për lidhje të marrëveshjes për pjesëmarrjen e të punësuarve në Shoqërinë Evropiane.

(6) Nëse Këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane vendos që t'i fillojë bisedimet në pajtim me dispozitat nga paragrafi (5) i këtij neni, atëherë të drejtat dhe obligimet e tij janë të njëjta si ato të Bordit Negociator.

(7) Nëse në afat prej gjashtë muajsh, ose më së voni një viti, nuk arrihet marrëveshje për pjesëmarrjen e të punësuarve në vendimmarrjen e Shoqërisë Evropiane, këshilli i të punësuarve do të vazhdojë punën në pajtim me dispozitat e këtij ligji.

Neni 47

(1) Këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane ose bordi i tij, ka të drejtë që një herë në vit të mbajë mbledhje, në të cilën e bën mbikëqyrjen e punës së Shoqërisë Evropiane, për njoftimin dhe këshillimin për punën dhe planet zhvillimore të Shoqërisë Evropiane.

(2) Organi mbikëqyrës i Shoqërisë Evropiane obligohet që Këshillit të të punësuarve rregullisht t'ia dorëzojë rendin e ditës të mbledhjeve të veta, si dhe materialet nga mbledhjet e kuvendeve të themeluesve të Shoqërisë Evropiane.

(3) Puna e Shoqërisë Evropiane dhe planet zhvillimore nga paragrafi (1) i këtij neni, i përfshijnë:

1) gjendjen dhe rezultatet e punës së Shoqërisë Evropiane;

2) planet zhvillimore dhe ndikimin e tyre në gjendjen ekonomike dhe sociale të të punësuarve;

3) planet për punësim;

4) planet për përkujdesin ndaj të punësuarve të tepërt;

5) ndryshimet statusore dhe organizative dhe

6) ndërrimin e selisë së Shoqërisë Evropiane dhe bartjen e plotë ose të pjesshme të aktiviteteve punuese.

(4) Кëshilli i të punësuarve ose bordi i tij, obligohen që t'i njoftojnë përfaqësuesit e të punësuarve për përmbajtjen dhe rezultatit e procedurës për pjesëmarrje në vendimmarrje, ndërsa nëse përfaqësues të tillë nuk janë zgjedhur, përkatësisht emëruar, obligohet që t'i njoftojnë të gjithë të punësuarit në Shoqërinë Evropiane.

Neni 48

(1) Organi mbikëqyrës i Shoqërisë Evropiane obligohet që ta njoftojë këshillin e të punësuarve, përkatësisht bordin e tij, nëse një bord i tillë është formuar, për raste të veçanta të cilat ndikojnë në interesat e të punësuarve dhe për këtë t'i dorëzojë dokumentacion plotësues dhe të konvokojë mbledhje të veçantë me këshillin e të punësuarve për këshillim të ndërsjellë.

(2) Si rast i veçantë nga paragrafi (1) i këtij neni veçanërisht konsiderohen:

1) ndërrimi i selisë së Shoqërisë Evropiane dhe bartja e plotë ose e pjesëshmë e aktiviteteve punuese,

2) ndryshimet statusore të Shoqërisë Evropiane dhe

3) përkujdesja ndaj numrit të tepërt të të punësuarve.

(3) Nëse organi drejtues i Shoqërisë Evropiane nuk e pranon mendimin ose propozimin e këshillit të të punësuarve, atëherë këshilli përkatësisht bordi ka të drejtë që të mbajë mbledhje me organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane për arritje të marrëveshjes.

(4) Anëtarët e këshillit të të punësuarve në shoqërinë Evropiane të cilët janë përfaqësues të të punësuarve në interesat e të cilëve ndikojnë rastet e veçanta nga paragrafi (2) i këtij neni, kanë të drejtë për pjesëmarrje në mbledhjet nga paragrafi (1) dhe (3) të këtij neni, nëse këto mbledhje mbahen me bordin e këshillit të të punësuarve, nëse bordi i tillë është formuar.

Neni 49

(1) Procedura e bashkëvendimmarrjes së të punësuarve në Shoqërinë Evropiane rregullohet kur:

1) Shoqëria Evropiane themelohet me transformim, ndërsa të punësuarit edhe para transformimit e kanë pasur të drejtën e bashkëvendimmarrjes;

2) Shoqëria Evropiane themelohet me bashkëngjitje, ndërsa para regjistrimit të saj në regjistrin kompetent të drejtën e bashkëvendimmarrjes e kanë realizuar së paku njëzet e pesë përqind nga numri i të punësuarve në shoqërinë - pjesëmarrëse, ose nëse të drejtë të tillë kanë pasur edhe numri më i vogël i të punësuarve nëse këtë e vendos Bordi Negociator.

3) Shoqëria Evropiane themelohet si holding apo shoqëri e varur, ndërsa para regjistrimit të saj në regjistrin kompetent të drejtën e bashkëvendimmarrjes e kanë realizuar së paku pesëdhjetë përqind nga numri i të punësuarve në shoqërinë - pjesëmarrëse, ose nëse të drejtë të atillë kanë pasur edhe numri më i vogël i të punësuarve nëse këtë e vendos Bordi Negociator.

(2) Bashkëvendimmarrja e të punësuarve në Shoqërinë Evropiane nga paragrafi (1) pika 1 e këtij neni, i përfshin të gjitha procedurat e bashkëvendimmarrjes para transformimit të shoqërisë-pjesëmarrëse në Shoqërinë Evropiane.

(3) Në rast kur në shoqërinë - pjesëmarrëse kanë ekzistuar më shumë procedura për bashkëvendimmarrjen e të punësuarve, bashkëvendimmarrja e të punësuarve në Shoqërinë Evropiane nga paragrafi (1), pikat 2 dhe 3 të këtij neni, bëhet ashtu që Këshilli Negociator, këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane ose të gjithë të punësuarit e zgjedhin procedurën për bashkëvendimmarrje, duke e përfshirë edhe zgjedhjen ose emërimin e përfaqësuesve të tyre në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane, me atë që numri i tyre nuk mund të jetë më i vogël se numri i përfaqësuesve të të punësuarve në organin drejtues të shoqërisë-pjesëmarrëse.

(4) Këshilli Negociator, këshilli i të punësuarve ose vetë të punësuarit në Shoqërinë Evropiane obligohen që në afat prej tetë ditësh nga miratimi i vendimit për procedurën e zgjedhur për bashkëvendimmarrje, për të njëjtën t'i njoftojnë shoqëritë - pjesëmarrëse.

(5) Me përjashtim të dispozitave të këtij neni, nuk nevojitet rregullimi i procedurës për bashkëvendimmarrje të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane, nëse kjo e drejtë para themelimit të Shoqërisë Evropiane nuk ka ekzistuar në asnjërën nga shoqëritë -pjesëmarrëse.

Neni 50

(1) Këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane vendos për ndarjen e vendeve ndërmjet përfaqësuesve të të punësuarve në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane, me emërimin ose zgjedhjen e përfaqësuesve nga vendet e ndryshme anëtare të Unionit Evropian, në përpjesëtim me pjesëmarrjen e të punësuarve në shoqëritë - pjesëmarrëse në vende të caktuara anëtare të Unionit Evropian në raport me numrin e përgjithshëm të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane.

(2) Nëse të punësuarit në shoqërinë-pjesëmarrëse të një vendi anëtar të Unionit Evropian kanë qenë të përfaqësuar më shumë se të punësuarit tjerë gjatë vendosjes nga paragrafi (1) i këtij neni, ndërsa njëkohësisht të punësuarit në shoqëritë - pjesëmarrëse nga vendi tjetër anëtar i Unionit Evropian nuk kanë qenë të përfaqësuar, këshilli i të punësuarve në Shoqërinë Evropiane doemos duhet të rivendos për ndarjen e vendeve ndërmjet përfaqësuesve të të punësuarve.

(3) Gjatë rivendosjes për ndarjen e vendeve ndërmjet përfaqësuesve të të punësuarve nga paragrafi (2) i këtij neni, është e nevojshme që të sigurohet përfaqësimi i të punësuarve në shoqëritë pjesëmarrëse të cilat paraprakisht nuk kanë qenë të përfaqësuara.

(4) Në rast të zbatimit të paragrafit (3) të këtij neni, është e nevojshme që të mundësohet përfaqësimi i të punësuarve në shoqëritë-pjesëmarrëse nga vendi anëtar i Unionit Evropian në të cilin Shoqëria Evropiane do ta ketë selinë, ndërsa nëse ata të punësuar tanimë janë të përfaqësuar, është e nevojshme që të mundësohet përfaqësimi i të punësuarve në shoqëritë - pjesëmarrëse nga vendi anëtar i Unionit Evropian të cilat nuk kanë qenë të përfaqësuara, ndërsa e kanë numrin më të madh të përgjithshëm të të punësuarve.

(5) Nëse ndryshohet përbërja dhe numri i anëtarëve në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane, këshilli i të punësuarve doemos duhet të rivendos për ndarjen e vendeve ndërmjet përfaqësuesve të të punësuarve.

(6) Përfaqësuesi i të punësuarve në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane, ka të drejta dhe obligime të barabarta si edhe anëtarët tjerë të emëruar në organin mbikëqyrës.

Neni 51

(1) Përfaqësuesin e të punësuarve nga Republika e Maqedonisë në organin i cili e kryen mbikëqyrjen e punës së Shoqërisë Evropiane me seli në Republikën e Maqedonisë, e emëron sindikata, e nëse nuk është themeluar sindikata, atë e zgjedhin të punësuarit në zgjedhje të drejtpërdrejta me votim të fshehtë.

(2) Procedura e zgjedhjes nga paragrafi (1) i këtij neni, rregullohet në pajtim me nenin 38 të këtij ligji.

Neni 52

(1) Anëtarët e Këshillit Negociator, këshillit të të punësuarve në Shoqërinë Evropiane si dhe personat profesionistë të cilët kanë qenë të angazhuar nga ana e tyre, obligohen që t'i ruajnë informatat e besueshme të cilat i kanë mësuar gjatë procedurës së bisedimit, njoftimit ose këshillimit, si dhe gjatë vendimmarrjes në organet e Shoqërisë Evropiane.

(2) Obligimi i personave nga paragrafi (1) i këtij neni, vazhdon të vlejë edhe pas ndërprerjes së marrëdhënies së punës në shoqërinë pjesëmarrëse, përkatësisht në Shoqërinë Evropiane.

(3) Organi udhëheqës, përkatësisht organi mbikëqyrës i shoqërisë evropiane mund të refuzojë që të zbulojë informata të caktuara, kur do të vlerësojë se me këtë në mënyrë serioze do të kërcënohej funksionimi i Shoqërisë Evropiane, shoqërive të cilat janë të varura dhe të lidhura me të, ose nëse zbulimi i tillë do të ishte në kundërshtim me interesat e Shoqërisë Evropiane.

(4) Në rast se për kërkesën për zbulim të informatës së caktuar, të parashtruar nga ana e përfaqësuesve të të Punësuarve në Këshillin Negociator ose Këshillin e të Punësuarve, në afat prej 15 ditësh organi drejtues, përkatësisht organi mbikëqyrës i Shoqërisë Evropiane ose shoqërisë - pjesëmarrëse përgjigjen negativisht, përfaqësuesit e të Punësuarve në Këshillin Negociator ose Këshillin e të Punësuarve, kanë të drejtë që të kërkojnë, me propozim të gjykatës të parashtruar në afat prej tetë ditësh nga dita kur e kanë marrë përgjigjen negative, që të marrë vendim nëse informata konkrete do të zbulohet dhe do t'i dorëzohet Këshillit Negociator ose Këshillit të të Punësuarve nga ana e organit drejtues, përkatësisht organit mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane ose shoqërisë pjesëmarrëse që janë përgjigjur negativisht ose kanë refuzuar që të përgjigjen.

(5) Për propozimin e zbulimit gjykata vendos në afat prej 15 ditësh nga dita e pranimi të propozimit, në pajtim me dispozitat për procedurë jashtëkontestimore.

(6) Nëse gjykata e miraton propozimin nga paragrafi (4) i këtij neni, njëkohësisht do ta obligojë propozuesin që ta ruajë fshehtësinë e informatës së marrë.

Neni 53

(1) Bashkëpunimi ndërmjet Shoqërisë Evropiane dhe Këshillit të të Punësuarve bazohet në mirëkuptim e ndërsjellë.

(2) Dispozita nga paragrafi (1) i këtij neni, në mënyrë adekuate zbatohet edhe në bashkëpunimin ndërmjet Këshillit të të Punësuarve nga njëra anë dhe Shoqërisë Evropiane nga ana tjetër, në procedurën për Këshillim dhe informim.

Neni 54

(1) Shoqëria pjesëmarrëse përkatësisht Shoqëria Evropiane obligohet që t'u sigurojë përfaqësuesve të të Punësuarve hapësirë, mjete dhe kushte të nevojshme për punë.

(2) Shoqëria - pjesëmarrëse përkatësisht Shoqëria Evropiane i bart shpenzimet të cilat dalin gjatë punës së trupave negociatore, përkatësisht përfaqësues të të Punësuarve, të themeluar në pajtim me këtë ligj.

(3) Shoqëria - pjesëmarrëse përkatësisht Shoqëria Evropiane dhe trupi negociator, përkatësisht përfaqësues i të Punësuarve, të themeluara në pajtim me këtë ligj, me marrëveshje më afërsisht i rregullojnë kushtet për punën e tyre.

(4) Shoqëritë-pjesëmarrëse, përkatësisht Shoqëria Evropiane, në cilësinë e punëdhënësit, nuk guxojnë që anëtarëve të Këshillit Negociator, anëtarëve të Këshillit të të Punësuarve të Shoqërisë Evropiane, si dhe përfaqësuesve të të Punësuarve në organin mbikëqyrës të Shoqërisë Evropiane, t'u japin autorizime të veçanta, as t'i vendosin në situatë më pak të volitshme në raport me të Punësuarit tjerë.

Neni 55

Dispozita nënligjore e paraparë me këtë ligj, do të miratohet në afat prej 90 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 56

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë", ndërsa do të zbatohet pas aderimit të Republikës së Maqedonisë në Unionin Evropian.

2227.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВРШЕЊЕ НА ЗАНАЕТЧИСКАТА ДЕЈНОСТ

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за вршење на занаетчиската дејност, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3487/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВРШЕЊЕ НА ЗАНАЕТЧИСКАТА ДЕЈНОСТ

Член 1

Во Законот за занаетчиската дејност („Службен весник на Република Македонија” број 62/2004 и 142/2007), членот 48 се менува и гласи:

“Доколку при вршењето на инспекцискиот надзор се утврди дека е сторена неправилност од членот 52-а на овој закон, државниот пазарен инспектор е должен да состави записник во кој ќе ја утврди сторената неправилност со укажување за отстранување на утврдена неправилност во рок од осум дена и со истовремено врачување на покана за спроведување на едукација на лицето или субјектот каде што е утврдена неправилноста при вршењето на инспекцискиот надзор.

Формата и содржината на поканата за едукација, како и начинот на спроведување на едукацијата ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на економијата.

Едукацијата ја организира и спроведува Државниот пазарен инспекторатот, односно органот којшто го извршил инспекцискиот надзор во рок не подолг од осум дена од денот на спроведувањето на инспекцискиот надзор.

Едукацијата може да се спроведе за повеќе утврдени исти или истородни неправилности за еден или за повеќе субјекти.

Доколку во закажаниот термин лицето или субјектот над кој се спроведува едукација не се јави на едукацијата ќе се смета дека едукацијата е спроведена.

Доколку лицето или субјектот над кој се спроведува едукација се јави на закажаната едукација и истата ја заврши ќе се смета дека е едуциран по однос на утврдена неправилност.

Доколку државниот пазарен инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека се отстранети утврдените неправилности од ставот 1 на овој член, донесува заклучок со кој ја запира постапката на инспекцискиот надзор.

Доколку државниот пазарен инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека не се отстранети утврдените неправилности од ставот 1 на овој член, поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред Прекршочна комисија.

Државниот пазарен инспекторат, односно органот којшто го извршил инспекцискиот надзор и којшто ја организирал и спровел едукацијата, води евиденција за спроведената едукација на начин пропишан од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на економијата.“

Член 2

Членот 49 се менува и гласи:

“Ако државниот пазарен инспектор, при вршењето на инспекцискиот надзор утврди дека занаетчијата и вршителот на занаетчиската дејност:

1) врши занаетчиска дејност без да е запишан во соодветниот регистар (член 2) и

2) врши занаетчиска дејност што не е означена во решението за упис во регистарот (член 18),

ќе донесе решение за привремена забрана на вршење на дејноста во траење од 30 дена, како и привремено ќе ги одземе предметите - стоките со кои е извршен прекршокот и ќе издаде потврда за привремено одземените предмети - стоки.

Против решението од ставот 1 на овој член може да се изјави жалба до министерот за економија во рок од осум дена од денот на приемот.

Жалбата изјавена против решението од ставот 1 на овој член не го одлага неговото извршување.“

Член 3

Членовите 50, 51 и 52 се бришат.

Член 4

Членот 52-а се менува и гласи:

“Глоба во износ од 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на самото место за прекршок на вршителот на занаетчиската дејност, ако:

1) ја врши својата дејност надвор од просториите за работа (член 5 ставови 1 и 2);

2) не ја пријави исполнетоста на минималните технички услови (член 7);

3) не ја пријави промената на адресата на своето седиште, како и бројот на простории (член 16 став 3);

4) на видно место не го истакне работното време и не се придржува на определеното работно време (член 19 точка 3) и

5) нема на видно место истакната фирма (член 20 став 1).

Глоба во износ од 100 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на самото место и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 400 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на самото место на занаетчијата за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Државниот пазарен инспектор за прекршоците од ставот 1 на овој член е должен на сторителот на прекршокот да му врачи покана за плаќање на глоба во рок од осум дена од денот на врачувањето на поканата.

Ако сторителот доброволно не ја плати глобата од овој член, државниот пазарен инспектор поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред Прекршочната комисија.”

Член 5

Членот 53 се менува и гласи:

“Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на вршителот на занаетчиската дејност, ако:

1) не ја врши дејноста согласно со прописите и деловните обичаи (член 19 точка 1);

2) на видно место не истакне ценовник на своите производи, односно услуги (член 19 точка 2);

3) не гарантира за квалитетот на производите, односно услугите согласно со одредбите од Законот за заштита на потрошувачите (член 19 точка 4);

4) не поседува соодветна документација за набавените стоки и материјали (член 19 точка 5) и

5) не води евиденција за продадените стоки и услуги (член 19 точка 6).

Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 600 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на занаетчијата за дејствијата од ставот 1 на овој член.

За прекршоците утврдени во ставот 1 на овој член државниот пазарен инспектор е должен на сторителот на прекршокот да му предложи постапка за порамнување пред да поднесе барање за прекршочна постапка до Прекршочната комисија.”

Член 6

Членот 54 се менува и гласи:

“Глоба во износ од 1.500 до 2.500 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на вршителот на занаетчиската дејност, ако:

1) врши занаетчиска дејност без да биде запишан во регистарот на занаетчии (член 2 точка 1);

2) просториите не ги исполнуваат условите определени во членот 6 став 1 на овој закон;

3) дејноста се врши од лице кое не ги исполнува условите од членот 10 на овој закон и

4) врши занаетчиска дејност што не е означена во решението за упис во регистарот (член 18).

Глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на занаетчијата за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Во случаите од ставот 1 точки 1 и 4 на овој член ќе се изрече посебна прекршочна мерка одземање на предметите - стоките со кои е извршен прекршокот.

За дејствијата од ставот 1 точки 1 и 4 на овој член може да му се изрече санкција привремена забрана на вршење одделна дејност во траење од една до три години.

Во случајот од ставот 1 на овој член државниот пазарен инспектор привремено ќе ги одземе предметите - стоките со кои е извршен прекршокот и ќе издаде потврда за привремено одземените предмети - стоки.

За прекршокот утврден во овој член државниот пазарен инспектор е должен да му предложи на сторителот на прекршокот постапка за порамнување пред да поднесе барање за прекршочна постапка до надлежниот суд.”

Член 7

Членовите 54-а и 54-б се бришат.

Член 8

Државниот пазарен инспекторат постапката за порамнување и прекршочната постапка ја води согласно со Законот за Државниот пазарен инспекторат и Законот за прекршоците.

Член 9

Подзаконскиот акт предвиден во овој закон ќе се донесе во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 10

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J

PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT PËR KRYERJEN E VEPRIMTARISË ZEJTARE

Neni 1

Në Ligjin për veprimtari zejtare ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 62/2004 dhe 142/2007), neni 48 ndryshohet si vijon:

"Nese gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese konstatohet se është kryer parregullsi nga neni 52-a i këtij ligji, inspektori shtetëror i tregut është i obliguar që të përpilojë procesverbal në të cilin do ta përcaktojë parregullsinë e kryer me sugjerim për mënjanimin e parregullsisë së percaktuar, në afat prej tetë ditësh dhe me dorëzimin e njekohshëm të ftesës për realizimin e edukimit për personin ose subjektin, ku është përcaktuar parregullsia gjatë mbikëqyrjes inspektuese.

Formen dhe përmbajtjen e ftesës për edukim si dhe menyrën e realizimit të edukimit, i përcakton ministri i cili udheheq me organin e administratës shtetërore kompetent për kryerjen e punëve nga sfera e ekonomisë.

Edukimin e organizon dhe realizon Inspektorati Shtetëror i Tregut, përkatësisht organi i cili e ka kryer mbikëqyrjen inspektuese, në afat jo më të gjatë se tetë ditë nga dita e kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese.

Edukimi mund të realizohet për më shumë parregullsi të konstatuara të njëjta ose të njëlljohta për një ose më shumë subjekte.

Nese në terminin e caktuar personi ose subjektin për të cilin realizohet edukimi nuk paraqitet në edukim, do të konsiderohet se edukimi është realizuar.

Nese personi ose subjektin për të cilin realizohet edukimi paraqitet në edukimin e caktuar dhe e kryen, do të konsiderohet se është edukuar lidhur me parregullsinë e percaktuar.

Nese inspektori shtetëror i tregut gjatë kryerjes së mbikëqyrjes kontrolluese konstaton se janë mënjануар parregullsite e përcaktuara nga paragrafi 1 i këtij neni, miraton konkluzion me të cilin e ndërpret procedurën e mbikëqyrjes inspektuese.

Nese inspektori shtetëror i tregut gjatë kryerjes së mbikëqyrjes kontrolluese konstaton se nuk janë mënjануар parregullsite e përcaktuara nga paragrafi 1 i këtij neni, parashtron kërkesë për ngritje të procedurës për kundërvajtje para Komisionit për Kundërvajtje.

Inspektorati Shtetëror i Tregut, përkatësisht organi i cili e ka kryer mbikëqyrjen inspektuese dhe i cili e ka organizuar dhe realizuar edukimin, mban evidencë për edukimin e realizuar në mënyrën e përcaktuar nga ministri i cili udheheq me organin e administratës shtetërore, kompetent për kryerjen e punëve në sferën e ekonomisë. "

Neni 2

Neni 49 ndryshohet si vijon:

"Nese inspektori shtetëror i tregut, gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese konstaton se zejtari dhe kryerësi i veprimtarisë zejtare:

1) kryen veprimtari zejtare pa qenë i regjistruar në regjistrin përkatës (neni 2) dhe

2) kryen veprimtari zejtare që nuk është e shënuar në aktvendimin për regjistrim në regjistër (neni 18),

do të miratojë aktvendim për ndalim të përkohshëm të ushtrimit të veprimtarisë në kohëzgjatje prej 30 ditësh, si dhe përkohësisht do t'i konfiskoje lëndët-mallrat me të cilat është kryer kundërvajtja dhe do të japë vërtetim për konfiskimin e përkohshëm të lëndëve-mallrave.

Kunder aktvendimit nga paragrafi 1 i këtij neni mund të parashtrohet ankesë te ministri i Ekonomisë, në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimit.

Ankesa e parashtruar kundër aktvendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk e prolongon zbatimin e tij."

Neni 3

Nenet 50, 51 dhe 52 shlyhen.

Neni 4

Neni 52-a, ndryshohet si vijon:

"Gjobe në shumë prej 700 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet aty për aty për kundërvajtje, ushtruesit të veprimtarisë zejtare, nëse:

1) e kryen veprimtarinë e vet jashtë hapësirave të punës (neni 5 paragrafët 1 dhe 2);

2) nuk e paraqet plotësimin e kushteve teknike minimale (neni 7);

3) nuk e paraqet ndryshimin e adresës së selisë së tij, si dhe numrin e lokaleve (neni 16 paragrafi 3);

4) në vend të dukshëm nuk e vendos orarin e punës dhe nuk i përmbahet orarit të përcaktuar të punës (neni 19 pika 3), dhe

5) nuk e ka vendosur firmën në vend të dukshëm (neni 20 paragrafi 1).

Gjobe në shumë prej 100 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet aty për aty, edhe personit përgjegjës në personin juridik për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 400 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet aty për aty zejtarit, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Inspektori shtetëror i tregut për kundërvajtjet nga paragrafi 1 i këtij neni, është i obliguar që kryerësit të kundërvajtjes t'i dorëzojë ftesë për pagesën e gjobes në afat prej tetë ditësh nga dita e dorëzimit të ftesës.

Nese kryerësi vullnetarisht nuk e paguan gjobën nga ky nen, inspektori shtetëror i tregut parashtron kërkesë për ngritjen e procedurës për kundërvajtje para Komisionit për Kundërvajtje."

Neni 5

Neni 53 ndryshohet si vijon:

"Gjobe në shumë prej 1 000 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet aty për aty për kundërvajtje kryerësit të veprimtarisë zejtare, nëse:

1) nuk e kryen veprimtarinë në pajtim me rregullat dhe zakonet afariste (neni 19 pika 1);

2) në vend të dukshëm nuk e vendos listën e çmimeve për prodhimet, përkatësisht shërbimet e veta (neni 19 pika 2);

3) nuk garanton për cilësinë e prodhimeve, përkatësisht shërbimeve në pajtim me dispozitat e Ligjit për mbrojtjen e konsumatoreve (neni 19 pika 4);

4) nuk posedon dokumentacion përkatës për mallrat dhe materialet e blera (neni 19 pika 5) dhe

5) nuk mban evidencë për mallrat dhe shërbimet e shitura (neni 19 pika 6).

Gjobe në shumë prej 200 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet edhe personit përgjegjës në personin juridik, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 600 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i shqiptohet zejtarit për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Për kundërvajtjet e përcaktuara në paragrafin 1 të këtij neni, inspektori shtetëror i tregut është i obliguar që kryerësit të kundërvajtjes t'i propozojë procedurë për barazim, para se të parashtrijë kërkesë për procedurë për kundërvajtje te Komisioni për Kundërvajtje."

Neni 6

Neni 54 ndryshohet si vijon:

"Gjobe në shumë prej 1 500 deri në 2 500 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i shqiptohet për kundërvajtje kryerësit të veprimtarisë zejtare, nëse:

1) kryen veprimtari zejtare pa qenë i regjistruar në regjistrin e zejtarëve (neni 2 pika 1);

2) hapësirat nuk i plotësojnë kushtet e përcaktuara në nenin 6 paragrafi 1 të këtij ligji;

3) veprimtaria kryhet nga personi i cili nuk i plotëson kushtet nga neni 10 i këtij ligji dhe

4) kryen veprimtari zejtare që nuk është shënuar në aktvendimin për regjistrim në regjistër (neni 18).

Gjobe në shumë prej 500 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i shqiptohet edhe personit përgjegjës në personin juridik për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 500 deri në 1 000 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i shqiptohet zejtarit për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Në rastet nga paragrafi 1 pikat 1 dhe 4 të këtij neni, do të shqiptohet masë e veçantë për kundërvajtje konfiskim i lendeve-mallrave me të cilat është kryer kundërvajtja.

Për veprimet nga paragrafi 1 pikat 1 dhe 4 të këtij neni, mund të shqiptohet sanksioni ndalim i përkohshëm për ushtrimin e veprimtarisë së veçantë, në kohëzgjatje prej një deri në tri vite.

Në rastin nga paragrafi 1 i këtij neni, inspektori shtetëror i tregut përkohësisht do t'i konfiskojë lëndët-mallrat me të cilat është kryer kundërvajtja dhe do të japë vërtetim për konfiskimin e përkohshëm të lëndëve-mallrave.

Për kundërvajtjen e përcaktuar në këtë nen, inspektori shtetëror i tregut është i obliguar që kryerësit të kundërvajtjes t'i propozojë procedurë për barazim, para se të parashtrijë kërkesë për procedurë për kundërvajtje te gjykata kompetente."

Neni 7

Nenet 54-a dhe 54-b shlyhen.

Neni 8

Inspektorati Shtetëror i Tregut procedurën për barazim dhe procedurën për kundërvajtje, e udhëheq në pajtim me Ligjin për Inspektoratin Shtetëror të Tregut dhe Ligjin për kundërvajtje.

Neni 9

Akti nënligjor i paraparë me këtë ligj, do të miratohet në afat prej 15 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 10

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

2228.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА УГОСТИТЕЛСКАТА ДЕЈНОСТ

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за угостителската дејност, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3488/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Ѓорге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗА К О Н

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОН ЗА УГОСТИТЕЛСКАТА ДЕЈНОСТ

Член 1

Во Законот за угостителската дејност („Службен весник на Република Македонија“ број 62/2004 и 89/2008), членот 59 се менува и гласи:

“Доколку при вршењето на инспекциски надзор државниот пазарен инспектор односно овластениот инспектор на општината и овластениот инспектор на градот Скопје утврди дека е сторена неправилност од членовите 67-а, 68 и 69 точка 6 на овој закон државниот пазарен инспектор односно овластениот инспектор е должен да состави записник во кој ќе ја утврди сторената неправилност со укажување за отстранување на утврдената неправилност во рок од осум дена и со истовремено врачување на покана за спроведување на едукација на лицето или субјектот каде што е утврдена неправилноста при вршењето на инспекцискиот надзор.

Формата и содржината на поканата за едукација, како и начинот на спроведување на едукацијата ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на економијата, односно градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје.

Едукацијата ја организира и спроведува Државниот пазарен инспекторат, односно органот на државната управа кој го извршил инспекцискиот надзор во рок не подолг од осум дена од денот на спроведувањето на инспекцискиот надзор.

Едукацијата може да се спроведе за повеќе утврдени исти или истородни неправилности за еден или за повеќе субјекти.

Доколку во закажаниот термин лицето или субјектот над кој се спроведува едукацијата не се јави на едукацијата ќе се смета дека едукацијата е спроведена.

Доколку лицето или субјектот над кој се спроведува едукација се јави на закажаната едукација и истата ја заврши ќе се смета дека е едуциран по однос на утврдената неправилност.

Доколку државниот пазарен инспектор, односно овластениот инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека се отстранети утврдените неправилности од ставот 1 на овој член, донесува заклучок со кој ја запира постапката на инспекцискиот надзор.

Доколку државниот пазарен инспектор, односно овластениот инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека не се отстранети утврдените неправилности од ставот 1 на овој член, поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред Прекршочна комисија.

Државниот пазарен инспекторат, односно органот на државната управа којшто го извршил инспекцискиот надзор и кој што ја организирал и спровел едукацијата, води евиденција за спроведената едукација на начин пропишан од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на економијата, односно градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје.“

Член 2

Членот 60 се менува и гласи:

“Ако државниот пазарен инспектор, односно овластениот инспектор при вршењето на инспекцискиот надзор утврди дека угостителот:

1) угостителската дејност ја врши без упис во трговскиот регистар (член 4 став 1);

2) во угостителските објекти врши послужување на алкохолни пијалаци на лица помлади од 18 години и врши служење на алкохолни пијалаци од страна на малолетни лица (член 37 став 1);

3) угостителска дејност ја врши во угостителски објекти ноќен бар, кабаре и дискотек без лиценца (член 20 став 1);

4) врши угостителска дејност надвор од деловниот објект на простор наменет, уреден и опремен за давање угостителски услуги без одобрение издадено од градоначалникот на општината, а во градот Скопје градоначалникот на градот Скопје за користење на просторот (член 12 став 3);

5) не се придржува кон пропишаното работно време (член 26 став 2);

6) организира камп и дава услуги спротивно на членот 46 став 1 точка 2 од овој закон;

7) дава услуги на појадок спротивно на членот 46 став 1 точка 3 од овој закон;

8) објектите за давање на угостителските услуги не ги исполнуваат минимално-техничките услови од членот 47 став 1 на овој закон;

9) на видно место не го истакне називот на услугите што ги дава од членот 51 став 1 точка 2 на овој закон;

10) давањето на угостителските услуги во куќи, апартмани и соби за одмор го врши спротивно на членот 51 од овој закон;

11) на видно место не го истакне видот и категоријата на објектот (член 51 став 1 точка 1);

12) членот на домаќинството или лицата што им помагаат на членовите на домаќинството не ги исполнуваат здравствените услови за работа во угостителството во смисла на членот 52 став 2 од овој закон;

13) дава услуги во пловни објекти за повеќе од 20 гости истовремено и дава услуги во сидришта и пристаништа како и кога пловниот објект кружи надвор од сидриштето и пристаништето на лица кои не се наоѓаат на пловниот објект заради превоз (член 54 став 3);

14) угостителските услуги во селските домаќинства ги врши спротивно на членот 53 ставови 1 и 2 од овој закон;

15) врши кампирање спротивно на одредбите од членовите 42, 43 и 44 на овој закон;

16) објектите во кои се даваат конфекционирани угостителски услуги не ги исполнуваат минимално-техничките услови и другите услови пропишани со закон (член 41 став 1);

17) конфекционираниите угостителски услуги се вршат на места кои не се одобрени од градоначалникот на општината, а во градот Скопје од градоначалникот на градот Скопје (член 41 став 2) и

18) покрај јадења во конфекционирана состојба се послужуваат и други јадења (член 41 став 3).

За дејствијата од ставот 1 точки 1, 2 и 3 на овој член ќе донесе решение за привремена забрана на вршење на дејноста во траење од 30 дена.

Доколку угостителот не постапи по укажувањето од членот 1 на овој закон за дејствијата од ставот 1 точка 4 на овој член ќе се донесе решение за привремена забрана во траење од 30 дена

За дејствието од ставот 1 точка 5 на овој член, ако угостителот го пречекорува работното време до половина час ќе се донесе решение за привремена забрана за вршење на дејност во траење од десет дена.

Ако пречекорувањето на работното време е од половина час до еден час ќе се донесе решение за привремена забрана за вршење на дејност во траење од 20 дена.

Ако пречекорувањето на работното време е над еден час ќе се донесе решение за привремена забрана за вршење на дејност во траење од 30 дена.

Доколку угостителот не постапи по укажувањето од членот 1 на овој закон, за дејствијата од ставот 1 точки 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 и 15 на овој член ќе донесе решение за привремена забрана во траење од 30 дена.

Против решенијата од овој член може во рок од осум дена од денот на приемот на решението да се изјави жалба до министерот за економија.

Жалбата изјавена против решението од овој член не го одлага извршувањето на решението.“

Член 3

Членовите 63, 64, 65, 66 и 67 се бришат.

Член 4

Членот 67-а се менува и гласи:

“Глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе се изрече на самото место за прекршок на физичкото лице, ако:

1) дејноста ја врши без да е запишан во регистарот што го води градоначалникот на општината, а во градот Скопје градоначалникот на општината на подрачјето на градот Скопје (член 4 став 2);

2) врши кампирање спротивно на одредбите од членовите 42, 43 и 44 на овој закон;

3) кампот нема утврден куќен ред (член 45 став 1);

4) издавањето на собите, апартманите, куќите и становите за одмор не го врши преку туристичка агенција и туристичко биро врз основа на договор (член 48);

5) давањето на угостителските услуги во куќи, апартмани и соби за одмор го врши спротивно на членот 51 од овој закон;

6) угостителските услуги во селските домаќинства ги врши спротивно на членот 53 ставови 1 и 2 од овој закон;

7) изнајмува соби, апартмани, куќи за одмор спротивно на членот 46 став 1 точка 1 од овој закон;

8) организира камп и дава услуги спротивно на членот 46 став 1 точка 2 од овој закон;

9) дава услуги на појадок спротивно на членот 46 став 1 точка 3 од овој закон;

10) на видно место не го истакне видот и категоријата на објектот (член 51 став 1 точка 1);

11) членот на домаќинството или лицата што им помагаат на членовите на домаќинството не ги исполнуваат здравствените услови за работа во угостителството во смисла на членот 52 став 2 од овој закон;

12) дава услуги во сидришта и пристаништа, како и кога пловниот објект кружи надвор од сидриштето и пристаништето на лица кои не се наоѓаат на пловниот објект заради превоз (член 54 став 4);

13) на видно место не го истакне називот на услугите што ги дава од членот 51 став 1 точка 2 на овој закон;

14) не води книга на евиденција на гостите (член 51 став 1 точка 5);

15) дава услуги во пловни објекти за повеќе од 20 гости истовремено (член 54 став 3);

16) објектите во кои се даваат конфекционирани угостителски услуги не ги исполнуваат минимално-техничките услови и другите услови пропишани со закон (член 41 став 1);

17) конфекционираниите угостителски услуги се вршат на места кои не се одобрени од градоначалникот на општината, а во градот Скопје од градоначалникот на градот Скопје (член 41 став 2);

18) покрај јадења во конфекционирана состојба се послужуваат и други јадења (член 41 став 3) и

19) објектите за давање на угостителските услуги не ги исполнуваат минимално-техничките услови од членот 47 став 1 на овој закон.

Овластениот инспектор на општината и овластениот инспектор на градот Скопје, за прекршоците од ставот 1 на овој член, е должен на сторителот на прекршокот да му врачи покана за плаќање на глоба во рок од осум дена од денот на врачување на поканата.

Ако сторителот доброволно не ја плати глобата од ставот 1 на овој член, овластениот инспектор на општината и овластениот инспектор на градот Скопје, за прекршоците поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред Прекршочната комисија.“

Член 5

Членот 68 се менува и гласи:

„Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на самото место за прекршок на правното лице, ако:

1) нема доказ дека е пријавено исполнувањето на условите од членот 6 став 1 на овој закон и започнувањето со работа на Државниот пазарен инспекторат, на градоначалникот на општината, а во градот Скопје на градоначалникот на општината на подрачјето на градот Скопје според местото и седиштето на објектот, односно според местото каде што се даваат услугите, најмалку 15 дена пред почетокот на работењето на угостителскиот објект (член 7 став 1);

2) нема доказ дека е пријавена промената на условите од членот 6 став 1 на овој закон Државниот пазарен инспекторат, на градоначалникот на општината, а во градот Скопје на градоначалникот на општината на подрачјето на градот Скопје според местото и седиштето на објектот, односно според местото каде што се даваат услугите, во рок од 15 дена од денот на настанатите промени (член 7 став 2);

3) на видно место на влезот на угостителскиот објект не го истакне видот на платежните картички кои можат да се користат (член 35 став 1 точка 7);

4) нема доказ за извршената промена на категоријата на угостителскиот објект во смисла на членот 33 став 3 од овој закон;

5) не го истакне работното време на влезот на објектот и на видно место во објектот (член 26 став 1);

6) не истакне на видно место пропишана ознака на видот и категоријата на угостителскиот објект (член 32 став 2);

7) не истакне на видно место на влезот на угостителскиот објект - ноќен бар и кабаре, табла со димензии 20 x 50 см со содржина “лица со возраст под 18 години немаат право на посета“ (член 35 став 1 точка 3);

8) на видно место во угостителскиот објект или во менито не го истакне телефонскиот број на Државниот пазарен инспекторат (член 35 став 1 точка 12);

9) во сите пропагандни материјали не ги означат видот и категоријата на објектот (член 35 став 1 точка 14);

10) не го пропише и истакне куќниот ред во сите објекти за сместување (член 35 став 1 точка 10).

11) се постават шатори, камп куќички, камп приколки и друга опрема за кампирање надвор од кампот (член 43);

12) на влезот на кампот или на друго за тоа соодветно место не постави план - шема на кампот, не истакне ценовник за користење на просторот за кампирање, категорија на кампот, како и други услуги што ги дава кампот (член 45 став 2);

13) не ги истакне цените согласно со членот 35 став 1 точка 2 од овој закон;

14) не го пропише и истакне куќниот ред во сите објекти за сместување (член 35 став 1 точка 9);

15) на видно место во угостителскиот објект или во менито не го истакне телефонскиот број на ДПИ (член 35 став 1 точка 13);

16) не истакне на видно место во угостителскиот објект натпис со содржина “лица со возраст под 18 години не се послужуваат со алкохолни пијалаци“ (член 37 став 2) и

17) на видно место на влезот на угостителскиот објект не го истакне видот на платежните картички кои може да се користат (член 35 став 1 точка 7).

Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на самото место и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на самото место на трговец поединец за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Државниот пазарен инспектор за прекршоците од ставот 1 на овој член е должен на сторителот на прекршокот да му врачи покана за плаќање на глоба во рок од осум дена од денот на врачување на поканата.

Ако сторителот доброволно не ја плати глобата од овој член, државниот пазарен инспектор поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред Прекршочната комисија.“

Член 6

Членот 69 се менува и гласи:

„Глоба во износ од 1200 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

1) угостителската дејност се врши без да се исполнети пропишаните минимално-технички услови, санитарно-хигиенски и здравствени услови, условите за заштита при работа, заштита и унапредување на животна средина, противпожарната заштита и условите за заштита од бучава (член 6 ставови 1 и 2);

2) угостителската дејност се врши во деловни објекти или простори каде што се врши друга дејност без да се исполнети пропишаните услови за вршење на друга дејност (член 12 став 2);

3) започне со работа во угостителскиот објект без добиена категорија (член 32 став 1);

4) не ги утврди нормативите за храна и пијалаци кои ги послужува и не им овозможи на корисниците увид во тие нормативи (член 35 став 1 точка 8);

5) не ги дава угостителските услуги вклучени во туристичкиот пакет аранжман во угостителските објекти за сместување преку организаторите на патување или посредниците, односно туристичките агенции (член 35 став 1 точка 12);

6) врши угостителска дејност надвор од деловниот објект на простор наменет, уреден и опремен за давање угостителски услуги без одобрение издадено од градоначалникот на општината, а во градот Скопје од градоначалникот на градот Скопје за користење на просторот (член 12 став 3);

7) организира и врши кампирање спротивно на членот 42 ставови 1 и 2 од овој закон;

8) кампот нема утврден куќен ред (член 45 став 1);

9) послужува алкохолни пијалаци од 7,00 до 10,00 часот (член 38 став 1);

10) не ги одржува просториите и опремата и не дава услуги во угостителскиот објект според пропишаните минимално-технички услови како и условите на категоризација за видовите објекти за кои е предвидена категоризација (член 35 став 1 точка 1);

11) не води книга на гостите во угостителскиот објект за сместување (член 35 став 1 точка 9);

12) привремено кампирање се врши на земјиште кое не е одредено од советот на општината, а во градот Скопје од Советот на градот Скопје (член 44 став 2);

13) не се придржува на истакнатите цени (член 35 став 1 точка 4);

14) не поседува документи за набавените производи (фактури, сметки испратници и слично) (член 35 став 1 точка 5) и

15) за секоја дадена услуга не издава сметка со спецификација на услугите од фискална каса (член 35 став 1 точка 6).

Глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 450 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на трговец поединец за дејствијата од ставот 1 на овој член.

За прекршоците утврдени во овој член Државниот пазарен инспектор е должен да му предложи на сторителот на прекршокот постапка за порамнување пред да поднесе барање за прекршочна постапка до Прекршочната комисија.“

Член 7

Членот 70 се менува и гласи:

„Глоба во износ од 2.000 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

1) угостителската дејност се врши без упис во трговскиот регистар (член 4 став 1);

2) угостителска дејност се врши во угостителски објекти ноќен бар, кабаре и дискотек без лиценца (член 20 став 1);

3) не се придржува кон пропишаното работно време (член 26 став 2);

4) ја пренесе лиценцата (член 22 став 2);

5) послужува алкохол и алкохолни пијалаци на лица под 18 години (член 37 став 1) и

6) продава и послужува храна и алкохолни пијалаци и пушта музика после 24,00 часот (член 38 став 2).

Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на трговецот поединец за дејствијата од ставот 1 на овој член.

За прекршоците утврдени во овој член државниот пазарен инспектор е должен да му предложи на сторителот на прекршокот постапка за порамнување пред да поднесе барање за прекршочна постапка до надлежниот суд.“

Член 8

Членовите 72 и 73 се бришат.

Член 9

Државниот пазарен инспекторат постапката за порамнување и прекршочната постапка ги води согласно со Законот за Државниот пазарен инспекторат и Законот за прекршоците.

Член 10

Подзаконскиот акт предвиден со овој закон ќе се донесе во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 11

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија“.

L I G J

PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTESIMIN E LIGJIT PËR VEPRIMTARI HOTELIERIKE

Neni 1

Në Ligjin për veprimtari hotelierike ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numer 62/2004 dhe 89/2008), neni 59 ndryshohet si vijon:

"Nese gjate kryerjes së mbikeqyrjes inspektuese inspektori shtetëror i tregut, perkatesisht inspektori i autorizuar i komunes dhe inspektori i autorizuar i qytetit të Shkupit, konstaton se eshte kryer parregullsi nga nenet 67-a, 68 dhe 69 pika 6 të ketij ligji, inspektori shtetëror i tregut, perkatesisht inspektori i autorizuar, eshte i obliguar që të perpilote procesverbal në të cilin do ta percaktoje parregullsine e kryer me sugjerim për menjanimin e parregullsise së percaktuar në afat prej tete ditesh dhe me dorezim të njekohshem të fteses për realizimin e edukimit të personit ose subjektit ku eshte konstatuar parregullsia, gjate kryerjes së mbikeqyrjes inspektuese.

Formen dhe permbajtjen e fteses për edukim si dhe menyren e realizimit të edukimit, i percakton ministri i cili udheheq me organin e administrates shtetërore kompetent për kryerjen e puneve nga sfera e ekonomise, perkatesisht kryetari i komunes dhe kryetari i qytetit të Shkupit.

Edukimin e organizon dhe realizon Inspektorati Shtetëror i Tregut, perkatesisht organi i administrates shtetërore i cili e ka kryer mbikeqyrjen inspektuese, në afat jo më të gjate se tete dite nga dita e kryerjes së mbikeqyrjes inspektuese.

Edukimi mund të realizohet për më teper parregullsi të konstatuara të njejta apo të njellojta për një ose më teper subjekte.

Nese në terminin e caktuar personi ose subjekti për të cilin realizohet edukimi nuk paraqitet në edukim, do të konsiderohet se edukimi eshte realizuar.

Nese personi ose subjekti mbi të cilin realizohet edukimi paraqitet në edukimin e caktuar dhe të njejtin e kryen, do të konsiderohet se eshte edukuar lidhur me parregullsine e percaktuar.

Nese inspektori shtetëror i tregut ose inspektori i autorizuar gjate kryerjes së mbikeqyrjes kontrolluese, konstaton se janë menjëherë parregullsite e percaktuara nga paragrafi 1 i këtij neni, miraton konkluzion me të cilin e nderpret procedurën e mbikeqyrjes inspektuese.

Nese inspektori shtetëror i tregut ose inspektori i autorizuar gjate kryerjes së mbikeqyrjes kontrolluese, konstaton se nuk janë menjëherë parregullsite e percaktuara nga paragrafi 1 i këtij neni, parashtrohet kërkesë për ngritje të procedurës për kundërvajtje para Komisionit për Kundërvajtje.

Inspektorati Shtetëror i Tregut, perkatesisht organi i administrates shtetërore i cili e ka kryer mbikeqyrjen inspektuese dhe i cili e ka organizuar dhe realizuar edukimin, mban evidence për edukimin e realizuar në menyren e percaktuar nga ministri i cili udhëheq me organin e administrates shtetërore kompetent për kryerjen e puneve në sferën e ekonomisë, perkatesisht kryetari i komunes dhe kryetari i qytetit të Shkupit."

Neni 2

Neni 60 ndryshohet si vijon:

"Nese inspektori shtetëror i tregut, perkatesisht inspektori i autorizuar gjate kryerjes së mbikeqyrjes inspektuese konstaton se hotelieri:

1) veprimtarine hotelierike e kryen pa regjistrim në regjistrin tregtar (neni 4 paragrafi 1);

2) në objektet hotelierike u sherben pije alkoolike personave më të rinj se 18 vjet dhe sherben pije alkoolike nga personat e mitur (neni 37 paragrafi 1);

3) veprimaria hotelierike kryhet në objekte hotelierike bar nate, kabare dhe diskotek, pa licence (neni 20 paragrafi 1);

4) kryen veprimtari hotelierike jashte objektit afarist në hapësirë të dedikuar, rregulluar dhe pajisur për dhenien e shërbimeve hotelierike, pa leje të leshuar nga kryetari i komunes, ndërsa në Qytetin e Shkupit nga kryetari i Qytetit të Shkupit, për shfrytëzimin e hapësirës (neni 12 paragrafi 3);

5) nuk i permbahet orarit të percaktuar të punës (neni 26 paragrafi 2);

6) organizon kampim dhe ofron shërbime në kundërshtim me nenin 46 paragrafi 1 pika 2 të këtij ligji;

7) ofron shërbime ushqimi të mengjesit në kundërshtim me nenin 46 paragrafi 1 pika 3 të këtij ligji;

8) objektet për dhenien e shërbimeve hotelierike nuk i plotësojnë kushtet minimale-teknike nga neni 47 paragrafi 1 të këtij ligji;

9) në vend të dukshëm nuk e vendos emrin e shërbimeve të cilat i ofron, nga neni 51 paragrafi 1 pika 2 të këtij ligji;

10) ofrimin e shërbimeve hotelierike në shtëpi, apartamente dhe dhoma për pushim, e realizon në kundërshtim me nenin 51 të këtij ligji;

11) në vend të dukshëm nuk e shënon llojin dhe kategorinë e objektit (neni 51 paragrafi 1 pika 1);

12) anetari i amviserise apo personat të cilët u ndihmojnë anetareve të amviserise, nuk i plotësojnë kushtet shëndetësore për punë në hotelieri sipas nenit 52 paragrafi 2 të këtij ligji;

13) u ofron shërbime në objekte lundruese për më tepër se 20 mysafire, njëkohësisht u ofron edhe shërbime në vendndërkorime dhe porte, si dhe kur objekti lundrues qarkullon jashte vendndërkorimit dhe portit, personave të cilët nuk janë në objektin lundrues për qëllim të transportimit (neni 54 paragrafi 3);

14) shërbimet hotelierike në amviserite fshatare, i kryen në kundërshtim me nenin 53 paragrafet 1 dhe 2 të këtij ligji;

15) kryen kampim në kundërshtim me dispozitat e nenëve 42, 43 dhe 44 të këtij ligji;

16) objektet në të cilat ofrohen shërbime hotelierike të përgatitura, nuk i plotësojnë kushtet minimale teknike dhe kushtet tjera të percaktuara me ligj (neni 41 paragrafi 1);

17) shërbimet hotelierike të përgatitura, kryhen në vende të cilat nuk janë të lejuara nga kryetari i komunes, ndërsa në Qytetin e Shkupit nga kryetari i qytetit i Shkupit (neni 41 paragrafi 2) dhe

18) krahas ushqimeve në gjendje të përgatitur, shërbehen edhe ushqime tjera (neni 41 paragrafi 3);

Për veprimet nga paragrafi 1 pikat 1, 2 dhe 3 të këtij neni, do të miratoje aktvendim për ndalim të perkohshëm për kryerjen e veprimtarisë në kohezgjatje prej 30 ditësh.

Nese hotelieri nuk vepron sipas sugjerimit nga neni 1 i këtij ligji, për veprimet nga paragrafi 1 pika 4 do të miratoje aktvendim për ndalim të perkohshëm në kohezgjatje prej 30 ditësh.

Për veprimin nga paragrafi 1 pika 5 të këtij neni, nese hotelieri e tejkalon orarin e punës deri në gjysmë ore, do të miratoje aktvendim për ndalim të perkohshëm për kryerjen e veprimtarisë në kohezgjatje prej dhjetë ditësh.

Nese tejkalimi i orarit të punës është prej gjysmë ore deri në një orë, do të miratoje aktvendim për ndalim të perkohshëm për kryerjen e veprimtarisë në kohezgjatje prej 20 ditësh.

Nese tejkalimi i orarit të punës është mbi një orë, do të miratohet aktvendim për ndalim të perkohshëm për kryerjen e veprimtarisë në kohezgjatje prej 30 ditësh.

Nese hotelieri nuk vepron sipas sugjerimit nga neni 1 i këtij ligji, për veprimet nga paragrafi 1 pikat 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 dhe 15 të këtij neni, do të miratohet aktvendim për ndalim të perkohshëm në kohezgjatje prej 30 ditësh.

Kunder aktvendimeve nga ky nen, mundet në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimit të aktvendimit të parashtrohet ankese te ministri i Ekonomisë.

Ankesa e parashtruar kunder aktvendimit nga ky nen, nuk e prolongon zbatimin e aktvendimit."

Neni 3

Nenet 63, 64, 65, 66 dhe 67 shlyhen.

Neni 4

Neni 67-a, ndryshohet si vijon:

"Gjohet në shumë prej 300 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i shqiptohet për kundërvajtje personit fizik aty për aty, nese:

1) veprimtarine e kryen pa qene i regjistruar në regjistrin që e mban kryetari i komunes, ndërsa në qytetin e Shkupit kryetari i komunes në rajonin e qytetit të Shkupit (neni 4 paragrafi 2);

2) kryen kampim në kundërshtim me dispozitat e nenëve 42, 43 dhe 44 të këtij ligji;

3) kampi nuk ka rend shtëpiak të percaktuar (neni 45 paragrafi 1);

4) dhenien e dhomave, apartamenteve, shtëpive dhe banesave për pushim, nuk e kryen nepermjet agjencise turistike dhe byrose turistike në baze të marrëveshjes (neni 48);

5) ofrimin e shërbimeve hotelierike në shtëpi, apartamente dhe dhoma për pushim, e kryen në kundërshtim me nenin 51 të këtij ligji;

6) shërbimet hotelierike në amviserite fshatare, i kryen në kundërshtim me nenin 53 paragrafet 1 dhe 2 të këtij ligji;

7) jep me qira dhoma, apartamente, shtëpi për pushim, në kundërshtim me nenin 46 paragrafi 1 pika 1 të këtij ligji;

8) organizon kampim dhe ofron shërbime, në kundërshtim me nenin 46 paragrafi 1 pika 2 të këtij ligji;

9) ofron shërbime ushqimi të mengjesit, në kundërshtim me nenin 46 paragrafi 1 pika 3;

10) në vend të dukshëm nuk e paraqet llojin dhe kategorinë e objektit (neni 51 paragrafi 1 pika 1);

11) anetari i amviserise apo personat të cilet u ndihmojne ne anetareve të amviserise, nuk i plotesojne kushtet shendetesore për pune hotelierike sipas nenit 52 paragrafi 2 të ketij ligji;

12) u ofron sherbime në vendankorime dhe porte, si dhe kur objekti lundruet qarkullon jashte vendankorimit dhe portit, personave të cilet nuk gjenden në objektin lundruet për qellim të transportim (neni 54 paragrafi 4);

13) në vend të dukshem nuk e vendos emrin e sherbimeve të cilat i ofron, sipas nenit 51 paragrafi 1 pika 2 të ketij ligji;

14) nuk mban liber për evidentimin e mysafireve (neni 51 paragrafi 1 pika 5);

15) ofron sherbime në objekte lundruese për më tepër se 20 mysafire njekohesisht (neni 54 paragrafi 3);

16) objektet në të cilat ofron sherbime hotelierike të pergatitura, nuk i plotesojne kushtet minimale teknike dhe kushtet tjera të percaktuara me ligj (neni 41 paragrafi 1);

17) sherbimet hotelierike të pergatitura, kryhen në vende të cilat nuk jane të lejuara nga kryetari i komunes, ndersa në qytetin e Shkupit nga kryetari i qytetit të Shkupit (neni 41 paragrafi 2);

18) krahas ushqimeve në gjendje të pergatitur, sherbehen edhe ushqime tjera (neni 41 paragrafi 3 dhe

19) objektet për ofrimin e sherbimeve hotelierike, nuk i plotesojne kushtet minimale teknike sipas nenit 47 paragrafi 1 të ketij ligji.

Inspektori i autorizuar i komunes dhe inspektori i autorizuar i qytetit të Shkupit, për kundervajtjet nga paragrafi 1 të ketij neni, eshte i obliguar që kryeresit të kundervajtjes t'i dorezoje ftese për pagese të gjores në afat prej tete ditesh nga dita e dorezimit të fteses.

Nese kryeresi vullnetarisht nuk e paguan gjoben nga paragrafi 1 i ketij neni, inspektori i autorizuar i komunes dhe inspektori i autorizuar i qytetit të Shkupit, për kundervajtjet parashtrohet kerkese për ngritjen e procedures për kundervajtje para Komisionit për Kundervajtje.“

Neni 5

Neni 68 ndryshohet si vijon:

"Gjobe në shume prej 1 000 eurosh në kundervlere me denare, do t'i shqiptohet në vendin e ngjarjes për kundervajtje personit juridik, nese:

1) nuk ka deshmi se i eshte paraqitur plotesimi i kushteve nga neni 6 paragrafi 1 i ketij ligji dhe fillimi i punes, Inspektoratit Shteteror të Tregut, kryetarit të komunes, ndersa në qytetin e Shkupit kryetarit të komunes në rajonin e qytetit të Shkupit sipas vendit të selise së objektit, perkatesisht sipas vendit ku ofrohen sherbimet, së paku 15 dite para fillimit të punes së objektit hotelierik (neni 7 paragrafi 1);

2) nuk ka deshmi se i eshte paraqitur ndryshimi i kushteve nga neni 6 paragrafi 1 i ketij ligji, Inspektoratit Shteteror të Tregut, kryetarit të komunes, ndersa në qytetin e Shkupit kryetarit të Komunes në rajonin e qytetit të Shkupit sipas vendit dhe selise së objektit, perkatesisht sipas vendit ku ofrohen sherbimet në afat prej 15 diteshe nga dita e ndodhjes së ndryshimeve (neni 7 paragrafi 2);

3) në vend të dukshem në hyrjen e objektit hotelierik, nuk e paraqet llojin e kartelave pagesore të cilat mund të shfrytezohen (neni 35 paragrafi 1 pika 7);

4) nuk ka deshmi për ndryshimin e kategorise së objektit hotelierik, sipas nenit 33 paragrafi 3 të ketij ligji;

5) nuk e vendos orarin e punes të hyrja e objektit dhe në vend të dukshem të objektit (neni 26 paragrafi 1);

6) nuk e paraqet në vend të dukshem shenjen e percaktuar për llojin dhe kategorine e objektit hotelierik (neni 32 paragrafi 2);

7) nuk e vendos në vend të dukshem në hyrjen e objektit hotelierik-klub nate dhe kabare, tabelen me dimensione 20 x 50 cm me permbajtjen: "personat nën moshen 18 vjecare nuk kane të drejte të hyjne" (neni 35 paragrafi 1 pika 3);

8) në vend të dukshem të objektit hotelierik ose në meny nuk e shenon numrin e telefonit të Inspektoratit Shteteror të Tregut (neni 35 paragrafi 1 pika 12);

9) në të gjitha materialet propaganduese nuk e shenon llojin dhe kategorine e objektit (neni 35 paragrafi 1 pika 14);

10) nuk e percakton dhe thekson rendin shtepiak në të gjitha objektet për vendosje (neni 35 paragrafi 1 pika 10);

11) nuk vendos tenda, kamp-shtepiza, rimorkio kampimi dhe pajisje tjera për kampim jashte kampit (neni 43);

12) në hyrjen e kampit ose në vend tjetër adekuat për kete, nuk e vendos plan-skemen e kampit, nuk e vendos listen e cmimeve për shfrytezimin e hapesires për kampim, kategorine e kampit, si dhe sherbimet tjera që i ofron kampi (neni 45 paragrafi 2);

13) nuk i paraqet cmimet në pajtim me nenin 35 paragrafi 1 pika 2 të ketij ligji;

14) nuk e percakton dhe paraqet rendin shtepiak në të gjitha objektet për vendosje (neni 35 paragrafi 1 pika 9);

15) në vend të dukshem të objektit hotelierik ose në meny ta vendose aparatit telefonik të ISHT-së (neni 35 paragrafi 1 pika 13);

16) nuk e vendos në vend të dukshem të objektit hotelierik mbishkrimin me permbajtje: "personat nën moshen 18 vjecare nuk sherbehen me pije alkoolike" (neni 37 paragrafi 2);

17) në vend të dukshem të hyrjes së objektit hotelierik, nuk e paraqet llojin e kartelave pagesore të cilat mund të shfrytezohen (neni 35 paragrafi 1 pika 7);

Gjobe shume prej 200 eurosh në kundervlere me denare do t'i shqiptohet në aty për aty edhe për personin pergjegjes te personit juridik, për veprimet nga paragrafi 1 i ketij neni

Gjobe në shume prej 300 eurosh në kundervlere me denare do t'i shqiptohet aty për aty tregtarit individual, për veprimet nga paragrafi 1 i ketij neni.

Inspektori shteteror i tregut për kundervajtjet nga paragrafi 1 i ketij neni, eshte i obliguar që kryeresit të kundervajtjes t'i dorezoje ftese për pagesen e gjores në afat prej tete ditesh nga dita e dorezimit të fteses.

Nese kryeresi vullnetarisht nuk e paguan gjoben sipas ketij neni, inspektori shteteror i tregut parashtrohet kerkese për ngritjen e procedures për kundervajtje para Komisionit për Kundervajtje.“

Neni 6

Neni 69 ndryshohet si vijon:

"Gjobe në shume prej 1 200 eurosh në kundervlere me denare do t'i shqiptohet për kundervajtje personit juridik, nese:

1) veprimtaria hotelierike kryhet pa u plotesuar kushtet minimale teknike, kushtet sanitare-higjienike dhe shendetesore, kushtet për mbrojtje gjate punes, mbrojtjen dhe avancimin e mjedisit jetesor, mbrojtjen kunder zjarrit dhe kushtet për mbrojtje nga zhurma (neni 6 paragrafi 1 dhe 2);

2) veprimtaria hotelierike kryhet në objekte afariste ose hapesira ku kryhet veprimtari tjetër, pa u plotesuar kushtet e percaktuara për kryerjen e veprimtarise tjetër (neni 12 paragrafi 2);

3) fillon punen në objektin hotelierik, pa kategorine e fituar (neni 32 paragrafi 1);

4) nuk i percakton normativat për ushqim dhe pije të cilat i sherben dhe nuk u mundeson shfrytezuesve, shikim në ato normativa (neni 35 paragrafi 1 pika 8);

5) nuk i ofron sherbimet hotelierike të perfshira në pakon e aranzhmanit turistik, në objektet hotelierike për vendosje, nepermjet organizatoreve të udhetimit ose ndermjetesuesve, perkatesisht agjencive turistike (neni 35 paragrafi 1 pika 12);

6) kryen veprimtari hotelierike jashte objektit afarist në hapësire të dedikuar, të rregulluar dhe të pajisur për ofrimin e sherbimeve hotelierike, pa leje të leshuar nga kryetari i komunes, ndersa në qytetin e Shkupit nga kryetari i qytetit të Shkupit për shfrytëzimin e hapësires (neni 12 paragrafi 3);

7) organizon dhe kryen kampim, në kundërshtim me nenin 42 paragrafet 1 dhe 2 të këtij ligji;

8) kampi nuk ka rend shtepiak të percaktuar (neni 45 paragrafi 1);

9) sherben pije alkoolike prej ores 7,00 deri në ora 10,00 (neni 38 paragrafi 1);

10) nuk i miremban hapësirat dhe pajisjen dhe nuk ofron sherbime në objektin hotelierik sipas kushteve të percaktuara minimale teknike, si dhe kushteve për kategorizimin e llojeve të objekteve për të cilat nuk është parapare kategorizimi (neni 35 paragrafi 1 pika 1);

11) nuk mban liber të mysafireve në objektin hotelierik për vendosje (neni 35 paragrafi 1 pika 9);

12) kampimi i perkohshëm kryhet në token e cila nuk është e percaktuar nga Keshilli i Komunes, ndersa në Qytetin e Shkupit nga Keshilli i Qytetit të Shkupit (neni 44 paragrafi 2);

13) nuk u permbahet cmimeve të paraqitura (neni 35 paragrafi 1 pika 4);

14) nuk posedon dokumente për prodhimet e blera (fatura, llogari, fletedergesa dhe të ngjashme neni 35 paragrafi 1 pika 5) dhe

15) për çdo sherbim të ofruar nuk leshon llogari me specifikimin e sherbimeve nga arka fiskale (neni 35 paragrafi 1 pika 6).

Gjobe në shume prej 300 eurosh në kundërlere me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në personin juridik, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shume prej 450 eurosh në kundërlere me denare, do t'i shqiptohet tregtarit individual, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Për kundërvajtjet e percaktuara në kete nen, Inspektorati Shtetëror i Tregut është i obliguar që t'i propozojë kryeresit të kundërvajtjes procedure për barazim, para se të parashatrojë kerkese për procedure kundërvajtese te Komisioni për Kundërvajtje."

Neni 7

Neni 70 ndryshohet, si vijon:

"Gjobe në shume prej 2 000 deri në 4 000 euro në kundërlere me denare, do t'i shqiptohet për kundërvajtje personit juridik, nese:

1) veprimtaria hotelierike kryhet pa regjistrim në regjistrin tregtar (neni 4 paragrafi 1);

2) veprimtaria hotelierike kryhet në objekte hotelierike klub nate, kabare dhe disko klub pa licence (neni 20 paragrafi 1);

3) nuk i permbahet orarit të percaktuar të punes (neni 26 paragrafi 2);

4) e bart licencen (neni 22 paragrafi 2);

5) sherben alkool dhe pije alkoolike për persona nën moshen 18 vjecare (neni 37 paragrafi 1);

6) shet dhe sherben ushqim dhe pije alkoolike dhe leshon muzike pas ores 24,00 (neni 38 paragrafi 2).

Gjobe në shume prej 500 deri në 1 000 euro në kundërlere me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në personin juridik, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shume prej 700 deri në 1 000 euro në kundërlere me denare, do t'i shqiptohet tregtarit individual, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Për kundërvajtjet e percaktuara në kete nen inspektori shtetëror i tregut është i obliguar që t'i propozojë kryeresit të kundërvajtjes procedure për barazim, para se të parashatrojë kerkese për procedure kundërvajtese te gjykata kompetente."

Neni 8

Nenet 72 dhe 73 shlyhen.

Neni 9

Inspektorati Shtetëror i Tregut proceduren për barazim dhe proceduren për kundërvajtje, i udheheq në pajtim me Ligjin për Inspektoratin Shtetëror të Tregut dhe Ligjin për kundërvajtje.

Neni 10

Akti nenligjor i parapare me kete ligj do të miratohet në afat prej 15 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 11

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tete nga dita e botimit në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

2229.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ТРГОВИЈА

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за трговија,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3489/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ТРГОВИЈА

Член 1

Во Законот за трговија („Службен весник на Република Македонија" број 16/2004, 128/2006, 63/2007, 88/2008, 159/2008, 20/2009, 99/2009 и 105/2009), членот 49 се менува и гласи:

"Доколку при вршењето на инспекцискиот надзор државниот пазарен инспектор утврди дека е сторена неправилност од членот 55 на овој закон државниот пазарен инспектор е должен да состави записник во кој ќе ја утврди сторената неправилност со укажување за отстранување на утврдената неправилност во рок од осум дена и со истовремено врачување на покана за спроведување на едукација на лицето или субјектот каде што е утврдена неправилноста при вршењето на инспекцискиот надзор.

Формата и содржината на поканата за едукација, како и начинот на спроведување на едукацијата ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на економијата.

Едукацијата ја организира и спроведува Државниот пазарен инспекторат, односно органот којшто го извршил инспекцискиот надзор во рок не подолг од осум дена од денот на спроведувањето на инспекцискиот надзор.

Едукацијата може да се спроведе за повеќе утврдени исти или истородни неправилности за еден или за повеќе субјекти.

Доколку во закажаниот термин лицето или субјектот над кој се спроведува едукација не се јави на едукацијата ќе се смета дека едукацијата е спроведена.

Доколку лицето или субјектот над кој се спроведува едукација се јави на закажаната едукација и истата ја заврши ќе се смета дека е едуциран по однос на утврдената неправилност.

Доколку државниот пазарен инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека се отстранети утврдените неправилности од ставот 1 на овој член, донесува заклучок со кој ја запира постапката на инспекцискиот надзор.

Доколку државниот пазарен инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека не се отстранети утврдените неправилности од ставот 1 на овој член, поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред Прекршочна комисија.

Државниот пазарен инспекторат, односно органот којшто го извршил инспекцискиот надзор и којшто ја организирал и спровел едукацијата, води евиденција за спроведената едукација на начин пропишан од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на економијата.“

Член 2

Членот 50 се менува и гласи:

„Ако државниот пазарен инспектор, при вршењето на инспекцискиот надзор утврди дека трговецот врши дејност трговија и дава услуги во трговијата без да е регистриран во соодветниот регистар (член 2 став 2) ќе донесе решение за привремена забрана на вршење на дејноста во траење од 30 дена.

Против решението од ставот 1 на овој член може во рок од осум дена од денот на приемот на решението да се изјави жалба до министерот за економија. Жалбата изјавена против решението од ставот 1 на овој член не го одлага неговото извршување.“

Член 3

Членот 51 се менува и гласи:

„Ако државниот пазарен инспектор при вршењето на инспекцискиот надзор утврди дека трговецот:

1) на посебно организирани пазари врши трговија на стоки кои не се наведени во членот 15 од овој закон;

2) врши продажба на алкохолни и енергетски пијалаци во продавница во состав на бензинска станица, во продавница во состав на зелен пазар и преку киоск во трговијата. (член 24-а став 1);

3) врши продажба на алкохолни и енергетски пијалаци од 19,00 часот до 6,00 часот наредниот ден (член 24-а став 2);

4) врши продажба на алкохолни пијалаци од 21,00 часот до 6,00 часот наредниот ден (член 24-а став 3);

5) врши продажба на алкохолни и енергетски пијалаци и цигари на лица со возраст под 18 години (член 24 став 1);

6) на зелените пазари и посебно организирани делови на зелените пазари врши трговија на големо и мало на други стоки кои не се определени од страна на советот на општината, односно од градот Скопје (член 13 став 4);

7) ги издава продажните места на лица кои не се регистрирани во соодветниот регистар односно не се евидентирани согласно со закон (член 14 став 2);

8) не води евиденција за набавка и продажба на стоките, како и за вршење на трговски услуги согласно со закон или други прописи (член 28 став 1) и

9) физичкото лице врши дејност трговија и дава услуги во трговијата без да е регистриран во соодветниот регистар (член 2 став 2),

привремено ќе ги одземе предметите - стоките со кои се врши трговија.

За извршеното одземање на предметите - стоки од ставот 1 на овој член државниот пазарен инспектор издава потврда.“

Член 4

Членовите 52 и 53 се бришат.

Член 5

Главата VII. „КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ“ и членот 53-а се бришат.

Член 6

Членот 55 се менува и гласи:

„Глоба во износ од 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на самото место за прекршок на правното лице, ако:

1) не го пријавил исполнувањето на условите од членот 22 на овој закон и започнувањето со работа на продажниот и деловниот објект согласно со членот 23 од овој закон;

2) не истакнал лиценца за продажба на алкохолни пијалаци на видно место во продажниот објект (член 23-а став 7);

3) не го пријавил часот, времето за пауза и распоредот на работното време во Централниот регистар најмалку 15 дена пред почетокот на работењето, односно пред измената на часот, времето за пауза и распоредот на работното време на продавниците, магацините, складовите, бензинските станици и деловните простори (член 26 став 2);

4) започнал со работа во колективна станбена зграда и деловно станбена зграда пред 6,00 часот и не завршил пред 24,00 часот (член 25 став 3);

5) вршителот на трговија од врата на врата врши продажба на производи кои не се определени од Владата (член 20 став 2);

6) не го објави местото и времето на јавната аукциска продажба согласно со членот 17 став 2 од овој закон;

7) не се придржува на условите за јавна аукциска продажба согласно со членот 17 став 4 од овој закон;

8) на видно место во продажниот објект не истакнал натпис во смисла на членот 24 став 2 од овој закон и

9) евиденцијата не се наоѓа во соодветната деловна просторија во која се врши трговијата и во секое време не биде достапна на надлежните инспекциски органи (член 28 став 2).

Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на самото место и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на самото место на трговецот поединец за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Државниот пазарен инспектор за прекршоците од ставот 1 на овој член, е должен на сторителот на прекршокот да му врачи покана за плаќање на глоба во рок од осум дена од денот на врачувањето на поканата.

Ако сторителот доброволно не ја плати глобата од овој член, државниот пазарен инспектор поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред Прекршочната комисија.“

Член 7

Членот 56 се менува и гласи:

„Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

1) врши трговија на големо пред магацините, складовите и деловните простори (член 8 став 1);

2) врши трговија на мало и дава услуги во трговијата пред продавниците, односно деловните простори за кои нема одобрение од општината, односно од градот Скопје (член 8 став 2) и

3) не утврди и не истакне пазарен ред и не се придржува на пазарниот ред и работното време (член 14 став 3).

Глоба во износ од 400 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 350 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на трговецот поединец за дејствијата од ставот 1 на овој член.

За прекршоците утврдени во овој член државниот пазарен инспектор е должен на сторителот на прекршокот да му предложи постапка за порамнување пред да поднесе барање за прекршочна постапка пред Прекршочната комисија.“

Член 8

Членот 57 се менува и гласи:

„Глоба во износ од 3.000 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

1) не води евиденција за набавка и продажба на стоките, како и за вршење на трговски услуги согласно со закон или други прописи (член 28 став 1);

2) не доставил евиденција на продавачи од врата до врата до надлежниот орган за јавни приходи на подрачјето на општината, односно на градот Скопје (член 20 став 4);

3) врши трговија на големо на пазарите на мало или врши трговија на мало на пазарите на големо (член 7);

4) ја врши трговската дејност без да се исполнети пропишаните минимално-технички услови, како и други услови пропишани со закон во зависност од видот и начинот за вршењето на трговијата (член 22 став 1);

5) врши продажба на алкохолни пијалаци без да поседува лиценца за продажба на алкохолни пијалаци (член 23-а став 1) и

6) врши трговија на стоки во киосци, автомати и продажба од улични продавачи на места кои не се определени од советот на општината, односно од градот Скопје (член 16 став 2).

Глоба во износ од 5.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

1) врши продажба на алкохолни и енергетски пијалаци во продавница во состав на бензинска станица, во продавница во состав на зелен пазар и преку киоск во трговијата (член 24-а став 1);

2) врши продажба на алкохолни и енергетски пијалаци од 19,00 часот до 6,00 часот наредниот ден (член 24-а став 2) и

3) врши продажба на алкохолни и енергетски пијалаци од 21,00 часот до 6,00 часот наредниот ден во периодот од 1 мај до 30 септември (член 24-а став 3).

Глоба во износ од 400 до 600 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од ставовите 1 и 2 на овој член.

Глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на трговецот поединец за прекршоците од ставовите 1 и 2 на овој член.

Во случаите од ставовите 1 и 2 на овој член ќе се изрече посебна прекршочна мерка одземање на предметите - стоките со кои е извршен прекршокот.

За прекршоците утврдени во овој член државниот пазарен инспектор е должен да му предложи на сторителот на прекршокот постапка за порамнување пред да поднесе барање за прекршочна постапка пред надлежниот суд.“

Член 9

Членот 58 се менува и гласи:

„Глоба во износ од 7.000 до 8.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице, ако:

1) без да е регистриран во соодветниот регистар согласно со закон врши трговија и дава услуги во трговијата (член 2 став 2);

2) врши продажба на алкохолни и енергетски пијалаци и цигари на лица со возраст под 18 години (член 24 став 1);

3) на зелените пазари и посебно организирани делови на зелените пазари врши трговија на големо и мало на други стоки кои не се определени од страна на советот на општината, односно од градот Скопје (член 13 став 4);

4) ги издава продажните места на лица кои не се регистрирани во соодветниот регистар, односно не се евидентирани согласно со закон (член 14 став 2);

5) на посебно организирани пазари врши трговија на стоки кои не се наведени во членот 15 од овој закон и

6) не се придржува на мерките од членот 30 на овој закон.

Глоба во износ од 1.500 до 2.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 500 до 1.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на службеното лице во правното лице за прекршоците од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на трговецот поединец за прекршоците од ставот 1 на овој член.

Глоба во износ од 200 до 400 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на физичкото лице за прекршоците од ставот 1 точки 1 и 4 на овој член.

Во случаите од ставот 1 точки 1, 2, 3, 4 и 5 на овој член ќе се изрече посебна прекршочна мерка одземање на предметите - стоките со кои е извршен прекршокот.

Кога прекршокот од ставот 1 на овој член е сторен со цел за сторителот за себе или за друго лице да прибави имотна корист или прекршокот е сторен од организирана група на лица или во текот на календарската година сторителот го повтори прекршокот од ставот 1 на овој член, надлежниот суд може да изрече глоба во износ од 8.000 до 12.000 евра во денарска противвредност.

За дејствијата од ставот 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој член може да му се изрече санкција привремена забрана на вршење одделна дејност во траење од една до три години.

За прекршоците утврдени во овој член државниот пазарен инспектор е должен да му предложи на сторителот на прекршокот постапка за порамнување пред да поднесе барање за прекршочна постапка пред надлежниот суд.“

Член 10

Членовите 58-а и 58-б се бришат.

Член 11

Државниот пазарен инспекторат постапката за порамнување и прекршочната постапка ја води согласно со Законот за државен пазарен инспекторат и Законот за прекршоците.

Член 12

Подзаконскиот акт предвиден со овој закон ќе се донесе во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 13

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Л и г ј

пër ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për tregti

Neni 1

Në Ligjin për tregti ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonise" numër 16/2004, 128/2006, 63/2007, 88/2008, 159/2008, 20/2009, 99/2009 dhe 105/2009), neni 49 ndryshohet si vijon:

"Nese gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese inspektori shtetëror i tregut përcakton se është bërë parregullsi nga neni 55 i këtij ligji, inspektori shtetëror i tregut është i obliguar që të hartojë procesverbal në të cilin do ta përcaktoje parregullsinë e kryer, me vërejtje për mënjanimin e parregullsisë së përcaktuar në afat prej tetë ditësh dhe me dergim të ftesës njëkohësisht për realizimin e edukimit të personit ose subjektit, ku është përcaktuar parregullsia gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese.

Formen dhe përmbajtjen e ftesës për edukim si dhe menyren e zbatimit të edukimit, i përcakton ministri i cili udhëheq me organin e administratës shtetërore, kompetent për kryerje të punëve nga sfera e ekonomisë.

Edukimin e organizon dhe realizon Inspektorati Shtetëror i Tregut, përkatësisht organi që e ka kryer mbikëqyrjen inspektuese, në afat jo më të gjatë se tetë ditë nga dita e realizimit të mbikëqyrjes inspektuese.

Edukimi mund të realizohet për më shumë parregullsi të përcaktuara të njëjta ose të ngjashme, për një ose më shumë subjekte.

Nese në afatin e caktuar personi ose subjektin për të cilin realizohet edukimi nuk paraqitet në edukim, do të konsiderohet se edukimi është realizuar.

Nese personi ose subjektin për të cilin realizohet edukimi paraqitet në edukimin e caktuar dhe të njëjtin e kryen, do të konsiderohet se është edukuar në lidhje me parregullsinë e përcaktuar.

Nese inspektori shtetëror i tregut gjatë realizimit të mbikëqyrjes inspektuese, konstaton se janë mënjeluar parregullsitë e përcaktuara nga paragrafi 1 i këtij neni, miraton konkluzion me të cilin e ndërpre procedurën e mbikëqyrjes inspektuese.

Nese inspektori shtetëror i tregut gjatë realizimit të mbikëqyrjes kontrolluese, konstaton se nuk janë mënjeluar parregullsitë e përcaktuara nga paragrafi 1 i këtij neni, parashtrohet kërkesë për ngritjen e procedurës për kundërvajtje para Komisionit për Kundërvajtje.

Inspektorati shtetëror i tregut, përkatësisht organi që e ka kryer mbikëqyrjen inspektuese dhe që e ka organizuar dhe realizuar edukimin, mban evidencë për edukimin e realizuar në mënyrën e përcaktuar nga ministri i cili udhëheq me organin e administratës shtetërore, kompetent për kryerje të punëve nga sfera e ekonomisë."

Neni 2

Neni 50 ndryshohet dhe vijon:

"Nese inspektori shtetëror i tregut, gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese konstatakon se tregtari kryen veprimtari tregtare dhe jep shërbime në tregti pa u regjistruar në regjistrin adekuat (neni 2 paragrafi 2), do të marrë aktvendim për ndalim të përkohshëm të ushtrimit të veprimtarisë në kohëzgjatje prej 30 ditësh.

Kunder aktvendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, mundet në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimit të aktvendimit, të parashtrohet ankesë te ministri i Ekonomisë.

Ankesa e parashtuar kundër aktvendimit nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk e prolongon zbatimin e tij."

Neni 3

Neni 51 ndryshohet si vijon:

"Nese inspektori shtetëror i tregut gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese, konstatakon se tregtari:

1) në tregjet e veçanta të organizuara, kryen tregti të mallrave që nuk janë cekur në nenin 15 të këtij ligji;

2) kryen shitje të pijeve alkoolike dhe energjetike në shitoret në përbërje të pompës së benzines, në shitore në perberje të tregut të gjelbërt dhe nepermjet kioskat në tregti (neni 24 - a paragrafi 1);

3) kryen shitje të pijeve alkoolike dhe energjike prej ores 19,00 deri në orën 6,00 të ditës së ardhshme (neni 24 - a paragrafi 2);

4) kryen shitje të pijeve alkoolike prej orës 21,00 deri në orën 6,00 të ditës së ardhshme (neni 24 - a paragrafi 3);

5) u shet pije alkoolike dhe energjike dhe cigare personale me moshë nën 18 vjet (neni 24 paragrafi 1);

6) në tregjet e gjelbërta dhe pjesët e veçanta të organizuara të tregjeve të gjelbërta, kryen tregti me shumice dhe pakice për mallrat tjera që nuk janë përcaktuar nga ana e Keshillit Komunal, përkatësisht nga qyteti i Shkupit (neni 13 paragrafi 4);

7) ua jep me qira vendet e shitjes, personave që nuk janë regjistruar në regjistrin adekuat, perkatesisht që nuk janë evidentuar në pajtim me ligjin (neni 14 paragrafi 2);

8) nuk mban evidencë për blerje dhe shitje të mallrave si dhe për kryerje të shërbimeve tregtare, në pajtim me ligjin ose rregullat tjera (neni 28 paragrafi 1) dhe

9) personi fizik kryen veprimtari tregtare dhe jep shërbime në tregti, pa u regjistruar në regjistrin adekuat (neni 2 paragrafi 2),

perkohesisht do t'i konfiskojë sendet - mallrat me të cilat kryhet tregtia.

Për konfiskimin e kryer të lëndëve - mallrave nga paragrafi 1 i këtij neni, inspektori shtetëror i tregut lëshon vertetim."

Neni 4

Nenet 52 dhe 53 shlyhen.

Neni 5

Kapitulli VII. "DISPOZITAT NDESHKUESE" dhe neni 53-a shlyhen.

Neni 6

Neni 55 ndryshohet si vijon:

"Gjoke në shumë prej 700 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i kumtohet aty për aty për kundërvajtje personit juridik, nese:

1) nuk e ka paraqitur plotësimin e kushteve nga neni 22 i këtij ligji dhe fillimin me punë në objektin për shitje dhe afarist, në pajtim me nenin 23;

2) nuk e ka vendosur licencën për shitje të pijeve alkoolike në vend të dukshëm në objektin e shitjes (neni 23-a paragrafi 7);

3) nuk e ka paraqitur orën, kohën për pauze dhe orarin e punës në Regjistrin qendror së paku 15 dite para fillimit të punës, përkatësisht para ndryshimit të ores, kohës së pauzes dhe orarit të punës së shitoreve, magazinave, depove, pompave të benzinës dhe hapësirave afariste (neni 26 paragrafi 2);

4) ka filluar me punë në ndërtesën kolektive për banim dhe ndërtesën afariste-banesore para orës 6,00 dhe nuk mbaruar para orës 24,00 (neni 25 paragrafi 3);

5) kryeresi i tregtisë nga dera në derë, kryen shitje të produkteve që nuk janë përcaktuar nga Qeveria (neni 20 paragrafi 2);

6) nuk e publikon vendin dhe kohën e shitjes publike me ankand, në pajtim me nenin 17 paragrafin 2 të këtij ligji;

7) nuk u përmbahet kushteve për shitje publike me ankand, në pajtim me nenin 17 paragrafi 4 i këtij ligji;

8) në vendin e dukshëm të objektit për shitje, nuk ka vendosur asnjë mbishkrim sipas nenit 24 paragrafi 2 të këtij ligji dhe

9) evidenca nuk gjendet në hapësirën adekuate afariste, në të cilën kryhet tregtia dhe në çdo kohë nuk është e arritshme për organet kompetente inspektuese (neni 28 paragrafi 2).

Gjobe në shume prej 200 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i kumtohet aty për aty edhe personit përgjegjës në personin juridik, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 300 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i kumtohet aty për aty tregtarit individual, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Inspektori shtetëror i tregut për kundërvajtjen nga paragrafi 1 i këtij neni, është i obliguar që kryerësit të kundërvajtjes t'i dorëzojë ftesë për pagesë të gjobës në afat prej të paktën nga dita e dorëzimit të ftesës.

Nese kryerësi vullnetarisht nuk e paguan gjoben sipas këtij neni, inspektori shtetëror i tregut parashtron kerkese për ngritje të procedurës për kundërvajtje para Komisionit për Kundërvajtje."

Neni 7

Neni 56 ndryshohet dhe vijon:

"Gjobe në shumë prej 1 000 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit juridik, nese:

1) kryen tregti me shumicë para magazinave, depove dhe lokaleve afariste (neni 8 paragrafi 1);

2) kryen tregti me pakicë dhe jep shërbime në tregti para shitoreve, përkatësisht lokaleve afariste për të cilat nuk ka leje nga komuna, përkatësisht qyteti Shkupit (neni 8 paragrafi 2) dhe

3) nuk e përcakton dhe nuk e paraqet rregullin tregtar dhe nuk i përmbahet rregullit tregtar dhe orarit të punës (neni 14 paragrafi 3).

Gjobe në shumë prej 400 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i kumtohet edhe personit përgjegjës në personin juridik, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 350 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i kumtohet tregtarit individual, për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Për kundërvajtjet e përcaktuara në këtë nen, inspektori shtetëror i tregut obligohet që kryerësit të kundërvajtjes t'i propozojë procedurë për barazim, para se të parashtrojë kerkese për procedurë kundërvajtëse para Komisionit për Kundërvajtje".

Neni 8

Neni 57 ndryshohet si vijon:

"Gjobe në shumë prej 3 000 deri në 4 000 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit juridik, nese:

1) nuk mban evidencë për blerje dhe shitje të mallrave, si dhe për kryerje të shërbimeve tregtare në pajtim me ligjin ose rregullat tjera (neni 28 paragrafi 1);

2) nuk ka dorëzuar evidencë të shitësve nga dera në derë, te organi kompetent për të hyrat publike të rajonit të komunës, përkatësisht qytetit të Shkupit (neni 20 paragrafi 4).

3) kryen tregti me shumicë në tregjet për pakice, ose kryen tregti me pakicë në tregjet për shumicë (neni 7);

4) e kryen veprimtarinë tregtare pa u plotësuar kushtet minimale - teknike të përcaktuara, si dhe kushtet tjera të përcaktuara me ligj, varësisht nga lloji dhe mënyra e kryerjes së tregtisë (neni 22 paragrafi 1);

5) kryen shitje të pijeve alkoolike pa poseduar licence për shitje të pijeve alkoolike (neni 23 - a paragrafi 1) dhe

6) kryen tregti të mallrave në qoshqe, automate dhe shitje nga shitësit e rrugës, në vende që nuk janë përcaktuar nga Këshilli Komunal, përkatësisht qyteti i Shkupit (neni 16 paragrafi 2);

Gjobe në shumë prej 5 000 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit juridik, nese:

1) kryen shitje të pijeve alkoolike dhe energjike në shitore në përbërjen e pompës së benzinës, në shitore në perberje të tregut të gjelbërt dhe nëpërmjet qoshkut në tregti (neni 24 - a paragrafi 1);

2) kryen shitje të pijeve alkoolike dhe energjike prej ores 19,00 deri në orën 6,00 të ditës së ardhshme (neni 24 - a paragrafi 2) dhe

3) kryen shitje të pijeve alkoolike dhe energjike prej ores 21,00 deri në orën 6,00 të ditës së ardhshme, në periudhën nga 1 maji deri më 30 shtator (neni 24 - a paragrafi 3).

Gjobe në shumë prej 400 deri në 600 euro në kundërvlerë me denarë do t'i kumtohet edhe personit përgjegjës në personin juridik, për kundërvajtjet nga paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni.

Gjobe në shumë prej 1 000 deri në 2 000 euro në kundërvlerë me denarë do t'i kumtohet tregtarit individual, për kundërvajtjet nga paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni.

Në rastet nga paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni, do të kumtohet masë e veçantë për kundërvajtje konfiskim i sendeve - mallrave me të cilat është kryer kundërvajtja.

Për kundërvajtjet e përcaktuara në këtë nen, inspektori shtetëror i tregut është i obliguar që kryerësit të kundërvajtjes t'i propozojë procedurë për barazim, para se të parashtrojë kerkese për procedurë kundërvajtëse para gjykatës kompetente."

Neni 9

Neni 58 ndryshohet dhe vijon:

"Gjobe në shumë prej 7 000 deri në 8 000 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i kumtohet për kundërvajtje personit juridik, nese:

1) pa qenë i regjistruar në regjistrin adekuat në pajtim me ligjin, kryen tregti dhe jep shërbime në tregti (neni 2 paragrafi 2);

2) u shet pije alkoolike dhe energjike dhe cigare, personave në moshë nën 18 vjet (neni 24 paragrafi 1);

3) në tregjet e gjelbërta dhe pjesët e veçanta të organizuara të tregjeve të gjelbërta, kryen tregti me shumicë dhe pakicë të mallrave tjera që nuk janë të përcaktuara nga ana e Këshillit Komunal, përkatësisht qytetit të Shkupit (neni 13 paragrafi 4);

4) ua jep me qira vendet e shitjes personave që nuk janë të regjistruar në regjistrin adekuat, përkatësisht nuk janë të evidentuar në pajtim me ligjin (neni 14 paragrafi 2);

5) në tregjet e veçanta të organizuara kryen tregti të mallrave, që nuk janë të cekura në nenin 15 të këtij ligji dhe

6) nuk u përmbahet masave nga neni 30 i këtij ligji.

Gjobe në shumë prej 1 500 deri në 2 500 euro në kundërvlerë me denarë do t'i kumtohet edhe personit përgjegjës në personin juridik, për kundërvajtjet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 500 deri në 1 500 euro në kundërvlerë me denarë do t'i kumtohet edhe personit zyrtar në personin juridik, për kundërvajtjet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 4 000 deri në 6 000 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i kumtohet tregtarit individual, për kundërvajtjet nga paragrafi 1 i këtij neni.

Gjobe në shumë prej 200 deri në 400 euro në kundërvlere me denarë, do t'i kumtohet personit fizik, për kundërvajtjet nga paragrafi 1 pikat 1 dhe 4 të këtij neni.

Në rastet nga paragrafi 1 pikat 1, 2, 3, 4 dhe 5 të këtij neni, do të kumtohet masë e veçantë për kundërvajtje konfiskim i lëndëve - mallrave me të cilat është kryer kundërvajtja.

Kur kundërvajtja nga paragrafi 1 i këtij neni është bërë me qëllim që kryerësi për vete ose për personin tjetër të përfitojë dobi pronësore, ose kundërvajtja është kryer nga grupi i organizuar i personave, ose gjatë vitit kalendarik kryerësi e përsërit kundërvajtjen nga paragrafi 1 i këtij neni, gjykata kompetente mundet të kumtojë gjobë në shume prej 8 000 deri në 12 000 euro në kundërvlerë me denare.

Për veprimet nga paragrafi 1 pikat 1, 2, 3, dhe 4 të këtij neni, mundet t'i kumtohet sanksioni ndalim i perkohshëm për kryerjen e veprimtarisë së veçantë, në kohezgjatje prej një deri në tri vite.

Për kundërvajtjet e përcaktuara në këtë nen, inspektori shtetëror i tregut është i obliguar që kryerësit të kundërvajtjes t'i propozojë procedurë për barazim, para se të parashtroje kërkesë për procedurë kundërvajtëse para gjykates kompetente."

Neni 10

Nenet 58-a dhe 58-b shlyhen.

Neni 11

Inspektorati Shtetëror i Tregut procedurën për barazim dhe procedurën për kundërvajtje, e udhëheq në pajtim me Ligjin për Inspektoratin Shtetëror të Tregut dhe Ligjin për kundërvajtje.

Neni 12

Akti nënligjor i paraparë me këtë ligj do të miratohet në afat prej 15 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 13

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazeten zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

2230.

Vrз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ОСНОВАЊЕ НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА НУКЛЕАРНИ ТЕХНОЛОГИИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Се прогласува Законот за основање Национална агенција за нуклеарни технологии на Република Македонија,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3490/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА ОСНОВАЊЕ НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА НУКЛЕАРНИ ТЕХНОЛОГИИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Општи одредби

Член 1

Со овој закон се уредуваат основањето, статусот, надлежностите, управувањето и раководењето, финансирањето, надзорот над работата, како и други прашања поврзани со работата на Националната агенција за нуклеарни технологии на Република Македонија.

Основање

Член 2

Националната агенција за нуклеарни технологии на Република Македонија (во натамошниот текст: Агенцијата) се основа заради развивање на технологии и истражувања во областа на нуклеарната физика, физиката на елементарни честици и други истражувања во областа на нуклеарната наука.

Правен статус

Член 3

Агенцијата има својство на правно лице.
Полниот назив на Агенцијата е Национална агенција за нуклеарни технологии на Република Македонија.
Скратен назив на Агенцијата е НАНТ.
Седиштето на Агенцијата е во Скопје, а може да има организациони делови и во странство, без својство на правно лице.

Називот на Агенцијата во меѓународниот промет е National Agency for Nuclear Technology of the Republic of Macedonia.

Надлежности на Агенцијата

Член 4

Основни надлежности на Агенцијата се:

- развивање на технологии и истражувања во областа на нуклеарната физика, физиката на елементарни честици и други истражувања во областа на нуклеарната наука,
- учество на Република Македонија во научната програма на Европската организација за нуклеарни истражувања (во натамошниот текст: ЦЕРН),
- учество на научници, инженери, техничари и друг стручен кадар од Република Македонија во истражувачките проекти на ЦЕРН,
- развивање апликации за индустријата во Република Македонија,
- развивање медицински апликации,
- развивање апликации од областа на енергетиката,
- изработка на проекти за примена на нуклеарни апликации за мирновременски цели,
- едукативни активности во областа на нуклеарната наука и технологија, и во други сродни области,
- соработка со домашни и странски институции и организации од областа на нуклеарните технологии и
- врши други активности во согласност со закон и Статут.

Принципи на работење на Агенцијата

Член 5

Работењето на Агенцијата се заснова врз следниве принципи:

- законитост,

- стручност,
- професионалност,
- транспарентност и
- одговорност за работењето и постигнатите резултати.

Органи на Агенцијата

Член 6

Органи на Агенцијата се Управниот одбор и директорот.

Управен одбор

Член 7

Со Агенцијата управува Управен одбор на Агенцијата кој се состои од пет члена.

Членовите на Управниот одбор на Агенцијата ги именува и разрешува Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството за образование и наука.

Мандатот на членовите на Управниот одбор трае четири години, со можност за повторен избор.

Членовите на Управниот одбор имаат право на надоместок. Надоместокот го определува Владата на Република Македонија.

Управниот одбор, од редот на членовите именува претседател на Управниот одбор на првата конститутивна седница.

Член 8

Управниот одбор на Агенцијата:

- донесува Статут на Агенцијата,
- донесува годишна програма за работа, годишен финансиски план, годишен извештај за работење и годишна финансиска сметка на Агенцијата,
- ги утврдува критериумите за располагање со средствата остварени со работењето на Агенцијата,
- ги донесува општите акти за организација и систематизација за работењето на Агенцијата и
- врши и други активности во согласност со закон и Статутот.

Член 9

Член на Управниот одбор се разрешува во следниве случаи:

- по истекот на мандатот,
- на негово барање,
- ако е осуден за извршено кривично дело со правосилна судска пресуда со која му е изречена казна за твор во траење од најмалку шест месеци,
- ако настане трајна или привремена неспособност за непречено вршење на функцијата подолго од шест месеци непрекинато или смрт и
- ако работи спротивно на одредбите на овој закон.

Директор на Агенцијата

Член 10

Со работата на Агенцијата раководи директор.

Директорот на Агенцијата го именува и разрешува Владата на Република Македонија.

За директор може да биде именувано лице кое ги исполнува следниве услови:

- да има завршено најмалку високо образование од областа на нуклеарната физика, физика, или природно-математичките и технолошко-техничките науки,
- да има најмалку пет години работно искуство во областа од интерес на Агенцијата и
- да има најмалку три години работно искуство на раководно место.

Мандатот на директорот трае четири години со можност за повторен избор.

Член 11

Директорот на Агенцијата ги врши следниве работи:

- ја претставува и застапува Агенцијата,
- ја организира работата и раководи со стручните служби на Агенцијата,
- предлага годишна програма за работа на Агенцијата до Управниот одбор на Агенцијата,
- ги спроведува одлуките на Управниот одбор,
- се грижи за законито работење и трошење на финансиските средства,
- врши усогласување на активностите на Агенцијата во меѓународната соработка,
- предлага годишна програма за работа, годишен финансиски план, годишен извештај и годишна финансиска сметка на Агенцијата,
- ги предлага општите акти за организација и систематизација на работењето на Агенцијата,
- донесува поединечни акти за вработените од областа на работните односи и
- врши и други работи утврдени со закон и Статутот на Агенцијата.

Член 12

Директорот одговара за работата и за законитоста во работењето на Агенцијата пред Владата на Република Македонија.

Член 13

Директорот се разрешува пред истекот на мандатот во следниве случаи:

- на негово барање,
- ако не работи и постапува според закон, Статутот и актите на Агенцијата или неоправдано не ги спроведува одлуките на Управниот одбор или постапува во спротивност со нив,
- ако со својата несовесна или неправилна работа предизвика нарушување во вршењето на работите во Агенцијата и причини штета на Агенцијата,
- ако ги занемарува или не ги извршува обврските и со тоа настанат нарушувања во вршењето на дејноста од интерес на Агенцијата,
- ако е осуден за извршено кривично дело со правосилна судска пресуда со која му е изречена казна за твор во траење од најмалку шест месеци,
- ако настане трајна или привремена неспособност за непречено вршење на функцијата подолго од шест месеци непрекинато или смрт и
- се стекне со услови за остварување право на пензија.

Судир на интереси

Член 14

Во случај на постоење на судир на интереси се применува Законот за спречување на судир на интереси.

Стручни, административно-технички, помошни и други работи

Член 15

Стручните, административно-техничките, помошните и другите работи за потребите на Агенцијата ги вршат стручните служби на Агенцијата.

Член 16

За остварување на надлежностите од членот 4 на овој закон, Агенцијата може, врз основа на договор, да користи и услуги на специјализирани организации и физички лица од земјата и странство во согласност со закон.

Начинот и условите за избор на давателите на услуги од ставот 1 на овој член поблиску се определуваат со посебен акт на Агенцијата.

Средства за основање и вршење на дејноста

Член 17

Средствата за основање на Агенцијата се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

Средствата за вршење на дејноста на Агенцијата се обезбедуваат и од следниве извори:

- трансфер од Буџетот на Република Македонија за извршување на активностите утврдени во Годишната програма за работа на Агенцијата,

- приходи од вршење на консултантски услуги, како и од изработка и учество во проекти од делокругот на работата на Агенцијата,

- донации и

- други извори во согласност со закон.

Статут на Агенцијата

Член 18

Агенцијата има Статут со кој особено се уредува:

- организацијата и начинот на извршувањето на надлежностите од делокругот на Агенцијата,

- надлежностите на Управниот одбор и директорот и нивните меѓусебни односи,

- правата, надлежностите и одговорностите на вработените и

- други прашања од значење за работењето на Агенцијата.

Член 19

За Статутот, годишната програма за работа, годишниот финансиски план, годишниот извештај и годишната финансиска сметка на Агенцијата согласност дава Владата на Република Македонија.

Надзор и извештаи

Член 20

Надзор над работата на Агенцијата врши надлежното министерство во областа на науката.

Агенцијата најмалку два пати годишно до Владата на Република Македонија доставува извештај за своето работење и за користењето на средствата.

Преодни и завршни одредби

Член 21

Владата на Република Македонија во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон ќе ги именува членовите на Управниот одбор.

Агенцијата ќе започне со работа со денот на именувањето на членовите на Управниот одбор.

Управниот одбор во рок од 30 дена од денот на неговото конституирање го донесува Статутот на Агенцијата.

Владата на Република Македонија во рок од 30 дена од денот на неговото конституирање го именува директорот на Агенцијата.

Член 22

Управниот одбор на Агенцијата во рок од 30 дена од денот на неговото конституирање ќе ги донесе актите за организација и систематизација на работните места во Агенцијата.

Управниот одбор на Агенцијата во рок од три месеци од денот на неговото конституирање ќе ги донесе подзаконските акти предвидени со овој закон.

Член 23

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J

PËR THEMELIMIN E AGJENCISE NACIONALE PËR TEKNOLOGJI BERTHAMORE TË REPUBLIKES SË MAQEDONISE

Dispozita të përgjithshme

Neni 1

Me kete ligj rregullohet themelimi, statusi, kompetencat, menaxhimi dhe udheheqja, financimi, mbikeqyrja e punes, si dhe ceshtje tjera lidhur me punen e Agjencise Nationale për Teknologji Berthamore të Republikës së Maqedonise.

Themelimi

Neni 2

Agjencia Nationale për Teknologji Berthamore e Republikës së Maqedonise (në tekstin e metejme: Agjencia) themelohet për zhvillimin e teknologjive dhe hulumtimeve në sferen e fizikes berthamore, fizikes së grimcave elementare dhe hulumtimeve tjera në sferen e shkences berthamore.

Statusi juridik

Neni 3

Agjencia e ka cilesine e personit juridik.

Emri i plote i Agjencise eshte Agjencia Nationale për Teknologji Berthamore e Republikës së Maqedonise.

Emri i shkurter i Agjencise eshte ANTB.

Selia e Agjencise eshte në Shkup, ndersa mund të kete pjese organizative edhe në vende të huaja, pa cilesine e presonit juridik.

Emri i Agjencise në qarkullimin nderkombetar eshte National Agency for Nuclear Technology of the Republic of Macedonia ".

Kompetencat e Agjencise

Neni 4

Kompetencat themelore të Agjencise, jane:

- zhvillimi i teknologjive dhe hulumtimeve ne sferen e fizikes berthamore, fizikes së grimcave elementare dhe hulumtimeve tjera në sferen e shkences berthamore,

- pjesemarrja e Republikës së Maqedonise në programin shkencor të Organizates Evropiane për Hulumtime Berthamore (në tekstin e metejme: CERN-i),

- pjesemarrje e shkencetareve, inxhinierëve, teknikeve dhe kuadrit tjetër profesional nga Republika e Maqedonise, në projektet hulumtuese të CERN-it,

- zhvillimi i aplikimeve për industrine në Republikën e Maqedonise,

- zhvillimi i aplikimeve mjekesore,

- zhvillimi i aplikimeve nga sfera e energjetikes,

- perpilimi i projekteve për zbatimin e aplikimeve berthamore për qellime paqesore,

- aktivitetet edukative në sferen e shkences dhe teknologjise berthamore dhe në sfera tjera të ngjashme;

- bashkepunimi me institucione dhe organizata të vendit dhe të huaja, nga sfera e teknologjive berthamore dhe

- kryen aktivitete tjera në pajtim me ligjin dhe Statutin.

Principet e punes së Agjencise

Neni 5

Puna e Agjencise bazohet në parimet, si vijojne:

- ligjshmeri,
- kompetence,
- profesionalizem
- transparence dhe
- pergjegjesi për punen dhe rezultatet e arritura.

Organet e Agjencise

Neni 6

Organe të Agjencise jane Keshilli Drejtues dhe drejtori.

Keshilli Drejtues

Neni 7

Me Agjencine udheheq Keshilli Drejtues i Agjencise i cili perbehet nga pese anetare.

Anetaret e Keshillit Drejtues të Agjencise i emeron dhe shkarkon Qeveria e Republikës së Maqedonise, me propozim të ministrit të Arsimit dhe Shkences.

Mandati i anetareve të Keshillit Drejtues zgjate kater vite, me mundesi rizgjedhjeje.

Anetaret e Keshillit Drejtues kane të drejte kompensimi. Kompensimin e percakton Qeveria e Republikës së Maqedonise.

Keshilli Drejtues, nga radhet e anetareve e emeron kryetarin e Keshillit Drejtues në mbledhjen e pare konstitutive.

Neni 8

Keshilli Drejtues i Agjencise:

- e miraton Statutin e Agjencise,
- e miraton programin vjetor për pune, planin financiar vjetor, raportin vjetor për pune dhe llogarinë financiare vjetore të Agjencise,
- i percakton kriteret për disponim me mjetet e realizuara me punen e Agjencise,
- i miraton aktet e pergjithshme për organizimin dhe sistematizimin e punes së Agjencise dhe
- kryen aktivitete tjera në pajtim me ligjin dhe Statutin.

Neni 9

Anetari i Keshillit Drejtues shkarkohet në rastet, si vijojne:

- pas skadimit të mandatit,
- me kerkese të tij,
- nese eshte i denuar për kryerje të vepres penale me aktgjykim të plotfuqishem gjyqesor, me të cilin i eshte shqiptuar denim me burg në kohezgjatje prej së paku gjashte muajsh,
- nese ndodh paaftesimi i perhershëm apo i perkohshëm për kryerjen e papenguar të funksionit më gjate se gjashte panderprere, muaj apo vdekja dhe
- kur punon në kundërshtim me dispozitat e ketij ligji.

Drejtori i Agjencise

Neni 10

Me punen e Agjencise udheheq drejtori.

Drejtorin e Agjencise e emeron dhe shkarkon Qeveria e Republikës së Maqedonise.

Për drejtor mund të emerohet personi i cili i ploteson kushtet si vijojne:

- ta kete të kryer së paku arsimin e larte nga sfera e fizikes berthamore, fizikes, apo shkencave matematikore-natyrore dhe shkencave teknologjike-teknike,
- të kete së paku pese vite pervojë pune, në sferë me interes të Agjencise dhe

- të kete së paku tri vite pervojë pune në vend udheheqes. Mandati i drejtorit zgjat kater vite me mundesi për rizgjedhje.

Neni 11

Drejtori i Agjencise i kryen punet, si vijojne:

- e prezanton dhe perfaqeson Agjencine,
- e organizon punen dhe udheheq me sherbimet profesionale të Agjencise,
- i propozon plan vjetor për punen e Agjencise, Keshillit Drejtues të Agjencise;
- i zbaton vendimet e Keshillit Drejtues,
- kujdeset për punen ligjore dhe shpenzimin e mjeteve financiare,
- e kryen harmonizimin e aktivitetëve të Agjencise në bashkepunimin nderkombetar,
- i propozon program vjetor për pune, plan vjetor financiar, raport vjetor dhe llogari financiare vjetore, Agjencise,
- i propozon aktet e pergjithshme për organizimin dhe sistematizimin e punes së Agjencise dhe
- miraton akte të vecanta për të punësuarit nga sfera e marrëdhënieve të punes dhe
- kryen edhe pune tjera të percaktuara me ligj dhe Statutin e Agjencise.

Neni 12

Drejtori pergjigjet për punen dhe për ligjshmerine në punen e Agjencise, para Qeverise së Republikës së Maqedonise.

Neni 13

Drejtori shkarkohet para skadimit të mandatit, në rastet si vijojne:

- me kerkese të tij,
- nese nuk punon dhe vepron sipas ligjit, Statutit dhe aktet e Agjencise, apo në menyre të paarsyeshme nuk i zbaton vendimet e Keshillit Drejtues apo vepron në kundërshtim me ato,
- nese me punen e vet të pandergjegjshme apo të parregullt, shkakton crregullim në kryerjen e puneve në Agjenci dhe i shkakton dëm Agjencise,
- nese i anashkalon apo nuk i kryen obligimet dhe me kete shkaktohen crregullime në kryerjen e veprimtarise me interes të Agjencise,
- nese eshte i gjykuar për kryerje të vepres penale me aktgjykim të plotfuqishem gjyqesor, me të cilin i eshte shqiptuar denim me burg në kohezgjatje prej së paku gjashte muajsh,
- nese ndodh paaftesimi i perhershëm apo i perkohshëm për kryerjen papengesa të funksionit panderprere më gjate se gjashte muaj, apo vdekja dhe
- i arrin kushtet për realizimin e të drejtes së pensionit.

Konflikti i interesave

Neni 14

Në rast të ekzistimit të konfliktit të interesave, zbatohet Ligji për parandalimin e konfliktit të interesave.

Punet profesionale, administrative-teknike, ndihmese dhe të tjera

Neni 15

Punet profesionale, administrativo-teknike, ndihmese dhe të tjera për nevojat e ANTB-së, do t'i kryejne sherbimet profesionale të Agjencise.

Neni 16

Për realizimin e kompetencave nga neni 4 i ketij ligji, Agjencia mundet që në baze të marrëveshjes, të shfrytëzoje edhe sherbime të organizatave të specializuara dhe personave fizike nga vendi dhe jashte, në pajtim me ligjin.

Menyra dhe kushtet për zgjedhjen e dhenesve të sherbimeve nga paragrafi 1 i këtij neni, më afersisht percaktohen me akt të vecante të Agjencise.

Mjetet për themelimin dhe kryerjen e veprimtarise

Neni 17

Mjetet për themelimin e Agjencise sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonise.

Mjetet për kryerjen e veprimtarise së Agjencise sigurohen edhe nga burimet, si vijojne:

- transferti nga Buxheti i Republikës së Maqedonise, për kryerjen e aktiviteteve të percaktuara në Planin vjetor për punen e Agjencise,
- të hyrat nga kryerja e sherbimeve konsultuese, si dhe nga perpilimi dhe pjesëmarrja në projekte nga fusheveprimi i punes së Agjencise,
- donacionet dhe
- burimet tjera në pajtim me ligjin.

Statuti i Agjencise

Neni 18

Agjencia ka Statut, me të cilin vecanerisht rregullohen:

- organizimi dhe menyra e kryerjes së kompetencave nga fusheveprimi i Agjencise,
- kompetencat e Keshillit Drejtues dhe drejtorit dhe marredheniet e tyre të ndersjella,
- të drejtat, kompetencat dhe pergjegjesite e të punesuarve dhe
- ceshtje tjera me rendesi për punen e Agjencise.

Neni 19

Për Statutin, programin vjetor për pune, planin financiar vjetor, raportin vjetor dhe llogarinë financiare vjetore të Agjencise, jep pajtim Qeveria e Republikës së Maqedonise.

Mbikeqyrja dhe raportet

Neni 20

Mbikeqyrje mbi punen e Agjencise kryen ministria kompetente në sferen e shkences.

Agjencia së paku dy here në vit në Qeverinë e Republikës së Maqedonise, dorëzon raport për punen e vet dhe për shfrytëzimin e mjeteve.

Dispozita kalimtare dhe perfundimtare

Neni 21

Qeveria e Republikës së Maqedonise në afat prej 30 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do t'i emeroje anetaret e Keshillit Drejtues.

Agjencia do ta filloje punen në ditën e emerimit të anetareve të Keshillit Drejtues.

Keshilli Drejtues në afat prej 30 ditësh nga dita e konstitutimit të tij, e miraton Statutin e Agjencise.

Qeveria e Republikës së Maqedonise në afat prej 30 ditësh nga dita e konstitutimit të tij, e emeron drejtorin e Agjencise.

Neni 22

Keshilli Drejtues i Agjencise në afat prej 30 ditësh nga dita e konstitutimit të tij, do t'i miratoje aktet për organizimin dhe sistematizimin e vendeve të punes në Agjenci.

Keshilli Drejtues i Agjencise në afat prej tre muajsh nga dita e konstitutimit të tij, do t'i miratoje aktet nenligjore të parapara me kete ligj.

Neni 23

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tete nga dita e botimit në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonise".

2231.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за високото образование, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3491/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗА К О Н ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Член 1

Во Законот за високото образование („Службен весник на Република Македонија“ број 35/2008, 103/2008, 26/2009, 83/2009 и 99/2009), по членот 77 се додава нов член 77-а, кој гласи:

„Член 77-а

За развивање и одржување на квалитетот на високо образование на секои две години задолжително се спроведува рангирање на сите универзитети и високообразовни установи во состав на универзитетите (факултети и уметнички академии), запишани во регистарот на високообразовни установи.

Рангирањето од ставот 1 на овој член го спроведува правно лице кое го избира министерот надлежен за работите на високото образование во постапка за доделување на договор за јавна набавка согласно Законот за јавни набавки.

Правното лице кое ќе го спроведе рангирањето треба да ги исполнува следните критериуми:

- да има воспоставен релевантен систем за управување со квалитет,
- да има постојано вработено најмалку 15 лица во наставно-научни звања кои ги покриваат сите научни подрачја, со минимум петгодишно искуство во процес на обезбедување консултантски услуги на високообразовните установи или државни институции и да воделе научно-истражувачки проекти поврзани со различни аспекти на високото образование,
- да поседуваат на располагање најмалку пет надворешни соработници со наставно-научни звања,
- да имаат извршено рангирања на универзитети и/или високообразовни установи во состав на универзитетите во најмалку три земји од Европската унија,
- да имаат развиено флексибилна методологија во процесот на рангирањето и
- резултатите од својата работа да ги имаат јавно објавено.

Универзитетите и високообразовните установи во состав на универзитетите (факултети и уметнички академии), имаат обврска на правното лице кое го спроведува рангирањето да му ги дадат сите податоци потребни за рангирањето.

Средствата потребни за спроведувањето на рангирањето на универзитетите и високообразовните установи во состав на универзитетите (факултети и уметнички академии) се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

Резултатите од рангирањето од ставот 1 на овој член и критериумите по кои е изведено рангирањето се достапни на јавноста во рок од осум дена по изготвувањето на извештајот за резултатите од рангирањето со ранг-листата, преку објавување на веб страницата на министерството надлежно за работите на високото образование.

Министерството надлежно за работите на високото образование е должно во рок од осум дена по приемот да го достави извештајот за резултатите од рангирањето со ранг-листата до сите универзитети и високообразовни установи во состав на универзитетите (факултети и уметнички академии).“

Член 2

По членот 87 се додава нов член 87-а, кој гласи:

„Член 87-а

Дел од средствата стекнати од партиципација на трошоците на студирање за бројот на студентите чие финансирање се врши во рамките на бројот на студентите чие образование се финансира од Буџетот на Република Македонија и од кофинансирање на трошоците за студирање за студентите чие образование не се финансира од Буџетот на Република Македонија, во висина од 40%, јавниот универзитет, односно јавната високообразовна установа задолжително ги употребува за фундаментални и применети истражувања, осовременување на научно-истражувачката инфраструктура, за оспособување и усовршување на кадрите за научно-истражувачката работа, како и за инвестиции и инвестициско одржување.“

Член 3

Во членот 139 став (2) процентот „30%“ се заменува со процентот „100%“.

Член 4

По членот 166 се додава нов член 166-а, кој гласи:

„Член 166-а

(1) Доколку при вршењето на инспекцискиот надзор државниот просветен инспектор утврди дека е сторена неправилност од членот 167 став (1) на овој закон, е должен да состави записник во кој ќе ја утврди сторената неправилност со укажување за отстранување на утврдената неправилност во рок од осум дена и со истовремено врачување на покана за спроведување на едукација на лицето или високообразовната установа каде што е утврдена неправилноста при вршењето на инспекцискиот надзор.

(2) Формата и содржината на поканата за едукација, како и начинот на спроведување на едукацијата ги пропишува министерот надлежен за работите на високото образование.

(3) Едукацијата ја организира и спроведува Државниот просветен инспекторат во рок не подолг од осум дена од денот на спроведувањето на инспекцискиот надзор.

(4) Едукацијата може да се спроведе за повеќе утврдени исти или истородни неправилности за едно или повеќе лица, односно за една или за повеќе високообразовни установи.

(5) Доколку во закажаниот термин лицето или високообразовната установа над кој се спроведува едукација не се јави на едукацијата ќе се смета дека едукацијата е спроведена.

(6) Доколку лицето или високообразовната установа над која се спроведува едукација се јави на закажаната едукација и истата ја заврши ќе се смета дека е едуциран по однос на утврдената неправилност.

(7) Доколку државниот просветен инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека се отстранети утврдените неправилности од ставот (1) на овој член, донесува заклучок со кој ја запира постапката на инспекциски надзор.

(8) Доколку државниот просветен инспектор при спроведување на контролниот надзор утврди дека не се отстранети утврдените неправилности од ставот (1) на овој член, поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред надлежниот суд.

(9) Државниот просветен инспекторат води евиденција за спроведената едукација на начин пропишан од министерот надлежен за работите на високото образование.“

Член 5

Членот 167 се менува и гласи:

„(1) Глоба во износ од 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- користи називи на високообразовни установи, без да е основано како високообразовна установа, согласно со овој закон (член 5),

- не врши самоевалуација на универзитетот, единицата на универзитетот, односно на самостојната високообразовна установа на начин и според услови определени со овој закон и со статут на универзитетот, односно на самостојната високообразовна установа (член 73 до член 77) и

- не води евиденција на личните податоци на студентите (член 119).

(2) Глоба во износ од 5.000 до 7.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- применува статут за кој не е добиена согласност од надлежниот орган (член 9),

- изврши статусни промени без согласност на основачот (член 39),

- наплатува од студентите други давачки спротивно на мерилата и критериумите утврдени согласно со овој закон (член 83 став 1 алинеја 8),

- наплати кофинансирање на студиите, односно партиципација на студентите над износот утврден со овој закон (член 83 став 1 алинеја 9),

- применува студиски програми без акредитација, односно решение за почеток со работа согласно со овој закон (член 104),

- не објави конкурс за запишување на студенти најмалку пет месеци пред започнувањето на наставата и ако истиот не ги содржи потребните компоненти согласно со овој закон, како и запише во прва година на студии студенти кои не ги исполнуваат условите пропишани со овој закон и со конкурсот (член 108),

- изврши упис на студенти повеќе од бројот утврден со одлуката за запишување студенти или повеќе од капацитетот за кој високообразовната установа е акредитирана (член 110),

- не води матична книга на запишани студенти и главна книга на дипломирани студенти или ако ги води спротивно на пропишаната форма и начинот на водењето и содржината (член 120),

- ангажира наставник да врши високообразовна, односно уметничка дејност од друга високообразовна установа без согласност на универзитетот и спротивно на нормативата и стандардите за вршење на високообразовна дејност (член 139) и

- изврши избор на наставници и соработници спротивно на одредбите на овој закон (од член 121 до член 148).

(3) Глоба во износ од 100.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- го попречи при работата, одбие да му ги даде или не му ги даде сите податоци потребни за рангирањето на правното лице кое го врши рангирањето (член 77-a став 4).

(4) Глоба во износ од 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во износ од 2.500 до 3.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од ставот (2) на овој член.

(6) Глоба во износ од 20.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршокот од ставот (3) на овој член.“

Член 6

Членот 168-a се менува и гласи:

“Правното лице кое ќе започне вршење на високообразовна дејност без добиено решение за акредитација и решение за почеток со работа, кривично ќе одговара и ќе се казни со парична казна во износ од 50.000 до 100.000 евра во денарска противвредност и ќе му се изрече мерка забрана за вршење на високообразовна дејност, а одговорното лице ќе се казни со затвор од една до три години (членови 32 и 35).“

Член 7

Одредбата од членот 1 на овој закон ќе се применува од 1 јануари 2011 година.

Член 8

Подзаконските акти предвидени во членот 166-a ќе се донесат во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 9

Се овластува Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија да утврди прецисен текст на Законот за високото образование.

Член 10

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Л И Г Ј П Ъ Р Н Д Р Ы Ш И М И Н Д Ы Е П Л О Т Е С И М И Н Е Л И Г И Т П Ъ Р А Р С И М И Н Е Л А Р Т Е

Нени 1

Нë Лигјин пëр арсимин е ларте ("Газета Зыртаре е Републике сë Македонисе, номер 35/2008, 103/2008, 26/2009, 83/2009 dhe 99/2009), пас нени 77 сhtohet нен и ри 77-a, си вијон:

"Нени 77-a

Пëр зхвивлимин дхе риајтјен е квалитетит нë арсимин е ларте нë чдо ды vite дetyrimisht реализохет рангими и тë gjitha universiteteve dhe institucioneve тë арсмит тë ларте нë перберје тë universiteteve (fakulteteve dhe akademive тë артеве), тë регjistруара нë регjистрин е институционе тë арсмит тë ларте.

Rangimin nga paragrafi 1 i ketij neni, e realizon personi juridik тë cilin е zgjedh ministri kompetent пëр punet нë арсмин е ларте, нë procedure пëр ndarjen е marrevshjes пëр furnizim publik нë pajtim me Ligjin пëр furnizime publike.

Personi juridik и cili do та realizezoe rangimin, duhet т'i permбush kriteret нë vijim:

- тë kete тë vendosur sistem relevant пëр menaxhim me kualitetin,

- тë kete perhere тë punesuar сë paku 15 persona нë tituj arsimore-shkencore që и mbulojne тë gjitha fushat shkencore, me minimum pese vite perwoje нë procesin е sigurimit тë sherbimeve konsultuese тë institucioneve тë арсмит тë ларте apo institucioneve shteterore dhe тë kene udhehequr projekte hulumtuese shkencore lidhur me aspekte тë ndryshme тë арсмит тë ларте,

- тë kene нë disponim сë paku pese bashkepunetore тë jashtem me tituj arsimore-shkencore,

- тë kene kryer rangime тë universiteteve dhe/ose institucioneve тë арсмит тë ларте нë perberje тë universiteteve нë сë paku tri vende тë Unionit Evropian,

- тë kene zhvilluar metodologji fleksibile нë procesin е rangimit dhe

- rezultatet nga puna е tyre т'i kene shpallur publikisht.

Universitetet dhe institucionet е арсмит тë ларте нë perberje тë universiteteve (fakultetet dhe akademite е артеве) kane пëр obligim që personit juridik и cili е realizon rangimin, т'ia japin тë gjitha тë dhenat е nevojshme пëр rangim.

Mjetet е nevojshme пëр realizimin е rangimit тë universiteteve dhe institucioneve тë арсмит тë ларте нë perberje тë universiteteve (fakulteteve dhe akademive тë артеве) sigurohen nga Buxheti и Republikes сë Maqedonise.

Rezultatet е rangimit nga paragrafi 1 и ketij neni dhe kriteret sipas тë cilit eshte realizuar rangimi, jane тë arritshme пëр publikun нë аfat prej tete ditesh pas hartimit тë raportit пëр rezultatet е rangimit me rangliste, nepermjet publikimit нë ueb-faqen е ministrise kompetente пëр punet е арсмит тë ларте.

Ministria kompetente пëр punet е арсмит тë ларте eshte е obliguar që нë аfat prej tete ditesh pas pranimit, та dorezoje raportin пëр rezultatet nga rangimi me rangliste, те тë gjitha universitetet dhe institucionet е арсмит тë ларте нë perberje тë universiteteve (fakultetet dhe akademite е артеве)."

Нени 2

Пас нени 87 сhtohet нен и ри 87-a, си вијон:

"Нени 87-a

Нјë pjese е mjeteve тë fituara nga participimi и shpenzimeve тë studimit пëр numrin е studenteve, financimi и тë cileve kryhet нë суаза тë numrit тë studenteve арсми и тë cileve financohet nga Buxheti и Republikes сë Maqedonise dhe nga kofinancimi и shpenzimeve пëр studim, пëр studentet арсми и тë cileve nuk financohet nga Buxheti и Republikes сë Maqedonise, нë lartesi prej 40%, universiteti publik, perkatesisht institucioni publik и арсмит тë ларте, дetyrimisht и пердор пëр hulumtime fundamentale dhe тë aplikuara, modernizimin е infrastruktures shkencore kerkimore, пëр aftesimin dhe persosjen е quadrove пëр pune shkencore kerkimore, си dhe пëр investime dhe mirembajtje investuese."

Нени 3

Нë ненин 139 paragrafi (2) perqindja "30%" zevendesohet me perqindjen "100%".

Нени 4

Пас нени 166 сhtohet нен и ри 166-a, си вијон:

"Нени 166-a

(1) Nese gjate kryerjes сë mbikeqyrjes inspektuese inspektori shteteror и арсмит констатон се eshte kryer parregullsi nga нени 167 paragrafi (1) и ketij ligji, eshte и obligu-

ar që të perpiloje procesverbal në të cilin do ta percaktoje parregullsinë e kryer, me sugjerim për menjanimin e parregullsisë së percaktuar në afat prej tete ditësh dhe me dorezimin njëkohesisht të ftesës për realizimin e edukimit të personit apo institucionit të arsimit të lartë, ku është percaktuar parregullsia gjatë kryerjes së mbikeqyrjes inspektuese.

(2) Formën dhe përmbajtjen e ftesës për edukim si dhe mënyrën e realizimit të edukimit, i percakton ministri kompetent për punët e arsimit të lartë.

(3) Edukimin e organizon dhe realizon Inspektorati Shtetëror i Arsimit, në afat jo më të gjatë se tete dite nga data e kryerjes së mbikeqyrjes inspektuese.

(4) Edukimi mund të realizohet për më tepër parregullsi të percaktuara të njëjta apo të njellojta për një apo më tepër persona, perkatesisht për një apo më tepër institucione të arsimit të lartë.

(5) Nëse në terminin e caktuar personi ose institucioni i arsimit të lartë për të cilin realizohet edukimi nuk paraqitet në edukim, do të konsiderohet se edukimi është realizuar.

(6) Nëse personi apo institucioni i arsimit të lartë për të cilin realizohet edukimi paraqitet në edukimin e caktuar dhe të njëjtin e kryen, do të konsiderohet se është edukuar lidhur me parregullsinë e percaktuar.

(7) Nëse inspektori shtetëror i arsimit gjatë kryerjes së mbikeqyrjes kontrolluese konstaton se janë menjëhë parregullsitë e percaktuara nga paragrafi (1) i këtij neni, miratohet konkluzion me të cilin e ndërpret procedurën e mbikeqyrjes inspektuese.

(8) Nëse inspektori shtetëror i arsimit gjatë kryerjes së mbikeqyrjes kontrolluese konstaton se nuk janë menjëhë parregullsitë e percaktuara nga paragrafi (1) i këtij neni, parashtron kerkese për ngritje të procedurës për kundervajtje para gjykates kompetente.

(9) Inspektorati Shtetëror i Arsimit mban evidence për edukimin e realizuar në mënyrën e percaktuar nga ministri kompetent për punët e arsimit të lartë."

Neni 5

Neni 167 ndryshohet si vijon.

"(1) Gjoke në shumë prej 4 000 eurosh në kundërvlerë me denare, do t'i shqiptohet për kundervajtje personit juridik, nëse:

- shfrytëzon emra të institucioneve të arsimit të lartë, pa u themeluar si institucion i arsimit të lartë, në pajtim me këtë ligj (neni 5),

- nuk kryen vetevaluim të universitetit, njesisë së universitetit, perkatesisht institucionit të pavarur të arsimit të lartë, në mënyrë dhe sipas kushteve të percaktuara me këtë ligj dhe me statutin e universitetit, perkatesisht të institucionit të pavarur të arsimit të lartë (neni 73 deri në nenin 77) dhe

- nuk mban evidence të të dhënave personale të studentëve (neni 119).

(2) Gjoke në shumë prej 5 000 euro deri në 7 000 euro në kundërvlerë me denare, do t'i shqiptohet për kundervajtje personit juridik, nëse:

- zbaton statut për të cilin nuk është marrë pajtim nga organi kompetent (neni 9),

- kryen ndryshime statusore pa pajtimin e themeluesit (neni 39),

- arketon nga studentët detyrime tjera në kundërshtim të masave dhe kritereve të percaktuara në pajtim me këtë ligj (neni 83 paragrafi 1 alineja 8),

- arketon kofinancim të studimeve, perkatesisht participim të studentëve mbi shumën e percaktuar me këtë ligj (neni 83 paragrafi 1 alineja 9),

- realizon programe studimore pa akreditim, perkatesisht aktivitet për fillimin e punës, në pajtim me këtë ligj (neni 104,

- nuk shpall konkurs për regjistrim të studentëve së pa-ku-pese muaj para fillimit të mesimit dhe nëse i njëjti nuk i përmban komponentet e nevojshme në pajtim me ligjin për arsimin e lartë, si dhe regjistron në vitin e parë të studimeve studente që nuk i përmbushin kushtet e percaktuara me këtë ligj dhe me konkurs (neni 108),

- kryen regjistrim të studentëve më tepër se sa numri i percaktuar me vendimin për regjistrim të studentëve, apo më tepër nga kapaciteti për të cilin institucioni i arsimit të lartë është akredituar (neni 110),

- nuk e mban librin e amzes të studentëve të regjistruar dhe librin kryesor të studentëve të diplomuar, apo nëse i mban në kundërshtim me formën dhe mënyrën e percaktuar të mbajtjes dhe përmbajtjes (neni 120),

- angazhon mesimdhënës që të kryejë veprimtari të arsimit të lartë, perkatesisht veprimtari artistike nga ndonjë institucion tjetër i arsimit të lartë, pa pajtim të universitetit dhe në kundërshtim me normativën dhe standardet për kryerjen e veprimtarisë së arsimit të lartë (neni 139) dhe

- e kryen zgjedhjen e mesimdhënësve dhe bashkëpunëtorëve, në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji (prej nenit 121 deri në nenin 148).

(3) Gjoke në shumë prej 100 000 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet për kundervajtje personit juridik, nëse:

- e pengon gjatë punës, refuzon t'ia japë apo nuk ia jep të gjitha të dhënat e nevojshme për rangim, personit juridik që e kryen rangimin (neni 77-a paragrafi 4).

(4) Gjoke në shumë prej 2 000 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në personin juridik, për kundervajtjet nga paragrafi (1) i këtij neni.

(5) Gjoke në shumë prej 2 500 deri në 3 500 euro në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në personin juridik, për kundervajtjet nga paragrafi (2) i këtij neni.

(6) Gjoke në shumë prej 20 000 eurosh në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në personin juridik, për kundervajtjen nga paragrafi (3) i këtij neni."

Neni 6

Neni 168-a ndryshohet si vijon.

"Personi juridik që do ta fillojë kryerjen e veprimtarisë së arsimit të lartë pa marrjen e aktvendimit për akreditim dhe aktvendimit për fillimin e punës, do të pergjigjet penalisht dhe do të denohet me dënim me para në shumë prej 50 000 deri në 100 000 euro në kundërvlerë me denare dhe do t'i shqiptohet masa ndalimi për kryerjen e veprimtarisë së arsimit të lartë, ndërsa personi pergjegjes do të denohet me burg prej një deri në tri vite (nenet 32 dhe 35)."

Neni 7

Dispozita nga neni 1 i këtij ligji do të zbatohet nga 1 janari 2011.

Neni 8

Aktet nenligjore të parapara në nenin 166-a do të miratohen në afat prej 15 ditësh nga data e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 9

Autorizohet Komisioni Juridiko-Ligjvënës i Kuvendit të Republikës së Maqedonisë që të percaktojë tekst të spastruar të Ligjit për arsimin e lartë.

Neni 10

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tete nga data e botimit në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

2232.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

**У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ
ЗА ПРОЦЕНА**

Се прогласува Законот за процена, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3492/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

**ЗАКОН
ЗА ПРОЦЕНА**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Предмет на уредување

Член 1

Со овој закон се уредуваат вршењето на процена, областите, условите и начинот на вршење на процена, субјектите што вршат процена, условите и постапката за полагање на стручен испит заради издавање или одземање на лиценца за процена, награда и надоместок на трошоците за извршената процена, надлежноста, организацијата и работењето на Комората на проценители на Република Македонија, како и други прашања кои се однесуваат на процената.

Значење на изразите

Член 2

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „Процена“ е процес на определување на цена, односно проценување на пазарната вредност на предметот на процена од овластен проценувач во случаите определени со закон или по барање на заинтересирано лице - нарачател;

2. „Ревизија на процена“ е вршење на проверка на веќе изготвена процена од овластен проценувач под услови и на начин предвидени со овој закон;

3. „Овластен проценувач“ е трговец поединец или трговско друштво кое поседува лиценца за процена за определена област издадена од надлежен министер;

4. „Проценувач“ е лице кое има положено стручен испит за проценувач и е вработено кај овластен проценувач на работи од областа на процената;

5. „Стручен испит“ за проценувач е испит кој се спроведува заради оценување на потребното стручно знаење за стекнување со уверение за проценувач од одредена област;

6. „Лиценца за процена“ (во натамошниот текст: лиценца) е документ издаден од надлежниот министер од соодветното министерство со кој се потврдува дека овластениот проценувач ги исполнил условите за вршење на процена за определена област;

7. „Регистар на проценувачи“ е книга за евиденција во која се содржани податоците за овластените проценувачи од соодветната област и се води кај надлежното министерство;

8. „Збирен регистар“ е книга за евиденција во која се содржани податоците за сите овластени проценувачи на територијата на Република Македонија и се води во Комората на проценувачи на Република Македонија;

9. „Дисциплинска постапка“ е постапка за утврдување на одговорност на овластениот проценувач за сторена повреда на одредбите од овој закон и Кодексот на етика за проценувачи;

10. „Комора на проценувачи“ е професионално коморско здружение на проценувачи основано со овој закон и

11. „Основач на субјект“ е основач на трговец поединец, содружник во друштво со ограничена одговорност, во јавно и командитно друштво и акционер во акционерско друштво.

Основни начела

Член 3

При вршењето на процената овластените проценувачи се должни да се придржуваат кон следниве начела:

- законитост,
- стручност,
- чесност,
- непристрасност,
- професионалност,
- независност,
- самостојност,
- економичност,
- одговорност,
- совесност и
- ефикасност.

II. ВРШЕЊЕ ПРОЦЕНА

Процена

Член 4

(1) Процената на пазарната вредност на предметот на процена, според овој закон, се врши на начин пропишан со методологија, правила и стандарди за проценка кои ги вклучуваат признатите меѓународни стандарди за проценка на вредноста, како и други закони со кои се регулира проценувањето на вредноста на различни форми на сопственост и прописите донесени врз основа на нив.

(2) Проценувачот е должен процената да ја достави до нарачателот на процената во согласност со условите и роковите договорени од страна на нарачателот и проценителот.

(3) Процената важи една година сметано од денот на поднесувањето на извештајот за извршена процена.

Области за процена

Член 5

- (1) Процената се врши во следниве области:
- 1) трговско друштво, јавно претпријатие и други правни лица;
 - 2) недвижен имот;
 - 3) подвижен имот;
 - 4) побарувања и обврски;
 - 5) машини и опрема;
 - 6) транспортни средства;
 - 7) земјоделство, шумарство и водостопанство;
 - 8) индустриска сопственост;

- 9) авторски права и сродни права;
- 10) заштита на животната средина;
- 11) информатичка технологија;
- 12) полициска и воена опрема;
- 13) даноци на имот и
- 14) други области утврдени со закон.

(2) Надлежни министерства за издавање на лиценци по области:

- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точки 1, 3, 5 и 8 на овој член е Министерството за економија,
- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точки 2 и 6 на овој член е Министерството за транспорт и врски,
- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точка 7 на овој член е Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство,
- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точка 9 на овој член е Министерството за култура,
- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точка 10 на овој член е Министерството за заштита на животната средина и просторно планирање,
- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точка 11 на овој член е Министерството за информатичко општество,
- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точка 12 на овој член се надлежни Министерството за внатрешни работи за полициска опрема и Министерството за одбрана за воена опрема,
- за издавање на лиценца во областа од ставот (1) точки 4 и 13 на овој член е Министерството за финансии и
- за издавање на лиценца во други области утврдени со закон надлежно е соодветното министерство.

Член 6

Процената се врши во следниве случаи:

- пренос на правото на сопственост,
- определување на вредноста на капитал во случаи во кои доаѓа до промена на вредноста и структурата на капиталот и при статусни измени,
- стечајна постапка и ликвидација,
- при финансирање и подигање на хипотекарен и заложен кредит,
- пребивање на побарување,
- постапка за експропријација,
- оданочување со даноци на имот,
- инвеститорски консалтинг и
- во други случаи предвидени со закон.

Вршење на процена

Член 7

Процена може да врши:

- 1) физичко лице - трговец поединец кое е регистрирано согласно со Законот за трговските друштва за вршење на процена и му е издадена лиценца за процена и е запишано во соодветен регистар за овластени проценувачи и
- 2) друштво за процена регистрирано согласно со Законот за трговските друштва за вршење на процена и има лиценца за процена и е запишано во соодветен регистар за овластени проценувачи.

Странски проценувач

Член 8

(1) Доколку во Република Македонија нема проценувач од определена област и во други случаи определени со закон, процена може да врши странски проценувач или странска стручна институција, согласно со овој закон.

(2) Процената од ставот (1) на овој член може да врши странски проценувач или странска стручна институција, кои според законите на државата ги исполнуваат условите за вршење на процена.

(3) Процена може да врши и странски проценувач или странски стручни институции од државите членки на Европската унија кои ги исполнуваат условите за вршење на процена во земјата во која се регистрирани.

Водење евиденција

Член 9

(1) Овластениот проценувач и Комората на проценувачи се должни да водат евиденција за извршените процени и за ревизија на процена.

(2) Формата, содржината и начинот на водењето на евиденцијата од ставот (1) на овој член ги пропишува министерот за правда.

III. СТРУЧЕН ИСПИТ ЗА ПРОЦЕНУВАЧ

Услови за полагање на стручниот испит за проценувач

Член 10

(1) Стручен испит за проценувач може да полага лице кое ги исполнува следниве услови:

- да е државјанин на Република Македонија,
- да има живеалиште во Република Македонија,
- да има високо образование (диплома со завршено четиригодишно високо образование или диплома со 300 кредити според европскиот кредит - трансфер систем (ЕКТС)),
- со правосилна одлука да не му е изречена забрана за вршење професија, дејност или должност се додека траат последиците од забраната,
- да има најмалку пет години работно искуство во соодветната област и
- да има сертификат за завршена почетна обука за проценувач од соодветна област.

(2) Барањето за полагање стручен испит кандидатот го поднесува до соодветното министерство со приложени докази за исполнување на условите од ставот (1) на овој член.

Почетна обука за проценувач

Член 11

(1) Почетната обуката за проценувач се организира за стекнување практични и теоретски знаења и вештини, со цел да се создадат обучени и стручни кандидати за полагање на стручен испит за проценувач.

(2) Почетната обука за проценувач ја спроведува Комората на проценувачи во соработка со соодветното министерство и не може да трае повеќе од 30 часа.

(3) Почетната обука ја вршат предавачи како стручни лица за спроведување на програмите за почетна обука.

(4) За предавачи се ангажираат лица кои со своите активности при непосредното спроведување на програмите за почетна обука даваат придонес за одржување на високо ниво на знаења и вештини на кандидатите за проценувачи.

(5) Предавачите се определуваат од редот на универзитетски професори и лица кои со своето дотогашно работно искуство со научно звање магистер на науки и доктор на науки дале придонес во развојот на дејноста процена и вршењето на процената.

(6) По завршената обука кандидатот може да го полага стручниот испит најдоцна во рок од една година од завршување на обуката.

(7) На кандидатот Комората на проценувачи му издава сертификат за завршена обука доколку посетувал најмалку 90% од времето предвидено за обуката за проценувач.

(8) Трошоците за почетна обука паѓаат на товар на кандидатот, а износот на трошоците го определува Комората на проценувачи врз основа на претходно добиено позитивно мислење од соодветното министерство.

Стручен испит

Член 12

(1) Стручниот испит се спроведува заради оценување на потребното стручно знаење.

(2) Стручниот испит се состои од писмен и устен дел и се полага според програма во која се содржани градиво, прописи и литература.

(3) Програмата за полагање на стручниот испит по предметите ја донесува надлежниот министер од соодветното министерство (во натамошниот текст: надлежниот министер).

(4) Стручниот испит се полага најмалку двапати во тековната година.

(5) Огласот за полагање на стручен испит се објавува најмалку еден месец пред полагање на испитот.

(6) Огласот од ставот (5) на овој член се објавува во најмалку два дневни весници од кој еден е на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во Република Македонија.

Комисија за полагање на стручен испит

Член 13

(1) За спроведување на стручниот испит од својата област, надлежниот министер формира Комисија за полагање на стручен испит (во натамошниот текст: Комисијата за полагање).

(2) При формирањето на Комисијата за полагање се води сметка за правичната и соодветната застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во Републиката.

(3) Комисијата за полагање е составена од претседател, најмалку два члена проценувачи од соодветна област и нивни заменици и секретар од редот на вработените во министерство со мандат во траење од четири години.

(4) Во решението за именување на претседателот, членовите на Комисијата за полагање и нивните заменици се определуваат и областите по кои тие ќе ги испитуваат кандидатите.

(5) Стручните и административните работи на Комисијата за полагање ги врши министерството.

(6) Комисијата за полагање по спроведувањето на стручниот испит најдоцна во рок од пет дена јавно ги објавува резултатите на веб страницата и на огласната табла на министерството.

(7) Начинот на бодирањето на писмениот дел од испитот го пропишува надлежниот министер.

Член 14

Претседателот на Комисијата за полагање го известува кандидатот доколку не ги исполнува условите за полагање на стручниот испит.

Писмен испит

Член 15

(1) Кандидатот се известува за времето и местото за полагање на стручниот испит најдоцна во рок од осум дена пред денот на полагање на стручниот испитот.

(2) Стручниот испит започнува со полагање на писмениот дел од испитот.

(3) Писмениот дел на стручниот испит се состои од два дела тест и изработка на практичен пример од соодветна област.

(4) Кандидатот кој не го положил тестот не може да го полага вториот дел од писмениот дел на стручниот испит.

(5) Кандидатот кој не го положил писмениот дел од стручниот испит не се стекнува со право да го полага усниот дел од стручниот испит.

(6) При полагањето на писмениот дел од стручниот испит кандидатот може да се служи само со закони, други прописи и технички помагала, во кои не се содржани објаснувања, коментари и слично и доколку се констатира повреда на ова правило на кандидатот нема да му се дозволи натамошно полагање на стручниот испит во таа испитна сесија.

(7) Писмениот дел на стручниот испит се полага пред сите членови на Комисијата за полагање и се оценува со оцена „положил“ и „не положил“.

Устен испит

Член 16

(1) Усниот дел од стручниот испит се полага најдоцна осум дена по завршување на писмениот дел на стручниот испит.

(2) Кандидатот усниот дел од стручниот испит го полага пред сите членови на Комисијата за полагање.

(3) Усниот дел од стручниот испит се состои од одбрана и презентација на практичниот пример од соодветната област.

(4) Усниот дел на стручниот испит се оценува со оцена „положил“ и „не положил“.

(5) Ако кандидатот не го положил усниот дел од стручниот испит се смета дека не го положил стручниот испит.

Уверение за положен стручен испит

Член 17

(1) По завршувањето на стручниот испит, според резултатот што кандидатот го покажал на усниот дел, Комисијата за полагање со мнозинство гласови одлучува дали кандидатот го положил или не го положил стручниот испит.

(2) Претседателот на Комисијата за полагање по завршувањето на стручниот испит му го соопштува резултатот на кандидатот.

(3) За положениот стручен испит соодветното министерство на кандидатот кој го положил стручниот испит му издава уверение за положен стручен испит, кое го потпишува претседателот на Комисијата за полагање.

Член 18

(1) Кандидатот кој нема да дојде во определениот ден на полагање на стручниот испит или пред почетокот на стручниот испит изјави дека се откажува од полагањето, се смета дека не го полагал стручниот испит.

(2) Кандидатот кој нема да се јави на полагање на закажаниот дел од стручниот испит, а го започнал полагањето или кој во текот на полагањето без оправдани причини се откажал од полагањето, се смета дека не го положил стручниот испит.

Член 19

Ако во текот на полагањето на стручниот испит настанат оправдани причини поради кои кандидатот не може да го продолжи полагањето (болест и слично), уплатените средства се префрлуваат за следната испитна сесија, во рамките на тековната буџетска година.

Надоместок на Комисијата за полагање

Член 20

(1) На претседателот, членовите и секретарот на Комисијата за полагање им припаѓа надоместок за работата во Комисијата за полагање.

(2) Исплатата на надоместокот на Комисијата за полагање се врши од сметката на сопствени приходи на соодветното министерство од уплатите на средствата од кандидатите кои полагаат стручен испит.

(3) Надлежниот министер ја утврдува висината на реално направените трошоци за полагање на стручниот испит, неопходни за спроведување на стручниот испит, изготвување и копирање на материјали и покани и изготвување на уверенија, како и утврдување на надоместокот на Комисијата за полагање, врз основа на бројот на пријавените кандидати и утврдени трошоци за стручниот испит, како и времето потребно за негово спроведување.

(4) Трошоците за полагање на стручниот испит се уплатуваат на сметка на сопствени приходи на соодветното министерство, најдоцна 15 дена пред денот определен за почеток на полагање и доколку не се уплатени во предвидениот рок, на кандидатот нема да му се дозволи полагање на стручниот испит.

(5) Ако кандидатот во рок од една година од денот на уплатата на средствата не го полага стручниот испит, уплатените средства се враќаат согласно со закон.

(6) Формата и содржината на уверението за положен стручен испит ги пропишува министерот за правда.

IV. ДОБИВАЊЕ И ОДЗЕМАЊЕ НА ЛИЦЕНЦА, РЕГИСТРИ И ОСИГУРУВАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТ

Издавање на лиценца

Член 21

(1) Лиценца за проценка може да добие трговец поединец, ако:

- има регистрирана дејност трговец поединец - проценувач и заснован работен однос кај истиот како проценувач и/или има вработено проценувач,
- има осигурување согласно со овој закон,
- со правосилна одлука не му е изречена забрана за вршење професија, дејност или должност додека трае забраната и
- даде изјава дека ќе ги применува правилата содржани во Кодексот за етика на проценувачи и професионалните стандарди.

(2) Лицето од ставот (1) на овој член со положен стручен испит кој во рок од една година од полагањето на испитот нема да поднесе барање за издавање на лиценца, може да поднесе барање за лиценца само по претходно повторно посетување на обуката за проценувач.

(3) Лиценца може да добие трговско друштво за проценка, ако:

- има регистрирана дејност проценка,
- има вработено најмалку две лица проценувачи,
- има осигурување согласно со овој закон,
- со правосилна одлука не му е изречена забрана за вршење професија, дејност или должност додека трае забраната,
- со правосилна одлука не му е изречена споредна казна забрана за добивање лиценца за овластен проценувач додека трае забраната и споредна казна одземање на лиценца за овластен проценувач,
- со правосилна одлука не му е изречена споредна казна привремена или трајна забрана за вршење на дејност проценка додека траат правните последици на осудата и

- управителот на друштвото за проценка даде изјава за проценувачите и другите вработени лица дека во работењето ќе ги применуваат правилата содржани во Кодексот за етиката на проценувачи и професионалните стандарди.

(4) Надлежното министерство на лицето кое ги исполнува условите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член издава лиценца за проценка од соодветна област.

(5) Формата и содржината на лиценцата, како и на изјавата од ставовите (1) и (3) на овој член ги пропишува министерот за правда.

Заклетва

Член 22

Овластените проценувачи пред надлежниот министер и претседателот на Комората на проценувачи на Република Македонија ја даваат следнава заклетва:

“Се обврзувам и ветувам со својата чест дека проценувањето ќе го извршувам совесно, непристрасно, во согласност со Уставот на Република Македонија, законите, правилата на науката и стручното знаење, етичките норми и професионални стандарди и дека ќе ги доставувам своите извештаи за извршена проценка точно, навремено и целосно”.

Регистри

Член 23

(1) Издадените лиценци се евидентираат во Регистарот за проценка на надлежното министерството, Збирниот регистар на Комората на проценувачи и во Централниот регистар на Република Македонија.

(2) Регистрите од ставот (1) на овој член се водат во електронска форма и се објавуваат на веб локацијата на институциите од ставот (1) на овој член.

(3) Формата на регистрите од ставот (1) на овој член ја пропишува министерот за правда.

Содржина на регистрите

Член 24

(1) Регистрите од членот 23 на овој закон особено ги содржат следниве податоци:

- 1) име и презиме, адреса, телефонски број, електронско сандаче за прием на писмена и регистарски број на проценувачот;
- 2) областа на проценка за која е издадена лиценцата;
- 3) називот и седиштето на друштвото за проценка, односно трговец поединец во кое е вработен проценувачот и
- 4) изречени дисциплински мерки.

(2) Соодветното министерство податоците од регистарот на проценувачи ги става на располагање на јавноста на веб локацијата на министерството.

(3) Овластените проценувачи се должни навремено да го известат соодветното министерство, Комората на проценувачи и Централниот регистар на Република Македонија за сите промени во врска со податоците содржани во регистарот.

Осигурување од одговорност

Член 25

(1) Лицето кое поднесува барање за лиценца склучува годишен договор за осигурување од одговорност за штета, која може да ја причини при вршење на дејноста проценка спрема странката или трето лице.

(2) Најнискиот износ на осигурување од одговорност за штета изнесува 50.000 евра за трговско друштво, односно 20.000 евра за трговец поединец во денар-

ска противвредност според средниот курс на Народната банка на Република Македонија на денот на склучувањето на договорот за осигурување.

(3) Овластениот проценувач може покрај износот предвиден во ставот (2) од овој член, дополнително да се осигури и на повисок износ, по барање на нарачателот на процена.

(4) Овластениот проценувач е должен уредно да го продолжува осигурувањето од одговорност за штета.

(5) Комората за проценувачи за лицата од ставот (1) на овој член може да го преземе осигурувањето од одговорност. Во тој случај овластените проценувачи кои ја прифатиле одлуката за осигурување преку Комората, се должни да и го платат на Комората соодветниот надоместок.

(6) Повреда на обврската за осигурување од одговорност, односно неплаќање на надоместок на Комората за осигурување од одговорност е основ за одземање на лиценца.

(7) Осигурувањето од одговорност уредено согласно со овој закон не го ослободува проценувачот од неговата одговорност кон оштетените лица за нанесената штета согласно со закон.

Континуирана обука

Член 26

(1) Континуираната обука претставува постојано стручно усовршување со цел за проширување на теоретските и практичните знаења и вештини заради стручно и ефикасно вршење на процена.

(2) Проценувачот е должен континуирано стручно да се усовршува, да биде во тек со научните достигнувања и методи во структурата и да учествува на советувања, обуки и други форми на едукација во земјата и во странство.

(3) Континуираната обука е задолжителна.

(4) Проценувачот секоја година има обврска да посетува обука за континуирано усовршување која ја спроведува Комората на проценувачи во соработка со соодветното министерство.

(5) Непосетувањето на обуката од ставот (4) на овој член се смета за дисциплински престап, во согласност со овој закон.

Конфликт на интереси

Член 27

(1) Проценувачот е независен и самостоен во вршењето на работата на процената во рамките на овластувањата утврдени со овој закон, а во согласност со Кодексот на етика за проценувачи.

(2) Процена не може да врши:

1) друштво за процена, односно трговец поединец кој е основач на субјектот кај кој се врши процената;

2) друштво за процена кај правно лице кое е основач на субјектот кај кој се врши процена;

3) друштво за процена, односно трговец поединец чиј основач на субјектот истовремено е и основач на субјектот кај кој се врши процената;

4) проценувач кој во субјектот кај кого се врши процената бил во последните три години законски застапник, член на управниот, односно надзорниот одбор на тој субјект;

5) проценувач кој е во брачна врска, сродство по крв во права и странична линија заклучно до четврти степен, посвоител и посвоеник, роднини по сватовство до втор степен со законскиот застапник, член на управниот или надзорниот одбор на субјектот кај кој се врши процената;

6) проценувач кој е содружник, акционер или вработен кај субјектот кај кој се врши процената и

7) проценувач или овластен проценувач кој има директна или индиректна деловна врска или финансиски интерес со субјектот кај кој се врши процената.

Постапување со класифицирани информации

Член 28

Овластениот проценувач и проценувачот се должни да ја чуваат класифицираната информација со соодветен степен на тајност која ја дознале во текот на вршењето на процената и која се однесува на предметот на процената, согласно со Законот за класифицирани информации, како и заштитата на личните податоци на лицата опфатени со процена, согласно со Законот за заштита на личните податоци.

Одземање на лиценцата

Член 29

(1) Лиценцата се одзема:

- ако лиценцата е издадена врз основа на неточни податоци,

- по барање на овластен проценувач,

- ако со правосилна одлука е утврдено нестручно или несовесно или ненавремено вршење на процената,

- ако не го продолжи осигурувањето од одговорност за штета,

- ако уредно не ја плаќа членарината на Комората на проценувачи,

- со престанок на исполнување на условите од членот 21 на овој закон за издавање на лиценца,

- со престанок на трговското друштво, односно смрт на овластениот проценувач трговецот-поединец,

- кога над овластениот проценувач е отворена стечајна постапка или ликвидациона постапка,

- ако со правосилна одлука е изречена забрана за вршење на професија, дејност или должност, за времето додека траат правните последици од мерката и

- ако е осуден со правосилна судска одлука за кривично дело на безусловна казна затвор над шест месеци, за времето додека траат правните последици од осудата.

(2) Лиценцата со решение ја одзема надлежниот министер.

(3) Против решението од ставот (2) на овој член со кое е одземена лиценцата може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

(4) Во случаите од ставот (1) алинеи 3, 9 и 10 на овој член лиценцата се одзема со денот на правосилноста на одлуката.

(5) Во случајот од ставот (1) алинеја 2 на овој член лиценцата се одзема во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето.

(6) Во случаите од ставот (1) алинеи 4 и 5 на овој член лиценцата се одзема во рок од 15 дена од денот на приемот на известувањето од Комората на проценувачи.

(7) Во случајот од ставот (1) алинеи 1 и 6 на овој член лиценцата се одзема по утврдување од страна на надлежниот министер дека престанал да постои некој од условите за издавање на лиценца, односно лиценцата била издаден врз основа на неточни податоци.

(8) Во случајот од ставот (1) алинеја 7 на овој член лиценцата се одзема со денот на престанокот на трговското друштво, односно денот на смртта на овластениот проценувач трговецот-поединец.

(9) Во случајот од ставот (1) алинеја 8 на овој член лиценцата се одзема со денот на отворање на стечајна постапка или ликвидациона постапка.

(10) Овластениот проценувач на кој му е одземена лиценцата од соодветна област согласно со ставот (1) алинеи 1, 3, 4 и 5 на овој член не може да побара издавање на нова лиценца за проценувач од соодветна област три години од денот на одземањето на лиценцата.

Бришење од Регистарот

Член 30

(1) Надлежниот министер со решение го брише од Регистарот овластениот проценувач на кого му е одземена лиценцата согласно со членот 29 од овој закон.

(2) Против решението од ставот (1) на овој член може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

(3) Решението за одземањето на лиценцата надлежниот министер веднаш или во рок од 24 часа го доставува до Централниот регистар на Република Македонија и до Комората на проценувачи.

Награда и надоместок

Член 31

(1) Овластениот проценувач за извршената проценка има право на награда за извршената работа и право на надоместок за реално потребните трошоци.

(2) Висината на наградата за извршената работа се утврдува според висината на паричната вредност на предметот на проценка, сложеност на процената, потребното време за прибирање на податоците и изработката на процената.

(3) Висината на реално потребните трошоци се утврдува врз основа на реално потребните патни и дневни трошоци и материјалните трошоци.

(4) Начинот за пресметување на наградата и надоместокот од овој член ги пропишува надлежниот министер по претходно мислење од Комората на проценувачи.

V. КОМОРА НА ПРОЦЕНУВАЧИ И ОРГАНИ НА КОМОРАТА НА ПРОЦЕНУВАЧИ

Комора на проценувачи

Член 32

(1) Проценувачите се организираат во Комора на проценувачи (во натамошниот текст: Комората).

(2) Седиштето на Комората е во Скопје.

(3) Комората има својство на правно лице, се запишува во Централниот регистар на Република Македонија и ги има следниве акти: Статут, Кодекс на етика на проценувачи, Правилник за дисциплинска одговорност и други акти.

(4) Со Статутот на Комората особено се уредуваат организацијата, управувањето, работењето, почетната и континуираната обука, финансирањето на Комората и внатрешната контрола.

(5) Со Кодексот на етика на проценувачите (во натамошниот текст: Кодексот) се уредуваат правата и обврските на проценувачите, правата и обврските за континуирана обука, професионално однесување и одговорност, конфликт на интереси, професионалниот однос кон нарачателот на процената и други прашања.

(6) Органи на Комората се Собрание на Комората, Управен одбор, Надзорен одбор, претседател на Комората, Дисциплинска комисија и Комисија за ревизија на проценка.

(7) Комората воспоставува и одржува соработка со сродни домашни и странски институции, здруженија и комори на проценувачи во областа на процената.

Собрание на Комората

Член 33

(1) Собранието на Комората го сочинуваат сите проценувачи во Република Македонија.

(2) Собранието на Комората го чува угледот и честа во вршење на работите на проценка и се грижи проценувачите да ги вршат своите должности совесно и во согласност со овој и друг закон, Кодексот и другите акти за вршење на дејноста проценка.

(3) Собранието на Комората се состанува најмалку еднаш годишно и одржува седница ако се присутни најмалку половина од вкупниот број проценувачи. Одлуките ги донесува со мнозинство гласови од присутните проценувачи.

(4) Седница на Собранието на Комората може да свика претседателот на Комората врз основа на одлука на Управниот одбор или на писмено барање од најмалку 20 члена на Комората.

(5) Ако претседателот не ја свика седницата во рок од 30 дена од денот на донесувањето на одлуката на Управниот одбор, односно од поднесеното барање на членовите на Комората, седницата ќе ја свика членот на Управниот одбор определен од овој орган, односно членовите на Комората кои го поднеле барањето.

(6) Ако седницата на Собранието на Комората не ја свика членот на Управниот одбор или членовите на Комората, седница на Собранието на Комората може да свика и министерот за правда.

(7) Со седницата на Собранието на Комората раководи работно претседателство од тројца членови избрани од присутните членови на седницата на Собранието на Комората.

(8) Членовите на Управниот одбор, претседателот на Комората и на другите органи се избираат со мандат од две години, со право на уште еден избор.

(9) Сите трошоци направени во врска со вршење на активност на проценувачите во органите на Комората, во комисиите и работните групи, паѓаат на товар на Комората.

Надлежност на Собранието на Комората

Член 34

Собранието на Комората:

1) донесува Статут, Деловник за работа на Собранието и Кодекс, по претходна согласност од министерот за правда;

2) донесува други акти на Комората и стандарди потребни за вршење на проценка;

3) избира членови на Управниот и Надзорниот одбор, претседател на Комората и членови на другите органи на Комората. Бројот на членовите на Управниот одбор го определува Собранието во согласност со Статутот на Комората. Бројот на членовите на Управниот одбор, вклучувајќи го и претседателот, мора да биде непарен;

4) разгледува предлози, барања и препораки за успешно вршење на проценка и работата на Комората;

5) одлучува за начинот на организирањето на почетната и континуираната обука на проценувачите;

6) усвојува програма за работа на Комората;

7) усвојува годишна сметка за претходната година со предлог на пресметка за наредната година донесува, разгледува и усвојува извештај за севкупните активности;

8) определува висина на надоместокот на членарина која не може да биде помала од една просечна месечна бруто плата исплатена во Република Македонија во претходната година и го утврдува начинот на плаќање;

- 9) одлучува за употреба на средствата остварени од парични казни согласно со одредбите на овој закон;
- 10) одлучува за начинот на контрола над работењето на овластените проценувачи и
- 11) одлучува за сите други прашања предвидени со овој закон и Статутот на Комората.

Управен одбор

Член 35

- (1) Управниот одбор:
- 1) утврдува предлог на Статут и на други акти на Комората;
- 2) презема и спроведува иницијатива за разгледување на прашања од заеднички интерес на проценувачите;
- 3) донесува Деловник за работа на Управниот одбор;
- 4) ги извршува правосилните одлуки на Дисциплинската комисија;
- 5) врши надзор над спроведувањето на почетната обука на проценувачите и издава уверенија за посетена почетна обука;
- 6) се грижи за статусот на проценувачите, односот кон другите органи и трети лица;
- 7) го организира почетното и континуираното стручно усовршување со организирање на семинари и предавања за што изготвува годишна програма и води евиденција за присуство;
- 8) води Збирен регистар на проценувачи во писмена и електронска форма;
- 9) подготвува седници на Собранието на Комората;
- 10) ги извршува одлуките на Собранието на Комората;
- 11) составува предлог-програма за работа на Комората, почетните обуки и континуираната обука;
- 12) составува предлог на годишната пресметка и предлог на пресметка за идната година;
- 13) дава мислење за начинот и поблиските услови за пресметување на наградата и надоместокот.
- 14) предлага членови на Надзорниот одбор;
- 15) именува претседател и еден член на Комисијата за ревизија
- 16) се грижи за редовна наплата на членарината и предлага мерки за нејзино редовно собирање и
- 17) одлучува за други прашања утврдени со овој закон кои не се во надлежност на другите органи на Комората.

(2) Седница на Управниот одбор на Комората свикнува претседателот на Управниот одбор, а може да се свика и по барање на една третина од вкупниот број членови на Управниот одбор.

(3) Управниот одбор може да одржи седница доколку на седницата присуствуваат повеќе од половина од членовите на Управниот одбор. Одлуките на Управниот одбор се донесуваат со мнозинство гласови на присутните членови на Управниот одбор. Со Статутот на Комората посебно се утврдуваат случаите кога е потребно квалификувано мнозинство на членовите на Управниот одбор за донесување на одлука.

(4) Претседателот и членовите на Управниот одбор кои ја вршат својата работа во органите на Комората не добиваат награда за работата, а имаат право на надоместок на трошоците кои ги имале во врска со вршењето на функцијата.

(5) Управниот одбор ја определува висината на надоместокот за патните трошоци.

Надзорен одбор

Член 36

- (1) Надзорниот одбор е составен од тројца членови од кои еден е претседател на Одборот, со мандат од две години.

- (2) Надзорниот одбор:

- се грижи за законитото работење на Комората од областа на материјално-финансиското и сметководственото работење,
- врши периодични контроли над работењето на сметководствено-финансиското работење на Комората,
- дава мислење на Управниот одбор за составување на завршната сметка на Комората,
- дава мислење за извештајот за работа на Комората за изминатиот период до Управниот одбор,
- предлага план за финансиското работење на Комората за наредната година до Управниот одбор,
- се грижи за редовна и навремена достава на извештаи за материјално-финансиското работење до надлежните органи и институции и
- врши и други работи од своите надлежности согласно со овој закон.

(3) Работењето на Надзорниот одбор поблиску се уредува со Деловникот за работа на Надзорниот одбор.

Претседател на Комората

Член 37

(1) Претседателот на Комората истовремено е и претседател на Управниот одбор. Управниот одбор од редот на своите членови избира потпретседател на Комората.

(2) Претседателот ја претставува и застапува Комората. Во случај на спреченост неговите должности ги врши потпретседателот, а во случај на спреченост на потпретседателот најстариот член на Управниот одбор.

(3) Претседателот на Комората:

- 1) се грижи Комората да работи согласно со закон;
- 2) ги извршува одлуките на Собранието и Управниот одбор на Комората;
- 3) посредува во решавање на спорите меѓу проценувачите;
- 4) потпишува налози за исплата од сметката на Комората и
- 5) врши други работи предвидени со Статутот на Комората.

Финансирање на Комората

Член 38

(1) Проценувачите задолжително секоја година плаќаат годишна членарина. Висината на членарината се определува на седница на Собранието и таа не може да биде пониска од една просечна месечна бруто плата исплатена во Република Македонија во претходната година.

(2) Комората остварува приходи и од донации и од други извори со кои не се нарушува самостојноста и чесноста на вршење на работите од дејноста процена и професионалната етика.

(3) Примањето на донации го одобрува Управниот одбор.

Комисија за ревизија на процена

Член 39

Комисијата за ревизија на процена се состои од пет члена и нивни заменици од кои претседателот и неговиот заменик го именува Управниот одбор на Комората од редот на своите членови, еден член и негов заменик на Комисијата се избира од членовите на Комората од соодветната област со ждрепка и тројца членови и нивни заменици именува надлежниот министер.

Ревизија на проценка

Член 40

(1) Процената изготвена од овластен проценувач може да биде оспорена со поднесување на барање за ревизија на проценка до Комисијата за ревизија на проценка во рок од осум дена од денот на приемот на процената, поради:

- непочитување на стандардите за проценка,
- злоупотреба на информации и
- конфликт на интереси.

(2) Комисијата за ревизија во рок од 15 дена се произнесува по поднесеното барање. Одлуката на Комисијата се објавува јавно на нејзината веб страница.

(3) Во случај кога се утврдени повредите од ставот (1) на овој член, Комисијата поведува соодветна дисциплинска постапка.

(4) Трошоците за ревизија на процената се на товар на лицето подносител на барањето за ревизија на проценка, а во случајот од ставот (3) на овој член трошоците се на товар на овластениот проценувач.

VI. ДИСЦИПЛИНСКА ПОСТАПКА

Дисциплински органи

Член 41

(1) Дисциплинската постапка во Комората ја води Дисциплинска комисија.

(2) Дисциплинската комисија ја избира Собранието на Комората.

(3) На Собранието на Комората се избира листа од проценувачи за можни членови за дисциплинските комисији.

(4) Управниот одбор од листата од ставот (3) на овој член формира дисциплинска комисија по пријава од заинтересирано лице. Комисијата е составена од пет члена и нивни заменици од кои двајца членови и нивни заменици се од листата од ставот (3) на овој член и се проценувачи и од соодветната област. Три члена и нивни заменици ги именува надлежниот министер.

(5) Управниот одбор при изборот на комисијата го именува претседателот од редот на двајцата членови од Комората.

(6) Начинот и поблиските услови на работа на дисциплинската комисија се уредува со правилник за дисциплинска постапка кој го донесува Собранието на Комората по предлог на Управниот одбор на Комората.

Видови дисциплински мерки

Член 42

За сторена дисциплинска повреда на проценувач може да му се изречат следниве дисциплински мерки:

- 1) јавна опомена;
- 2) парична казна,
- 3) привремено одземање на правото на вршење на работите проценувач во траење од еден месец до една година и
- 4) одземање на лиценцата за овластен проценувач.

Мерки за дисциплински повреди

Член 43

(1) Дисциплинската мерка јавна опомена ќе му се изрече на овластен проценувач, ако:

- службените списи и податоци ги чува спротивно на прописите за архивско и канцелариско работење,
- ненавремено ја врши процената и
- го повреди должното почитување на странките и органите за надзор.

(2) Дисциплинската мерка парична казна ќе му се изрече на овластен проценувач, ако:

- не посетува обука за континуирано стручно усовршување и

- ги повреди одредбите од Статутот, Кодексот, професионалните стандарди и акти со кои се определени обврските за проценувачот.

(3) Дисциплинската мерка привремено одземање на право за вршење на работи на овластен проценувач во траење од еден месец до една година, ќе му се изрече на овластениот проценувач, ако:

- ја повреди должноста за чување на тајна,
- пристрасно врши проценка и
- купува на јавна продажба за себе или за брачниот другар, роднина по крв во права и странична линија

заклучно до четврти степен, посвоител, посвоеник, роднина по сватовство до втор степен, предмети што биле предмет на негова проценка.

(4) Дисциплинската мерка одземање на лиценцата за овластен проценувач ќе му се изрече на овластениот проценувач, ако:

- нестручно или несовесно ја врши процената спротивно на правилата на науката и струката, етичките норми, професионални стандарди и конфликт на интереси,

- со својата работа сериозно ја загрози довербата во неговата непристрасност и ако преземе дејствие кое според овој или друг закон не смеел да го преземе,

- не постапува според одлуки, наредби и заклучоци на надлежен суд или орган и

- остварува приходи со вршење некоја друга постојана дејност или се занимава со трговија и посреднички дејности, што не е во согласност со угледот, честа или независноста на проценувачот, или ако склучува договори во свое име за други лица или под туѓо име за себе.

(5) Дисциплинската мерка јавна опомена се става на огласна табла во седиштето на Комората, 60 дена од денот на изрекувањето.

(6) Дисциплинската мерка парична казна се изрекува во висина од две просечни месечни бруто плати исплатени во Република Македонија во последните три месеци, чие плаќање може да се определи на најмногу шест еднакви месечни рати.

(7) При изрекувањето на дисциплинските мерки се земаат предвид тежината на повредата, последиците од таа повреда, степенот на одговорност на проценувачот, околностите под кои е сторена повредата, поранешното негово однесување, како и другите олеснителни и отежнителни околности.

(8) Во случај на поврат сторен во период од една до пет години ќе се примени потешка дисциплинска мерка додека не се стигне до дисциплинската мерка одземање на лиценцата за овластен проценувач.

(9) Ако со сторена дисциплинска повреда проценувачот стекнал имотна корист, паричната казна може да му се изрече до двојниот износ на висината на таа корист, независно од ограничувањето од ставот (6) на овој член.

(10) Против одлуката на дисциплинската комисија проценувачот, односно подносителот на пријавата има право на жалба до надлежниот министер во рок од осум дена од добивањето на одлуката за изречена мерка. Надлежниот министер е должен одлуката по жалба да ја донесе во рок од 15 дена од денот на нејзиното поднесување.

(11) Кога не е донесена одлука по жалба во рокот предвиден со ставот (8) од овој член или проценувачот, односно подносителот на пријавата не е задоволен од одлуката донесена по жалба, може да поведе управен спор пред надлежен суд.

Застареност

Член 44

(1) Рокот на застареност за поведување дисциплинска постапка изнесува една година од дознавањето на повредата, но не повеќе од три години од денот на сторување на повредата.

(2) Застареноста за гонење почнува да тече од денот кога е дознаено дека е сторена дисциплинската повреда.

(3) Застареноста се прекинува со секое процесно дејство што се презема заради поведување на дисциплинската постапка.

Извршување на дисциплински одлуки

Член 45

(1) Правосилните дисциплински одлуки донесени во постапка ги извршува Управниот одбор.

(2) Правосилните дисциплински одлуки за изречената парична казна и за трошоците на постапката имаат сила на извршна исправа.

(3) Ако со правосилната одлука е изречена мерка одземање на лиценцата, проценувачот на кого таа мерка му е изречена се брише од соодветните регистри.

(4) Правосилната дисциплинска одлука со која е изречена некоја друга мерка се запишува во Регистарот на проценувачи. Мерката јавна опомена се брише од Регистарот по истекот на шест месеци, а другите мерки по истекот од една година од изрекувањето.

(5) Ако со правосилна дисциплинска одлука е изречена мерка одземање на лиценцата на проценувач, надлежниот министер ја објавува изречената мерка на веб-страницата на соодветното министерство.

Надзор

Член 46

Надзор над примената на одредбите од овој закон врши Министерството за правда.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 47

(1) Надлежните министерства се должни секој во својата област да изготви програма за спроведување на првата почетна обука, програма за првото полагањето на стручниот испит, методологија и да ја спроведат првата почетна обука и полагање на стручниот испит во рок не подолг од осум месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(2) Првите комисии за полагање на стручниот испит се избираат од редот на универзитетските професори и лица кои со своето досегашно работно искуство со звање магистер на науки и доктор на науки дале придонес во развојот на процената и вршењето на процената.

Донесување поблиски прописи предвидени со овој закон

Член 48

Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Основање на Комората

Член 49

(1) Основачкото собрание на Комората ќе се свика кога ќе се стекнат со лиценца најмалку 20 овластени проценувачи од која било област на процена.

(2) Основачкото собрание го свикнува министерот за правда најрано 15 дена пред одржување на седница на основачкото собрание.

(3) На основачкото собрание се усвојува Деловникот за работа на Собранието на Комората, Статутот и Правилникот за дисциплинска одговорност.

Член 50

Одредбата од членот 8 став (3) на овој закон ќе започне да се применува со започнување на втората фаза на Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Член 51

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J PËR VLERESIM

I. DISPOZITA TË PERGJITHSHME

Lenda e rregullimit

Neni 1

Me kete ligj rregullohet kryerja e vleresimit, sferat, kushtet dhe menyra e kryerjes së vleresimit, subjektet që kryejne vleresim, kushtet dhe procedura për dhenien e provimit profesional për leshimin ose heqjen e licences për vleresim, shperblimi dhe kompensimi i shpenzimeve për vleresimin e kryer, kompetenca, organizimi dhe puna e Dhomes së Vleresuesve të Republikës së Maqedonise, si dhe ceshitet tjera të cilat kane të bejne me vleresimin.

Domethenia e shprehjeve

Neni 2

Shprehje të vecanta të perdorura në kete ligj e kane domethenien në vijim:

1. "Vleresimi" eshte proces i percaktimit të cmimit, perkatesisht percaktimi i vleres së tregut të lendes së vleresimit nga vleresuesi i autorizuar, në rastet e percaktuara me ligj ose me kerkese të personit të interesuar-porositës;

2. "Revizioni i vleresimit" eshte kryerje e kontrollit të vleresimit tanime të pergatitur nga vleresuesi i autorizuar, në kushtet dhe menyren e parapare me kete ligj;

3. "Vleresuesi i autorizuar" eshte tregtar individual ose shoqeri tregtare që posedon licence për vleresim për sferen e caktuar, të leshuar nga ministri kompetent;

4. "Vleresuesi" eshte person i cili e ka dhene provimin profesional për vleresues dhe eshte i punesuar te vleresuesi i autorizuar i puneve nga sfera e vleresimit;

5. "Provimi profesional" për vleresues eshte provim i cili realizohet për vleresimin e njohurise së nevojshme profesionale, për marrjen e certifikates për vleresues nga sfera e caktuar;

6. "Licenca për vleresim" (në tesktin e metejme: licenca) eshte dokument i leshuar nga ministri kompetent i ministrise perkatese, me të cilin vertetohet se vleresuesi i autorizuar i ka plotesuar kushtet për kryerjen e vleresimit për sferen e caktuar;

7. "Regjistri i vleresuesve" eshte liber për evidence në të cilin jane të permbajtura të dhenat për vleresuesit e autorizuar nga sfera perkatese dhe mbahet te ministria kompetente;

8. "Regjistri permbledhes" eshte liber për evidence në të cilin jane të permbajtura të dhenat për të gjithë vleresuesit e autorizuar në territorin e Republikës së Maqedonise dhe mbahet në Dhomen e Vleresuesve të Republikës së Maqedonise;

9. "Procedura disiplinore" është procedure për percaktimin e pergjegjesise së vleresuesit të autorizuar për cenimin e kryer të dispozitave të ketij ligji dhe Kodeksit etik për vleresues;

10. "Dhoma e Vleresuesve" është shoqate profesionale e dhomes së vleresuesve e themeluar me kete ligj dhe

11. "Themeluesi i subjektit" është themelues i tregtarit individual, bashkepronar në shoqeri me pergjegjesi të kufizuar, në shoqeri publike dhe komanditore dhe aksionar në shoqerine aksionare.

Parimet themelore

Neni 3

Gjate kryerjes së vleresimit, vleresuesit e autorizuar janë të detyruar që t'u permbahen parimeve në vijim:

- ligjshmerise,
- specialitetit,
- ndershmerise,
- paanshmerise,
- profesionalizmit,
- pavaresise,
- mevetesi,
- ekonomizimit,
- pergjegjesise,
- ndergjegjshmerise dhe
- efikasitetit.

II. KRYERJA E VLERESIMIT

Vleresimi

Neni 4

(1) Vleresimi i vleres së tregut të lendes së vleresimit sipas ketij ligj kryhet në menyre të percaktuar me metodologjine, rregullat dhe standardet për vleresim të cilat i perfshijne standardet e pranuar nderkombetare për percaktimin e vleres, si dhe ligje tjera me të cilat rregullohet percaktimi i vleres së formave të ndryshme të pronesise dhe rregullat e miratuara në baze të tyre.

(2) Vleresuesi është i detyruar që vleresimin ta dorezoje te porositesi i vleresimit, në pajtim me kushtet dhe afatet të caktuara nga ana e porositesit dhe vleresuesit.

(3) Vleresimi vlen një vit duke llogaritur nga dita e parashtrimit të raportit për vleresimin e kryer.

Sferat për vleresim

Neni 5

(1) Vleresimi kryhet në sferat në vijim:

- 1) shoqeri tregtare, ndermarrje publike dhe persona tjere juridike;
- 2) prone të patundshme;
- 3) prone të tundshme;
- 4) kerkesa dhe obligime;
- 5) makina dhe pajisje;
- 6) mjete transportuese;
- 7) bujqesi, pylltari dhe ekonomine e ujerave;
- 8) pronesi industriale;
- 9) të drejtat e autorit dhe të drejtat e ngjashme;
- 10) mbrojtjen e mjedisit jetesor;
- 11) teknologjine informatike;
- 12) pajisje policore dhe ushtarake;
- 13) tatimet mbi pronen dhe
- 14) sfera tjera të percaktuara me ligj.

(2) Ministrите kompetente për leshimin e licencave për sferat:

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pikat 1, 3, 5 dhe 8 të ketij neni, është Ministria e Ekonomise,

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pikat 2 dhe 6 të ketij neni, është Ministria e Transportit dhe Lidhjeve,

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pika 7 të ketij neni, është Ministria e Bujqesise, Pylltarise dhe Ekonomise së Ujerave,

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pika 9 të ketij neni, është Ministria e Kultures,

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pika 10 të ketij neni, është Ministria e Mbrojtjes së Mjedisit Jetesor dhe Planifikimit Hapesinor,

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pika 11 të ketij neni, është Ministria e Shoqerise Informatike,

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pika 12 të ketij neni, janë kompetente Ministria e Puneve të Brendshme për pajisje policore dhe Ministria e Mbrojtjes për pajisje ushtarake,

- për leshimin e licences për vleresim në sferen nga paragrafi (1) pikat 4 dhe 13 të ketij neni, është Ministria e Financave dhe

- për leshimin e licences për vleresim në sferat tjera të percaktuara me ligj, kompetente është ministria perkatese.

Neni 6

Vleresimi kryhet në rastet në vijim:

- bartjen e të drejtes së pronesise,
- percaktimin e vleres së kapitalit në rastet në të cilat vjen te ndryshimi i vleres dhe struktures së kapitalit dhe gjate ndryshimeve statusore,
- proceduren për falimentim dhe likuidim,
- gjate financimit dhe ngritjes së kredise hipotekare dhe të pengut,
- permbushjen e kerkesave,
- proceduren për shpronetim,
- tatimim me tatime mbi pronen,
- konsultim investues dhe
- në raste tjera të parapara me ligj.

Kryerja e vleresimit

Neni 7

Vleresimin mund ta kryeje:

1) personi fizik-tregtar individual i cili është i regjistruar në pajtim me Ligjin për shoqerite tregtare për kryerjen e vleresimit dhe i është leshuar licence për vleresim dhe është i regjistruar në regjistrin perkates për vleresues të autorizuar dhe

2) shoqeria për vleresim e regjistruar në pajtim me Ligjin për shoqerite tregtare për kryerjen e vleresimit dhe ka licence për vleresim dhe është e regjistruar në regjistrin perkates për vleresues të autorizuar.

Vleresues i huaj

Neni 8

(1) Nese në Republiken e Maqedonise nuk ka vleresues nga sfera e caktuar dhe në raste tjera të percaktuara me ligj, vleresim mund të kryeje vleresuesi i huaj ose institucioni i huaj profesional, në pajtim me kete ligj.

(2) Vleresim nga paragrafi (1) i ketij neni mund të kryeje vleresuesi i huaj ose institucioni i huaj profesional, të cilet sipas ligjeve të shtetit i plotesojne kushtet për kryerjen e vleresimit.

(3) Vleresim mund të kryejne dhe vleresuesi i huaj ose institucionet e huaja profesionale nga shtetet anetare të Unionit Evropian, të cilat i plotesojne kushtet për kryerjen e vleresimit në vendin në të cilin janë të regjistruara.

Mbajtja e evidences

Neni 9

(1) Vleresuesi i autorizuar dhe Dhoma e Vleresuesve, jane të detyruar që të mbajne evidence për vleresimet e kr- yera dhe për revizionin e vleresimit.

(2) Formen, permbajtjen dhe menyren e mbajtjes së evidences nga paragrafi (1) të ketij neni, i percakton mini- stri i Drejtësisë.

III. PROVIMI PROFESIONAL PËR VLERESUES

Kushtet për dhenien e provimit profesional për vleresues

Neni 10

(1) Provimin profesional për vleresues mund ta jape personi i cili i ploteson kushtet në vijim:

- të jete shtetas i Republikës së Maqedonise,
- të kete vendbanim në Republikën e Maqedonise,
- të kete arsim të larte (diplome me arsim të larte të kr- yer katervjecar ose diplome me 300 kredi sipas sistemit evropian për transfer të kredive (SETK)),
- me vendim të plotfuqishem të mos i jete shqiptuar ndalim për ushtrimin e profesionit, veprimtarise ose det- yres derisa zgjasin pasojat nga ndalimi,
- të kete së paku pese vjet pervoje pune në sferen per- katese dhe
- të kete certificate për trajnimin e kryer fillestar për vleresues nga sfera perkatese.

(2) Kerkesen për dhenien e provimit profesional kandi- dati e parashtrohet te ministria perkatese me deshmitë e bashkengjitura për plotesimin e kushteve nga paragrafi (1) i ketij neni.

Trajnimi fillestar për vleresues

Neni 11

(1) Trajnimi fillestar për vleresues organizohet për fiti- min e njohurive dhe shkathtesive praktike dhe teorike, me qellim që të krijohen kandidate të trajnuar dhe profesionale për dhenien e provimit profesional për vleresues.

(2) Trajnimin fillestar për vleresues e realizon Dhoma e Vleresuesve në bashkepunim me ministrine perkatese dhe nuk mund të zgjate më shume se 30 orë.

(3) Trajnimin fillestar e kryejne ligjeruesit si persona profesionale për realizimin e programeve për trajnim fille- star.

(4) Për ligjerues angazhohen persona të cilet me aktivi- tetet e veta gjate realizimit të drejtperdrejte të programeve për trajnim fillestar, japin kontribut për mbajtjen e nivelit të larte të njohurive dhe shkathtesive të kandidateve për vleresues.

(5) Ligjeruesit caktohen nga radha e profesoreve uni- versitare dhe personave të cilet me pervojen e punes së tyre të deriatehershme me titull shkencor magjister i shkencave dhe doktor i shkencave, kane dhene kontribut në zhvillimin e veprimtarise së vleresimit dhe kryerjes së vleresimit.

(6) Pas trajnimit të kryer kandidati mund ta jape provi- min profesional më së vone në afat prej një viti nga perfun- dimi i trajnimit.

(7) Kandidatit Dhoma e Vleresuesve i leshon certificate për trajnimin e kryer, nese ka ndjekur së paku 90% nga ko- ha e parapare për trajnimin për vleresues.

(8) Shpenzimet për trajnimin fillestar jane në llogari të kandidatit, ndersa shumen e shpenzimeve e percakton Dho- ma e Vleresuesve në baze të mendimit pozitiv të marre pa- raprakisht nga ministria perkatese.

Provimi profesional

Neni 12

(1) Provimi profesional realizohet për vleresimin e njo- hurive të nevojshme profesionale.

(2) Provimi profesional perbehet nga pjesa me shkrim dhe me goje dhe jepet sipas programit në të cilin jane të permbajtur materiale, rregulla dhe literature.

(3) Programin për dhenien e provimit profesional për lendet, e miraton ministri kompetent nga ministria perkate- se (në tekstin e metejme: ministri kompetent).

(4) Provimi profesional jepet së paku dy here në vitin rrjedhes.

(5) Shpallja për dhenien e provimit profesional publi- kohet së paku një muaj para dhenies së provimit.

(6) Shpallja nga paragrafi (5) i ketij neni publikohet në së paku dy gazeta ditore prej të cilave njera eshte në gjuhen të cilen e flasin së paku 20% e qytetareve të cilet u perka- sin të gjitha bashkesive në Republikën e Maqedonise.

Komisioni për Dhenien e Provimit Profesional

Neni 13

(1) Për realizimin e provimit profesional nga sfera e vet, ministri kompetent formon Komision për Dhenien e Provimit Profesional (në tekstin e metejme: Komisioni për Dhenien e Provimit).

(2) Gjate formimit të Komisionit për Dhenien e Provi- mit mbahet llogari për perfaqesimin e drejte dhe adekuat, të qytetareve të cilet u perkasin të gjitha bashkesive në Re- publike.

(3) Komisioni për Dhenien e Provimit perbehet nga kr- yetari, së paku dy anetare vleresues nga sfera perkatese dhe zevendesit e tyre dhe sekretari nga radha e të punesuarve në ministri, me mandat në kohezgjatje prej kater vitesh.

(4) Në aktvendimin për emerimin e kryetarit, anetareve të Komisionit për Dhenien e Provimit dhe zevendesve të tyre, percaktohen edhe sferat sipas të cileve ata do t'i mar- rin në pyetje kandidatet.

(5) Punet profesionale dhe administrative të Komisionit për Dhenien e Provimit, i kryen ministria.

(6) Komisioni për Dhenien e Provimit pas realizimit të provimit profesional, më së vone në afat prej pese ditesh, publikisht i shpall rezultatet në ueb faqen dhe në tabelen e shpalljeve të ministrise.

(7) Menyren e vleresimit me pika të pjeses me shkrim, e percakton ministri kompetent.

Neni 14

Kryetari i Komisionit për Dhenien e Provimit e njofton kandidatin, nese nuk i ploteson kushtet për dhenien e pro- vimit profesional.

Provimi me shkrim

Neni 15

(1) Kandidati njoftohet për kohen dhe vendin për dhe- nien e provimit profesional, më së vone në afat prej tete di- tesh para dites së dhenies së provimit profesional.

(2) Provimi profesional fillon me dhenien e pjeses me shkrim të provimit.

(3) Pjesa me shkrim e provimit profesional perbehet nga dy pjesë: testi dhe perpilimi i shembullit praktik nga sfera perkatese.

(4) Kandidati i cili nuk e ka dhene testin, nuk mund ta jape pjesen e dyte të pjeses me shkrim të provimit profesio- nal.

(5) Kandidati i cili nuk e ka dhene pjesen me shkrim të provimit profesional nuk ka të drejte që ta jape pjesen me goje të provimit profesional.

(6) Gjate dhenies së pjeses me shkrim të provimit profesional kandidati mund të sherbehet vetem me ligje, rregulla tjera dhe mjete ndihmese teknike, në të cilat nuk janë të permbytura sqarime, komente dhe të ngjashme, dhe nese konstatohet cenim i kesaj rregulle kandidatit nuk do t'i lejohet dhenia e metejme e provimit profesional në atë sesion të provimeve.

(7) Pjesa me shkrim e provimit profesional jepet para të gjithë anetareve të Komisionit dhe vleresohet me note "kaloi" dhe "nuk kaloi".

Provimi me goje

Neni 16

(1) Pjesa me goje e provimit profesional jepet më së voni tete dite pas kryerjes së pjeses me shkrim të provimit profesional.

(2) Kandidati pjesen me goje të provimit profesional e jep para të gjithë anetareve të Komisionit për Dhenien e Provimit.

(3) Pjesa me goje e provimit profesional perbehet nga mbrojtja dhe prezantimi i shembullit praktik nga sfera perkatese.

(4) Pjesa me goje e provimit profesional vleresohet me note "kaloi" dhe "nuk kaloi".

(5) Kandidati i cili nuk e ka dhene pjesen me shkrim të provimit profesional konsiderohet se nuk e ka dhene provimin profesional.

Certifikata për provimin e dhene profesional

Neni 17

(1) Pas mbarimit të provimit profesional, sipas rezultatat të cilin kandidati e ka treguar në pjesen me goje, Komisioni për Dhenien e Provimit me shumice votash vendos nese kandidati e ka dhene provimin ose nuk e ka dhene provimin profesional.

(2) Kryetari i Komisionit për Dhenien e Provimit pas mbarimit të provimit profesional, ia kumton rezultatin kandidatit.

(3) Për provimin e dhene profesional ministria perkatese kandidatit i cili e ka dhene provimin profesional i leshon certificate për provimin e dhene profesional, të cilin e nenshkruan kryetari i Komisionit për Dhenien e Provimit.

Neni 18

(1) Kandidati i cili nuk do të vije në ditën e percaktuar për dhenien e provimit profesional ose i cili para fillimit të provimit profesional deklarohet se heq dore nga dhenia e provimit, konsiderohet se nuk e ka dhene provimin profesional.

(2) Kandidati i cili nuk do të paraqitet për dhenien e pjeses së caktuar të provimit profesional, ndersa e ka filluar dhenien e provimit ose i cili gjate dhenies së provimit pa shkaqe të arsyeshme ka hequr dore nga provimi, konsiderohet se nuk e ka dhene provimin profesional.

Neni 19

Nese gjate dhenies së provimit profesional ndodhin shkaqe të arsyeshme për të cilat kandidati nuk mund ta vazhdoje dhenien e provimit (semundje dhe të ngjashme), mjetet e paguara transferohen për sesionin e ardhshëm, në kuader të vitit rrjedhes buxhetor.

Kompensimi i Komisionit për Dhenien e Provimit

Neni 20

(1) Kryetarit, anetareve dhe sekretarit të Komisionit për Dhenien e Provimit u takon kompensim për punën e Komisionit për Dhenien e Provimit.

(2) Pjesa e kompensimit të Komisionit për Dhenien e Provimit, kryhet nga llogaria e të hyrave personale të ministrise nga pjesa e mjeteve nga kandidatet të cilet i nenshtrohen provimit profesional.

(3) Ministri kompetent e percakton lartesine e shpenzimeve të bera në menyre reale për dhenien e provimit profesional, të nevojshme për realizimin e provimit profesional, perpilimin dhe kopjimin e materialeve dhe ftesave dhe perpilimin e certificateve, si dhe percaktimin e kompensimit të Komisionit për Dhenien e Provimit, në baze të numrit të kandidateve të paraqitur dhe shpenzimeve të percaktuara për provimin profesional, si dhe kohen e nevojshme për realizimin e tij.

(4) Shpenzimet për dhenien e provimit profesional paguhen në llogari të të hyrave personale të ministrise perkatese, më së voni 15 dite para dites së percaktuar për fillimin e dhenies së provimit dhe nese nuk janë të paguara në afatin e parapare, kandidatit nuk do t'i lejohet dhenia e provimit profesional.

(5) Nese kandidati në afat prej një viti nga dita e pageses së mjeteve nuk i nenshtrohet provimit profesional, mjetet e paguara kthehen në pajtim me ligjin.

(6) Formen dhe permbytjen e certificateve për dhenien e provimit profesional, i percakton ministri i Drejtesise.

IV. MARRJA DHE HEQJA E LICENCES, REGJISTRAT DHE SIGURIMI NGA PERGJEGJESIA

Dhenia e licences

Neni 21

(1) Licence për vleresim mund të marre tregtari individual, nese:

- ka veprimtari të regjistruar tregtar individual-vleresues dhe marredhenie të themeluar pune te i njejt si vleresues dhe/ose ka vleresues të punesuar,
- ka sigurim në pajtim me kete ligj,
- me vendim të plotfuqishem nuk i eshte shqiptuar ndalim për ushtrimin e profesionit, veprimtarise ose detyres deri sa zgjat ndalimi dhe
- jep deklarate se do t'i zbatoje rregullat e permbytura në Kodeksin etik të vleresuesve dhe standardet profesionale.

(2) Personi nga paragrafi (1) i ketij neni me provimin e dhene profesional i cili në afat prej një viti nga dhenia e provimit nuk do të parashtroje kerkese për leshimin e licences për vleresim, mund të parashtroje kerkese për licence vetem pas ndjekjes së serishme paraprakisht të trajnimit për vleresues.

(3) Licence për vleresim mund të marre tregtari individual, nese:

- ka veprimtari të regjistruar për vleresim,
- ka të punesuar së paku dy persona vleresues,
- ka sigurim në pajtim me kete ligj,
- me vendim të plotfuqishem nuk i eshte shqiptuar ndalim për ushtrimin e profesionit, veprimtarise ose detyres deri sa zgjat ndalimi,
- me vendim të plotfuqishem nuk i eshte shqiptuar denim dytesor ndalim për marrjen e licences për vleresues të autorizuar, derisa zgjat ndalimi dhe denimi dytesor heqja e licences për vleresues të autorizuar,
- me vendim të plotfuqishem nuk i eshte shqiptuar denim dytesor ndalim i perkohshem ose i perhershëm për ushtrimin e veprimtarise së vleresimit, derisa zgjasin pasojat juridike të denimit dhe
- drejtori i shoqerise për vleresim jep deklarate për vleresuesit dhe personat tjere të punesuar, se në pune do t'i zbatojnë rregullat e permbytura në Kodeksin etike të vleresuesve dhe standardet profesionale.

(4) Ministria kompetente, personit i cili i ploteson kushtet nga paragrafet (1), (2) dhe (3) të ketij neni, i leshon licence për vleresim nga sfera perkatese.

(5) Formen dhe permbajtjen e licences si dhe të deklarates nga paragrafet (1) dhe (3) të ketij neni, i percakton ministri i Drejtesise.

Betimi

Neni 22

Vleresuesit e autorizuar para ministrit kompetent dhe kryetarit të Dhomes së Vleresuesve të Republikës së Maqedonise e japin betimin si vijon:

"Zotohem dhe premtoj me nderin tim se vleresimin do ta kryej me ndergjegje, në menyre të paanshme, në pajtim me Kushtetuten e Republikës së Maqedonise, ligjet, rregullat e shkences dhe njohurive profesionale, normat etike dhe standardet profesionale dhe se do t'i dorezoj raportet e mia për vleresimin e kryer saktesisht, me kohe dhe plotesisht".

Regjistrat

Neni 23

(1) Licencat e leshuara evidentohen në Regjistrin për vleresim të ministrise kompetente, Regjistrin permbledhes të Dhomes së Vleresuesve dhe në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise.

(2) Regjistrat nga paragrafi (1) i ketij neni mbahen në forme elektronike dhe publikohen në ueb-lokacionin e institucioneve nga paragrafi (1) i ketij neni.

(3) Formen e regjistrave nga paragrafi (1) të ketij neni, e percakton ministri i Drejtesise.

Permbajtja e regjistrave

Neni 24

(1) Regjistrat nga neni 23 i ketij ligji vecanerisht i permbajne të dhenat në vijim:

1) emrin dhe mbiemrin, adresen, numrin e telefonit, kutine elektronike për pranimin e dokumenteve dhe numrin e regjistrimit të vleresuesit;

2) sferen e vleresimit për të cilën është leshuar licenca;

3) emrin dhe seline e shoqerise për vleresim, perkatesisht tregtarin-individual në të cilin është i punesuar vleresuesi dhe

4) masat e shqiptuara disiplinore.

(2) Ministria perkatese të dhenat nga regjistri i vleresuesve ua leshon në disponim publikut në ueb lokacionin e ministrise.

(3) Vleresuesit e autorizuar jane të detyruar që me kohe ta njoftojne ministrine perkatese, Dhomen e Vleresuesve dhe Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise, për të gjitha ndryshimet lidhur me të dhenat e permbajtura në regjister.

Sigurimi nga pergjegjesia

Neni 25

(1) Personi i cili parashton kerkese për licence lidh marreveshje vjetore për sigurim nga pergjegjesia për demin, të cilin mund ta shkaktoje gjate ushtrimit të veprimtarise së vleresimit ndaj pales ose personit të trete.

(2) Shuma më e ulet e sigurimit nga pergjegjesia për demin është 50 000 euro për shoqeri tregtare, perkatesisht 20 000 euro për tregtar individual, në kundervlere me denare sipas kursit të mesem të Bankes Popullore të Republikës së Maqedonise, në ditën e lidhjes së marreveshjes për sigurim.

(3) Vleresuesi i autorizuar mundet që krahas shumes së parapare në paragrafin (2) të ketij neni, në menyre plotesuese të sigurohet edhe në shumën më të larte, me kerkese të porositesit të vleresimit.

(4) Vleresuesi i autorizuar është i detyruar që me rregull ta vazhdoje sigurimin nga pergjegjesia për demin.

(5) Dhoma e Vleresuesve, për personat nga paragrafi (1) i ketij neni mund ta marre sigurimin nga pergjegjesia. Në kete rast vleresuesit e autorizuar të cilet e kane pranuar vendimin për sigurim permes Dhomes, jane të detyruar që t'ia paguaje Dhomes kompensimin perkatese.

(6) Cenimi i detyrimit për sigurim nga pergjegjesia, perkatesisht mospagesa e kompensimit Dhomes për sigurim nga pergjegjesia, është baze për heqjen e licences për vleresim.

(7) Sigurimi nga pergjegjesia e rregulluar në pajtim me kete ligj nuk e liron vleresuesin nga pergjegjesia e tij ndaj personave të demtuar, për demin e shkaktuar në pajtim me ligjin.

Trajnimi i vazhdueshem

Neni 26

(1) Trajnimi i vazhdueshem paraqet persosje profesionale të perhershme me qellim të zgjerimit të njohurive dhe shkathtesive teorike dhe praktike për kryerjen profesionale dhe efikase të vleresimit.

(2) Vleresuesi është i detyruar që vazhdimisht profesionalisht të persoset, të jete në rrjedhe me arritet shkencore dhe metodat në profesion dhe të marre pjese në keshillime, trajnime dhe forma tjera të edukimit në vend dhe në vende të huaja.

(3) Trajnimi i vazhdueshem është i detyrueshem.

(4) Vleresuesi çdo vit e ka për obligim që të ndjekoje trajnim për persosje të vazhdueshme, të cilën e realizon Dhoma e Vleresuesve në bashkepunim me ministrine perkatese.

(5) Mosndjekja e trajnimit nga paragrafi (4) i ketij neni, konsiderohet për kundervajtje disiplinore, në pajtim me kete ligj.

Konflikti i interesave

Neni 27

(1) Vleresuesi është i pavarur dhe i mevetesishem në kryerjen e punes së vleresimit në kuader të autorizimeve të percaktuara me kete ligj, ndersa në pajtim me Kodeksin etik të vleresuesve.

(2) Vleresim nuk mund të kryeje:

1) shoqeria për vleresim, perkatesisht tregtari-individual, i cili është themelues i subjektit të i cili kryhet vleresimi;

2) shoqeria për vleresim të personi juridik i cili është themelues i subjektit të i cili kryhet vleresimi;

3) shoqeria për vleresim, perkatesisht tregtari-individual, themelues i të cilit subjekt njekohesisht është edhe themelues i subjektit të i cili kryhet vleresimi;

4) vleresuesi i cili në subjektin të i cili kryhet vleresimi ka qene në tri vitet e fundit perfaqesues ligjor, anetar i bordit drejtues, perkatesisht bordit mbikeqyres të atij subjektit;

5) vleresuesi i cili është në lidhje martesore, farefis sipas gjakut në vije të drejte dhe anesore perfundimisht deri në shkallen e katert, biresues dhe i biresuar, farefis sipas krushqise deri në shkallen e dyte me perfaqesues ligjor, anetar të bordit drejtues ose bordit mbikeqyres të subjektit të i cili kryhet vleresimi;

6) vleresuesi i cili është bashkepronar, aksionar ose i punesuar të subjektit të i cili kryhet vleresimi dhe

7) vleresuesi ose vleresuesi i autorizuar i cili ka lidhje afariste të drejtperdrejte ose të terthorte ose interes financiar me subjektin të i cili kryhet vleresimi.

Veprimi me informatat e klasifikuara

Neni 28

Vleresuesi i autorizuar dhe vleresuesi jane të detyruar që ta ruajnë informatat e klasifikuar me shkallë perkatese të fshehtesise, të cilën e kanë kuptuar gjate kryerjes së vleresimit dhe e cila ka të beje me lenden e vleresimit, në pajtim me Ligjin për informatat e klasifikuara, si dhe mbrojtjen e të dhenave personale të personave të perfshire me vleresimin, në pajtim me Ligjin për mbrojtje të të dhenave personale.

Heqja e licences

Neni 29

- (1) Licenca hiqet:
- nese licenca eshte leshuar në baze të të dhenave të pasakta,
 - me kerkese të vleresuesit të autorizuar,
 - nese me vendim të plotfuqishem eshte percaktuar kryerje joprofesionale ose e pandergjegjshme ose jo me kohe e vleresimit,
 - nese nuk e vazhdon sigurimin nga pergjegjesia për demin,
 - nese rregullisht nuk e paguan anetaresine e Dhomes së Vleresuesve,
 - me pushim të plotesimit të kushteve nga neni 21 të ketij ligji, për leshimin e licences,
 - me pushimin e shoqerise tregtare, perkatesisht vdekjen e vleresuesit të autorizuar tregtar-individual,
 - kur mbi vleresuesin e autorizuar eshte apur procedure falimentuese ose procedure për likuidim,
 - nese me vendim të plotfuqishem eshte shqiptuar ndalim për ushtrimin e profesionit, veprimtarise ose detyres në kohen derisa zgjasin pasojat juridike nga masa dhe
 - nese eshte i denuar me vendim gjyqesor për veper penale me denim të pakusht me burg mbi gjashte muajsh, për kohen derisa zgjasin pasojat juridike nga denimi.
- (2) Licencen me aktvendim e heq ministri kompetent.
- (3) Kunder aktvendimit nga paragrafi (2) i ketij neni me të cilin eshte hequr licenca, mund të ngritet kontest administrativ para gjykates kompetente.
- (4) Në rastet nga paragrafi (1) alinete 3, 9 dhe 10 të ketij neni, licenca hiqet me ditën e plotfuqishmerise së vendimit.
- (5) Në rastin nga paragrafi (1) alineja 2 të ketij neni, licenca hiqet në afat prej 15 ditesh nga dita e parashtrimit të kerkeses.
- (6) Në rastet nga paragrafi (1) alinete 4 dhe 5 të ketij neni, licenca hiqet në afat prej 15 ditesh nga dita e pranimit të njoftimit nga Dhoma e Vleresuesve.
- (7) Në rastin nga paragrafi (1) alinete 1 dhe 6 të ketij neni, licenca hiqet pas percaktimit nga ana e ministrit kompetent, se ka pushuar së ekzistuari ndonje prej kushteve për leshimin e licences, perkatesisht licenca eshte e leshuar në baze të të dhenave të pasakta.
- (8) Në rastin nga paragrafi (1) alineja 7 e ketij neni, licenca hiqet me ditën e pushimit të shoqerise tregtare, perkatesisht ditën e vdekjes së vleresuesit të autorizuar tregtar-individual.
- (9) Në rastin nga paragrafi (1) alineja 8 e ketij neni, licenca hiqet me ditën e hapjes së procedures falimentuese ose procedures për likuidim.
- (10) Vleresuesi i autorizuar të cilit i eshte hequr licenca nga sfera perkatese në pajtim me paragrafin (1) alinete 1, 3, 4 dhe 5 të ketij neni, nuk mund të kerkoje leshimin e licences së re për vleresim nga sfera perkatese, tri vite nga dita e heqjes së licences.

Shlyerja nga Regjistri

Neni 30

- (1) Ministri kompetent me aktvendim e shlyen nga Regjistri vleresuesin e autorizuar të cilit i eshte hequr licenca, në pajtim me nenin 29 të ketij ligji.
- (2) Kunder aktvendimit nga paragrafi (1) i ketij neni, mund të ngritet kontest administrativ para gjykates kompetente.
- (3) Aktvendimin për heqjen e licences, ministri kompetent menjehere ose në afat prej 24 oresh e dorezon në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise dhe Dhomen e Vleresuesve.

Shperblimi dhe kompensimi

Neni 31

- (1) Vleresuesi i autorizuar për vleresimin e kryer, ka të drejte shperblimi për punën e kryer dhe të drejte kompensimi për shpenzimet reale të nevojshme.
- (2) Lartesia e shperblimit për punën e kryer percaktohet sipas lartesisë së vleres monetare të lendes së vleresimit, nderlikueshmerise së vleresimit, kohes së nevojshme për mbledhjen e të dhenave dhe perpilimit të vleresimit.
- (3) Lartesia e shpenzimeve reale të nevojshme, percaktohet në baze të shpenzimeve reale të nevojshme të udhëtimit dhe shpenzimeve ditore dhe shpenzimeve materiale.
- (4) Menyren e llogaritjes së shperblimit dhe kompensimit nga ky nen, i percakton ministri kompetent pas mendimit paraprakisht nga Dhoma e Vleresuesve.

V. DHOMA E VLERSUESVE DHE ORGANET E DHOMES SË VLERSUESVE**Dhoma e Vleresuesve**

Neni 32

- (1) Vleresuesit organizohen në Dhomen e Vleresuesve (në tekstin e metejme: Dhoma).
- (2) Selia e Dhomes eshte në Shkup.
- (3) Dhoma ka cilesi të personit juridik, regjistrohet në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise dhe i ka aktet në vijim: Statutin, Kodeksin etik të vleresuesve, Rregulloren për pergjegjesine disiplinore dhe akte tjera.
- (4) Me Statutin e Dhomes vecanerisht rregullohen organizimi, menaxhimi, puna, trajnimi fillestar dhe i vazhdueshem, financimi i Dhomes dhe kontrolli i brendshem.
- (5) Me Kodeksin etik të vleresuesve (në tekstin e metejme: Kodeksi) rregullohen të drejtat dhe obligimet e vleresuesve, të drejtat dhe obligimet për trajnimin e vazhdueshem, sjellja profesionale dhe pergjegjesia, konflikti i interesave, sjellja profesionale ndaj porositesit të vleresimit dhe ceshtje tjera.
- (6) Organet e Dhomes jane: Kuvendi i Dhomes, Keshilli Drejtues, Keshilli Mbikeqyres, Kryetari i Dhomes, Komisioni Disiplinor dhe Komisioni për Revizion të Vleresimit.
- (7) Dhoma vendos dhe mban bashkepunim me institucione të ngjashme të vendit dhe të huaja, shoqata dhe dhoma të vleresuesve, në sferën e vleresimit.

Kuvendi i Dhomes

Neni 33

- (1) Kuvendin e Dhomes e perbejne të gjithë vleresuesit në Republikën e Maqedonise.
- (2) Kuvendi i Dhomes e ruan autoritetin dhe nderin në kryerjen e punëve të vleresimit dhe kujdeset që vleresuesit t'i kryejne detyrat e tyre me ndergjegje dhe në pajtim me kete ligj dhe me tjetër ligj, Kodeksin dhe aktet tjera për ushtrimin e veprimtarise së vleresimit.

(3) Kuvendi i Dhomes mblidhet së paku njëhere në vit dhe mban mbledhje, nese jane të pramishem së paku gjysma e numrit të pergjithshem të vleresuesve. Vendimet i miraton me shumice votash nga vleresuesit e pranishem.

(4) Mbledhjen e Kuvendit të Dhomes mund ta konvokoje kryetari i Dhomes në baze të vendimit të Keshillit Drejtues, apo me kerkese me shkrim prej së paku 20 anetareve të Dhomes.

(5) Nese kryetari nuk e konvokon mbledhjen në afat prej 30 ditësh nga dita e miratimit të vendimit të Keshillit Drejtues, perkatesisht nga kerkesa e parashtruar e anetareve të Dhomes, mbledhjen do ta konvokoje anetari i Keshillit Drejtues i caktuar nga ky organ, perkatesisht anetaret e dhomes të cilet e kane parashtruar kerkesen.

(6) Nese mbledhjen e Kuvendit të Dhomes nuk e konvokon anetari i Keshillit Drejtues apo anetaret e Dhomes, mbledhjen e Kuvendit të Dhomes mund ta konvokoje edhe ministri i Drejtësisë.

(7) Me mbledhjen e Kuvendit të Dhomes udheheq kryesia e punes nga tre anetare, të zgjedhur nga anetaret e pranishem në mbledhjen e Kuvendit të Dhomes.

(8) Anetaret e Keshillit Drejtues, kryetari i Dhomes dhe të organeve tjera zgjidhen me mandat prej dy vitesh, me të drejtë edhe një për zgjedhje.

(9) Të gjitha shpenzimet e bera në lidhje me kryerjen e aktivitetit të vleresuesve në organet e Dhomes, në komisionet dhe grupet punuese, jane në llogari të Dhomes.

Kompetenca e Kuvendit të Dhomes

Neni 34

Kuvendi i Dhomes:

1) miraton Statut, Rregullore për punen e Kuvendit dhe Kodeks, pas pelqimit paraprak nga ministri i Drejtësisë;

2) miraton akte tjera të Dhomes dhe standarde të nevojshme për kryerjen e vleresimit;

3) zgjedh anetare të Keshillit Drejtues dhe Mbiqeqrjes, kryetarin e Dhomes dhe anetare të organeve tjera të Dhomes. Numrin e anetareve të Keshillit Drejtues e percakton Kuvendi në pajtim me Statutin e Dhomes. Numrin e anetareve të Keshillit Drejtues duke e perfshire edhe kryetarin, doemos duhet të jete tek;

4) shqyrton propozime, kerkesa dhe rekomandime për kryerjen me sukses të vleresimit dhe punes së Dhomes;

5) vendos për menyren e organizimit të trajnimit fillestar dhe të vazhdueshem të vleresuesve;

6) miraton program për punen e Dhomes;

7) miraton llogari vjetore për vitin paraprak me propozim-llogari për vitin e ardhshem, miraton, shqyrton dhe miraton raport për aktivitetet e pergjithshme;

8) e percakton shumen e kompensimit të takses së anetaresise e cila nuk mund të jete më e vogel se një rroge bruto mesatare mujore e paguar në Republikën e Maqedonise në vitin paraprak dhe e percakton menyren e pageses;

9) vendos për perdorimin e mjeteve të realizuara nga denimet me të holla në pajtim me dispozitat e ketij ligji;

10) vendos për menyren e kontrollit mbi punen e vleresuesve të autorizuar dhe

11) vendos për të gjitha ceshtjet tjera të parapara me kete ligj dhe Statutin e Dhomes.

Keshilli Drejtues

Neni 35

(1) Keshilli Drejtues:

1) percakton propozim-Statut dhe akte tjera të Dhomes; 2) merr dhe rralizon iniciativa për shqyrtim të ceshtjeve me interes të perbashket të vleresuesve;

3) miraton Rregullore për punen e Keshillit Drejtues;

4) i zbaton vendimet e plotfuqishme të komisionit disiplinor;

5) kryen mbiqeqrje mbi realizimin e trajnimit fillestar të vleresuesve dhe leshon certifikata për trajnimin e ndjekur fillestar;

6) kujdeset për statusin e vleresuesve, marredhenien ndaj organeve tjera dhe personave të trete;

7) e organizon persosjen fillestare dhe të vazhdueshme profesionale me organizim të seminareve dhe ligjeratave për cfare pergatit program vjetor dhe mban evidence për prezencen;

8) mban Regjister permbledhes të vleresuesve me shkrim dhe në forme elektronike;

9) pergatit mbledhje të Kuvendit të Dhomes;

10) i zbaton vendimet e Kuvendit të Dhomes;

11) harton propozim-program për punen e Dhomes, trajnimet fillestare dhe trajnimin e vazhdueshem;

12) harton propozim-llogari vjetore dhe propozim-llogari për vitin e ardhshem;

13) jep mendim për menyren dhe kushtet më të aferta për llogaritjen e shperblimit dhe kompensimit;

14) propozon anetare të Keshillit Mbiqeqrjes;

15) emerom kryetar dhe një anetar të Komisionit për Revizion;

16) kujdeset për arketimin e rregullt të takses së anetaresise dhe propozon masa për mbledhjen e saj të rregullt dhe

17) vendos për ceshtje të tjera të percaktuara me kete ligj, të cilat nuk jane në kompetence të organeve tjera të Dhomes.

(2) Mbledhje të Keshillit Drejtues të Dhomes konvokon kryetari i Keshillit Drejtues, kurse mund të konvokohet edhe me kerkesen e një të tretes nga numri i pergjithshem i anetareve të Keshillit Drejtues.

(3) Keshilli Drejtues mund të mbaje mbledhje, nese në mbledhje jane të pranishem më teper se gjysma e anetareve të Keshillit Drejtues. Vendimet e Keshillit Drejtues miratohen me shumice votash të anetareve të pranishem të Keshillit Drejtues. Me Statutin e Dhomes vecanerisht percaktohen rastet kur eshte e nevojshme shumice e kualifikuar e anetareve të Keshillit Drejtues, për miratimin e vendimit.

(4) Kryetari dhe anetaret e Keshillit Drejtues të cilet e kryejne punen e vet në organet e Dhomes nuk marrin shperblim për punen, kurse kane të drejte në kompensim të shpenzimeve të cilet i kane pasur në lidhje me ushtrimin e funksionit.

(5) Keshilli Drejtues e percakton lartesine e kompensimit për shpenzimet e udhetimit.

Keshilli Mbiqeqrjes

Neni 36

(1) Keshilli Mbiqeqrjes eshte i perbere prej tre anetareve nga të cilet njeri eshte kryetar i Keshillit, me mandat prej dy vitesh.

(2) Keshilli Mbiqeqrjes:

- kujdeset për punen ligjore të Dhomes nga fusha e punes materiale - financiare dhe punes së kontabilitetit,

- kryen kontrole periodike mbi punen e punes së kontabilitetit - financiare të Dhomes,

- i jep mendim Keshillit Drejtues për hartimin e llogarise perfundimtare të Dhomes,

- jep mendim për raportin për punen e Dhomes për periudhen e kaluar, te Keshilli Drejtues,

- propozon plan për punen financiare të Dhomes për vitin e ardhshem, te Keshilli Drejtues,

- kujdeset për dorezim të rregullt dhe me kohe të raporteve për punen materiale - financiare te organet dhe institucionet kompetente dhe

- kryen edhe pune të tjera nga kompetencat e veta në pajtim me kete ligj.

(3) Puna e Keshillit Mbiqeqrjes më afersisht rregullohet me Rregulloren e punes të Keshillit Mbiqeqrjes.

Kryetari i Dhomes

Neni 37

(1) Kryetari i Dhomes njekohesisht eshte edhe kryetar i Keshillit Drejtues. Keshilli Drejtues nga radhet e anetareve të vet zgjedh nenkryetar të Dhomes.

(2) Kryetari e prezanton dhe e perfaqeson Dhomen. Në rast të pengimit detyrat e tij i kryen nenkryetari, kurse në rast të pengimit të nenkryetarit anetari më i vjeter i Keshillit Drejtues.

(3) Kryetari i Dhomes:

- 1) kujdeset që Dhoma të punoje në pajtim me ligjin;
- 2) i zbaton vendimet e Kuvendit dhe Keshillit Drejtues të Dhomes;
- 3) ndermjeteson në zgjidhjen e kontesteve ndermjet vleresuesve;
- 4) nenshkruan urdhrpagesa nga llogaria e Dhomes dhe
- 5) kryen pune tjera të parapara me Statutin e Dhomes.

Financimi i Dhomes

Neni 38

(1) Vleresuesit detyrimisht çdo vit paguajne takse të anetaresise vjetore. Lartesia e takses së anetaresise percahtohet në mbledhjen e Kuvendit dhe ajo nuk mund të jete më e ulet se një rroge bruto mesatare mujore e paguar në Republikën e Maqedonise në vitin paraprak.

(2) Dhoma realizon të ardhura edhe nga donacione edhe nga burime tjera me të cilat nuk cenohet pavaresia dhe ndershmeria, në kryerjen e puneve nga veprimtaria e vleresimit dhe etika profesionale.

(3) Pranimin e donacioneve e miraton Keshilli Drejtues.

Komisioni për Revizion të Vleresimit

Neni 39

Komisioni për Revizion të Vleresimit perbehet nga pesë anetare dhe zevendesit e tyre nga të cilet kryetarin dhe zevendesin e tij, e emerone Keshilli Drejtues i Dhomes nga radhet e anetareve të vet, një anetar dhe zevendesi i tij i Komisionit zgjidhet nga anetaret e Dhomes nga sfera perkatese me short dhe tre anetaret dhe zevendesit e tyre, i emerone ministri kompetent.

Revizioni i vleresimit

Neni 40

(1) Vleresimi i perpilar nga vleresuesi i autorizuar, mund të kontestohet me parashtrimin e kerkeses për revizion të vleresimit në Komisionin për Revizion të Vleresimit, në afat prej tete ditesh nga dita e pranimit të vleresimit, për:

- mosrespektimin e standardeve për vleresim,
- keqpërdorim të informatave dhe
- konflikt të interesave.

(2) Komisioni për Revizion në afat prej 15 ditesh deklarohet për kerkesen e parashtruar. Vendimi i Komisionit shpallet publikisht në ueb-faqen e tij.

(3) Në rast kur jane konstatuar shkeljet nga paragrafi (1) i ketij neni, Komisioni ngrit procedure disiplinore perkatese.

(4) Shpenzimet për revizion të vleresimit jane në llogari të personit parashtrues të kerkeses për revizion të vleresimit, kurse në rastin nga paragrafi (3) i ketij neni, shpenzimet jane në llogari të vleresuesit të autorizuar.

VI. PROCEDURA DISIPLINORE

Organet disiplinore

Neni 41

(1) Proceduren disiplinore në Dhome e udheheq Komisioni Disiplinor.

(2) Komisionin Disiplinor e zgjedh Kuvendi i Dhomes.

(3) Në Kuvendin e Dhomes zgjedhet lista prej vleresuesve për anetare të mundshem për komisione disiplinore.

(4) Keshilli Drejtues nga lista nga paragrafi (3) i ketij neni, formon komision disiplinor pas paraqitjes nga personi i interesuar. Komisioni eshte i perbere prej pese anetareve dhe zevendesve të tyre nga të cilet dy anetare dhe zevendesit e tyre jane nga lista nga paragrafi (3) i ketij neni dhe jane vleresues nga sfera perkatese. Tre anetare dhe zevendesit e tyre i emerone ministri kompetent.

(5) Keshilli Drejtues gjate zgjedhjes së komisionit e emerone kryetarin nga radhet e dy anetareve të Dhomes.

(6) Menyra dhe kushtet më të aferta të punes së komisionit disiplinor, rregullohen me rregullore për procedure disiplinore të cilen e miraton Kuvendi i Dhomes me propozim të Keshillit Drejtues të Dhomes.

Llojet e masave disiplinore

Neni 42

Për kryerjen e shkeljes disiplinore, vleresuesit mund t'i kumtohen masat disiplinore, si vijojne:

- 1) verejtje publike;
- 2) denim me para;
- 3) heqje e perkohshme e së drejtes për kryerjen e puneve të vleresuesit në kohezgjatje prej një muaji deri në një vit dhe
- 4) heqje e licences për vleresues të autorizuar.

Masat për cenime disiplinore

Neni 43

(1) Masa disiplinore verejtje publike, do t'i kumtohet vleresuesit të autorizuar, nese:

- shkresat dhe të dhenat zyrtare i ruan në kundershtrim me dispozitat për pune arkivore dhe të zyrave,
- vleresimin e kryen jo në kohen e duhur dhe
- e cenon respektin e detyrueshem ndaj paleve dhe organeve të mbikeqyrjes.

(2) Masa disiplinore denim me para, do t'i kumtohet vleresuesit të autorizuar, nese:

- nuk e ndjek trajnimin për persosje profesionale të vazhdueshme dhe
- i cenon dispozitat e Statutit, Kodeksit, standardeve dhe akteve profesionale me të cilat jane percaktuar obligimet e vleresuesit.

(3) Masa disiplinore heqje e perkohshme e së drejtes për kryerjen e puneve vleresuesit të autorizuar në kohezgjatje prej një muaji deri në një vit, do t'i kumtohet vleresuesit të autorizuar, nese:

- e cenon obligimin për ruajtjen e fshehtesis,
- në menyre të njeanshme e kryen ekspertizen dhe
- blen në shitje publike për vete apo për bashkeshortin, farefisnin nga gjaku në vije të drejte dhe anesore perfundimisht deri në shkallen e katert, biresues, të biresuar, farefis nga krushqia deri në shkalle të dyte, sende që kane qene lende e vleresimit të tij.

(4) Masa disiplinore heqje e licences për vleresues të autorizuar, do t'i kumtohet vleresuesit të autorizuar, nese:

- në menyre joprofesionale ose të pandergjegjshme e kryen vleresimin në kundershtrim me rregullat e shkences dhe profesionit, normat etike, standardet profesionale dhe konfliktin e interesave,
- me punen e tij seriozisht e rrezikon besimin në paanshmerine e tij dhe nese ndermerr veprim të cilin sipas ketij ligji apo ligjit tjeter, nuk ka guxuar që ta ndermarre,
- nuk vepron sipas vendimeve, urdhrave dhe konkluzioneve të gjykates ose organit kompetent dhe

- realizon të hyra me kryerjen e ndonje veprimtarie tjetër të përhershme ose merret me tregti dhe veprimtari ndërmjetesuese që nuk është në pajtim me prestigjin, ndërin apo pavaresinë e vlerësuesit, ose nese lidh marrëveshje në emër të vet për persona tjerë ose në emër tjetër për vetë.

(5) Masa disiplinore vërejtje publike, vendoset në tabelen e shpalljeve në seline e Dhomes 60 dite nga dita e kumtimit.

(6) Masa disiplinore denim me para kumtohet në lartesi prej dy rrogave bruto mujore mesatare, të paguara në Republikën e Maqedonisë në tre muajt e fundit, pagesa e të cilave mund të percaktohet në më së shumti gjashtë keste të barabarta mujore.

(7) Gjate kumtimit të masave disiplinore merren parasysh pesha e cenimit, pasojat nga ai cenim, shkalla e përgjegjësisë së vlerësuesit, rrethanat në të cilat është kryer cenimi, sjellja e tij e meparshme si dhe rrethanat tjera lehtësuese ose rënduese.

(8) Në rast të perseritjes së kryer në periudhën prej një deri në pesë vite, do të zbatohet masa më e rëndë disiplinore, derisa nuk arrihet të masa disiplinore heqje e licences për vlerësues të autorizuar.

(9) Nese me cenimin e kryer disiplinor vlerësuesi ka fituar dobi pronesore, denimi me para mund t'i kumtohet deri në shumën e dyfishit të lartësive së asaj dobie, pavaresisht nga kufizimi nga paragrafi (6) i këtij neni.

(10) Kunder vendimit të Komisionit Disiplinor vlerësuesi, perkatesisht parashtruesi i fletëparaqitjes ka të drejtë ankese te ministri kompetent kompetent në afat prej tete ditësh nga marrja e vendimit për masën e shqiptuar. Ministri kompetent është i obliguar që vendimin për ankesën ta miratojë në afat prej 15 ditësh nga dita e parashtrimit të saj.

(11) Kur nuk është miratuar vendimi për ankesën në afatin e parapare me paragrafin (8) të këtij neni, ose vlerësuesi perkatesisht parashtruesi i fletëparaqitjes nuk është i kenaqur nga vendimi i miratuar për ankesën, mund të ngrihet kontest administrativ para gjykates kompetente.

Parashkrimi

Neni 44

(1) Afati i parashkrimit për ngritjen e procedurës disiplinore është një vit nga njoftimi për shkeljen, por jo më tepër se tre vite nga dita e kryerjes së shkeljes.

(2) Parashkrimi për ndjekje fillon të rrjedhë nga dita kur është kuptuar se është kryer shkelje disiplinore.

(3) Parashkrimi nderpritet me çdo veprim procedural që ndërmerret për ngritjen e procedurës disiplinore.

Zbatimi i vendimeve disiplinore

Neni 45

(1) Vendimet e plotfuqishme disiplinore të miratuara në procedure i zbaton Keshilli Drejtues.

(2) Vendimet e plotfuqishme disiplinore për denimin e shqiptuar në para dhe për shpenzimet e procedurës kanë fuqi të dokumentit permbarues.

(3) Nese me vendimin e plotfuqishëm është shqiptuar masa e heqjes së licences, vlerësuesi të cilit ajo mase i është shqiptuar shlyhet nga regjistrat perkates.

(4) Vendimi i plotfuqishëm disiplinor me të cilin është shqiptuar ndonje mase tjetër, regjistrohet në Regjistrin e vlerësuesve. Masa vërejtje publike shlyhet nga Regjistri pas skadimit të gjashtë muajve, kurse masat tjera pas skadimit të një viti nga shqiptimi.

(5) Nese me vendimin e plotfuqishëm disiplinor është shqiptuar masa heqje e licences së vlerësuesit, ministri kompetent e publikon masën e shqiptuar në ueb faqen e ministrisë perkatese.

Mbikeqyrja

Neni 46

Mbikeqyrjen mbi zbatimin e dispozitave të këtij ligji e kryen Ministria e Drejtësisë.

VII. DISPOZITAT KALIMTARE DHE PERFUNDIMTARE

Neni 47

(1) Ministritë kompetente janë të detyruara që secila në sferën e vet të hartojë program për realizimin e trajnimit të pare fillestar, program për dhenien e pare të provimit profesional, metodologji dhe ta realizojnë trajnimin e pare fillestar dhe dhenien e provimit profesional në afat jo më të gjatë se tete muaj nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

(2) Komisionet e para për dhenien e provimit profesional zgjidhen nga radhet e profesoreve universitare dhe personave që me pervojën e vet të deritanishme të punës me titull magjister i shkencave dhe doktor i shkencave, kanë dhënë kontribut në zhvillimin dhe kryerjen e vlerësimit.

Miratimi i dispozitave më të përafërta të parapara me kete ligj

Neni 48

Aktet nenligjore të parapara me kete ligj do të miratohen në afat prej tre muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Themelimi i Dhomes

Neni 49

(1) Kuvendi themelues i Dhomes do të konvokohet kur do të marrin licenca për vlerësim së paku 20 vlerësues të autorizuar nga cilado qofte sferë e vlerësimit.

(2) Kuvendin themelues e konvokon ministri i Drejtësisë më heret 15 dite para mbajtjes së mbledhjes së kuvendit themelues.

(3) Në Kuvendin themelues miratohet Rregullorja për punë e Kuvendit të Dhomes, Statuti dhe Rregullorja për përgjegjësi disiplinore.

Neni 50

Dispozita nga neni 8 paragrafi (3) të këtij ligji, do të fillojë të zbatohet me fillimin e fazës së dytë të Marrëveshjes për stabilizim dhe asocim.

Neni 51

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tete nga dita e botimit në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

2233.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВЕШТАЧЕЊЕ

Се прогласува Законот за вештачење, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 август 2010 година.

Бр. 07-3493/1
23 август 2010 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА ВЕШТАЧЕЊЕ

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Цел на Законот

Член 1

Со овој закон се уредува вршењето на вештачење, областите, условите и начинот на вршењето на вештачењето, субјектите кои вршат вештачење, условите и постапката за полагање на стручен испит за издавање, продолжување, престанок или за одземање на лиценца за вештачење за вршење на вештачење од соодветна област, награда и надоместок на трошоците за извршеното вештачење, основањето, надлежноста, организацијата и работењето на Комората за вештаци, како и други прашања кои се однесуваат на вештачењето.

Значење на изразите

Член 2

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „Вештачење“ е изготвување на стручен наод и мислење изработено врз основа на примена на научни и стручни методи, технички достигнувања, стручни знаења и искуства во областите што се дефинирани во сите случаи определени со закон или по барање на заинтересирано лице - нарачател;

2. „Супер вештачење“ - вештачење од повисок степен, односно стручно-критичка експертиза на две противречни вештачења, може да врши тим составен од најмалку тројца вештачи од соодветната област од орган на државна управа, високообразовна установа, научна установа или стручна установа и друштво за вештачење во кое има вработено најмалку тројца вештачи од соодветната област;

3. „Друштво за вештачење“ е трговско друштво кое е регистрирано во согласност со Законот за трговските друштва и врши вештачење согласно со овој закон;

4. „Трговец поединец - вештак“ кое е регистрирано согласно со Законот за трговските друштва и кое ги исполнува условите за вршење вештачење утврдени со овој закон;

5. „Вештак“ е лице кое има лиценца за вештачење од соодветната област и е запишан во регистарот на вештачи;

6. „Стручен испит“ е испит кој се спроведува заради оценување на потребното стручно знаење за стекнување со уверение за положен стручен испит;

7. „Лиценца за вештачење“ е документ издаден од Министерството за правда со кој се потврдува дека лицето може да врши вештачење од соодветната област;

8. „Регистар на вештачи“ е јавна книга во која се евидентираат лицата на кои им се издава, одзема, продолжува или им престанува лиценцата за вештачење од соодветната област, органот на државната управа, високообразовната установа, научната установа и стручната установа кои вршат вештачење, трговецот поединец - вештак и друштвата за вештачење (во натамошниот текст: Регистарот) и

9. „Комора на вештачи“ е професионално коморско здружување на вештачи основано со овој закон.

Основни начела

Член 3

При вршењето на вештачењето вештачите се должни да се придржуваат кон следниве начела:

- законитост,

- стручност,
- чесност,
- непристрасност,
- професионалност,
- самостојност,
- економичност,
- одговорност,
- совесност и
- ефикасност.

Вештак

Член 4

(1) Вештакот е независен и самостоен во вршењето на вештачењето во рамките на овластувањата утврдени со закон.

(2) Вештакот е должен вештачењето да го врши стручно и совесно во согласност со правилата на науката и струката, етичките норми и професионалните стандарди и да го достави до нарачателот на вештачењето навремено во согласност со роковите пропишани со закон или роковите определени од страна на нарачателот.

Вршење на вештачење

Член 5

(1) Вештачење може да врши:

- високообразовна установа, научна установа и стручна установа врз основа на овластувања утврдени со закон доколку имаат вработено најмалку две лица со лиценца за вештачење,

- трговец поединец - вештак основано согласно со Законот за трговските друштва кое ги исполнува условите од овој закон и има вработено најмалку едно лице со лиценца за вештачење и

- трговско друштво кое е регистрирано во согласност со Законот за трговските друштва и врши вештачење согласно со овој закон и има вработено најмалку две лица со лиценца за вештачење.

(2) Уставите и друштвото од ставот (1) алинеи 1 и 3 на овој член може да вршат и супер вештачење доколку имаат вработено најмалку три лица со лиценца за вештачење.

(3) За одделни работи, утврдени со закон, вештачење може да врши орган на државна управа кој има вработено најмалку две лица со лиценца за вештачење, а супер вештачење може да врши доколку има вработено најмалку три лица со лиценца за вештачење.

(4) Супер вештачењето го определува претседателот на советот или судија поединец по електронски пат со примена на правилото на случаен избор од Регистарот во присуство на двете странки, односно нивните полномошници.

Водење евиденција

Член 6

(1) Друштво за вештачење, трговец поединец - вештак, орган на државната управа, високообразовна установа, научна установа и стручна установа се должни да водат евиденција за извршените вештачења, односно супер вештачења.

(2) Формата, содржината и начинот за водење евиденција од ставот (1) на овој член ги пропишува министерот за правда.

Странски вештак

Член 7

Доколку во Република Македонија нема вештак или установа од определена област и во други случаи определени со закон, вештачење може да врши странски вештак или странска стручна институција, според законите на државата во која се регистрирани и ги исполнуваат условите за вршење на вештачење.

Области на вештачење

Член 8

Вештачењето се врши во следниве области:

- материјално, сметководствено и финансиско работење,
- медицина (психијатрија, невропсихијатрија, хирургија, гинекологија, кардиологија, ортопедија и други),
- ветеринарство,
- градежништво и архитектура,
- електротехника,
- информатички технологии,
- машинство и сообраќај,
- земјоделство, шумарство и водостопанство,
- графологија,
- геодезија,
- рударство,
- технолошко инженерство,
- хемиско биолошко,
- молекуларна биологија и генетика,
- токсикологија и дроги,
- балистика,
- заштита на животната средина и екологијата,
- заштита на културното наследство,
- заштита на авторското право и други сродни права и права од интелектуална сопственост и
- други области.

Услови за полагање на стручен испит

Член 9

(1) Стручен испит може да полага лице кое ги исполнува следниве услови:

- да е државјанин на Република Македонија,
- да има живеалиште во Република Македонија,
- да има високо образование од соодветна област (диплома со завршено четиригодишно високо образование или диплома со 300 кредити според европскиот кредит - трансфер систем (ECTS)),
- со правосилна одлука да не му е изречена забрана за вршење професија, дејност или должност се додека траат последиците од забраната и
- да има најмалку пет години работно искуство во соодветната област за која е поднесено барањето за полагање на стручен испит.

(2) Барањето за полагање стручен испит кандидатот го поднесува до Министерството за правда со приложени докази за исполнување на условите од ставот (1) на овој член.

Член 10

Претседателот на комисијата за полагање на стручен испит за секоја соодветна област со решение го известува кандидатот, доколку не ги исполнува условите за полагање на стручниот испит.

Стручен испит

Член 11

(1) Стручен испит се спроведува заради оценување на потребното стручно знаење од соодветната област.

(2) Стручниот испит се состои од писмен - практичен и устен дел и се полага според програма за полагање на стручен испит во која се содржани прописи и литература.

(3) Програмата за полагање на стручниот испит за секоја соодветна област ја изготвува комисијата за полагање на стручен испит од соодветната област, а ја донесува министерот за правда.

(4) Стручниот испит се спроведува најмалку еднаш во текот на една календарска година.

(5) Начинот на полагање на стручниот испит ги пропишува министерот за правда.

Комисија за полагање на стручниот испит

Член 12

(1) За спроведување на стручниот испит, министерот за правда формира комисија за полагање на стручен испит за секоја соодветна област (во натамошниот текст: комисијата).

(2) При формирањето на комисијата од ставот (1) на овој член се води сметка за начелото на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците.

(3) Комисијата е составена од претседател и два члена лица со лиценца за вештачење и нивни заменици и секретар на комисијата од редот на вработените во Министерството за правда, со мандат во траење од четири години.

Писмен испит

Член 13

(1) Кандидатот се известува за времето и местото за полагање на писмениот дел од стручниот испит најдоцна во рок од осум дена пред полагање на стручниот испит од страна на комисијата.

(2) Стручниот испит започнува со полагање на писмениот дел од испитот.

(3) Писмениот дел на стручниот испит се состои од два дела тест и изработка на практичен пример од соодветната област.

(4) Кандидатот кој не го положил тестот не може да полага втор дел од писмениот дел на стручниот испит.

(5) Кандидатот кој не го положил писмениот дел од стручниот испит не се стекнува со право да го полага усниот дел од стручниот испит.

(6) При полагањето на писмениот дел од стручниот испит кандидатот може да се служи само со закони, други прописи и технички помагала, во кои не се содржани објаснувања, коментари и слично.

(7) На кандидатот кој за време на полагањето на писмениот дел од стручниот испит користи недозволен средства (закони со коментар и објаснување, мобилен телефон, претходно подготвени предмети и слично) или контактира со други лица, нема да му се дозволи натамошно полагање на стручниот испит во таа испитна сесија.

(8) Писмениот дел на стручниот испит се оценува со оцена „положил“ и „не положил“.

Устен испит

Член 14

(1) Усниот дел од стручниот испит се полага најдоцна осум дена по завршување на писмениот дел на стручниот испит.

(2) Кандидатот усниот дел од стручниот испит го полага пред сите членови на комисијата за полагање.

(3) Усниот дел од стручниот испит се состои од одбрана и презентација на практичниот пример од соодветната област.

(4) Усниот дел на стручниот испит се оценува со оцена „положил“ и „не положил“.

(5) Ако кандидатот не го положил усниот дел од стручниот испит се смета дека не го положил стручниот испит.

Соопштување на резултати

Член 15

(1) По завршувањето на стручниот испит, според резултатот што кандидатот го покажал на усниот дел, комисијата со мнозинство гласови одлучува дали кандидатот го положил или не го положил стручниот испит.

(2) Претседателот на комисијата по завршувањето на стручниот испит му го соопштува резултатот на кандидатот.

(3) Комисијата по спроведувањето на стручниот испит во рок од пет дена јавно ги објавува резултатите на веб страницата на Министерството за правда.

Уверение за положен испит

Член 16

(1) Министерството за правда на кандидатот кој го положил испитот му издава уверение за положен испит, кое го потпишува претседателот на Комисијата.

(2) Формата, содржината и образецот на уверението за положен стручен испит ги пропишува министерот за правда.

Надоместок на комисиите

Член 17

(1) На претседателот, членовите и секретарот на комисијата им припаѓа надоместок за работата во комисијата.

(2) Исплатата на надоместокот на комисијата од ставот (1) на овој член се врши од сметката на сопствени приходи на Министерството за правда од уплатите на средствата од кандидатите кои полагаат стручен испит.

(3) Министерот за правда ја утврдува висината на реалните трошоци за полагање на стручниот испит, неопходни за спроведување на практичниот дел од испитот, направени за изготвување и копирање на материјали и покани и изготвување на уверенија и надоместок за работата на комисијата врз основа на бројот на пријавените кандидати и утврдени трошоци за стручниот испит, како и времето потребно за негово спроведување.

(4) Трошоците за полагање на испитот се уплатуваат на сметка на сопствени приходи на Министерството за правда, најдоцна 15 дена пред денот определен за почеток на полагање на стручниот испит и доколку не се уплатени во предвидениот рок, на кандидатот нема да му се дозволи полагање на стручниот испит.

(5) Ако кандидатот во рок од една година од денот на уплатата на средствата не го полага стручниот испит, уплатените средства му се враќаат на кандидатот согласно со закон.

Член 18

Ако во текот на полагањето на стручниот испит станат оправдани причини поради кои кандидатот не може да го продолжи полагањето (болест и слично), уплатените средства се префрлаат за следната испитна сесија во рамките на тековната буџетска година.

Издавање и продолжување на лиценцата за вештачење

Член 19

(1) Лицето кое положило стручен испит, може да поднесе барање за издавање на лиценца за вештачење до Министерството за правда.

(2) Со барањето од ставот (1) на овој член се приложува:

- доказ за положен стручен испит и
- доказ дека со правосилна одлука не му е изречена забрана за вршење професија, дејност или должност, додека трае забраната.

(3) Министерството за правда на лицето кое ги исполнува условите од ставовите (1) и (2) на овој член му издава лиценца за вештачење.

(4) Лиценцата за вештачење се издава со важност во траење од пет години.

(5) Лиценцата за вештачење се продолжува врз основа на поднесено барање до Министерството за правда за продолжување на лиценцата за вештачење најдоцна два месеца пред истекот на важењето од ставот (4) на овој член, ако во постапка пред надлежен орган, во која го врши вештачењето, парично не е казнет три пати во текот на една календарска година и ако секоја година ја исполнил обврската за посетување на обуката за континуирано усовршување која ја спроведува Комората на вештачи.

(6) Формата, содржината и образецот на лиценцата за вештачење, како и начинот на нејзиното издавање и продолжување ги пропишува министерот за правда.

Член 20

(1) Со лиценца за вештачење без полагање на стручен испит може да се стекне:

1) доктор на науки од соодветна научна област или трет циклус на универзитетски студии - докторски студии од соодветна научна област, по поднесено барање за лиценца за вештачење и доставување на потребната документација од членот 9 став (1) алинеи 1, 2, 3 и 4 на овој закон, по што му се издава лиценца за вештачење и се запишува во Регистарот;

2) магистер на науки од соодветната научна област и лице со положен специјалистички испит по медицина или втор циклус на универзитетски студии - магистерски студии од соодветна научна област, по поднесено барање за лиценца и доставување на потребната документација од членот 9 став (1) на овој закон, по што му се издава лиценца за вештачење и се запишува во Регистарот и

3) лице кое има вишо или средно образование со регистриран занает од соодветна област (кујунџија, крзнар, часовничар, клучар, златар, оптичар или друг занает), по поднесување на барање за лиценца за вештачење и исполнување на следниве услови:

- да е државјанин на Република Македонија,
- да има живеалиште во Република Македонија,
- да има најмалку пет години работно искуство во соодветната област,
- да не е осуден со правосилна судска одлука за кривично дело на безусловна казна затвор над шест месеци за времето додека траат правните последици од осудата и
- да има потврда издадена од соодветна институција за вршење на занаетчиска дејност, по што му се издава лиценца за вештачење и се запишува во Регистарот.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член ќе се стекнат со лиценца за вештачење по претходно поднесено барање до министерот за правда доколку ги исполнуваат условите од ставот (1) на овој член.

Заклетва

Член 21

(1) Лицата од членовите 19 став (3) и 20 на овој закон на денот на добивањето на лиценцата за вештачење пред министерот за правда и претседателот на Врховниот суд на Република Македонија и претседателот на Комората на вештаци ја даваат следнава заклетва:

“Се обврзувам и ветувам со својата чест дека вештачењето ќе го извршувам совесно, непристрасно, во согласност со правилата на науката и стручното знаење, етичките норми и професионалните стандарди и дека ќе ги доставувам своите наоди и мислења точно, навремено и потполно”.

(2) Ако лицата од ставот (1) на овој член не дадат заклетва нема да им се даде лиценца за вештачење.

Регистар

Член 22

(1) Издадените, одземените, продолжените и лиценците кои престанале, органот на државната управа, високообразовната установа, научната установа, стручната установа кои вршат вештачење, трговецот поединец - вештак и друштвата за вештачење се евидентираат во Регистарот кој го води Министерството за правда.

(2) Регистарот се доставува секоја година до крајот на март до судовите во Република Македонија и до Комората на вештаци.

(3) Регистарот еднаш годишно се објавува во “Службен весник на Република Македонија” и во електронска форма на веб страницата на Министерството за правда.

(4) Формата и содржината на Регистарот и начинот на неговото водење ги пропишува министерот за правда.

Содржина на Регистарот

Член 23

(1) Регистарот од членот 22 на овој закон особено ги содржи следниве податоци:

1) име и презиме, адреса, телефонски број, електронско сандаче за прием на писмена и регистарски број на вештакот;

2) областа на вештачење за која е издадена лиценцата и

3) називот и седиштето на органот на државната управа, високообразовната установа, научната установа, стручната установа, друштвото за вештачење, односно трговецот поединец - вештак во кое е вработен вештакот.

(2) Лицата, односно субјектите од ставот (1) на овој член се должни веднаш, а најдоцна во рок од осум работни дена да го известат Министерството за правда, Комората на вештаци и Централниот регистар на Република Македонија за сите промени во врска со податоците содржани во Регистарот.

Осигурување од одговорност

Член 24

(1) Трговец поединец - вештак, друштво за вештачење, орган на државната управа, високообразовна установа, научна установа и стручна установа се должни да се осигурат од одговорност на штета која може да ја причинат при вршење на вештачењето спрема нарачателот или трето лице.

(2) Најнискиот износ на осигурување од одговорност на штета изнесува 20.000 евра во денарска противвредност за друштво за вештачење, орган на државната управа и установа, 3.000 евра во денарска противвредност за трговец поединец - вештак и 500 евра во денарска противвредност за лицата од членот 20 став (1) точка 3 на овој закон.

(3) Трговец поединец - вештак, друштво за вештачење, орган на државната управа, високообразовна установа, научна установа и стручна установа кои вршат вештачење се должни редовно да го продолжуваат осигурувањето од одговорност на штета.

(4) Трговец поединец - вештак, друштво за вештачење, орган на државната управа, високообразовна установа, научна установа и стручна установа и лицата од членот 20 став (1) точка 3 на овој закон можат покрај износот предвиден во ставот (2) на овој член, дополнително да се осигури и на повисок износ, по барање на нарачателот на вештачењето.

(5) Осигурувањето од одговорност уредено согласно со овој член не го ослободува вештакот од неговата одговорност кон оштетените лица, за нанесена штета согласно со закон.

(6) Субјектите од ставот (1) на овој член се должни секоја година да достават доказ до Министерството за правда и Комората на вештаци дека се осигурени согласно со овој член.

Континуирана обука

Член 25

(1) Континуираната обука претставува постојано стручно усовршување со цел за проширување на теоретските и практичните знаења и вештини заради стручно и ефикасно вршење на вештачењето.

(2) Вештакот е должен континуирано стручно да се усовршува, да биде во тек со научните достигнувања и методи во структурата и да учествува на советувања, обуки и други форми на едукација во земјата.

(3) Континуираната обука е задолжителна.

(4) Вештакот секоја година има обврска да ја посетува обуката за континуирано усовршување која ја спроведува Комората на вештаци во соработка со Министерството за правда.

(5) Не посетувањето на обуката од ставот (2) на овој член се смета за дисциплински престап, во согласност со овој закон.

Одземање на лиценцата за вештачење

Член 26

(1) Лиценцата за вештачење ја одзема министерот за правда, ако:

- вештакот ја загуби деловната способност,

- лиценцата е издадена врз основа на неточни податоци,

- вештакот во постапка пред надлежен орган, во која го врши вештачењето, парично е казнет три пати во текот на една календарска година,

- со правосилна одлука е изречена забрана за вршење на професија, дејност или должност, за времето додека траат правните последици од изречената забрана и

- е осуден со правосилна судска одлука за кривично дело на безусловна казна затвор над шест месеци, за времето додека траат правните последици од осудата.

(2) Органот од ставот (1) алинеја 3 на овој член го известува Министерството за правда и Комората на вештаци за донесената одлука со која на вештакот му е изречена парична казна.

(3) Вештакот на кој му е одземена лиценцата за вештачење во случаите од ставот (1) алинеи 1, 2 и 3 на овој член не може да се стекне со нова лиценца за вештачење три години од денот на одземањето на лиценцата за вештачење.

Престанок на лиценцата за вештачење

Член 27

Лиценцата за вештачење престанува да важи:

- ако вештакот сам побара,
- со смрт на вештакот и
- по истекот на рокот на важноста од членот 19 став

(4) на овој закон, доколку не се продолжи.

Бришење од Регистарот

Член 28

(1) Министерот за правда за одземање на лиценца за вештачење согласно со членот 26 од овој закон и престанок на лиценца за вештачење согласно со членот 27 од овој закон донесува решение со кое вештакот го брише од Регистарот.

(2) Доколку вештакот не поднесе доказ за осигурување согласно со членот 24 од овој закон министерот за правда со решение ќе го избрише вештакот од Регистарот.

(3) Против решението од ставовите (1) и (2) на овој член може да се поведе управен спор пред надлежен суд.

(4) Решенијата од ставовите (1) и (2) на овој член министерот за правда по службена должност ги доставува до Централниот регистар на Република Македонија и до Комората на вештаци.

Награда и надоместок

Член 29

(1) Вештакот за извршеното вештачење или супер вештачење има право на награда за извршеното вештачење или супер вештачење и право на надоместок за реално потребните трошоци.

(2) Висината на наградата за извршеното вештачење или супер вештачење се утврдува според висината на паричната вредност на предметот на вештачење, сложеноста на вештачењето, потребното време за прибирање на податоците и изработка на вештачењето (наодот и мислењето).

(3) Висината на реално потребните трошоци се утврдува врз основа на реално потребните патни и дневни трошоци и материјалните трошоци.

(4) Начинот за пресметување на наградата и надоместокот од овој член ги пропишува министерот за правда по претходно мислење од Комората на вештаци.

Доставување на податоци

Член 30

(1) Одговорните лица во институциите, установите и органите кои водат евиденции, регистри, јавни книги, збирки на лични податоци и други податоци кои на вештакот му се потребни за изработка на вештачењето, во постапка утврдена со закон, се должни на вештакот без одлагање, во постапка утврдена со закон и без надоместок да му ги дадат потребните податоци.

(2) Вештакот е должен податоците од ставот (1) на овој член да ги користи во согласност со овој закон и прописите кои се однесуваат на заштита на личните податоци и класифицираните информации.

II. КОМОРА НА ВЕШТАЦИ И ОРГАНИ НА КОМОРАТА

Комора на вештаци

Член 31

(1) Комората на вештаци е самостојна и професионална институција на вештаци здружени заради заштита и унапредување на стручноста, етичките должности и права, за подобрување на квалитетот на вештачењето, за следење на односот на вештаците кон општеството и граѓаните, како и заради заштита на вештаците.

(2) Вештаците се организираат во Комора на вештаците (во натамошниот текст: Комората). Седиштето на Комората е во Скопје.

(3) Комората има својство на правно лице и се запишува во Централниот регистар на Република Македонија.

(4) Комората ги има следниве акти: Статут, Кодекс на етика на вештаците, Правилник за дисциплинска одговорност и други акти.

(5) Со Статутот на Комората особено се уредуваат организацијата, управувањето, работењето, континуираната обука, финансирањето на Комората и внатрешната контрола.

(6) Со Кодексот на етика на вештаците (во натамошниот текст: Кодексот) се уредуваат правата и обврските на вештаците, правата и обврските за континуирана обука, професионално однесување и одговорност, конфликт на интереси, професионалниот однос кон начертателот на вештачењето и други прашања од интерес на вештаците.

(7) Органи на Комората се Собрание на Комората, Управен одбор, Надзорен одбор, претседател на Комората и Дисциплинска комисија.

(8) Комората воспоставува и одржува соработка со сродни домашни и странски институции, здруженија и комори на вештаци.

Собрание на Комората

Член 32

(1) Собранието на Комората го сочинуваат сите вештаци во Република Македонија.

(2) Собранието на Комората го чува угледот и честа во вршење на работите на вештачењето и се грижи вештаците да ги вршат своите должности совесно и во согласност со овој и друг закон, Кодексот и другите акти за вршење на вештачењето.

(3) Собранието на Комората се состанува најмалку еднаш годишно, одлучува на седница, ако се присутни најмалку половина од вкупниот број вештаци, а одлучува со мнозинство гласови од присутните вештаци.

(4) Седница на Собранието на Комората може да свика претседателот на Комората врз основа на одлука на Управниот одбор или на писмено барање од најмалку 20 члена на Комората.

(5) Ако претседателот не ја свика седницата во рок од 30 дена од денот на донесувањето на одлуката на Управниот одбор, односно од поднесеното барање на членовите на Комората, седницата ќе ја свика членот на Управниот одбор определен од овој орган, односно членовите на Комората кои го поднеле барањето.

(6) Ако седница на Собранието на Комората не ја свика членот на Управниот одбор или членовите на Комората од ставот (5) на овој член, седница на Собранието на Комората може да свика и министерот за правда.

(7) Со седницата на Собранието на Комората раководи работно претседателство од тројца членови избрани од присутните членови на седницата на Собранието на Комората.

(8) Членовите на Управниот одбор, претседателот на Комората и на другите органи на Комората се избираат со мандат од две години, со право на уште еден избор.

(9) Сите трошоци направени во врска со активност на вештак во органите на Комората, во комисиите и работните групи, паѓаат на товар на Комората.

Надлежност на Собранието на Комората

Член 33

Собранието на Комората:

1) донесува Статут, Деловник за работа на Собранието и Кодекс по претходно позитивно мислење од министерот за правда;

2) донесува други акти на Комората и стандарди потребни за вршење на вештачењето;

3) избира членови на Управниот и Надзорниот одбор, претседател на Комората и членови на другите органи на Комората. Бројот на членовите на Управниот одбор го одредува Собранието во согласност со статутот. Бројот на членовите на Управниот одбор вклучувајќи го и претседателот мора да биде непарен;

4) разгледува предлози, барања и препораки за успешно вршење на вештачењето и работата на Комората;

5) одлучува за начинот на организирањето на континуираната обука на вештаците;

6) усвојува програма за работа на Комората;

7) усвојува годишна сметка за претходната година со предлог на пресметка за наредната година;

8) разгледува и усвојува извештај за севкупните активности;

9) определува висина на членарината која не може да биде помала од една просечна месечна бруто плата исплатена во Република Македонија во претходната година и го утврдува начинот на плаќање;

10) одлучува за употреба на средствата остварени од парични казни согласно со одредбите на овој закон;

11) одлучува за начинот на контрола над работењето на вештаците и

12) одлучува за сите други прашања предвидени со овој закон и Статутот на Комората.

Управен одбор

Член 34

(1) Управниот одбор:

1) утврдува предлог на Статутот и на другите акти на Комората;

2) презема и спроведува иницијатива за разгледување на прашања од заеднички интерес на вештаците;

3) донесува Деловник за работа на Управниот одбор;

4) ги извршува правосилните одлуки на дисциплинската комисија;

5) врши надзор над континуираната обука на вештаците;

6) се грижи за статусот на вештаците, односот кон другите органи и трети лица;

7) ја организира континуираната обука со организирање на семинари и предавања за што изготвува годишна програма и води евиденција за присуство на истото;

8) подготвува седници на Собранието на Комората;

9) ги извршува одлуките на Собранието на Комората;

10) составува предлог-програма за работа на Комората и континуираната обука;

11) составува предлог на годишната пресметка и предлог на пресметка за идната година;

12) дава мислење за начинот за пресметување на наградата и надоместокот на вештаците;

13) предлага членови на Надзорниот одбор;

14) се грижи за редовна наплата на членарината и предлага мерки за нејзино редовно собирање и

15) одлучува за други прашања утврдени со овој закон и одлучува за сите прашања кои не се во надлежност на другите органи на Комората.

(2) Седница на Управниот одбор на Комората ја свикнува претседателот на Управниот одбор, а може да се свика и по барање на една третина од вкупниот број членови на Управниот одбор.

(3) Управниот одбор може да одржи седница на Управниот одбор доколку на истата присуствуваат повеќе од половина од членовите на Управниот одбор. Одлуките на Управниот одбор се донесуваат со мнозинство гласови на присутните членови на Управниот одбор. Со Статутот на Комората посебно се утврдуваат случаите кога е потребно квалификувано мнозинство на членовите на Управниот одбор за донесување на одлука.

(4) Претседателот и членовите на Управниот одбор кои ја вршат својата работа во органите на Комората не добиваат награда за истата, а имаат право на надоместок на трошоците кои ги имале во врска со вршењето на функцијата.

(5) Управниот одбор со акт ја определува висината на надоместокот за патните трошоци на членовите на Управниот одбор.

Надзорен одбор

Член 35

(1) Надзорниот одбор е составен од тројца членови од кои еден е претседател на одборот со мандат од две години.

(2) Надзорниот одбор:

- се грижи за законито работење на Комората од областа на материјално-финансиското и сметководствено работење,

- врши периодични контроли над работењето на сметководствено-финансиското работење на Комората,

- дава мислење на Управниот одбор за составување на завршната сметка на Комората,

- дава мислење за извештајот на Комората за изминатиот период до Управниот одбор,

- предлага план за финансиско работење на Комората за наредната година до Управниот одбор,

- се грижи за редовна и навремена достава на материјално-финансиско работење до надлежните органи и институции и

- врши други работи од своја надлежност согласно со овој закон.

(3) Работењето на надзорниот одбор поблиску се уредува со Деловникот за работа.

Претседател на Комората

Член 36

(1) Претседателот на Комората истовремено е и претседател на Управниот одбор. Управниот одбор од редот на своите членови избира потпретседател на Комората.

(2) Претседателот ја претставува и застапува Комората. Во случај на спреченост неговите должности ги врши потпретседателот, а во случај на спреченост на потпретседателот најстариот по возраст член на Управниот одбор.

(3) Претседателот на Комората:

- 1) се грижи Комората да работи согласно со закон;
- 2) ги извршува одлуките на Собранието и Управниот одбор на Комората;
- 3) посредува во решавање на споровите меѓу вештачите;
- 4) потпишува налог за исплата од сметката на Комората и
- 5) врши други работи предвидени со Статутот на Комората.

Финансирање на Комората

Член 37

(1) Вештаците задолжително секоја година плаќаат годишна членарина. Висината на членарината се определува на седница на Собранието и истата не може да биде пониска од една просечна месечна бруто плата исплатена во Република Македонија во претходната година.

(2) Комората остварува приходи и од донации и од други извори со кои не се нарушува самостојноста и честоста на вршење на работите од вештачењето и професионалната етика.

(3) Примањето на донации го одобрува Управниот одбор.

III. ДИСЦИПЛИНСКА ПОСТАКА

Дисциплински органи

Член 38

(1) Дисциплински орган на Комората е Дисциплинската комисија.

(2) Дисциплинската комисија ја избира Собранието на Комората.

(3) На Собранието на Комората се избира листа од вештаци за можни членови за дисциплински комисији.

(4) Управниот одбор од листата од ставот (3) на овој член формира дисциплинска комисија по пријава од заинтересирано лице. Комисијата е составена од пет члена и нивни заменици од кои двајца членови се од листата од ставот (3) на овој член од кој еден член е вештак и негов заменик од соодветната област, еден член и негов заменик од Здружението на судии на Република Македонија, еден член и негов заменик од Здружението на јавни обвинители на Република Македонија и еден член и негов заменик по предлог на министерот за правда.

(5) Управниот одбор при изборот на Комисијата го именува претседателот од редот на двајцата членови од Комората.

(6) Начинот и поблиските услови на работа на Дисциплинската комисија се уредува со правилник за дисциплинска постапка кој го донесува Собранието на Комората на предлог на Управниот одбор на Комората.

Видови дисциплински мерки

Член 39

За сторена дисциплинска повреда на вештак може да му се изречат следниве дисциплински мерки:

- 1) јавна опомена;
- 2) парична казна и
- 3) одземање на лиценцата за вештачење.

Мерки за дисциплински повреди

Член 40

(1) Дисциплинската мерка јавна опомена ќе му се изрече на вештакот, ако:

- службените списи и податоци ги чува спротивно на прописите за архивско и канцелариско работење,
- го повреди должното почитување на странките и органите за надзор и

- ги повреди одредбите од Статутот, Кодексот, професионалните стандарди и акти со кои се определени обврски за вештакот.

(2) Дисциплинската мерка парична казна ќе му се изрече на вештакот, ако:

- ја повреди должноста за чување на тајната,
- не посетува обука за континуирано стручно усовршување и
- пристрасно го врши вештачењето.

(3) Дисциплинската мерка одземање на лиценцата за вештачење се изрекува, ако:

- нестручно или несовесно го врши вештачењето во спротивност со правилата на науката и струката, етичките норми, професионалните стандарди и конфликт на интереси,
- ја повреди должноста утврдена со овој закон и со тоа сериозно ја загрози довербата во неговата непристрасност и ако преземе дејствие за кое согласно со овој или друг закон не смеел да го преземе,
- ненавремено го врши вештачењето,
- не постапи според одлуки, наредби и заклучоци на надлежен суд или орган и
- трговец поединец - вештак, друштво за вештачење, орган на државната управа, високообразовна установа, научна установа и стручна установа не се осигури или не го продолжи осигурувањето согласно со членот 24 од овој закон.

(4) Дисциплинската мерка јавна опомена се става на огласна табла во седиштето на Комората, 60 дена од денот на изрекувањето.

(5) Дисциплинската мерка парична казна се изрекува во висина од две просечни месечни бруто плати исплатени во Република Македонија во последните три месеци чие плаќање може да се определи на најмногу шест еднакви месечни рати.

(6) При изрекувањето на дисциплинските мерки се земаат предвид тежината на повредата, последиците од таа повреда, степенот на одговорност на вештакот, околностите под кои е сторена повредата, поранешното негово однесување, како и другите олеснителни и отежителни околности.

(7) Во случај на поврат, сторен во период од една до пет години, ќе се примени потешка дисциплинска мерка додека не се стигне до дисциплинската мерка одземање на лиценцата за вештачење.

(8) Ако со сторена дисциплинска повреда, вештакот стекнал имотна корист, паричната казна може да му се изрече до двојниот износ на висината на таа корист, независно од ограничувањето од ставот (5) на овој член.

(9) Против одлуката на дисциплинската комисија вештакот, односно подносителот на пријавата има право на жалба до министерот за правда во рок од осум дена од добивањето на одлуката за изречена мерка. Министерот за правда е должен одлуката по жалба да ја донесе во рок од 15 дена од денот на нејзиното поднесување.

(10) Кога не е донесена одлука по жалба во рокот предвиден со ставот (8) од овој член или вештакот, односно подносителот на пријавата не е задоволен од одлуката донесена по жалба вештакот, односно подносителот на пријавата може да поведе управен спор пред надлежен суд.

Застареност

Член 41

(1) Рокот на застареност за поведување дисциплинска постапка изнесува една година од дознавањето на повредата, но не повеќе од три години од денот на сторувањето на повредата.

(2) Застареноста за гонење почнува да тече од денот кога е дознаено дека е сторена дисциплинската повреда.

(3) Застареноста се прекинува со секое процесно дејствие што се презема заради поведување на дисциплинската постапка.

Извршување на дисциплински одлуки

Член 42

(1) Правосилните дисциплински одлуки донесени во постапка ги извршува Управниот одбор.

(2) Правосилните дисциплински одлуки за изречената парична казна и за трошоците на постапката имаат сила на извршна исправа.

(3) Ако со правосилната одлука е изречена мерка одземање на лиценцата, вештакот на кого таа мерка му е изречена се брише од Регистарот.

(4) Правосилната дисциплинска одлука со која е изречена некоја друга мерка се запишува во Регистарот. Мерката јавна опомена се брише од Регистарот по истекот на шест месеци, а другите мерки по истекот од една година.

(5) Ако со правосилна дисциплинска одлука е изречена мерка одземање на лиценцата на вештак, министерот за правда ја објавува изречената мерка на веб страницата на Министерството за правда.

Надзор

Член 43

Надзор над примената на одредбите од овој закон врши Министерството за правда.

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 44

(1) Министерот за правда ќе донесе програма за првото полагање на стручниот испит и ќе ги формира првите комисии за полагање на стручниот испит кои се избираат од редот на универзитетските професори и лица кои со своето досегашно работно искуство со звање магистер на науки и доктор на науки дале придонес во развојот на вештачењето и вршењето на вештачење во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(2) Министерството за правда ќе го спроведе полагањето на стручниот испит од ставот (1) на овој член во рок од осум месеци од денот на влегувањето во сила на програмата за првото полагање на стручниот испит и формирањето на првите комисии за полагање на стручниот испит од ставот (1) на овој член.

Донесување поблиски прописи предвидени со овој закон

Член 45

Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од четири месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Основање на Комората на вештаци

Член 46

(1) Основачкото собрание на Комората ќе се свика кога ќе се стекнат со лиценца за вештачење најмалку 20 вештаци од која било област на вештачење.

(2) Основачкото собрание го свикнува министерот за правда најрано 15 дена пред одржување на седницата на основачкото собрание.

(3) На основачкото собрание се усвојува Деловникот за работа на Собранието на Комората, Статутот и правилникот за дисциплинска одговорност.

Член 47

Постапките за вештачење започнати пред денот на воспоставувањето на Регистарот од членот 22 на овој закон ќе се завршат според одредбите од Судскиот деловник кои се однесуваат на вештаците ("Службен весник на Република Македонија" број 71/2007 и 157/2009).

Член 48

Како ден на воспоставување на Регистарот од членот 22 на овој закон се смета денот на објавувањето на Регистарот во "Службен весник на Република Македонија" и во електронска форма на веб страницата на Министерството за правда.

Член 49

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J PËR EKSPERTIZE

I. DISPOZITA TË PERGJITHSHME

Qellimi i ligjit

Neni 1

Me kete ligj rregullohet kryerja e ekspertizes, sferat, kushtet dhe menyra e kryerjes së ekspertizes, subjektet të cilet kryejne ekspertize, kushtet dhe proceduara për dhenien e provimit profesional për leshimin, vazhdimin, ndërprerjen ose për heqjen e licences për ekspertize nga sfera perkatese, shperblimi dhe kompensimi i shpenzimeve për ekspertizen e kryer, themelimi, kompetenca, organizimi dhe puna e Odes së Eksperteve, si dhe ceshtje tjera të cilat kane të bejne me ekspertizen.

Kuptimi i shprehjeve

Neni 2

(1) Shprehje të vecanta të perdorura në kete ligj e kane kuptimin, si vijojne:

1. "Ekspertize" eshte pergatitja e konstatimit dhe mendimit profesional, të pergatitur në baze të zbatimit të metodave shkencore dhe profesionale, arritjeve teknike, njohuri-ve dhe pervojave profesionale në sferat që jane të definuara në të gjitha rastet e percaktuara me ligj, ose me kerkese të personit të interesuar-porosites;

2. "Super ekspertize" – ekspertize të shkalles më të larte, perkatesisht ekspertize profesionale-kritike të dy ekspertizave kunderthenese, mund të kryeje ekipi i perbere prej më së paku tre eksperteve nga sfera perkatese nga organi i administrates shteterore, institucioni i arsimit të larte, institucioni shkencor ose institucioni profesional dhe shoqeria për ekspertize në të cilen ka të punesuar së paku tre eksperte nga sfera perkatese;

3. “Shoqeri për ekspertize” është shoqeria tregtare e cila është e regjistruar në pajtim me Ligjin për shoqeri tregtare dhe kryen ekspertize në pajtim me këtë ligj;

4. “Tregtar individual-ekspert” i cili është i regjistruar në pajtim me Ligjin për shoqeri tregtare, dhe i cili i plotëson kushtet për kryerjen e ekspertizës të percaktuara me këtë ligj;

5. “Ekspert” është person i cili ka licence për ekspertize nga sfera perkatese dhe është i regjistruar në regjistrin e eksperteve;

6. “Provim profesional” është provimi i cili realizohet për vlerësimin e njohurisë së nevojshme profesionale për marrjen e certifikatës për provim të dhene profesionale;

7. “Licence për ekspertize” është dokumenti i lëshuar nga Ministria e Drejtësisë, me të cilin vërtetohet se personi mund të kryejë ekspertize nga sfera perkatese;

8. “Regjister i eksperteve” është libri publik në të cilin evidentohen personat të cilëve u lëshohet, hiqet, vazhdohet ose u pushon licenca për ekspertize nga sfera perkatese, organi i administratës shtetërore, institucioni i arsimit të lartë, institucioni shkencor dhe institucioni profesional, të cilët kryejnë ekspertize, tregtari individual-ekspert dhe shoqëritë për ekspertize (në tekstin e mëtejme: Regjistri) dhe

9. “Oda e Eksperteve” (në tekstin e mëtejme: Oda) është bashkim profesional në odë të eksperteve, e themeluar me këtë ligj.

Parimet themelore

Neni 3

Gjate kryerjes së ekspertizës, ekspertët janë të obliguar që t'u përmbahen parimeve në vijim:

- ligjshmerise,
- kompetences,
- ndershmerise,
- paanesise;
- profesionalizmit,
- pavaresise,
- ekonomizimit,
- pergjegjesise,
- ndergjegjshmerise dhe
- efikasitetit.

Eksperti

Neni 4

(1) Eksperti është i mevetëshëm dhe i pavarur në kryerjen e ekspertizës në suaza të autorizimeve të percaktuara me ligj.

(2) Eksperti është i obliguar që ekspertizën ta kryejë në mënyrë profesionale dhe të ndërgjegjshme në pajtim me rregullat e shkencës dhe profesionit, normat etike dhe standardet profesionale dhe t'ia dorëzojë porositesit të ekspertizës me kohë, në pajtim me afatet e percaktuara me ligj ose afatet e percaktuara nga ana e porositesit.

Kryerja e ekspertizës

Neni 5

(1) Ekspertize mund të kryejë:

- institucioni i arsimit të lartë, institucioni shkencor dhe institucioni profesional në baze të autorizimeve të percaktuara me ligj, nëse kanë të punësuar së paku dy persona me licence për ekspertize,
- tregtari individual-ekspert, i themeluar në pajtim me Ligjin për shoqeri tregtare i cili i plotëson kushtet e këtij ligji dhe ka të punësuar së paku një person me licence për ekspertize dhe

- shoqeria tregtare e cila është e regjistruar në pajtim me Ligjin për shoqeri tregtare dhe kryen ekspertize në pajtim me këtë ligj dhe ka të punësuar së paku dy persona me licence për ekspertize.

(2) Institucionet dhe shoqëria nga paragrafi (1) alinete 1 dhe 3 këtij neni, mund të kryejnë edhe superekspertize, nëse kanë të punësuar së paku tre persona me licence për ekspertize.

(3) Për punë të vecanta të percaktuara me ligj, ekspertize mund të kryejë organi i administratës shtetërore i cili ka të punësuar së paku dy persona me licence për ekspertize, ndërsa superekspertize mund të kryejë nëse ka të punësuar së paku tre persona me licence për ekspertize.

(4) Superekspertizën e percakton kryetari i keshillit ose gjykatesi individual në mënyrë elektronike me zbatimin e rregullës të zgjedhjes së rastësishme nga Regjistri i ekspertëve, në prani të të dyja paleve, perkatesisht të autorizuarve të tyre.

Mbajtja e evidences

Neni 6

(1) Shoqëria për ekspertize, tregtari individual-ekspert, organi i administratës shtetërore, institucioni i arsimit të lartë, institucioni shkencor dhe institucioni profesional janë të obliguar që të mbajnë evidence për ekspertizat e kryera, perkatesisht superekspertizat.

(2) Formën, përmbajtjen dhe mënyrën e mbajtjes së evidences nga paragrafi (1) i këtij neni, i percakton ministri i Drejtësisë.

Eksperti i huaj

Neni 7

Nëse në Republikën e Maqedonisë nuk ka ekspert ose institucion nga sfera e caktuar dhe në raste tjera të percaktuara me ligj, ekspertize mund të kryejë eksperti i huaj ose institucion i huaj profesional, sipas ligjeve të shtetit në të cilin janë të regjistruar dhe i plotësojnë kushtet për kryerjen e ekspertizës.

Sferat e ekspertizës

Neni 8

Ekspertiza kryhet në sferat si vijojnë:

- punë financiare, materiale dhe të kontabilitetit,
- mjekësi (psikiatri, neuropsikiatri, kirurgji, gjinekologji, kardiologji, ortopedi etj.),
- veterinar,
- ndertimtari dhe arkitekture,
- elektroteknike,
- teknologji informatike,
- makineri dhe komunikacion,
- bujqësi, pylltari dhe ekonomi të ujerave,
- grafologji,
- gjeodezi,
- xehetari,
- inxhinieri teknologjike,
- kimike biologjike,
- biologji molekulare dhe gjenetike,
- toksikologji dhe droga,
- balistike;
- mbrojtje e mjedisit jetësor dhe ekologji,
- mbrojtje e trashëgimisë kulturore,
- mbrojtje e të drejtës së autorit dhe të drejtave tjera të peraferta dhe të drejtave nga pronësia intelektuale dhe
- sfera tjera.

Kushtet për dhenien e provimit profesional**Neni 9**

(1) Provim profesional mund të jape personi i cili i plotëson kushtet, si vijojne:

- të jete shtetas i Republikës së Maqedonise,
- të kete vendbanim në Republikën e Maqedonise,
- të kete arsimim të larte nga sfera perkatese (diplome me arsimim katervjecar të kryer ose diplome me 300 kredi sipas sistemit evropian për transferin e kredive (SETK)),
- me vendim të plotfuqishem të mos i jete shqiptuar ndalim për kryerje të profesionit, veprimtarit ose detyres, derisa zgjasin pasojat nga ndalimi dhe
- të kete së paku pese vite pervoje pune në sferen perkatese, për të cilën eshte parashtruar kerkesa për dhenien e provimit profesional.

(2) Kerkesen për dhenien e provimit profesional, kandidati e parashtron në Ministrinë e Drejtesise me deshmi të bashkengjitura për plotesimin e kushteve nga paragrafi (1) i ketij neni.

Neni 10

Kryetari i Komisionit për dhenien e provimit profesional për çdo sferë perkatese me aktvendim e njofton kandidatin, nese nuk i ploteson kushtet për dhenien e provimit profesional.

Provimi profesional**Neni 11**

(1) Provimi profesional realizohet për vleresimin e njothurise së nevojshme profesionale nga sfera perkatese.

(2) Provimi profesional perbehet nga pjesa me shkrim-praktike dhe me goje dhe jepet sipas programit për dhenien e provimit profesional, në të cilin jane të permbajtura rregullat dhe literatura.

(3) Programin për dhenien e provimit profesional për secilen sferë perkatese e pergatite komisioni për dhenien e provimit profesional nga sfera perkatese, ndersa e miraton ministri i Drejtesise.

(4) Provimi profesional realizohet së paku një here gjate një viti kalendarik.

(5) Menyren e dhenies së provimit profesional, e percakton ministri i Drejtesise.

Komisioni për Dhenien e Provimit Profesional**Neni 12**

(1) Për realizimin e provimit profesional, ministri i Drejtesise formon Komision për Dhenien e Provimit Profesional për secilen sferë perkatese (në tekstin e metejme: Komisioni).

(2) Gjate formimit të Komisionit nga paragrafi (1) i ketij neni, mbahet llogari për parimin e perfaqesimit të drejte dhe adekuat të perfaqesuesve të bashkesive.

(3) Komisioni eshte i perbere nga kryetari dhe dy anetare, persona me licence për ekspertize dhe zevendesit të tyre dhe sekretari i komisionit nga radhet e të punesuarve në Ministrinë e Drejtesise, me mandat në kohezgjatje prej kater vitesh.

Provimi me shkrim**Neni 13**

(1) Kandidati njoftohet për kohen dhe vendin për dhenien e pjeses me shkrim të provimit profesional, më së voni në afat prej tete ditesh para dhenies së provimit profesional, nga ana e Komisionit.

(2) Provimi profesional fillon me dhenien e pjeses me shkrim të provimit.

(3) Pjesa me shkrim e provimit profesional perbehet nga dy pjesë: testi dhe perpilimin e shembullit praktik nga sfera perkatese.

(4) Kandidati i cili nuk e ka dhene testin, nuk mund ta jape pjesen e dyte të pjeses me shkrim të provimit profesional.

(5) Kandidati i cili nuk e ka dhene pjesen me shkrim të provimit profesional nuk e fiton të drejten që ta jape pjesen me goje të provimit profesional.

(6) Gjate dhenies së pjeses me shkrim të provimit profesional, kandidati mund të sherbehet vetem me ligje, rregulla tjera dhe vegla ndihmese teknike, në të cilat nuk jane të permbajtura shpjegime, komente dhe të ngjashme.

(7) Kandidatit i cili gjate dhenies së pjeses me shkrim të provimit profesional, shfrytëzon mjete të palejuara (ligje me koment dhe shpjegim, celular, lende të pergatitura paraprakisht dhe të ngjashme) ose kontakton me persona tjere, nuk do t'i lejohet dhenia e metejme e provimit profesional në atë sesion të provimeve.

(8) Pjesa me shkrim e provimit profesional vleresohet me note "kaloi" dhe "nuk kaloi".

Provimi me goje**Neni 14**

(1) Pjesa me goje e provimit profesional jepet më së voni tete dite pas mbarimit të pjeses me shkrim të provimit profesional.

(2) Kandidati pjesen me goje të provimit profesional, e jep para të gjithë anetareve të Komisionit për dhenien e provimit.

(3) Pjesa me goje e provimit profesional perbehet nga mbrojtja dhe prezantimi i shembullit praktik të sferes perkatese.

(4) Pjesa me goje e provimit profesional vleresohet me noten "kaloi" dhe "nuk kaloi".

(5) Nese kandidati nuk e ka dhene pjesen me goje të provimit profesional, konsiderohet se nuk e ka dhene provimin profesional.

Shpallja e rezultateve**Neni 15**

(1) Pas mbarimit të provimit profesional, sipas rezulttit të cilin kandidati e ka treguar në pjesen me goje, Komisioni me shumice votash vendos nese kandidati e ka dhene ose nuk e ka dhene provimin profesional.

(2) Kryetari i Komisionit pas mbarimit të provimit profesional, ia kumton rezultatin kandidatit.

(3) Komisioni pas realizimit të provimit profesional në afat prej pese ditesh, publikisht i shpall rezultatet në ueb faqen e Ministrise së Drejtesise.

Certifikata për provimin e dhene**Neni 16**

(1) Ministria e Drejtesise kandidatit i cili e ka dhene provimin, i leshon certificate për provimin e dhene, të cilën e nenshkruan kryetari i Komisionit.

(2) Formen, permbajtjen dhe formularin e certificates për provim të dhene profesional, i percakton ministri i Drejtesise.

Kompensimi i komisioneve**Neni 17**

(1) Kryetarit, anetareve dhe sekretarit të Komisionit u takon kompensim për punën në Komision.

(2) Pagesa e kompensimit të Komisionit nga paragrafi (1) i ketij neni, kryhet nga llogaria e të hyrave personale të Ministrise së Drejtesise, nga pagesat e mjeteve nga kandidatet të cilet i nenshtrohen provimit profesional.

(3) Ministri i Drejtesise e percakton lartesine e shpenzimeve reale për dhenien e provimit profesional, të nevojshme për zbatimin e pjeses praktike të provimit, të bera për perpilimin dhe kopjimin e materialeve dhe ftesave dhe perpilimin e certifikatave dhe kompensimin për punen e Komisionit, në baze të numrit të kandidateve të paraqitur dhe shpenzimeve të percaktuara për provimin profesional, si dhe kohen e nevojshme për realizimin e tij.

(4) Shpenzimet për dhenien e provimit paguhen në llogari të të hyrave personale të Ministrise së Drejtesise, më së voni 15 dite para dites së percaktuar për fillimin e dhenies së provimit profesional dhe nese nuk jane paguar në afatin e parapare, kandidatit nuk do t'i lejohet dhenia e provimit profesional.

(5) Nese kandidati në afat prej një viti nga dita e pageses së mjeteve nuk e jep provimin profesional, mjetet e paguara i kthehen kandidatit në pajtim me ligjin.

Neni 18

Nese gjate dhenies së provimit profesional krijohen shkaqe të arsyeshme, për të cilat kandidati nuk mund ta vazhdoje dhenien e provimit (semundje dhe të ngjashme), mjetet e paguara barten në sesionin e ardhshëm të provimeve, në suaza të vitit rrjedhes buxhetor.

Leshimi dhe vazhdimi i licences për ekspertize

Neni 19

(1) Personi i cili e ka dhene provimin profesional, mund të parashtroje kerkese për leshim të licences për ekspertize, te Ministria e Drejtesise.

(2) Me kerkesen nga paragrafi (1) i ketij neni, bashkengjitet:

- deshmia për provim të dhene profesional dhe
- deshmia se me vendim të plotfuqishem nuk i eshte shqiptuar ndalimi për kryerje të profesionit, veprimtarise ose detyres, deri sa zgjate ndalimi.

(3) Ministria e Drejtesise personit i cili i ploteson kushtet nga paragrafet (1) dhe (2) të ketij neni, i leshon licence për ekspertize.

(4) Licenca për ekspertize leshohet me afat vlefshmerie prej pese vitesh.

(5) Licenca për ekspertize vazhdohet në baze të kerkeses së parashtruar te Ministria e Drejtesise, për vazhdimin e licences për ekspertize më së voni dy muaj para skadimit të vlefshmerise nga paragrafi (4) i ketij neni, nese në procedure para organit kompetent në të cilin e kryen ekspertizen, nuk eshte i denuar me para tre here gjate një viti kalendarik dhe nese çdo vit e ka permbushur obligimin për ndjekjen e trajnimit për persosje të vazhdueshme të cilin e realizon Oda.

(6) Formen, permbajtjen dhe formularin e licences për ekspertize, si dhe menyren e leshimit dhe vazhdimit të saj, i percakton ministri i Drejtesise.

Neni 20

(1) Me licence për ekspertize pa dhenien e provimit profesional, mund të pajiset:

1) doktori i shkencave nga sfera shkencore perkatese ose cikli i trete i studimeve universitare – studime të doktoratures nga sfera shkencore perkatese, pas kerkeses së parashtruar për licence për ekspertize dhe dorezimit të dokumentacionit të nevojshem nga neni 9 paragrafi 1 alinete 1, 2, 3 dhe 4 të ketij ligji, me ç'rast i leshohet licence për ekspertize dhe regjistrohesh në Regjister;

2) magjistr i shkencave nga sfera shkencore perkatese dhe personi me provimin e dhene specialistik të mjekesisë ose cikli i dyte i studimeve universitare – studime të magjistratures nga sfera shkencore perkatese, pas kerkeses së pa-

rashtruar për licence për ekspertize dhe dorezimit të dokumentacionit të nevojshem nga neni 9 paragrafi (1) të ketij ligji, me ç'rast i leshohet licence për ekspertize dhe regjistrohesh në Regjister;

3) personi i cili ka arsimim të larte ose të mesem me zanat të regjistruar nga sfera perkatese (argjendar, gezofpunues, oretar, bravapunues, punues i mjeteve optike ose zeje tjetër), pas parashtrimit të kerkeses për licence për ekspertize dhe plotesimit të kushteve në vijim:

- të jete shtetas i Republikës së Maqedonise,
- të kete vendbanim në Republikën e Maqedonise,
- të kete së paku pese vite perwoje pune në sferen perkatese,
- të mos jete i gjykuar me vendim të plotfuqishem gjyqesor për veper penale denim me burg pa kusht mbi gjashte muaj, për kohen derisa zgjasin pasojat juridike nga gjykimi dhe
- të kete vertetim të leshuar nga institucioni perkates për kryerjen e veprimtarise zejtare, me çfare i leshohet licence për ekspertize dhe regjistrohesh në Regjister.

(2) Personat nga paragrafi (1) i ketij neni do të marrin licence për ekspertize pas kerkese së parashtruar paraprkisht te Ministria e Drejtesise, nese i plotesojne kushtet nga paragrafi (1) i ketij neni.

Betimi

Neni 21

(1) Personat nga neni 19 paragrafi (3) dhe neni 20 të ketij ligji, në ditën e marrjes së licences për ekspertize para ministrit të Drejtesise dhe kryetarit të Gjykates Supreme të Republikës së Maqedonise dhe kryetarit të Odes, e japin betimin si vijon:

“Zotohem dhe premtoj me nderin tim se ekspertizen do ta kryej me ndergjegje, në menyre të paanshme, në pajtim me rregullat e shkences dhe njohurise profesionale, normat etike dhe standardet profesionale dhe se do t'i dorezoj konstatimet dhe mendimet e mia saktesisht, me kohe dhe plotesisht”.

(2) Nese personat nga paragrafi (1) i ketij neni, nuk e japin betimin nuk do t'u jepet licence për ekspertize.

Regjistri

Neni 22

(1) Licencat e leshuara, të hequra, të vazhduara dhe licencat të cilat kane pushuar, organi i administrates shtetore, institucioni i arsimit të larte, institucioni shkencor, institucioni profesional, të cilet kryejne ekspertize, tregtari individual-eksperti dhe shoqerite për ekspertize, evidentohen në Regjistrin të cilin e udheheq Ministria e Drejtesise.

(2) Regjistri dorezohet çdo vit deri në fund të muajit mars, te gjykatat në Republikën e Maqedonise dhe te Oda e Eksperteve.

(3) Regjistri një here në vit botohet në “Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonise” dhe në forme elektronike në ueb faqen e Ministrise së Drejtesise.

(4) Formen dhe permbajtjen e Regjistrin dhe menyren e mbajtjes së tij, i percakton ministri i Drejtesise.

Permbajtja e Regjistrin

Neni 23

(1) Regjistri nga neni 22 i ketij ligji, vecanerisht i permban të dhenat si vijojne:

1) emrin dhe mbiemrin, adresen, numrin e telefonit, kutine elektronike për pranimin e leterkembimit dhe numrin e regjistrin të ekspertit;

2) sferen e ekspertizes për të cilën është leshuar licenca dhe
3) emrin dhe seline e organit të administratës shtetërore, institucionit të arsimit të lartë, institucionit shkencor, institucionit profesional, shoqëri për ekspertizë, perkatesisht tregtarit individual-ekspert, në të cilin është i punësuar eksperti.

(2) Personat, perkatesisht subjektet nga paragrafi (1) i këtij neni, janë të obliguar që menjëherë e më së voni në afat prej tete ditësh pune, ta njoftojnë Ministrinë e Drejtësisë, Oden e Ekspertëve dhe Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise, për të gjitha ndryshimet lidhur me të dhënat e permbytura në Regjister.

Sigurimi nga pergjegjesia

Neni 24

(1) Tregtari individual-ekspert, shoqëria për ekspertizë, organi i administratës shtetërore, institucioni i arsimit të lartë, institucioni shkencor dhe institucioni profesional, është i obliguar që të sigurohet nga pergjegjesia e demit të cilin mund ta shkaktojnë gjatë kryerjes së ekspertizes ndaj porositesit ose personit të tretë.

(2) Shuma më e ulët e sigurimit nga pergjegjesia e demit është 20 000 euro në kundërvlerë me denare për shoqëri për ekspertizë, organ të administratës dhe institucionit shtetëror, 3 000 euro në kundërvlerë me denare për tregtarin individual-ekspert dhe 500 euro në kundërvlerë me denare për personat nga neni 20 paragrafi (1) pika 3 të këtij ligji.

(3) Tregtari individual-eksperti, shoqëria për ekspertizë, organi i administratës shtetërore, institucioni i arsimit të lartë, institucioni shkencor dhe institucioni profesional të cilët kryejnë ekspertizë, janë të obliguar që rregullisht ta vazhdojnë sigurimin nga pergjegjesia e demit.

(4) Tregtari individual-eksperti, shoqëria për ekspertizë, organi i administratës shtetërore, institucioni i arsimit të lartë, institucioni shkencor dhe institucioni profesional dhe personat nga neni 20 paragrafi (1) pika 3 të këtij ligji, mundën që krahas shumës së parapare në paragrafin (2) të këtij neni, në mënyrë plotësuese të sigurohen edhe në shumë më të lartë, me kërkesë të porositesit të ekspertizes.

(5) Sigurimi nga pergjegjesia e rregulluar në pajtim me kete nen, nuk e liron ekspertin nga pergjegjesia e tij ndaj personave të demtuar, për demin e shkaktoar në pajtim me ligj.

(6) Subjektet nga paragrafi (1) i këtij neni, janë të obliguara që çdo vit të dorëzojnë deshmi në Ministrinë e Drejtësisë dhe Odë, se janë të siguruar në pajtim me kete nen.

Trajnimi i vazhdueshem

Neni 25

(1) Trajnimi i vazhdueshem paraqet persosje profesionale të perhershme me qëllim të zgjerimit të njohurive dhe shkathtësive teorike dhe praktike për kryerje profesionale dhe efikase të ekspertizes.

(2) Eksperti është i obliguar që në vazhdimësi profesionalisht të persoset, të jete në rrjedhë me arritjet shkencore dhe metodat në profesion dhe të marrë pjesë në keshillime, trajnime dhe forma tjera të edukimit në vend.

(3) Trajnimi i vazhdueshem është i detyrueshem.

(4) Eksperti çdo vit ka për obligim që ta ndjeke trajnimin për persosje të vazhdueshme të cilën e realizon Oda e Ekspertëve në bashkëpunim me Ministrinë e Drejtësisë.

(5) Mosndjekja e trajnimit nga paragrafi (2) i këtij neni, konsiderohet për kundërvajtje disiplinore, në pajtim me kete ligj.

Heqja e licences për ekspertizë

Neni 26

(1) Licencën për ekspertizë e heq ministri i Drejtësisë, nese:

- eksperti e humb aftësinë afariste,
- licenca është leshuar në baze të të dhënave të pasakta,
- eksperti në procedure para organit kompetent në të cilin e kryen ekspertizën, është i denuar me para tri here gjatë një viti kalendarik;
- me vendim të plotfuqishem është shqiptuar ndalim për kryerjen e profesionit, veprimtarisë ose detyrës, për kohën derisa zgjasin pasojat juridike nga ndalimi i shqiptuar dhe

- është i gjykuar me vendim të plotfuqishem gjyqësor për veper penale me denim me burgim të pakusht mbi gjashtë muaj, për kohën derisa zgjasin pasojat juridike nga gjykimi.

(2) Organi nga paragrafi (1) alineja 3 e këtij neni e njofton Ministrinë e Drejtësisë dhe Oden e Ekspertëve, për vendimin e miratuar me të cilin ekspertit i është shqiptuar denim me para.

(3) Eksperti të cilit i është hequr licenca për ekspertizë në rastet nga paragrafi (1) alinete 1, 2 dhe 3 të këtij neni, nuk mund të pajiset me licence të re për ekspertizë tri vite nga dita e heqjes së licences për ekspertizë.

Shfuqizimi i licences për ekspertizë

Neni 27

Licenca për ekspertizë pushon të vlejë:

- nese eksperti e kërkon vetë;
- me vdekjen e ekspertit dhe
- pas skadimit të afatit të vlefshmerisë nga neni 19 paragrafi (4) i këtij ligji, nese nuk vazhdohet.

Shlyerja nga Regjistri

Neni 28

(1) Ministri i Drejtësisë për heqjen e licences për ekspertizë në pajtim me nenin 26 të këtij ligji dhe shfuqizimin e licences për ekspertizë në pajtim me nenin 27 të këtij ligji, miraton aktvendim me të cilin ekspertin e shlyen nga Regjistri.

(2) Nese eksperti nuk parashtron deshmi për sigurim në pajtim me nenin 24 të këtij ligji, ministri i Drejtësisë me aktvendim do ta shlyejë ekspertin nga Regjistri.

(3) Kunder aktvendimit nga paragrafet (1) dhe (2) të këtij neni, mund të ngritet kontest administrativ para gjykatës kompetente.

(4) Aktvendimet nga paragrafet (1) dhe (2) të këtij neni, ministri i Drejtësisë me detyrë zyrtare i dorëzon në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise dhe në Oden e Ekspertëve.

Shperblimi dhe kompensimi

Neni 29

(1) Eksperti për ekspertizën ose superekspertizë e kryer ka të drejtë në shperblim për ekspertizën ose superekspertizën e kryer dhe të drejtë në kompensim për shpenzimet e nevojshme reale.

(2) Lartësia e shperblimit për ekspertizën ose superekspertizën e kryer percaktohet sipas lartësisë së vlerës monetare të lëndës së ekspertizes, nderlikueshmerisë së ekspertizes, kohës së nevojshme për grumbullimin e të dhënave dhe perpilimit të ekspertizes (konstatimit dhe mendimit).

(3) Lartësia e shpenzimeve të nevojshme reale, percaktohet në baze të shpenzimeve të nevojshme reale të udhëtimit dhe shpenzimeve ditore dhe shpenzimeve materiale.

(4) Menyra për llogaritjen e shperblimit dhe kompensimit nga ky nen, e percakton ministri i Drejtesise pas mendimit paraparak të Odes së Eksperteve.

Dorezimi i të dhenave

Neni 30

(1) Personat pergjegjes në institute, institucionet dhe organet të cilet mbajne evidenca, regjistra, libra publike, permbledhje të të dhenave personale dhe të dhena tjera, të cilat ekspertit i jane të nevojshme për perpilimin e ekspertizes, në procedure të percaktuar me ligj jane të obliguar që ekspertit pa prolongim, në procedure të percaktuar me ligj dhe pa kompensim, t'ia japin të dhenat e nevojshme.

(2) Eksperti eshte i obliguar që të dhenat nga paragrafi (1) i ketij neni, t'i shfrytezoje në pajtim me kete ligj dhe rregullat të cilat kane të bejne me mbrojtjen e të dhenave personale dhe informatave të klasifikuara.

II. ODA E EKSPERTEVE DHE ORGANET E ODES

Oda e Eksperteve

Neni 31

(1) Oda e Eksperteve eshte institucion i pavarur dhe profesional i eksperteve të bashkuar për mbrojtjen dhe perparimin e profesionalitetit, detyrave dhe të drejtave etike, për permiresimin e kualitetit të ekspertizes, për percjelljen e marredhenies së eksperteve ndaj shoqerise dhe qytetareve si dhe për mbrojtjen e eksperteve.

(2) Ekspertet organizohen në Odë të Eksperteve (në tekstin e metejme: Oda). Selia e Odes eshte në Shkup.

(3) Oda ka cilesi të personit juridik dhe regjistrohet në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise.

(4) Oda i ka aktet si vijojne: Statutin, Kodeksin etik të eksperteve, Rregulloren për pergjegjesi disiplinore dhe akte tjera.

(5) Me Statutin e Odes vecanerisht rregullohen organizimi, menaxhimi, puna, trajnimi i vazhdueshem, financimi i Odes dhe kontrolli i brendshem.

(6) Me Kodeksin etik të eksperteve (në tekstin e metejme: Kodeksi), rregullohen të drejtat dhe obligimet e eksperteve, të drejtat dhe obligimet për trajnim të vazhdueshem, sjellja profesionale dhe pergjegjesia, konflikti i interesave, sjellja profesionale ndaj porositesit të ekspertizes dhe ceshtje tjera në interes të eksperteve.

(7) Organe të Odes jane: Kuvendi i Odes, Bordi Drejtues, Bordi Mbiqyres, Kryetari i Odes dhe Komisioni Disiplinor.

(8) Oda vendos dhe mban bashkepunim me institucione të peraferta të vendit dhe të jashtme, shoqeri dhe oda të eksperteve.

Kuvendi i Odes

Neni 32

(1) Kuvendin e Odes e perbejne të gjithë ekspertet në Republikën e Maqedonise.

(2) Kuvendi i Odes e mbron autoritetin dhe nderin në kryerjen e puneve të ekspertizes dhe kujdeset që ekspertet t'i kryejne detyrat e veta me ndergjegje dhe në pajtim me kete dhe ligj tjeter, Kodeksin dhe aktet tjera për kryerjen e ekspertizes.

(3) Kuvendi i Odes mblidhet së paku një here në vit, vendos në mbledhje, nese jane të pranishem së paku gjysma nga numri i pergjithshem i eksperteve, ndersa vendos me shumice votash nga ekspertet e pranishem.

(4) Mbledhje të Kuvendit të Odes mund të konvokojë kryetari i Odes në baze të vendimit të Bordit Drejtues, ose me kerkese me shkrim prej së paku 20 anetareve të Odes.

(5) Nese kryetari nuk e konvokon mbledhjen në afat prej 30 ditesh nga dita e miratimit të vendimit të Bordit Drejtues, perkatesisht nga kerkesa e parashtruar e anetareve të Odes, mbledhjen do ta konvokojë anetari i Bordit Drejtues i caktuar nga ky organ, perkatesisht anetaret e Odes të cilet e kane parashtruar kerkesen.

(6) Nese mbledhjen e Kuvendit të Odes nuk e konvokon anetari i Bordit Drejtues ose anetaret e Odes nga paragrafi (5) i ketij neni, mbledhje të Kuvendit të Odes mund të konvokojë edhe ministri i Drejtesise.

(7) Me mbledhjen e Kuvendit të Odes udheheq kryesia punuese prej tre anetaresh, të zgjedhur nga anetaret e pranishem në mbledhjen e Kuvendit të Odes.

(8) Anetaret e Bordit Drejtues, kryetari i Odes dhe të organeve tjere të Odes, zgjidhen me mandat prej dy vitesh, me të drejte edhe për një zgjedhje.

(9) Të gjitha shpenzimet e bera në lidhje me aktivitetin e ekspertit në organet e Odes, në komisionet dhe grupet punuese, jane në llogari të Odes.

Kompetenca e Kuvendit të Odes

Neni 33

Kuvendi i Odes:

1) miraton Statut, Rregullore për punen e Kuvendit dhe Kodeks, pas mendimit paraparak pozitiv nga ministri i Drejtesise;

2) miraton akte tjera të Odes dhe standarde të nevojshme për kryerjen e ekspertizes;

3) zgjedh anetare të Bordit Drejtues dhe Mbiqyres, kryetar të Odes dhe anetare të organeve tjera të Odes. Numrin e anetareve të Bordit Drejtues e cakton Kuvendi në pajtim me statutin. Numri i anetareve të Bordit Drejtues duke e perfshire edhe kryetarin doemos duhet të jete tek;

4) shqyrton propozime, kerkesa dhe rekomandime për kryerje të suksesshme të ekspertizes dhe punes së Odes;

5) vendos për menyren e organizimit të trajnimit të vazhdueshem të eksperteve;

6) miraton program për punen e Odes;

7) miraton llogari vjetore për vitin paraparak me propozim-llogari për vitin e ardhshem;

8) shqyrton dhe miraton raport për aktivitetet e pergjithshme;

9) e percakton lartesine e takses së anetaresise e cila nuk mund të jete më e vogel nga rroga bruto mujore mesatare e paguar në Republikën e Maqedonise, në vitin paraparak dhe e percakton menyren e pageses;

10) vendos për perdorimin e mjeteve të realizuara nga denimet në para në pajtim me dispozitat e ketij ligji;

11) vendos për menyren e kontrollit mbi punen e eksperteve dhe

12) vendos për të gjitha ceshtjet tjera të parapara me kete ligj dhe Statutin e Odes.

Bordi Drejtues

Neni 34

(1) Bordi Drejtues:

1) percakton propozim të Statutit dhe të akteve tjera të Odes;

2) ndermerr dhe realizon iniciative për shqyrtimin e ceshtjeve me interes të perbashket të eksperteve;

3) miraton Rregullore për punen e Bordit Drejtues;

4) i zbaton vendimet e plotfuqishme të komisionit disiplinor;

5) kryen mbiqyryrje mbi trajnimin e vazhdueshem të eksperteve;

6) kujdeset për statusin e eksperteve, raportin ndaj organeve tjera dhe personave të trete;

7) e organizon trajnimin e vazhdueshëm me organizimin e seminareve dhe ligjeratave për çfarë perpilon program vjetor dhe mban evidence për praninë në të njëjtin;

8) pergatit mbledhje të Kuvendit të Odes;

9) i zbaton vendimet e Kuvendit të Odes;

10) perpilon propozim-program për punë të Odes dhe trajnim të vazhdueshëm;

11) perpilon propozim-llogari vjetore dhe propozim-llogari për vitin e ardhshëm;

12) jep mendim për menyren për llogaritjen e shperblimit dhe kompensimit të eksperteve;

13) propozon anetare të Bordit Mbiqeypres;

14) kujdeset për pagesën e rregullt të takses së anetaresise dhe propozon masa për grumbullimin e saj të rregullt dhe

15) vendos për ceshtje tjera të percaktuara me kete ligj dhe vendos për të gjitha ceshtjet të cilat nuk janë në kompetencë të organeve tjera të Odes.

(2) Mbledhjen e Bordit Drejtues të Odes e konvokon kryetari i Bordit Drejtues, ndersa mund të konvokohet edhe me kerkese nga një e treta nga numri i pergjithshëm i anetareve të Bordit Drejtues.

(3) Bordi Drejtues mund të mbaje mbledhje të Bordit Drejtues, nese në të njëjten janë të pranishëm më shume se gjysma e anetareve të Bordit Drejtues. Vendimet e Bordit Drejtues miratohen me shumice votash të anetareve të pranishëm të Bordit Drejtues. Me Statutin e Odes vecanerisht percaktohen rastet kur është e nevojshme shumice e kualifikuar e anetareve të Bordit Drejtues për miratim të vendimit.

(4) Kryetari dhe anetaret e Bordit Drejtues të cilet e kryejne punen e tyre në organet e Odes, nuk marrin shperblim për të njëjten, ndersa kanë të drejte në kompensim të shpenzimeve të cilat i kanë pasur në lidhje me kryerjen e funksionit.

(5) Bordi Drejtues me akt e percakton lartesine e kompensimit për shpenzimet e udhetimit të anetareve të Bordit Drejtues.

Bordi Mbiqeypres

Neni 35

(1) Bordi Mbiqeypres është i perbere nga tre anetare prej të cileve një është kryetar i bordit me mandat prej dy vitesh.

(2) Bordi Mbiqeypres:

- kujdeset për punën ligjore të Odes nga sfera e punës materiale, financiare dhe kontabiliste,

- kryen kontrole periodike mbi punën e punës financiare-kontabiliste të Odes,

- i jep mendim Bordit Drejtues për perpilimin e llogarise perfundimtare të Odes,

- jep mendim për raportin e Odes për periudhën e kaluar, të Bordit Drejtues,

- propozon plan për punën financiare të Odes për vitin e ardhshëm, të Bordit Drejtues,

- kujdeset për dorezim të rregullt dhe me kohe të punës materiale-financiare te organet kompetente dhe institucionet dhe

- kryen punë tjera nga kompetenca e tij në pajtim me kete ligj.

(3) Puna e Bordit Mbiqeypres më afersisht rregullohet me Rregulloren për punë.

Kryetari i Odes

Neni 36

(1) Kryetari i Odes njekohesisht është edhe kryetar i Bordit Drejtues. Bordi Drejtues nga radhet e anetareve të tij, zgjedh nenkryetar të Odes.

(2) Kryetari e prezanton dhe perfaqeson Oden. Në rast të pengeses obligimet e tij i kryen nenkryetari, ndersa në rast të pengeses së nenkryetarit, anetari më i moshuar i Bordit Drejtues.

(3) Kryetari i Odes:

1) kujdeset që Oda të punoje në pajtim me ligjin;

2) i zbaton vendimet e Kuvendit dhe të Bordit Drejtues të Odes;

3) ndermjeteson në zgjidhjen e kontesteve ndermjet eksperteve;

4) nenshkruan urdherpagese nga llogaria e Odes dhe

5) kryen punë tjera të parapara me Statutin e Odes.

Financimi i Odes

Neni 37

(1) Ekspertet detyrimisht çdo vit paguajne takse anetaresie vjetore. Lartesia e takses së anetaresise percaktohet në mbledhjen e Kuvendit dhe e njëjta nuk mund të jete më e ulet se një roge bruto mujore mesatare, e paguar në Republikën e Maqedonise në vitin paraprak.

(2) Oda realizon të hyra edhe nga donacione dhe nga burime tjera me të cilat nuk prishet pavaresia dhe ndershermeria e kryerjes së puneve nga ekspertiza dhe etika profesionale.

(3) Pranimin e donacioneve e lejon Bordi Drejtues.

III. PROCEDURA DISIPLINORE

Organet disiplinore

Neni 38

(1) Organ disiplinor i Odes është Komisioni Disiplinor.

(2) Komisionin Disiplinor e zgjedh Kuvendi i Odes.

(3) Në Kuvendin e Odes zgjidhet lista e eksperteve për anetare të mundshëm për komisione disiplinore.

(4) Bordi Drejtues nga lista nga paragrafi (3) i ketij neni, formon komision disiplinor pas paraqitjes nga personi i interesuar. Komisioni është i perbere nga pese anetare dhe zevendesi së tyre prej të cileve dy anetare janë nga lista nga paragrafi (3) i ketij neni, prej të cileve një anetar është ekspert dhe zevendesi i tij nga sfera perkatese, një anetar dhe zevendesi i tij nga Shoqata e Gjykatesve të Republikës së Maqedonise, një anetar dhe zevendesi i tij nga Shoqata e Prokurorëve Publike të Republikës së Maqedonise dhe një anetar dhe zevendesi i tij me propozim të ministrit të Drejtësisë.

(5) Bordi Drejtues gjate zgjedhjes së komisionit e emeron kryetarin, nga radhet e dy anetareve të Odes.

(6) Menyra dhe kushtet më të peraferta të punës së komisionit disiplinor, rregullohen me rregulloren për procedure disiplinore të cilen e miraton Kuvendi i Odes me propozim të Bordit Drejtues të Odes.

Llojet e masave disiplinore

Neni 39

Për kryerjen e shkeljes disiplinore, ekspertit mund t'i kumtohen masat disiplinore si vijojne:

1) verejtje publike;

2) denim me para dhe

3) heqje e licences për ekspertize.

Masat për cenime disiplinore

Neni 40

(1) Masa disiplinore verejtje publike, do t'i kumtohet ekspertit, nese:

- shkresat dhe të dhenat zyrtare i ruan në kundërshtim me dispozitat për punë arkivore dhe të zyrave,

- e cenon respektin e detyrueshem ndaj paleve dhe organeve të mbikeqyrjes dhe

- i cenon dispozitat e Statutit, Kodeksit, standardeve dhe akteve profesionale me të cilat janë percaktuar obligimet e ekspertit.

(2) Masa disiplinore denim me para, do t'i kumtohet ekspertit, nese:

- e cenon obligimin për ruajtjen e fshehtesise,

- nuk e ndjek trajnimin për persosje profesionale të vazhdueshme dhe

- në menyre të njeanshme e kryen ekspertizen.

(3) Masa disiplinore heqje e licences për ekspertize kumtohet, nese:

- në menyre joprofesionale ose të pandergjegjshme e kryen ekspertizen në kundërshtim me rregullat e shkences dhe profesionit, normat etike, standardet profesionale dhe konfliktin e interesave,

- e cenon detyren e percaktuar me kete ligj dhe me kete seriozitet e rrezikon besimin në paanshmerine e tij dhe nese ndermerr veprim për të cilin sipas ketij ligji apo ligjit tjetër nuk ka guxuar që ta ndermarre,

- në kohe jo të duhur e kryen ekspertizen,

- nuk vepron sipas vendimeve, urdhrave dhe konkluzioneve të gjykates ose organit kompetent dhe

- tregtari individual-eksperti, shoqeria për ekspertize, organi i administrates shteterore, institucioni i arsimit të larte, institucioni shkencor dhe institucioni profesional nuk sigurohet ose nuk e vazhdon sigurimin në pajtim me nenin 24 të ketij ligji.

(4) Masa disiplinore verejtje publike, vendoset në tabelen e shpalljeve në seline e Odes 60 dite nga dita e kumtimit.

(5) Masa disiplinore denim me para kumtohet në lartesi prej dy rrogave bruto mujore mesatare, të paguara në Republikën e Maqedonise në tre muajt e fundit, pagesa e të cilave mund të percaktohet në më së shumti gjashte keste të barabarta mujore.

(6) Gjate kumtimit të masave disiplinore merren parasysh pesha e cenimit, pasojat nga ai cenim, shkalla e pergjegjesise së ekspertit, rrethanat në të cilat është kryer cenimi, sjellja e tij e meparshme si dhe rrethana tjera lehtësuese dhe renduese.

(7) Në rast të perseritjes së kryer në periudhen prej një deri në pese vite, do të zbatohet masa më e rende disiplinore derisa nuk arrihet te masa disiplinore heqje e licences për ekspertize.

(8) Nese me cenimin e kryer disiplinor eksperti ka fituar dobi pronesore, denimi me para mund t'i kumtohet deri në shumen e dyfishte të lartesisë së asaj dobie, pavaresisht nga kufizimi nga paragrafi (5) i ketij neni.

(9) Kunder vendimit të Komisionit Disiplinor eksperti, perkatesisht parashtruesi i fleteparaqitjes ka të drejte ankesë te ministri i Drejtesise në afat prej tete ditesh nga marrja e vendimit për masen e shqiptuar. Ministri i Drejtesise është i obliguar që vendimin për ankesen ta miratoje në afat prej 15 ditesh nga dita e parashtrimit të saj.

(10) Kur nuk është miratuar vendimi për ankesen në afatin e parapare me paragrafin (8) të ketij neni, ose eksperti perkatesisht parashtruesi i fleteparaqitjes nuk është i kenaqur nga vendimi i miratuar për ankesen, eksperti perkatesisht parashtruesi i fleteparaqitjes mund të ngrihte konstat administrativ para gjykates kompetente.

Parashkrimi

Neni 41

(1) Afati i parashkrimit për ngritjen e procedurës disiplinore është një vit nga të kuptuarit e cenimit, por jo më shume se tri vite nga dita e kryerjes së cenimit.

(2) Parashkrimi për ndjekje fillon të rrjedhe nga dita kur është kuptuar se është kryer cenim disiplinor.

(3) Parashkrimi nderpritet me çdo veprim të procesit që ndermerret për ngritjen e procedurës disiplinore.

Zbatimi i vendimeve disiplinore

Neni 42

(1) Vendimet e plotfuqishme disiplinore të miratuara në procedure, i zbaton Bordi Drejtues.

(2) Vendimet e plotfuqishme disiplinore për denim të shqiptuar me para dhe për shpenzimet e procedurës, kanë fuqi të dokumentit permbarues.

(3) Nese me vendim të plotfuqishem është shqiptuar masa heqje e licences, eksperti të cilit ajo mase i është shqiptuar, shlyhet nga regjistri.

(4) Vendimi i plotfuqishem disiplinor me të cilin është shqiptuar ndonje mase tjetër regjistrohet në Regjister. Masa verejtje publike shlyhet nga Regjistri pas kalimit të gjashte muajve, ndersa masat tjera pas kalimit të një viti.

(5) Nese me vendim të plotfuqishem disiplinor është shqiptuar masa heqje e licences së ekspertit, ministri i Drejtesise e publikon masen e shqiptuar në ueb faqen e ministrise.

Mbikeqyrja

Neni 43

Mbikeqyrje mbi zbatimin e dispozitave të ketij ligji, kryen Ministria e Drejtesise.

DISPOZITAT KALIMTARE DHE PERFUNDIMTARE

Neni 44

(1) Ministri i Drejtesise do të miratoje program për dhenien e pare të provimit profesional dhe do t'i formoje komisionet e para për dhenien e provimit profesional, të cilët zgjidhen nga radhet e profesoreve universitare dhe personave të cilet me pervojen e tyre të punes së deritanishme me titull magjister i shkencave dhe doktor i shkencave, kanë dhene kontribut në zhvillimin e ekspertizes dhe kryerjen e ekspertizes, në afat prej gjashte muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të ketij ligji.

(2) Ministria e Drejtesise do ta realizoje dhenien e provimit profesional nga paragrafi (1) i ketij neni, në afat prej tete muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të programit për dhenien e provimit të pare profesional dhe formimin e komisioneve të para për dhenien e provimit profesional nga paragrafi (1) i ketij neni.

Miratimi i rregullave më të peraferta të parapara me kete ligj

Neni 45

Aktet nenligjore të parapara me kete ligj do të miratohen në afat prej kater muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të ketij ligji.

Themelimi i Odes së Eksperteve

Neni 46

(1) Kuvendi themelues i Odes do të konvokohet, kur do të pajisen me licence për ekspertize më së paku 20 eksperte nga cilado sferë e ekspertizes.

(2) Kuvendin themelues e konvokon ministri i Drejtesise më heret 15 dite para mbajtjes së mbledhjes së kuvendit themelues.

(3) Në kuvendin themelues miratohet Rregullorja për punen e Kuvendit të Odes, Statuti dhe rregullorja për pergjegjesi disiplinore.

Neni 47

Procedurat për ekspertize të filluara para dites së vendosjes së Regjistrir nga neni 22 të ketij ligji, do të kryhen sipas dispozitave të Rregullores gjyqesore të cilat kane të bëjnë me ekspertet ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numer 71/2007 dhe 157/2009).

Neni 48

Si dite e vendosjes së Regjistrir nga neni 22 i ketij ligji, konsiderohet dita e shpalljes së Regjistrir në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonisë" dhe në forme elektronike në ueb faqen e Ministrise së Drejtesise.

Neni 49

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tete nga dita e botimit në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
2234.**

Врз основа на член 54 став 5 и член 71 став 5 од Законот за основното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр.103/08 и 33/10), министерот за образование и наука донесе

**П РА В И Л Н И К
ЗА НАЧИНОТ НА ОРГАНИЗИРАЊЕ И СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЕКСТЕРНОТО ПРОВЕРУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА, НАЧИНОТ НА ФОРМИРАЊЕ И РАБОТЕЊЕ НА УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА, ТАЈНОСТА НА МАТЕРИЈАЛОТ ЗА ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ, НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА НА ПРОВЕРУВАЊЕ НА ТЕСТОВИТЕ ОД УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА, КАКО И ФОРМАТА И СОДРЖИНАТА НА ИЗВЕШТАЈОТ****I. ОПШТИ ОДРЕДБИ**

Член 1

Со овој правилник се пропишува начинот на организирање и спроведување на екстерното проверување на учениците во основните училишта, начинот на формирање и работење на училишната комисија, тајноста на материјалот за екстерно проверување, начинот и постапката на проверување на тестовите од училишната комисија, како и формата и содржината на извештајот.

Член 2

Екстерното проверување на постигањата на успехот на учениците од четврто до деветто одделение (во натамошниот текст: екстерно проверување) е проверка на постигањата на успехот на учениците согласно наставните програми за основно образование, спроведено од страна на училишната комисија.

Член 3

Учениците со посебни образовни потреби вклучени во редовното образование се проверуваат со прилагодена екстерна проверка на постигањата на успехот на предлог на Бирото за развој на образованието, што им овозможува полесно да ги искажат своите знаења и способности.

Член 4

Учениците од четврто до деветто одделение екстерно се проверуваат по четири наставни предмети, врз основа на генералниот план, од Државниот испитен центар.

II. НАЧИН НА ОРГАНИЗИРАЊЕ И СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЕКСТЕРНОТО ПРОВЕРУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Член 5

Во спроведувањето на екстерното проверување учествуваат училишни комисији и тестатори.

Освен учениците и тестаторите, на проверувањето може да присуствуваат и други лица за надгледување на екстерното проверување кои имаат писмена овластување од Државниот испитен центар.

Член 6

Екстерното проверување се врши од 01 јуни до 10 јуни во тековната учебна година, согласно генералниот распоред.

За учениците од последната година на основното образование екстерното проверување се врши од 20-ти мај до 01-ви јуни во тековната учебна година.

Член 7

Екстерното проверување за ист наставен предмет по одделенија за сите ученици во Република Македонија, се реализира во ист датум и во исто време.

Член 8

Согласно генералниот распоред училишната комисија подготвува интерен распоред по паралелки, наставните предмети и наставници за спроведување на екстерното проверување во училиштето.

Термините за екстерното проверување согласно генералниот распоред, како и интерниот распоред, од страна на училишната комисија се објавуваат на училишната огласна табла најдоцна седум дена пред почетокот на проверувањето.

Член 9

Во еден ден учениците од иста паралелка екстерно се проверуваат само за еден наставен предмет.

Член 10

Генералниот распоред содржи распоред за денови и наставни предмети за кои се врши екстерно проверување.

Генералниот распоред се изготвува според наставниот план и програми и јазикот на кој се изведува наставата.

Генералниот распоред се изготвува најдоцна до 15 ноември, за тековната учебна година.

Член 11

Оправдани причини за отсуство на ученикот од екстерното проверување можат да бидат:

- болест или лекување на ученикот (доказ-потврда од соодветна здравствена установа);
- вонредни околности: природни непогоди, несреќен случај на ученикот или член во потесното семејство;
- учество на меѓународни натпревари;

Училишната комисија ја утврдува оправданоста на причините за отсуство на ученикот од екстерното проверување.

За учениците, кои од оправдани причини, не може да се изврши екстерно проверување, истото се спроведува во дополнителен рок за проверување определен од страна на Државниот испитен центар.

Училишната комисија, за учениците кои дополнително екстерно ќе се проверуваат, доставува податоци до Државниот испитен центар, најдоцна до 15 јуни.

Член 12

Составен дел на тестот за екстерно проверување е упатството за пополнување на тестот и образец за одговори на тестот.

Член 13

Учениците најдоцна еден месец пред започнувањето на проверувањето се запознаваат со постапките за екстерното проверување.

Претседателот на училишната комисија се грижи за правилно и навремено информирање на учениците.

Член 14

Времетраењето на проверувањето трае 60 минути.

Член 15

Распоредот на паралелките по училници се подготвува од училишната комисија.

Распоредот се објавува на училишната огласна табла или друго видливо место достапно за учениците пет дена пред проверувањето.

Член 16

Учениците треба да бидат во училницата во која се реализира екстерното проверување најмалку 15 минути пред започнувањето на проверката.

Од училниците треба да бидат отстранети сите наставни средства и учебни помагала, освен компјутерската опрема.

За секој ученик се обезбедуваат услови за индивидуална и непречена работа.

Училишната комисија, седум дена пред отпочнувањето на екстерното проверување прави распоред на тестаторите по училници.

За една паралелка се определува по еден тестатор, кој не може да биде наставник по предметот по кој се врши екстерно проверување.

Училниците во кои се реализира проверувањето треба да бидат доволно пространи, светли и прегледни.

Член 17

Учениците треба да се раководат по насоките на тестаторот, да работат самостојно и да не се договараат меѓусебно.

За време на екстерното проверување ученик може од оправдани причини да ја напушти просторијата, но не повеќе од двапати во времетраење не подолго од пет минути.

Ученикот може во секое време да ја заврши екстерната проверка и да ја напушти просторијата.

Екстерното проверување завршува во точно предвиденото време.

Тестаторот подготвува извештај за целиот тек на испитот и пополнува соодветни формулари, кои ги доставува до претседателот на училишната комисија.

III. НАЧИН НА ФОРМИРАЊЕ И РАБОТЕЊЕ НА УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЕКСТЕРНОТО ПРОВЕРУВАЊЕ

Член 18

Училишната комисија за спроведување на екстерното проверување ја формира училишниот одбор на предлог на директорот на училиштето, најдоцна до 1 ноември во тековната учебна година, со мандат од една година.

Училишната комисија е составена од: претседател, стручен соработник и тројца наставници кои реализираат настава во првиот воспитно-образовен период во училиштето. Претседател на училишната комисија е директорот на училиштето.

Претседателот на комисијата и членовите имаат заменици кои се именуваат од редот на стручните соработници и наставниците кои реализираат настава во првиот воспитно-образовен период во училиштето.

Административно-организациските работи на училишната комисија ги извршува секретарот на училиштето.

Член 19

Училишната комисија за спроведување на екстерното проверување најдоцна до 15-ти декември во тековната учебна година до Државниот испитен центар во електронска и пишана форма ги доставува потребните податоци за екстерното проверување и тоа:

- податоци за учениците од четврто до деветто одделение (име, презиме, татково име, одделение, паралелка, јазик на кој се изведува наставата)

- податоци за наставниците во училиштето (име, презиме, наставен предмет/и, јазик на кој ја изведува наставата);

- интерниот распоред за екстерно проверување на училиштето;

- потребниот број на тестови за секоја наставна програма за која се врши екстерно проверување по одделенија, паралелки и јазик на која се реализира наставата.

Податоците од став 1 на овој член се внесуваат во базата на податоци на Државниот испитен центар најдоцна до 31-ви јануари.

Ако има измена на податоците од став 1 на овој член, истите училишната комисија ги доставува во рок од еден ден од настаната измена.

Член 20

Училишната комисија:

- го изготвува интерен распоред за екстерно проверување во училиштето;

- ги определува наставните предмети по кои ќе биде тестирана секоја паралелка согласно распоредот од член 10 став 1 од овој правилник

- врши подготовка за спроведување на екстерното проверување;

- определува тестатори и ги распоредува по паралелки;

- врши распоред на паралелки по училници;

- ги обезбедува просторните услови за спроведување на екстерното проверување;

- ги определува учениците за кои е потребно прилагодување на екстерното проверување;

- за учениците за кои е потребно прилагодување на екстерното проверување се грижи да обезбеди посебни услови за полагање на испитите, соодветно на потребите на секој ученик;

- ги објавува термините за екстерно проверување, наставните предмети и паралелките;

- ги објавува резултатите од спроведеното екстерно проверување;

- изготвува и доставува извештај за спроведеното екстерно проверување во училиштето до Државниот испитен центар;

- извршува други задачи доделени од Државниот испитен центар.

Член 21

Тестирањето за екстерното проверување го спроведуваат тестатори определени од училишната комисија, согласно процедурите за екстерно проверување утврдени од Државниот испитен центар.

Тестаторот не може да биде наставник по предметот по кој се врши екстерното проверување.

IV. ТАЈНОСТ НА МАТЕРИЈАЛОТ ЗА ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ

Член 22

Лицата вклучени во постапката за подготовка и спроведување на екстерното проверување потпишуваат изјава за тајност на испитниот материјал и почитување на правилата за спроведување на екстерното проверување.

Член 23

Испитниот материјал за екстерно проверување се доставува до училишната комисија.

Претседателот на училишната комисија го прима испитниот материјал во присуство на сите членови на комисијата и потпишува записник за примопредавање на истиот.

Училишната комисија до моментот на отпочнувањето на екстерното проверување го чува испитниот материјал на начин кој оневозможува пристап до него од страна на неовластени лица.

Член 24

На денот на тестирањето, еден час пред отпочнувањето на тестирањето, претседателот на училишната комисија го предава испитниот материјал на определениот тестатор.

Тестаторот потпишува записник за примениот испитен материјал.

Член 25

Доколку бројот на испитниот материјал е поголем од бројот на ученици во паралелка, присутни на екстерното проверување, вишокот од испитниот материјал се враќа на претседателот на училишната комисија, непосредно пред почетокот на екстерното проверување.

V. НАЧИН И ПОСТАПКА НА ПРОВЕРУВАЊЕ НА ТЕСТОВИТЕ ОД УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА

Член 26

Претседателот на училишната комисија, по завршувањето на екстерното проверување, организира прегледување на испитниот материјал.

Член 27

Прегледувањето на испитниот материјал и обработката на податоците добиени од екстерното проверување на учениците се врши од страна на училишната комисија, во присуство на претставник од Државниот испитен центар.

Член 28

Стектните знаења и вештини на учениците од ликовно образование, музичко образование, физичко и здравствено образование и техничко образование се врши преку споредба на показателите од стекнатите знаења и вештини на ученикот со добиената оценка од наставникот.

Показателите од стекнатите знаења и вештини на ученикот наставникот ги води во досие во текот на учебната година.

Споредбата на показателите од стекнатите знаења и вештини на ученикот со добиената оценка од наставникот ја врши стручна комисија составена од директорот на училиштето, педагогот или психологот од училиштето и наставник по соодветниот предмет. Наставникот, член на комисијата, не може да биде наставник од училиштето.

Член 29

Проверувањето на знаењата и вештините на учениците се врши со бодови кои потоа се претвораат во оценки од еден (1) до пет (5).

Оценката се утврдува согласно скалата за претворање на бодовите во оценки, за секоја наставна програма посебно.

Со скалата од став 2 на овој член која се утврдува од страна на Бирото за развој на образованието се одредува минималниот број бодови за преодна оценка и распонот на бодовите за секоја од преодните оценки од два (2) до пет (5).

Минимумот за преодна оценка ги опфаќа најнеопходните знаења и вештини коишто ученикот треба да ги покаже на испитот.

VI. ФОРМА И СОДРЖИНА НА ИЗВЕШТАЈОТ

Член 30

По завршувањето на проверката на испитниот материјал од екстерно проверување, училишната комисија изготвува извештај со резултатите од секоја наставна програма за која учениците се проверувани.

Извештајот училишната комисија го објавува на огласната табла на училиштето.

Извештајот од став 1 на овој член, училишната комисија го доставува до Државниот испитен центар во писмена и електронска форма, најдоцна во рок од 15 дена од денот на завршувањето на екстерното проверување.

Член 31

Извештајот содржи грб и име на Република Македонија, наслов на образецот „ИЗВЕШТАЈ ЗА СПРОВЕДЕНОТО ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ“, име на училиштето, место, општина, законскиот основ за подготовка на извештајот, учебна година, наставен предмет, датум на спроведување на екстерното проверување, јазик на кој се изведува наставата, одделение, паралелка, име и презиме на наставникот по предметот по кој се спроведува екстерно проверување, лични податоци за ученикот (име, татково име, презиме), одделение, паралелка, оценка од екстерното проверување, оценка од наставникот по предметот кој екстерно се проверува. Втората страна содржи име и презиме на претседателот и членовите на училишната комисија, место за потпис и место за печат на училиштето.

Извештајот содржи табеларни прегледи со резултати за сите наставни предмети по кои е спроведено екстерно проверување.

Извештајот се подготвува на Образец број 1 кој е даден во прилог и е составен дел на овој правилник.

VII. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 32

Со денот на влегување во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за организирање и спроведување на проверувањето на постигањето на успехот на учениците, како и начинот на утврдување на завршните оценки на ученикот во основните училишта („Службен весник на Република Македонија“ бр. 165/08 и 61/09).

Член 33

Овој правилник влегува во сила со наредниот ден од денот на неговото објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-6288/1
30 август 2010 година
Скопје

Министер,
Никола Тодоров, с.р.

Образец број 1

Република Македонија

ИЗВЕШТАЈ ЗА СПРОВЕДЕНО ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ

Училиште:

-		
(Име на училиштето)	(место)	(општина)

Согласно член 31 став 1 од Правилникот за начинот на организирање и спроведување на екстерното проверување на учениците во основните училишта, начинот на формирање и работење на училишната комисија, тајноста на материјалот за екстерно проверување, начинот и постапката на проверување на тестовите од училишната комисија, како и формата и содржината на извештајот, Училишната комисија на училиштето, го објавува следниот извештај за спроведеното екстерно проверување на постигањето на учениците во учебната 20____/20____ година:

по наставниот предмет _____, спроведен на _____ година

(со печатни букви)

(ден, месец,

година)

кој се изведува на _____ јазик, во _____ одделение, _____ паралелка, наставник

по предметот по кој се спроведува екстерното проверување _____:

Име, татково име и презиме на ученикот	одделение	Паралелка	Оценка од екстерно проверување	Оценка од наставникот по предметот кој екстерно се проверува
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
21.				
22.				
23.				
24.				

25.					
26.					
27.					
28.					
29.					
30.					
31.					
32.					
33.					
34.					
35.					
36.					
37.					
38.					
39.					
40.					

Членови на училишна комисија:

Претседател на училишна комисија

член на училишна комисија

член на училишна комисија

М.П.

член на училишна комисија

член на училишна комисија

2235.

Врз основа на член 45-а став 6 и 45-б став 2 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр.44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08 и 33/10), министерот за образование и наука донесе

**П Р А В И Л Н И К
ЗА НАЧИНОТ НА ОРГАНИЗИРАЊЕ И СПРОВЕДУВАЊЕ
НА ЕКСТЕРНОТО ПРОВЕРУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО
СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА, НАЧИНОТ НА ФОРМИРАЊЕ И
РАБОТЕЊЕ НА УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА, ТАЈНОСТА НА
МАТЕРИЈАЛОТ ЗА ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ, НАЧИНОТ
И ПОСТАПКАТА НА ПРОВЕРУВАЊЕ НА ТЕСТОВИТЕ
ОД УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА, КАКО И ФОРМАТА И
СОДРЖИНАТА НА ИЗВЕШТАЈОТ**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој правилник се пропишува начинот на организирање и спроведување на екстерното проверување на учениците во средните училишта, начинот на формирање и работење на училишната комисија, тајноста на материјалот за екстерно проверување, начинот и постапката на проверување на тестовите од училишната комисија, како и формата и содржината на извештајот.

Член 2

Екстерното проверување на постигањата на успехот на учениците (во натамошниот текст: екстерно проверување) е проверка на постигањата на успехот на учениците согласно наставните програми за средно образование, спроведено од страна на училишната комисија.

Член 3

Учениците со посебни образовни потреби вклучени во редовното образование се проверуваат со прилагодена екстерна проверка на постигањата на успехот, на предлог на Бирото за развој на образованието, што им овозможува полесно да ги искажат своите знаења и способности.

Член 4

Учениците се проверуваат по четири наставни предмети, врз основа на генералниот план од Државниот испитен центар.

**II. НАЧИН НА ОРГАНИЗИРАЊЕ И СПРОВЕДУВАЊЕ
НА ЕКСТЕРНОТО ПРОВЕРУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ**

Член 5

Во спроведувањето на екстерното проверување учествуваат училишни комисии и тестатори.

Освен учениците и тестаторите, на проверувањето може да присуствуваат и други лица за надгледување на екстерното проверување кои имаат писмено овластување од Државниот испитен центар.

Член 6

Екстерното проверување се врши од 1-ви јуни до 10-ти јуни во тековната учебна година, согласно генералниот распоред.

За учениците во последната година на средното образование екстерното проверување се врши по завршувањето на првото полугодие најдоцна до крајот на февруари во тековната учебна година.

Член 7

Екстерното проверување за ист наставен предмет од ист вид на средно образование, односно иста струка за сите ученици во Република Македонија се реализира во ист датум и во исто време.

Член 8

Согласно генералниот распоред училишната комисија подготвува интересен распоред по паралелки, наставни предмети и наставници за спроведување на екстерното проверување во училиштето.

Термините за екстерното проверување согласно генералниот распоред, како и интерниот распоред, од страна на училишната комисија се објавуваат на училишната огласна табла најдоцна седум дена пред почетокот на проверувањето.

Член 9

Во еден ден учениците од иста паралелка екстерно се проверуваат само за еден наставен предмет.

Член 10

Генералниот распоред содржи распоред за денови и наставни предмети за кои се врши екстерно проверување.

Генералниот распоред се изготвува според наставниот план и програми и јазикот на кој се изведува наставата.

Генералниот распоред се изготвува најдоцна до 15 ноември за тековната учебна година.

Член 11

Оправдани причини за отсуство на ученикот од екстерното проверување можат да бидат:

- болест или лекување на ученикот (доказ-потврда од соодветна здравствена установа);

- вонредни околности: природни непогоди, несреќен случај на ученикот или член во потесното семејство;

- учество на меѓународни натпревари;

Училишната комисија ја утврдува оправданоста на причините за отсуство на ученикот од екстерното проверување.

За учениците кои од оправдани причини не може да се изврши екстерно проверување, истото се спроведува во дополнителен рок за проверување определен од страна на Државниот испитен центар.

Училишната комисија, за учениците кои од оправдани дополнително екстерно ќе се проверуваат, доставува податоци до Државниот испитен центар, најдоцна до 15 јуни, а за учениците во последната година на средното образование најдоцна до 5 март.

Член 12

Составен дел на тестот за екстерно проверување е упатство за пополнување на тестот и образец за одговори на тестот.

Член 13

Учениците најдоцна еден месец пред започнувањето на проверувањето се запознаваат со постапките за екстерното проверување.

Претседателот на училишната комисија се грижи за правилно и навремено информирање на учениците.

Член 14

Времетраењето на проверувањето трае 60 минути.

Член 15

Распоредот на паралеките по училиници се подготвува од училишната комисија. Распоредот се објавува на училишната огласна табла или друго видливо место достапно за учениците пет дена пред проверувањето.

Член 16

Учениците треба да бидат во училиницата во која се реализира екстерното проверување најмалку 15 минути пред започнувањето на проверката.

Од училиниците треба да бидат отстранети сите наставни средства и учебни помагала, освен компјутерската опрема.

За секој ученик се обезбедуваат услови за индивидуална и непречена работа.

Училишната комисија, седум дена пред отпочнувањето на екстерното проверување прави распоред на тестаторите по училиници.

За една паралелка се определува по еден тестатор, кој не може да биде наставник по предметот по кој се врши екстерно проверување.

Училиниците во кои се реализира проверувањето треба да бидат доволно пространи, светли и прегледни.

Член 17

Учениците треба да се раководат по насоките на тестаторот, да работат самостојно и да не се договараат меѓусебно.

За време на проверката ученик може од оправдани причини да ја напушти просторијата, но не повеќе од двапати во времетраење не подолго од пет минути.

Ученикот може во секое време да ја заврши проверката и да ја напушти просторијата.

Екстерното проверување завршува во точно предвиденото време.

Тестаторот подготвува извештај за целиот тек на испитот и пополнува соодветни формулари и ги доставува до претседателот на училишната комисија.

III. НАЧИН НА ФОРМИРАЊЕ И РАБОТЕЊЕ НА УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЕКСТЕРНОТО ПРОВЕРУВАЊЕ

Член 18

Училишната комисија за спроведување на екстерното проверување ја формира училишниот одбор по предлог на директорот на училиштето, најдоцна до 1 ноември во тековната учебна година со мандат од една година.

Училишната комисија е составена од: претседател, стручен соработник и тројца наставници од училиштето. Претседател на училишната комисија е директорот на училиштето.

Претседателот на комисијата и членовите имаат заменици кои се именуваат од редот на стручните соработници и наставниците во училиштето.

Административно-организациските работи на училишната комисија ги извршува секретарот на училиштето.

Член 19

Училишната комисија за спроведување на екстерното проверување најдоцна до 15 декември во тековната учебна година до Државниот испитен центар во електронска и пишана форма ги доставува потребните податоци за екстерното проверување и тоа:

- податоци за учениците (име, презиме, татково име, година на образование, паралелка, јазик на кој се изведува наставата),

- податоци за наставниците во училиштето (име, презиме, наставен предмет/и, јазик на кој ја изведува наставата),

- интерниот распоред за екстерно проверување во училиштето,

- потребниот број на тестови за секоја наставна програма за која се врши екстерно проверување, по одделение, паралелки и јазик на кој се реализира наставата.

Податоците од став 1 на овој член се внесуваат во базата на податоци на Државниот испитен центар најдоцна до 31-ви јануари.

Ако има измена на податоците од став 1 на овој член, истите училишната комисија ги доставува во рок од еден ден од настанатата измена.

Член 20

Училишната комисија:

- изготвува интерен распоред за екстерно проверување во училиштето;

- ги определува наставните предмети по кои ќе биде тестирана секоја паралелека согласно генералниот распоредот од член 10 од овој правилник;

- врши подготовка за спроведување на екстерното проверување;

- определува тестатори и ги распоредува по паралелки;

- врши распоред на паралелки по училиници;

- ги обезбедува просторните и техничките услови за спроведување на екстерното проверување;

- ги определува учениците за кои е потребно прилагодување на екстерното проверување;

- за учениците за кои е потребно прилагодување на екстерното проверување се грижи да обезбеди посебни услови за полагање на испитите, соодветно на потребите на секој ученик;

- ги објавува термините за екстерно проверување, наставните предмети и паралелките;

- ги објавува резултатите од спроведеното екстерно проверување;

- изготвува и доставува извештај за спроведеното екстерно проверување во училиштето до Државниот испитен центар;

- извршува други задачи доделени од Државниот испитен центар.

Член 21

Тестирањето за екстерното проверување го спроведуваат тестатори определени од училишната комисија, согласно процедурите за екстерно проверување утврдени од Државниот испитен центар.

Тестаторот не може да биде наставник по предметот по кој се врши екстерното проверување.

IV. ТАЈНОСТ НА МАТЕРИЈАЛОТ ЗА ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ

Член 22

Лицата вклучени во постапката за подготовка и спроведување на екстерното проверување потпишуваат изјава за тајност на испитниот материјал и почитување на правилата за спроведување на екстерното проверување.

Член 23

Испитниот материјал за екстерно проверување се доставува до училишната комисија.

Претседателот на училишната комисија го прима испитниот материјал во присуство на сите членови на комисијата и потпишува записник за примопредавање на истиот.

Училишната комисија до моментот на отпочнувањето на екстерното проверување го чува испитниот материјал на начин кој оневозможува пристап до него од страна на неовластени лица.

Член 24

На денот на тестирањето, еден час пред отпочнувањето на тестирањето, претседателот на училишната комисија го предава испитниот материјал на определениот тестатор.

Тестаторот потпишува записник за примениот испитен материјал.

Член 25

Доколку бројот на испитниот материјал е поголем од бројот на ученици во паралелка, присутни на екстерното проверување, вишокот од испитниот материјал се враќа на претседателот на училишната комисија, непосредно пред почетокот на екстерното проверување.

V. НАЧИН И ПОСТАПКА НА ПРОВЕРУВАЊЕ НА ТЕСТОВИТЕ ОД УЧИЛИШНАТА КОМИСИЈА

Член 26

Претседателот на училишната комисија, по завршувањето на екстерното проверување, најдоцна во рок од 24 часа од завршувањето на екстерното проверување за одредена наставна програма, организира прегледување на испитниот материјал.

Член 27

Проверка на испитниот материјал и обработката на податоците добиени од екстерното проверување на учениците се врши од страна на училишната комисија во присуство на претставник на Државниот испитен центар.

Член 28

Стегнатите знаења и вештини на учениците од наставните предмети од спорт и спортски активности, физичко и здравствено воспитание, се врши преку споредба на показателите од стекнатите знаења и вештини на ученикот со добиената оценка од наставникот.

Наставните предмети од средното стручно образование со четиригодишно траење и од средното стручно образование со тригодишно траење за практична настава за кои се врши споредба на показателите од стекнатите знаења и вештини на ученикот со добиената оценка од наставникот се на Листа која е дадена во Прилог бр. 1 и составен дел на овој правилник.

Показателите од стекнатите знаења и вештини на ученикот од наставните предмети од став 1 и 2 на овој член, наставникот ги води во досие во текот на учебната година.

Споредбата на показателите од стекнатите знаења и вештини на ученикот со добиената оценка од наставникот ја врши стручна комисија составена од директорот на училиштето, педагогот или психологот од училиштето и наставник по соодветниот предмет. Наставникот, член на комисијата, не може да биде наставник од училиштето.

Член 29

Проверувањето на знаењата и вештините на учениците се врши со бодови кои потоа се претвораат во оценки од еден (1) до пет (5).

Оценката се утврдува согласно скалата за претворање на бодовите во оценки за секоја наставна програма посебно.

Со скалата од став 2 на овој член која се утврдува од страна на Бирото за развој на образованието и Центарот за стручно образование и обука се одредува минималниот број бодови за преодна оценка и распонот на бодовите за секоја од преодните оценки од два (2) до пет (5).

Минимумот за преодна оценка ги опфаќа најнеопходните знаења и вештини коишто кандидатот треба да ги покаже на испитот.

VI. ФОРМА И СОДРЖИНА НА ИЗВЕШТАЈОТ

Член 30

По завршувањето на проверката на испитниот материјал од екстерно проверување, училишната комисија изготвува извештај со резултатите од секоја наставна програма за која учениците се проверувани.

Извештајот училишната комисија го објавува на огласната табла на училиштето.

Извештајот од став 1 на овој член, училишната комисија го доставува до Државниот испитен центар во писмена и електронска форма, најдоцна во рок од 15 дена од денот на завршувањето на екстерното проверување.

Член 31

Извештајот содржи грб и име на Република Македонија, наслов на образецот „ИЗВЕШТАЈ ЗА СПРОВЕДЕНОТО ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ“, име на училиштето, општина, законскиот основ за подготовка на извештајот, учебна година, наставен предмет, вид на образование/струка/профил, датум на спроведување на екстерното проверување, јазик на кој се изведува наставата, година на образование, паралелка, име и презиме на наставникот по предметот по кој се спроведува екстерно проверување, лични податоци за ученикот (име, татково име, презиме), година на образование, паралелка, оценка од екстерното проверување, оценка од наставникот по предметот кој екстерно се проверува. Втората страна содржи име и презиме на претседателот и членовите на училишната комисија, место за потпис и место за печат на училиштето.

Извештајот содржи табеларни прегледи со резултати за сите наставни предмети по кои е спроведено екстерно проверување.

Извештајот се подготвува на Образец број 1 кој е даден во прилог и е составен дел на овој правилник.

VII. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Член 32

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на неговото објавување во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-6289/1
30 август 2010 година
Скопје

Министер,
Никола Тодоров, с.р.

Прилог бр. 1

Л И С Т А

Средно стручно образование со четиригодишно траење

Ред. број	Струка	Наставен предмет	Година на изучување
1.	Геолошко рударска и металуршка	-Практична настава -Техничко цртање со нацртна геометрија и аутокад	II, III, IV I
2.	Градежно-геодетска струка	- Практична настава - Техничко цртање со компјутерска комуникација	II, III, IV I
3.	Графичка струка	- Практична настава	II, III, IV
4.	Економско-правна и трговска струка	- Практична настава	II, III, IV
5.	Електротехничка струка	- Практична настава - Техничко цртање	II, III, IV I
6.	Здравствена струка	- Практична настава	II, III, IV
7.	Земјоделска-ветеринарна струка	- Практична настава	II, III, IV
8.	Лични услуги	- Практична настава -Техничко цртање и машински елементи	II, III, IV I
9.	Машинска струка	-Практична настава -Техничко цртање со нацртна геометрија и аутокад	II, III, IV I
10.	Сообраќајна струка	-Практична настава - Техничко цртање со нацртна геометрија	II, III, IV I
11.	Текстилно-кожарска струка	-Практична настава - Техничко цртање и машински елементи	II, III, IV I
12.	Угостителско-туристичка струка	-Практична настава	II, III, IV
13.	Хемиско-технолошка струка	-Практична настава - Техничко цртање и машински елементи	II, III, IV I
14.	Шумарско-дрвопреработувачка струка	-Практична настава - Техничко цртање со нацртна геометрија	II, III, IV I
15.	Спорска гимназија	-Кинезиологија(во функција на практична настава)	IV
16.	Насока: уметничка Профил: Техничар за дизајн на облека	-Изработка на облека(во функција на практична настава)	II, III, IV

Средно стручно образование со тригодишно траење

Ред. број	Струка	Наставен предмет	Година на изучување
1.	Геолошко рударска и металуршка	-Практична настава -Техничко цртање со нацртна геометрија	III I
2.	Градежна Струка	- Практична настава - Техничко цртање со нацртна геометрија	II, III I, II
3.	Дрвопреработува-чка	- Практична настава - Техничко цртање со нацртна геометрија	I, II, III I
4.	Графичка струка	- Практична настава	II, III
5.	Електротехничка струка	- Практична настава - Техничко цртање со нацртна геометрија	II, III I
6.	Прехрамбена	- Практична настава	II, III
7.	Лични услуги	- Практична настава	II, III
8.	Машинска струка	-Практична настава -Техничко цртање со нацртна геометрија -Техничка комуникација	II, III I I
9.	Текстилна струка	-Практична настава - Техничко цртање и машински елементи	II, III I
10.	Угостителско-туристичка струка	-Послужување со практична настава - Готварство со практична настава -Слаткарство со практична настава	II, III II, III II, III
11.	Хемиско-технолошка струка	-Практична настава	II, III

Образец број 1

Република Македонија

ИЗВЕШТАЈ ЗА СПРОВЕДЕНО ЕКСТЕРНО ПРОВЕРУВАЊЕ

Училиште:

--	--

(Име на училиштето)

(општина)

Согласно член 31 став 1 од Правилникот за начинот на организирање и спроведување на екстерното проверување на учениците во средните училишта, начинот на формирање и работење на училишната комисија, тајноста на материјалот за екстерно проверување, начинот и постапката на проверување на тестовите од училишната комисија, како и формата и содржината на извештајот, Училишната комисија на училиштето, го објавува следниот извештај за спроведеното екстерно проверување на постигањето на учениците во учебната 20____/20____ година:

по наставниот предмет _____ во

(со печатни букви)
образование/струка/профил)

(вид на

_____, спроведен на _____

година

(ден,

месец, година)

кој се изведува на _____ јазик, во _____ година на образование, _____ паралелка, наставник по предметот по кој се спроведува екстерното проверување _____:

Име, татково име и презиме на ученикот	Година на образование	Паралелка	Оценка од екстерно проверување	Оценка од наставникот по предметот кој екстерно се проверува
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
21.				
22.				

23.					
24.					
25.					
26.					
27.					
28.					
29.					
30.					
31.					
32.					
33.					
34.					
35.					
36.					
37.					
38.					
39.					
40.					

Членови на училишна комисија:

Претседател на училишна комисија

член на училишна комисија

член на училишна комисија

М.П.

член на училишна комисија

член на училишна комисија

2236.

Врз основа на член 103 од Законот за основното образование („Службен весник на Република Македонија” бр.103/08 и 33/10), министерот за образование и наука донесе

П Р А В И Л Н И К
ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА ФОРМАТА И СОДРЖИНАТА НА ПЕДАГОШКАТА
ДОКУМЕНТАЦИЈА И ЕВИДЕНЦИЈА ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ, КАКО И НАЧИНОТ
НА НИВНОТО ВОДЕЊЕ

Член 1

Во Правилникот за формата и содржината на педагошката документација и евиденција во основното училиште, како и начинот на нивното водење („Службен весник на Република Македонија“ бр. 41/09, 64/09 и 147/09) во членот 10 ставот 1 се менува и гласи:

„Свидетелството за завршено четврто до деветто одделение на првата страна содржи грб и име на Република Македонија, име и место на основното училиште, општина, број на главната книга, назив: “СВИДЕТЕЛСТВО за успехот во _____ одделение”, личните податоци за ученикот и постигнатиот успех од задолжителните и од изборните наставни предмети. Втората страна содржи податоци за оценката за поведение, изостаноци на ученикот, завршено одделение, општ успех, место на издавањето на свидетелството, датум, деловоден број и резултати од ектерно проверување по наставни предмети, потпис на раководителот на паралелката и на директорот и место за печат на средното училиште, бројот и датумот на актот со кој е верифицирано основното училиштето, како и издавач. “

Член 2

Образецот број 10 се заменува со нов Образец број 10 кој е даден во прилог и е составен дел на овој правилник.

Член 3

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-6290/1
30 август 2010 година
Скопје

Министер,
Никола Тодоров, с.р.

Прилог

Образец број 10

(име на основното училиште и место)

Главна книга бр. _____/20__ година

(ОПШТИНА)

СВИДЕТЕЛЬСТВО

за успехот во _____ одделение
(со римски број и со букви)

(име и презиме на ученикот/ученичката)

син/ќерка на _____ роден/а на _____ година
(име на родителот/старателот)

ВО _____ ОПШТИНА _____

држава _____ државјанство _____

во учебната 20__/20__ година по _____ пат учеше во _____
(со букви) (со римски број и со букви)

отделение на основното училиште и го постигна следниот успех:

Задолжителни наставни предмети

[illegible]

Изборни наставни предмети

Поведение _____ Изостаноци: оправдани _____ неоправдани _____

Според постигнатиот успех ученикот/ученичката заврши _____ одделение на
(со римски број и со букви)

основното училиште со _____
(општ успех)

Во _____, _____ 20__ година. Дел. бр. _____
(место) (датум)

Резултати од екстерното проверување

Наставни предмети

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Раководител на паралелката

М.П.

Директор

Училиштето е верифицирано со акт број _____ од _____ година.
Министерство за образование и наука

Издавач:

2237.

Врз основа на член 77 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија” бр.44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08 и 92/08 и 33/10) и член 21 став 2 од Законот за стручно образование и обука („Службен весник на Република Македонија” бр.71/06, 117/08 и 148/09), министерот за образование и наука донесе

П РА В И Л Н И К

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА НАЧИНОТ НА ВОДЕЊЕТО, ФОРМАТА И СОДРЖИНАТА НА ПЕДАГОШКАТА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА

Член 1

Во Правилникот за начинот на водењето, формата и содржината на педагошката евиденција и документација во средните училишта („Службен весник на Република Македонија“ бр. 41/09, 64/09 и 147/09) во членот 12 став 1 се менува и гласи:

„Свидетелството за завршена година на средно образование на првата страна содржи грб и име на Република Македонија, име на училиштето за средно образование, општина/град Скопје, број на главната книга и година, назив: “СВИДЕТЕЛСТВО за завршена _____ година”, личните податоци за ученикот, наставни предмети и постигнат успех. Втората страна содржи податоци за поведение, изостаноци на ученикот, година и вид на образование, подрачје/струка/насока, образовен профил, општ успех на ученикот, датум и место на издавањето на свидетелството, деловоден број, резултати од екстерното проверување, наставни предмети, потпис на раководителот на паралелката и на директорот и бројот и датумот на издавањето на актот со кој е верифицирано средното образование во училиштето.“

Член 2

Образец број 17 се заменува со нов Образец број 17 кој е даден во прилог и е составен дел на овој правилник.

Член 3

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”.

Бр. 19-6291/1
30 август 2010 година
Скопје

Министер,
Никола Тодоров, с.р.

Прилог

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Образец број 17

(име на училиштето за средно образование)

во _____
(општина / Град Скопје)

Главна книга бр. _____ 20____ година

СВИДЕТЕЛСТВОза успехот во _____ година
(со римски број и со букви)

(име и презиме на ученикот/ученичката)

син/ќерка на _____ роден/а на _____ година
(име на родителот/старателот)

во _____ општина _____

држава _____ државјанство _____

во учебната 20____/20____ година по _____ пат учеше во _____
(со букви) (со римски број и со букви)

година и го постигна следниот успех:

Наставни предмети**Успех**

Стр. 1

Поведение _____

Изостаноци: оправдани _____
неоправдани _____Според постигнатиот успех ученикот/ученичката заврши _____ години
(со римски број и со букви)_____, _____
(вид на образование) (подрачје/струка /насока)
со општ успех _____
(образовен профил)Во _____, _____ 20 _____ година Дел. бр. _____
(место) (датум)**Резултати од екстерното проверување****Наставни предмети**

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Раководител на паралелката

М.П.

Директор
_____Училиштето е верифицирано со акт број _____ од _____ година
(датум)
Министерство за образование и наука

Издавач:

2238.

Врз основа на член 68 став 5 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 81/08, 92/08 и 33/10), министерот за образование и наука донесе

П РА В И Л Н И К
ЗА ФОРМАТА, СОДРЖИНАТА И НАЧИНОТ НА
ВОДЕЊЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ДОСИЕ НА
НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО
СРЕДНОТО УЧИЛИШТЕ

I. Општи одредби

Член 1

Со овој правилник се пропишува формата, содржината и начинот на водењето на професионалното досие на наставникот и стручниот соработник во средното училиште.

Член 2

Професионалното досие на наставникот и стручниот соработник се води во средното училиште во кое е вработен.

За наставниците што изведуваат настава во повеќе училишта, професионалното досие се води во матичното училиште.

II. Форма и содржина на професионалното досие

Член 3

Професионалното досие се состои од корица и 32 страници со димензии 39,7 см × 21 см (формат – А4).

Корицата на професионалното досие содржи назив „ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО СРЕДНОТО УЧИЛИШТЕ” и податоци за името на училиштето, местото и општината.

Првата страница содржи назив: „ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО СРЕДНОТО УЧИЛИШТЕ”; податоци за наставникот/стручниот соработник, и тоа: име и презиме, работно место, наставен предмет по којшто реализира настава, степен и вид на образование, работно искуство во воспитно-образовната работа, звање; место за потпис на директорот и печат на училиштето.

Страните 2, 3, 4 и 5 се идентични и содржат податоци за учеството на наставникот/стручниот соработник на обуки надвор од училиштето (обуки на Бирото за развој на образованието и акредитирани програми и понудувачи на обуки), и тоа: тема на обуката, органи-

затор на обуката, времетраењето (во часови), датумот на одржување на обуката и видот на издадениот сертификат - дали обуката е само посетувана или завршена и прилог - материјален доказ.

Страниците 6 и 7 се идентични и содржат податоци за учеството на наставникот/стручниот соработник во реализација на семинари во училиштето како кореализатор на семинар организиран од други институции, и тоа: тема на обуката, организатор на обуката, времетраењето (во часови) и датумот на одржување, место на реализација, број на слушатели и прилог - материјален доказ.

Страниците 8, 9, 10 и 11 се идентични и содржат податоци за објавени стручни материјали и трудови од областа на образованието, и тоа: наслов на стручниот труд/публикацијата, име на издавачот, година на издавање, место на издавање и прилог - материјален доказ.

Страниците 12, 13, 14 и 15 се идентични и содржат податоци за учество на наставникот во акциски и развојни истражувања, проекти (домашни и меѓународни), стручни советнувања и конференции (со сопствено излагање), и тоа: назив на проектот/истражувањето, конференцијата, улога во проектот/истражувањето, времетраење на проектот/истражувањето, место на одржување на конференцијата и прилог - материјален доказ.

Страниците 16 и 17 се идентични и содржат податоци за самоевалуацијата, и тоа: просечна оценка од самоевалуација, година на спроведување на самоевалуацијата, прилог - материјален доказ и забелешки.

Страниците 18 и 19 се идентични и содржат податоци од интегралната евалуација на училиштето, и тоа: просечна оценка од интегралната евалуација, година на спроведување на интегралната евалуација, прилог - материјален доказ и забелешки.

Страниците 20, 21, 22, 23, 24 и 25 се идентични и содржат оценка за наставникот од Националниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници во делот на екстерното проверување, година на спроведување на екстерното проверување, предмет по којшто е спроведено екстерното проверување, прилог - материјален доказ и забелешка.

Страниците 26 и 27 се идентични и содржат податоци за датумот на посета на наставникот од страна на советник од Бирото за развој на образованието, целта на посетата, прилог - материјален доказ и забелешка.

Страниците 28 и 29 се идентични и содржат податоци за стекнати сертификати, дипломи и признанија што наставникот/стручниот соработник смета дека се од интерес на неговото професионално усовршување и сака да ги приложи, и тоа: предмет за издавање за сертификат, уверение (обука, натпревар и слично), организатор, времетраење во часови /датум на издавање на сертификат или друг податок и прилог - материјален доказ.

Страниците 30, 31 и 32 се идентични и содржат податоци за: датум на предавање, вид на прилогот, (сертификат, уверение и слично), потпис на наставникот/стручниот соработник, потпис на одговорното лице за досието (стручниот соработник во досието за наставниците и директорот во досието за стручниот соработник).

Професионалното досие се води на Образец број 1 што е даден во прилог на овој правилник и претставува негов составен дел.

III. Начин на водење на професионалното досие

Член 4

Професионалното досие се води во печатена форма.

Член 5

Професионалното досие започнува да се води од денот на вработувањето на наставникот/стручниот соработник и истото континуирано се дополнува со нови податоци.

Професионалното досие на наставникот го води стручниот соработник, во договор и соработка со лицето за кое е наменето.

Професионалното досие на стручниот соработник го води директорот, во договор и соработка со лицето за кое е наменето.

Член 6

Во прилог на професионалното досие се чуваат материјални докази што ги потврдуваат исказите во досието.

Копија од материјалниот доказ за секој податок содржан во член 3 на овој правилник се дава во прилог на професионалното досие, а оригиналот се дава на увид при вршење на уписот на податокот.

Член 7

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 4 и 12 на овој правилник се смета: сертификат, потврда, уверение.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 5 се смета: потврда од страна на училиштето во коешто се одвивала обуката, со печат и потпис на директорот на училиштето.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 6 се смета: корицата, поткорицата на објавениот стручен труд и/или содржината на списанието/публикацијата во којшто е објавен стручен текст на наставникот/стручниот соработник и првата страница на истиот.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 7 се смета: потврда од организација односно институција каде наставникот учествувал во проект, со

копија од приложен објавен извештај од истражувањето, публикација или друг материјал каде може да се види името и улогата на наставникот, стручниот соработник во проектот/истражувањето, или решенија од организации и институции (со потпис и печат на овластеното лице) за формирање на стручни тимови за истражувања и проекти, во коишто може да се види името на наставникот/стручниот соработник во тимот. Како материјален доказ за учество на стручни советувања и конференции се приложуваат поканите од организаторот, како и копија од билтен/информатор/извештај од конференцијата каде може да се види називот на стручниот труд и името на наставникот/стручниот соработник како автор на истиот.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 8 се смета: податоци за наставникот од листата за самоевалуација спроведена во училиштето со печат и потпис на директорот.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 9 се смета: податоци за наставникот од извештајот за спроведена интегрална евалуација на Државниот испитен центар.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 10 се смета: податоци од Националниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници, подготвен од страна на Државниот испитен центар.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 11 се смета: податоци од извештајот за работата на наставникот/стручниот соработник од страна на Бирото за развој на образованието.

Член 8

Ако наставник/стручен соработник го промени училиштето во коешто ја изведува наставата, му се отвара ново професионално досие, а во прилог се остава претходното досие, заверено со печат и потпис на директорот од училиштето под последниот упис на секоја страница од досието.

Ако се пополни професионалното досие на наставник/стручен соработник, се отвара ново професионално досие, а веќе пополнетото досие се става во прилог.

IV. Завршни одредби

Член 9

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-6292/1
30 август 2010 година
Скопје

Министер,
Никола Тодоров, с.р.

Образец број 1

**ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК
ВО СРЕДНОТО УЧИЛИШТЕ**

(име на училиштето)

Место _____

Општина _____

Корица

**ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК
ВО СРЕДНОТО УЧИЛИШТЕ**

Име и презиме на наставникот/стручниот соработник

Работно место

Наставен предмет по којшто реализира настава

Степен и вид на образование

Работно искуство во воспитно-образовната работа

Звање

М.П.

Директор на училиштето
(потпис)

Реден број	Тема на обуката	Организатор на обуката	Времетраење (во часови)	Датум на одржување на обуката	Вид на издаден сертификат Посетена Завршена		Прилог
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							

стр. 2

Страниците 2,3, 4 и 5 се идентични.

Реден број	Тема на обуката	Организатор на обуката	Времетраење (во часови)	Датум на одржување	Место на реализација	Број на слушатели	Прилог
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							

стр. 6

Страниците 6 и 7 се идентични.

Реден број	Наслов на стручен труд/ публикација	Име на издавачот	Година на издавање	Место на издавање	Прилог
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

стр. 8

Страниците 8, 9, 10 и 11 се идентични.

Реден број	Назив на проект/истражување, конференција	Улога во проектот /истражувањето	Времетраење на проектот /истражувањето	Место на одржување на конференција	Прилог
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

стр. 12

Страниците 12, 13, 14 и 15 се идентични.

Реден број	Просечна оценка од самоевалуација	Година на спроведување на самоевалуација	Прилог	Забелешки
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр. 16

Страниците 16 и 17 се идентични.

Реден број	Просечна оценка од интегралната евалуација	Година на спроведување на интегралната евалуација	Прилог	Забелешки
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр. 18

Страниците 18 и 19 се идентични.

Реден број	Оценка за наставникот од Националниот извештај за екстерно проверување	Година на спроведување на екстерното проверување	Предмет по којшто е спроведено екстерно проверување	Прилог	Забелешки
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

стр. 20

Страниците 20, 21, 22, 23, 24 и 25 се идентични.

Реден број	Датум на посета на наставникот од страна на советникот	Цел на посетата	Прилог	Забелешки
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр. 26

Страниците 26 и 27 се идентични.

Реден број	Предмет за издавање на сертификат, уверение (обука, натпревар и сл.)	Организатор	Времетраење (во часови), датум на издавање или др.податок	Прилог
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр.28

Страниците 28 и 29 се идентични.

Реден број	Датум на предавање на прилог	Вид на прилог (сертификат, уверение и сл.)	Потпис на наставикот/стручниот соработник	Потпис на одговорно лице за досието (стручен соработник/директор)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр.30

Страниците 30, 31 и 32 се идентични.

2239.

Врз основа на член 91 став 4 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08 и 33/10), министерот за образование и наука донесе

П Р А В И Л Н И К
ЗА ФОРМАТА, СОДРЖИНАТА И НАЧИНОТ НА
ВОДЕЊЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ДОСИЕ НА
НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО
ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ

I. Општи одредби

Член 1

Со овој правилник се пропишува формата, содржината и начинот на водењето на професионалното досие на наставникот и стручниот соработник во основното училиште.

Член 2

Професионалното досие на наставникот и стручниот соработник се води во основното училиште во кое е вработен.

За наставниците што изведуваат настава во повеќе училишта, професионалното досие се води во матичното училиште.

II. Форма и содржина на професионалното досие

Член 3

Професионалното досие се состои од корица и 32 страници со димензии 39,7 см × 21 см (формат – А4).

Корицата на професионалното досие содржи назив „ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ” и податоци за името на училиштето, местото и општината.

Првата страница содржи назив: „ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ”; податоци за наставникот/стручниот соработник, и тоа: име и презиме, работно место, наставен предмет по којшто реализира настава, степен и вид на образование, работно искуство во воспитно-образовната работа, звање; место за потпис на директорот и печат на училиштето.

Страните 2, 3, 4 и 5 се идентични и содржат податоци за учеството на наставникот/стручниот соработник на обуки надвор од училиштето (обуки на Бирото за развој на образованието и акредитирани програми и понудувачи на обуки), и тоа: тема на обуката, органи-

затор на обуката, времетраењето (во часови), датумот на одржување на обуката и видот на издадениот сертификат - дали обуката е само посетувана или завршена и прилог - материјален доказ.

Страниците 6 и 7 се идентични и содржат податоци за учеството на наставникот/стручниот соработник во реализација на семинари во училиштето како кореализатор на семинар организиран од други институции, и тоа: тема на обуката, организатор на обуката, времетраењето (во часови) и датумот на одржување, место на реализација, број на слушатели и прилог - материјален доказ.

Страниците 8, 9, 10 и 11 се идентични и содржат податоци за објавени стручни материјали и трудови од областа на образованието, и тоа: наслов на стручниот труд/публикацијата, име на издавачот, година на издавање, место на издавање и прилог - материјален доказ.

Страниците 12, 13, 14 и 15 се идентични и содржат податоци за учество на наставникот во акциски и развојни истражувања, проекти (домашни и меѓународни), стручни советнувања и конференции (со сопствено излагање), и тоа: назив на проектот/истражувањето, конференцијата, улога во проектот/истражувањето, времетраење на проектот/истражувањето, место на одржување на конференцијата и прилог - материјален доказ.

Страниците 16 и 17 се идентични и содржат податоци за самоевалуацијата, и тоа: просечна оценка од самоевалуација, година на спроведување на самоевалуацијата, прилог - материјален доказ и забелешки.

Страниците 18 и 19 се идентични и содржат податоци од интегралната евалуација на училиштето, и тоа: просечна оценка од интегралната евалуација, година на спроведување на интегралната евалуација, прилог - материјален доказ и забелешки.

Страниците 20, 21, 22, 23, 24 и 25 се идентични и содржат оценка за наставникот од Националниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници во делот на екстерното проверување, година на спроведување на екстерното проверување, предмет по којшто е спроведено екстерното проверување, прилог - материјален доказ и забелешка.

Страниците 26 и 27 се идентични и содржат податоци за датумот на посета на наставникот од страна на советник од Бирото за развој на образованието, целта на посетата, прилог - материјален доказ и забелешка.

Страниците 28 и 29 се идентични и содржат податоци за стекнати сертификати, дипломи и признанија што наставникот/стручниот соработник смета дека се од интерес на неговото професионално усовршување и сака да ги приложи, и тоа: предмет за издавање на сертификат, уверение (обука, натпревар и слично), организатор, времетраење во часови /датум на издавање или друг податок и прилог - материјален доказ.

Страниците 30, 31 и 32 се идентични и содржат податоци за: датум на предавање, вид на прилогот, (сертификат, уверение и слично), потпис на наставникот/стручниот соработник, потпис на одговорното лице за досието (стручниот соработник во досието за наставниците и директорот во досието за стручниот соработник).

Професионалното досие се води на Образец број 1 што е даден во прилог на овој правилник и претставува негов составен дел.

III. Начин на водење на професионалното досие

Член 4

Професионалното досие се води во печатена форма.

Член 5

Професионалното досие започнува да се води од денот на вработувањето на наставникот/стручниот соработник и истото континуирано се дополнува со нови податоци.

Професионалното досие на наставникот го води стручниот соработник, во договор и соработка со лицето за кое е наменето.

Професионалното досие на стручниот соработник го води директорот, во договор и соработка со лицето за кое е наменето.

Член 6

Во прилог на професионалното досие се чуваат материјални докази што ги потврдуваат исказите во досието.

Копија од материјалниот доказ за секој податок содржан во член 3 на овој правилник се дава во прилог на професионалното досие, а оригиналот се дава на увид при вршење на уписот на податокот.

Член 7

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 4 и 12 на овој правилник се смета: сертификат, потврда, уверение.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 5 се смета: потврда од страна на училиштето во коешто се одвивала обуката, со печат и потпис на директорот на училиштето.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 6 се смета: корицата, поткорицата на објавениот стручен труд и/или содржината на списание-то/публикацијата во којшто е објавен стручен текст на наставникот/стручниот соработник и првата страница на истиот.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 7 се смета: потврда од организација, односно институција каде наставникот учествувал во проект, со копија од приложен објавен извештај од истражувањето, публикација или друг материјал каде може да се види името и улогата на наставникот, стручниот соработник во проектот/истражувањето, или решенија од организации и институции (со потпис и печат на овластеното лице) за формирање на стручни тимови за истражувања и проекти, во коишто може да се види името на наставникот/стручниот соработник во тимот. Како материјален доказ за учество на стручни советувања и конференции се приложуваат поканите од организаторот, како и копија од билтен/информатор/извештај од конференцијата каде може да се види називот на стручниот труд и името на наставникот/стручниот соработник како автор на истиот.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 8 се смета: податоци за наставникот од листата за самоевалуација спроведена во училиштето со печат и потпис на директорот.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 9 се смета: податоци за наставникот од извештајот за спроведена интегрална евалуација на Државниот испитен центар.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 10 се смета: податоци од Националниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници, подготвен од страна на Државниот испитен центар.

Како материјален доказ за податоците од член 3 став 11 се смета: податоци од извештајот за работата на наставникот/стручниот соработник од страна на Бирото за развој на образованието.

Член 8

Ако наставник/стручен соработник го промени училиштето во коешто ја изведува наставата, му се отвара ново професионално досие, а во прилог се остава претходното досие, заверено со печат и потпис на директорот од училиштето под последниот упис на секоја страница од досието.

Ако се пополни професионалното досие на наставник/стручен соработник, се отвара ново професионално досие, а веќе пополнетото досие се става во прилог.

IV. Завршни одредби

Член 9

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-6293/1
30 август 2010 година
Скопје

Министер,
Никола Тодоров, с.р.

Образец број 1

**ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО
ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ**

(име на училиштето)

Место _____

Општина _____

Корица

**ПРОФЕСИОНАЛНО ДОСИЕ НА НАСТАВНИКОТ И СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО
ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ**

Име и презиме на наставникот/стручниот соработник

Работно место

Наставен предмет по којшто реализира настава

Степен и вид на образование

Работно искуство во воспитно-образовната работа

Звање

М.П.

Директор на училиштето
(потпис)

Реден број	Тема на обуката	Организатор на обуката	Времетраење (во часови)	Датум на одржување на обуката	Вид на издаден сертификат		Прилог
					Посетена	Завршена	
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							

стр. 2

Страниците 2,3, 4 и 5 се идентични.

Реден број	Тема на обуката	Организатор на обуката	Времетраење (во часови)	Датум на одржување	Место на реализација	Број на слушатели	Прилог
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							

стр. 6

Страниците 6 и 7 се идентични.

Реден број	Наслов на стручен труд/ публикација	Име на издавачот	Година на издавање	Место на издавање	Прилог
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

Страниците 8, 9, 10 и 11 се идентични.

стр. 8

Реден број	Назив на проект/истражување, конференција	Улога во проектот /истражувањето	Времетраење на проектот /истражувањето	Место на одржување на конференција	Прилог
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

стр. 12

Страниците 12, 13, 14 и 15 се идентични.

Реден број	Просечна оценка од самоевалуација	Година на спроведување на самоевалуација	Прилог	Забелешки
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр. 16

Страниците 16 и 17 се идентични.

Реден број	Просечна оценка од интегралната евалуација	Година на спроведување на интегралната евалуација	Прилог	Забелешки
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр. 18

Страниците 18 и 19 се идентични.

Реден број	Оценка за наставникот од Националниот извештај за екстерно проверување	Година на спроведување на екстерното проверување	Предмет по којшто е спроведено екстерно проверување	Прилог	Забелешки
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

стр. 20

Страниците 20, 21, 22, 23, 24 и 25 се идентични.

Реден број	Датум на посета на наставникот од страна на советникот	Цел на посетата	Прилог	Забелешки
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр. 26

Страниците 26 и 27 се идентични.

Реден број	Предмет за издавање на сертификат, уверение (обука, натпревар и сл.)	Организатор	Времетраење (во часови), датум на издавање или др.податок	Прилог
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр.28

Страниците 28 и 29 се идентични.

Реден број	Датум на предавање на прилог	Вид на прилог (сертификат, уверение и сл.)	Потпис на наставикот/стручниот соработник	Потпис на одговорно лице за досието (стручен соработник/директор)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

стр.30

Страниците 30, 31 и 32 се идентични.

www.slvesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. "Партизански одреди" бр. 29. Поштенски факс 51.
Директор и одговорен уредник - Тони Трајанов.
Телефон: +389-2-55 12 400.
Телефакс: +389-2-55 12 401.

Претплатата за 2010 година изнесува 9.200,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации 15 дена.
Жиро-сметка: 3000000000188798.
Депонент на Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: ГРАФИЧКИ ЦЕНТАР ДООЕЛ, Скопје.

ISSN 0354-1622

2010115